





NOVÁ KNIHA — SVÄZOK 15

ALEXANDER DUMAS

GRÓF

MONTE CHRISTO

ROMÁN

DIEL I.

ČASŤ 1.

PRELOŽIL

VLADIMÍR ROY

VYDALA NEOGRAFIA, ÚČ. SPOL.

**Copyright 1944 by Neografia, úč. spol., Turč. Sv. Martin.
Made in Slovakia.**

I. MARSEILLE. — PRÍCHOD.

Dňa 24. februára hlásila stráž Notre-Dame de la Garde príchod trojsťažníka „Faraóna“, ktorý sa plavil zo Smyrny, Terstu a Neapola.

Ako obyčajne vodič lodí hned mu šiel z prístavu oproti, preplavil sa okolo hradu If a dorazil k lodi medzi Cap de Morgionom a ostrovom Rionom.

A práve tak ako inokedy platforma pevnosti Saint-Jean naplnila sa aj teraz zvedavcami, lebo príchod lode v Marseille je vždy veľkou udalosťou, najmä keď bola, ako „Faraón“, vybudovaná, vystrojená a naložená v lodenici starobylej Fókie, a ak bola majetkom miestneho závodu.

Lod' sa medzitým blížila; preplavila sa šťastne úžinou, ktorá vznikla nejakým vulkanickým výbuchom medzi ostrovom Calasareignom a ostrovom Jarosom, plávala okolo Pomegue a šinula sa so svojimi troma veľkými sťažňovými vetrilami, trojhrannou prednou plachtou a brigantínou tak váhavo a smutne, že zvedavci, cítiac inštinktívne nehodu, opytovali sa, čo sa mohlo prihodiť na palube. Ba čo viac, tí, ktorí boli zbehli v námorníctve, poznali, že ak sa stala nejaká nehoda, nestihla loď, lebo tá sa poberala vpred, zodpovedajúc všetkým podmienkam dokonalého vedenia: kotva bola prihotovená na spustenie, sťažňové laná vypäté; vedľa prístavného kormidelníka, ktorý sa chystal voviesť „Faraóna“ do tesného vchodu marseillského prístavu, stál

mladý mužský rýchlych posunkov a bystrého pohľadu, ktorý pozoroval každý pohyb lode a opakoval každý pokyn vodiča.

Neurčitý nepokoj, ktorý opanoval zvedavcov na esplanáde svätého Jána, ovládal najmä jedného z divákov, že nemohol vyčkať príchod lode do prístavu, ale skočil do malej bárky a rozkázal veslovať k „Faraónovi“, s ktorým sa stretol pri zátoke pre lodnú zálohu.

Mladý plavec, vidiac prichodiť tohto mužského, opustil miesto pri vodičovi, prišiel s klobúkom v ruke a oprel sa o zábradlie lode.

Bol to asi osemnásť-dvadsaťročný veľký a štíhly mládenec s krásnymi čiernymi očami a ebenovými vlasmi, jeho bytosť bola ovládaná mierom a rozhodnosťou, vlastnosťami to ľudí, zvyknutých od detstva na borbu s nebezpečenstvom.

„Ah, to ste vy, Dantès!“ zvolal mužský v bárke.
„Čo sa stalo a prečo sa halí vaša paluba do takého smútku?“

„Veľká nehoda, pán Morrel!“ vetil mladý mužský, „veľká nehoda najmä pre mňa; nedaleko Civita-Vechia stratili sme nášho znamenitého kapitána Leclèra.“

„A náklad?“ spýtal sa živo majiteľ lode.

„Došiel v poriadku, pán Morrel, a dúfam, že budete spokojný s našou správou, ale chudák ten kapitán Leclère . . .“

„Čo sa mu stalo?“ spýtal sa majiteľ lode so zrejmým uľahčením. „Čo sa stalo tomu nášmu znamenitému kapitánovi?“

„Zomrel.“

„Utopil sa v mori?“

„Nie, pane, zomrel v strašlivých mukách na zapálenie mozgu.“

Potom sa obrátil ku svojim ľuďom a zvolal:

„Hola, hej! Každý na svoje miesto, zakotviť!“

Mužstvo poslúchlo. Osem a či desať plavcov, tvořiacich posádku lode, v tej chvíľke vrhlo sa na plachtové laná, na povrazy zábradlia, spúšťacie laná, vyťahovače plachiet a napokon na sťažne.

Mladý námorník vrhol letmý pohľad na prípravný výkon, a presvedčiac sa, že jeho rozkazy budú riadne vyplnené, vrátil sa ku svojmu spoločníkovi.

„A ako sa prihodila tá nehoda?“ pokračoval majiteľ lode, nadpriadajúc rozhovor tam, kde ho mladý plavec prerušil.

„Bože môj, spôsobom najmenej očakávaným, pane: po dlhom rozhovore s veliteľom prístavu, kapitán Leclère opustil Neapol veľmi rozčúlený, po dvadsiatich štyroch hodinách ho zachvátilla horúčka, o tri dni bol mŕtvy ...

Spravili sme mu obvyklý pohreb a teraz odpočíva, slušne zahalený do prikryvky s jednou tridsaťšestfuntovou guľou pri nohách a s druhou pri hlave, vo výške ostrova El Giglio. Prinášame v dove jeho čestný kríž a kord. Oddalo sa mu,“ pokračoval mladý mužský s trudnomyselným úsmevom, „desať rokov bojoval s Angličanom, aby napokon zomrel na posteli ako ostatní ľudia.“

„Darmo je, pán Edmond,“ odpovedal majiteľ lode, ktorý sa navidomoči vždy väčšmi a väčšmi uspokojoval, „všetci sme smrteľní a starí musia prepustiť miesto no-

vým, inak by nebolo napredovania, a v tej chvíli, keď ma ubezpečíte, že náklad . . .“

„ . . . je v dobrom stave, pán Morrel, ručím zaň. Neodporúčam vám, aby ste tú výpravu eskontovali so ziskom 25.000 frankov.“

A keď skončili okružnú túru, mladý plavec zavola:

„Pripravte na vytiahnutie stožiarovú, prednú trojrohú plachtu i brigantínu! Zastaviť!“

Rozkaz bol vyplnený takmer s takou presnosťou ako na vojenných lodiach.

„Vytiahnuť všetky!“

Po poslednom rozkaze klesly všetky vetrilá a loď napredovala takmer nebadane, hnaná len zotrvačnosťou nárazov.

„A teraz, ak sa vám páči vystúpiť, pán Morrel,“ riekoval Dantès, zbadajúc majiteľovu netrpezlivosť, „váš účtovník, pán Danglars, ktorý práve vychodí z kabíny, podá vám zprávu o všetkom, čo si len želáte. Ja musím dozrieť na zakotvenie a vyhlásiť lodný smútok.“

Majiteľ lode nedal sa veľmi ponúkať. Chytil sa ľana, ktoré mu hodil Dantès, a so zručnosťou, ktorá by bola slúžila na česť aj námorníkovi, vyšplhal sa po priečnych, na vydutom boku lode umiestených stupňoch, kým Dantès sa vrátil na miesto druhého kapitána a prenechal rozhovor tomu, ktorého označil menom Danglars, a ktorý, vyjdúc z kabíny, skutočne sa poberal v ústrety majiteľovi lode.

Novoprichádzajúci mužský mohol mať dvadsať päť-dvadsaťsešť rokov, mal dosť pochmúrnu tvár; bol k predstaveným ponížený, k podriadeným však drsný: a ne-hľadiac na hodnosť účtovníka, ktorá budila len odpor

námorníctva, bol taký všeobecne neobľúbený mužstvom, ako bol ním Edmond Dantès milovaný.

„Pán Morrel,“ riekol Danglars, „o nehode, však ver, už viete?“

„Áno, áno. Úbohý kapitán Leclère! Bol to znamenitý a státočný človek!“

„A nadovšetko výtečný námorník, zošedivený medzi nebom a zemou, ako sa patrí na človeka, ktorý má na starosti záujmy takého dôležitého domu, ako je závod Morrel a syn,“ vetil Danglars.

„Však tak sa mi vidí,“ riekol majiteľ, pozorujúc Dantèsa, zaujatého pri kotvení, „že človek nemusí byť priam takým starým námorníkom, ako vrváte, Danglars, a predsa môže byť zbehlý vo svojom zamestnaní. Hľa, náš priateľ Edmond počína si pri ňom ako človek, ktorý nemusí prosiť nikoho o radu.“

„Áno,“ vetil Danglars, šibnúc na Dantèsa pohľadom, z ktorého sršal plam nenávisti, „je to také odvážlivé mláďa. Hned po kapitánovej smrti bez akejkoľvek porady ujal sa velenia, pre neho sme na ostrove Elbe stratili pol druha dňa, miesto toho, aby sme sa boli vrátili priamo do Marseille.“

„Že sa ujal velenia lode,“ riekol majiteľ, „to bolo jeho povinnosťou ako druhého kapitána, že na ostrove Elbe stratil pol druha dňa, to je chyba, ak len nebolo treba na lodi napraviť nejakú poruchu.“

„Lodi nechýbalo nič práve tak, ako teraz mne nič nechýba, a Boh daj, aby nechýbalo ani vám, a toho pol druha dňa stratili sme len pre jeho rozmar, že sa mu zachcelo pobudnúť na pevnine.“

„Dantès,“ riekol majiteľ lode, obrátiac sa ku mládikovi, „podteže sem.“

„Odpusťte, pane,“ vetil Dantès, „hned som k vašim službám.“

Potom zavelil mužstvu:

„Zakotvíť!“

Kotva klesla a reťaz zarinčala. Dantès zostal na svojom mieste, kým tento posledný výkon neboli dokončený, potom velil:

„Spusťte svetlo, vytiahnite smútočnú vejku do polovice sťažňa a skrížte nosidlá vetríl.“

„Hľadte len,“ riekol Danglars, „na moju čest, už si myslí, že je kapitánom.“

„A je ním naozaj,“ vetil majiteľ lode.

„Bol by ním, ale len s vašim a vášho spoločníka podpisom, pán Morrel.“

„Tristo hrmených, a prečo by sme ho nemali ponechať na tom mieste?“ riekol majiteľ lode. „Je sice mladý, ale tak sa mi vidí, že vo veci, ktorej je úplne oddaný, sa cele dobre vyzná.“

Danglarsovým čelom preleteľ mrak.

„Odpusťte, pán Morrel,“ riekol Dantès, približujúc sa k nim. „Teraz, keď je už loď zakotvená, som vám k službám: tuším, volali ste ma?“

Danglars ustúpil o krok.

„Chcel som sa vás spýtať, prečo ste sa zastavili na ostrove Elbe?“

„Neviem, pane. Plnil som len posledný rozkaz kapitána Leclèra, ktorý, keď zomieral, odovzdal mi balík pre veľmaršala Bertranda.“

„A videli ste ho, Edmond?“

„Koho?“

„Veľmaršala.“

„Áno.“

Morrel sa poobzeral a zatiahol Dantèsa nabok.

„Ako sa má cisár?“ spýtal sa živo.

„Dobre, nakoľko som mohol súdiť vlastnými očami.“

„Tak ste videli aj cisára?“

„Prišiel k maršalovi, práve keď som bol u neho.“

„A shovárali ste sa s ním?“

„Totiž on sa shováral so mnou, pane,“ riekoval Dantès s úsmevom.

„A čo vám povedal?“

„Opytoval sa na loď, na čas jej odchodu z Marseille, na cestu, ktorú urazila, a na náklad, ktorý viezla. Myslím, že keby bola bývala prázdna a ja by som bol býval jej majiteľom, bol by ju kúpil. Povedal som mu, že som len hlavným kormidelníkom a že loď patrí závodu Morrel a syn. ,Ah, ah,‘ riekoval, ,poznám ho. U Morrelovcov je lodiarskto dedičným povoláním, jeden Morrel slúžil v mojom pluku, keď som bol s posádkou vo Valencii.“

„Na moj veru, je to pravda!“ zvolal majiteľ lodí cele naradovaný. „Bol to Polikar Morrel, môj strýc, ktorý sa stal kapitánom. Keď poviete, Dantès, môjmu strýcovi, že sa panovník na neho rozpamätal, uvidíte, ten starý mrňús sa pustí do plaču. Tak, tak,“ pokračoval majiteľ lodí, tľapkajúc mladého človeka priateľsky po pleci, „dobre ste urobili, Dantès, že ste konali podľa úpravy kapitána Leclèra a zastavili ste sa na ostrove Elbe, hoc, keby sa prezradilo, že ste odovzdali maršalovi balík a shovárali ste sa s panovníkom, to by vám mohlo škodiť.“

„V akom ohľade by mi to mohlo škodiť?“ spýtal sa Dantès. „Ved' ani neviem, čo som niesol, a panovník mi dal otázky, ktoré by bol mohol dať komukol'vek,

koho videl po prvé. Ale odpusťte,“ vetil Dantès, „pri-chádzajú zdravotní a colní úradníci; všakver dovolíte?“

„Len chodťte, môj drahý Dantès.“

Mladý mužský odišiel, ale sotva zmizol, už sa pri-bližil Danglars a riekoł:

„Tuším, udal vám priateľnú príčinu zakotvenia v Portoferajo.“

„Znamenitú, môj drahý pán Danglars.“

„Ah! tým lepšie,“ vetil účtovník, „lebo je vždy trápne vidieť, keď kamarát neplní svoju povinnosť.“

„Dantès svoju vyplnil,“ vetil majiteľ lodí. „Ne-možno mu nič vyčítať. Ved' mu tú zastávku nariadil kapitán Leclère.“

„A propos, kapitán Leclère, neodovzdal vám od neho nejaký list?“

„Kto?“

„Dantès.“

„Mne? Nie! Mal vari nejaký?“

„Myslel som, že mu kapitán Leclère okrem balíka sveril aj list.“

„O akom balíku to vravíte, Danglars?“

„O tom, ktorý Dantès odovzdal pri zastávke v Por-toferajo.“

„Odkiaľ to viete, že mal odovzdať balík v Porto-ferajo?“

Danglars sa zapýril.

„Šiel som povedľa kapitánových dvier, ktoré boli pootvorené, a videl som, ako dával ten balík a list Dan-tèsovi.“

„Nevravel mi nič o tom,“ riekoł majiteľ lodí, „ale ak ho má, tak mi ho odovzdá.“

Danglars chvíľu premýšľal.

„Tak prosím vás, pán Morrel,“ riekoval, „nehovorte o tom Dantèsovi; asi som sa mylil.“

V tej chvíli sa mladý človek vrátil; Danglars odšiel.

„Tak, drahý Dantès, už ste slobodný?“ spýtal sa majiteľ lodí.

„Áno, pane.“

„Netrvalo to dlho.“

„Nie, colným úradníkom som dal soznam nášho tovaru a pohraničná stráž poslala s prístavným kormidelníkom jedného človeka, ktorému som odovzdal naše listiny.“

„Tak tu už nemáte viacej práce?“

Dantès vrhol bystrý pohľad vokolo.

„Nie, všetko je v poriadku,“ vetil.

„Môžete ísť teda so mnou na obed?“

„Odpusťte, pán Morrel, odpusťte, prosím vás, najprv musím navštíviť svojho otca. Ale zato nie som menej povdăčný vám za čest, ktorú mi prejavujete.“

„To je správne, Dantès, to je správne. Viem, že ste dobrý syn.“

„A ... neviete, pane, má sa dobre môj otec?“ spýtal sa s istou váhavosťou Dantès.

„Nevidel som ho sice, drahý Edmond, ale myslím, že dobre.“

„Áno, je stále zavretý vo svojej izbietke.“

„To je dôkaz, že mu vo vašej neprítomnosti nič nechýbalo.“

Dantès sa usmial.

„Môj otec je hrdý človek, pane, a keby mu aj všetko bolo chýbalo, pochybujem, že by koho bol prosil o dačo na svete okrem Pána Boha.“

„Tak, po tejto prvej návšteve budeme vás čakať.“

„Pán Morrel, musím vás zas prosiť o odpustenie; však po tejto prvej návšteve chcem urobiť druhú, na ktorej mi tiež veľmi záleží.“

„Ah, naozaj, Dantès! zabudol som, že u Katalán-cov ktosi práve tak netrpezlivo čaká na vás ako váš otec: pekná Mercedes.“

Dantès sa usmial.

„Ah! ah!“ pokračoval majiteľ lodí, „teraz sa už nedivím, že sa ma prišla až tri razy spýtať, čo je s ‚Faraónom‘. Na moj veru, Edmond, je vám čo závidieť, že máte takú driečnu milenku.“

„Nie je to moja milenka, pane,“ vetil mladý ná-morník, „je to moja snúbenica.“

„Zavše je to jedno,“ riekol so smiechom majiteľ lodí.

„Ale nie u nás,“ vetil Dantès.

„Tak vás, drahý Edmond, nebudem zdržiavať,“ po-kračoval majiteľ, „usporiadali ste moje veci, preto vám dávam dovolenie, aby ste mohli usporiadať svoje. Ne-potrebujete peniaze?“

„Nie pane; mám takmer celý cestovný, to jest asi trojmesačný plat.“

„Ste poriadny šuhaj, Edmond.“

„Povedzte ešte, pán Morrel, že mám chudobného otca.“

„Áno, áno, ste dobrý syn. Choďte len k otcovi; aj ja mám syna, a veľmi by som zazlieval tomu, kto by ho po trojmesačnej ceste zdržiaval vo vzdialosti odo mňa.“

„Dovolíte teda?“ riekol mladík, pozdravujúc sa.

„Áno, ak mi nemáte čo viacej povedať.“

„Nie.“

„Kapitán Leclère, umierajúc, nedal vám list pre mňa?“

„Nemohol písť, pane. Ale schodí mi na um, že vás musím prosiť o dvojtýždňovú dovolenku.“

„Pre ženbu?“

„Predovšetkým, a potom, aby som mohol ísť do Paríža.“

„Dobre, dobre! máte dosť času, Dantès; vyprázdenie lode potrvá asi šesť týždňov a pred troma mesiacmi sa nevydáme na more . . . O tri mesiace však musíte byť tuná,“ pokračoval majiteľ, potľapkávajúc po pleci mladého námorníka, „lebo ‚Faraón‘ by nemohol odísť bez svojho kapitána.“

„Bez svojho kapitána!“ zvolal Dantès so žiarivým pohľadom. „Či môžem veriť vašim slovám, pane, veď ste sa ozvali práve na najskrytejšie nádeje môjho srdca. Mali by ste azda úmysel vymenovať ma za kapitána ‚Faraóna‘?“

„Keby som bol sám, podal by som vám ruku, drahý Dantès, a povedal by som vám: ‚Je to fakt,‘ ale mám spoločníka a vám je známe talianske porekadlo: *Che a compagno a padrone* (kto má spoločníka, má i pána). Ale vec je napoly vybavená, veď z dvoch hlasov jeden už máte. Pri druhom spoliehajte na mňa, urobím, čo bude možné.“

„Oh! pán Morrel,“ zvolal mladý námorník so slzami v očiach, chopic sa rúk majiteľa; „ďakujem vám, pán Morrel, ďakujem i v mene svojho otca a Mercedes.“

„Dobre, dobre, Edmond, veď ešte majú dobrí ľudia na nebi Boha! Chodťte k otcovi, chodťte k Mercedes a potom sa vráťte ku mne.“

„Či vás nemám zavieť na breh?“

„Nie, ďakujem; zostanem a usporiadam účty s Danglarsom. Boli ste s ním cestou spokojný?“

„To závisí od toho, aký smysel viažete ku svojej otázke. Ak ide o dobrého kamaráta, nie; myslím, nemá ma už rád od toho času, keď som po nepatrnom spore, ktorý sme mali, urobil hlúpost, že som mu pre vybavenie sporu navrhol desaťminútovú zastávku na ostrove Monte Christo; návrh, ktorý on ako nesprávny odmietol. Ak sa však sputujete na účtovníka, myslím, že mu nemožno nič vyčítovať a že so spôsobom, akým vec zariadil, budete spokojný.“

„A keby ste tak,“ pýtal sa majiteľ lodí, „boli kapitánom ‚Faraóna‘, podržali by ste si Danglarsa s radosťou?“

„Či už kapitán alebo sekond, pán Morrel,“ odvetil Dantès, „budem mať vždy úctu k tým, ktorí požívajú dôveru mojich predstavených.“

„Tak, Dantès, vidím, že ste v každom ohľade dobrý šuhaj. Ale aby som vás nezdržiaval ďalej, chodťte, lebo vidím, že stojíte ako na trní.“

„Prepúšťate ma, prosím?“ spýtal sa Dantès.

„Chodťte len.“

„Dovolíte mi upotrebiť váš čln?“

„Upotrebte.“

„Do videnia, pán Morrel, tisícásobná vd'aka!“

„Do videnia, môj drahý Edmond, veľa šťastia!“

Mladý námorník skočil do člna, sadol si na lavičku a velil, aby pristáli pri Cannebière. Dvaja plavci naklonili sa k veslám a čln šinul sa tak rýchlo, ako len bolo možné medzi tisícimi bárkami, ktoré zatarasovaly

úzky piestor medzi dvoma radmi lodí, ťahajúcimi sa od vchodu prístavu k Orleánskemu nábrežiu.

Majiteľ lodí ho sledoval s usmievavým pohľadom až po breh, kým nevyskočil na dlažbu nábrežia a zmizol v pestrom zástupe, ktorý od piatej ráno do deviatej večer plní slávnu ulicu, na ktorú sú moderní Fókovia natoľko pyšní, že cele vážne chcú navraviť svetu, a to s dôrazom rázneho sebavedomia: ‚Keby Paríž mal Cannebière, bol by Paríž malým Marseille.‘

Majiteľ lodí, keď sa obrátil, zhliadol za sebou Danglarsa, ktorý zdanivo čakal na jeho rozkazy, no v skutočnosti aj on sledoval pohľadom mladého námorníka.

Ale výraz pohľadov, ktoré sledovaly toho istého človeka, bol veľmi rozličný.

II. OTEC A SYN.

Nechajme Danglarsa, zápasiaceho s duchom nenávisti, aby sa pokúšal našeptať nejaký zlomyseľný predpoklad o svojom druholi do ucha majiteľa lodí a pozorujme Dantèsa, ktorý, prebehnúc pozdĺž Cannebière, zabočil do ulice de Noailles, a vstúpiac do malého, na ľavej strane Allées de Mailhan stojaceho domca, kráčal rýchlo hore tmavými schodmi na štvrté poschodie, zachytávajúc sa jednou rukou zábradlia, druhou rukou utlmoval tlkot srdca, a zastal pri odchýlených dverách, ktorými bolo vidieť do malej chyžky.

V tejto chyžke býval Dantèsov otec.

Novina o príchode ‚Faraóna‘ nezalietla ešte k starcovi, ktorý, stojac na stolici, chvejúcou sa rukou pripevňoval tyčky k niekoľkým kapucínskym žeruchám,

ktoré, spletené s divým viničom, vypínali sa po mrežiach okna.

Zrazu cítil, že ho dakto objal okolo pása a dobre známy hlas volal mu za chrbtom:

„Otec, môj drahý otec!“

Starec sa s výkrikom obrátil, a keď zbadal syna, klesol mu celý bledý a celý sa trasúc do náručia.

„Čo ti je, otecko?“ zvolal mladý človek znepokojený. „Si azda chorý?“

„Nie, nie, môj drahý Edmond, môj syn, moje dieťa, nie, nečakal som ťa však a radosť, vzrušenie, že ťa tak neočakávane vidím... ah, Bože môj! Zdá sa mi, že zomriem!“

„Len sa upokoj, otče! Som to ja, som to naozaj ja! Vravia, že radosť neublíži, preto som vstúpil bez prípravy. Usmej sa mi teda a nehľad' na mňa tak vyjavene. Vraciam sa a teraz už budeme šťastní.“

„Ah, tým lepšie, šuhajko!“ vetil starec; „ale ako že budeme šťastní? Azda ma už neopustíš? Rozprávaj mi teda o svojom šťastí!“

„Bože, odpust,“ riekol mladík, „že sa teším šťastiu, ktoré bolo vykúpené zármutkom jednej rodiny; Boh mi je svedok, že by som po tom šťastí neboli nikdy zatúžil; zavítalo, a nemám sily, aby som sa nad ním rmútil: znamenitý kapitán Leclère zomrel, otče, a je pravdepodobné, že vplyvom pána Morrela dostanem jeho miesto. Rozumieš, otče? V dvadsiatom roku budem kapitánom s platom sto luisdorov a s podielom zo zisku! Či to nie je viacej, ako mohol očakávať taký chudobný námorník, ako som ja?“

„Áno, syn môj, áno, to je úspech,“ odvetil starec, „to je šťastie.“

„Chcem, aby si z prvých zlatákov, ktoré dostanem, mal domec so záhradkou, aby si v nej mohol pestovať žeruchu, vinič a zemozeleň ... Ale čo ti je, otče, tak sa mi vidí, že ti je zle?“

„Trpezlivosť, trpezlivosť! To je nič.“

A starec, ktorému unikaly sily, klesol dozadu.

„Rýchlo, rýchlo!“ riekoval mladík, „čaša vína ťa občerství. Kde mávaš víno?“

„Nie, ďakujem, nehľadaj; netreba mi,“ riekoval starec a pokúsil sa zadržať syna.

„Ba hej, ba hej, otče, povedz mi, kde je?“

A otvoril dve-tri skrine.

„Darmo ...“ riekoval starec. „Niet už vína.“

„Ako, niet už vína!“ riekoval blednúci Dantès, pozerajúc striedavo na starcové spadnuté líca a na prázdne skrine. „Ako, niet už vína! Trpel si nedostatkom groša, otče?“

„Ked' si ty tuná, nechýba mi nič,“ odvetil starec.

„Ved',“ zajakal sa Dantès, sotierajúc si pot, ktorý mu rinul čelom. „Ved' ked' som odchodil pred troma mesiacmi, nechal som ti dvesto frankov.“

„Áno, áno, Edmond, to je pravda, ale ked' si odchodil, zabudol si na malý dlh u suseda Caderoussa; pripomenal mi ho a hovoril, že ak ho za teba nezaplatím, dá si ho zaplatiť od pána Morrela. Tak, rozumieš, obávajúc sa, že by ti to mohlo škodiť ...“

„Tak?“

„Tak, vyplatił som ho.“

„Ale,“ zvolal Dantès, „ja som bol dlžen Caderousovi sto štyridsať frankov!“

„Áno,“ zajakal sa starec.

„A ty si mu ich zaplatil z tých dvesto frankov, ktoré som ti nechal?“

Starec kývol na znak súhlasu.

„A ty si žil tri mesiace zo šesťdesiatich frankov!“ vzdychol si mladý mužský.

„Vieš, ako málo potrebujem,“ riekol starec.

„Oh! Bože môj, Bože môj, odpust mi!“ zvolal Edmond, vrhajúc sa pred dobrým starcom na kolená.

„Čo robíš?“

„Ranil si mi srdce!“

„Bah! Ty si tuná,“ vravel usmievavo starec, „všetko je už zabudnuté, všetko je zas dobre.“

„Áno, tu som,“ riekol mladík, „tu som s peknou budúcnosťou a s trochou zlata. Pozri, otče, vezmi si ho, vezmi, a daj si hned dačo doniest.“

A vyprázdnil na stôl svoje vrecká, ktoré obsahovaly dvanásť kusov zlata, päť alebo šesť päťfrankových mincí a drobné peniaze.

Obličaj starého Dantesa sa vyjasnil.

„Čie je to?“ spýtal sa.

„Nuž moje! ... Tvoje! ... Naše! ... Vezmi, nakúp zásob, buď šťastný, zajtra budú iné.“

„Pomaly, pomaly,“ riekol starec s úsmevom; „s tvojím dovolením upotrebím skromne tvoju peňaženku; keby ma videli naraz kupovať viacej vecí, ešte by si mysleli, že som musel čakať na tvoj návrat, aby som si ich mohol zadováziť.“

„Urob, ako chceš, otče, ale predovšetkým si vezmi slúžku. Nechcem, aby si bol aj naďalej sám. Prepašoval som kávu a znamenitý tabak v malej skrinke, zajtra to dostaneš. Ale pst! Dakto ide.“

„To je Caderousse, ktorý sa asi dozvedel o tvojom

príchode a ide ti bezpochyby blahoželať k šťastnému návratu.“

„To sú tiež pery, ktoré, keď hovoria, srdce si myslí dačo cele iné,“ zašomral Edmond, „Všetko jedno, je to sused, ktorý nám preukázal službu, preto nechže je vítaný.“

A skutočne, vo chvíli, keď Edmond tlmeným hlasom dokončil vetu, zjavila sa vo dverách čierna, bradatá hlava Caderoussa. Bol to dvadsať päť-dvadsať šesťročný mužský, držiaci v ruke kus súkna, ktoré — keďže bol povolaním krajčír — mienil premeniť na výložky obleku.

„Eh! konečne si sa vrátil, Edmond?“ riekol s nefalšovaným prízvukom marseillskej výslovnosti, pričom sa usmial naširoko, odhaľujúc ako zo slonoviny biele zuby.

„Ako vidíte, sused Caderousse, a som ochotný poslúžiť vám hocičím,“ odvetil Dantès, týmto ponúknutím služieb nedobre zakrývajúc svoju chladnosť.

„Dakujem, ďakujem, na šťastie nepotrebujem nič, ba čo viac, zavše mňa môžu potrebovať iní.“ (Dantès urobil pohyb.) „Nemyslím to na teba, šuhaj, požičal som ti peniaze, ty si mi ich vrátil; tak to robia dobrí susedi, a sme vyrovnaní.“

„Nie sme nikdy vyrovnaní s tými, ktorým sme dačím zaviazaní,“ vravel Dantès. „Preto, ak sme im aj nie dlžni peniaze, dlžni sme im vd'aku.“

„Prečo by sme mali o tom hovoriť! Čo sa stalo, stalo sa. Hovor o svojom šťastnom návrate, šuhaj. Šiel som práve do prístavu zaopatriť si látku gaštanovej farby, a tu som sa stretol s priateľom Danglarsom.

„Ty si v Marseille?“

,Eh, to si myslím,“ odvetil on.

,Domnieval som sa, že si v Smyrne.“

,Mohol by som tam byť, lebo ztadiaľ prichodím.“

,A čo je s Edmondom, kde je ten šuhaj?“

,Bezpochyby u svojho otca,“ vravel Danglars.

,,Vrátil som sa teda,“ pokračoval Caderousse, „aby som mal šťastie stisnúť piateľovi ruku!“

,,Ten dobrý Caderousse,“ riekol starec, „má nás tak rád.“

,,Isteže vás mám rád, ba si vás aj ctím, pretože statočných ľudí je málo! Tak sa mi vidí, šuhaj, že sa vraciaš bohatý!“ pokračoval krajčír, škúliac na žmeň zlata a striebra, ktoré Dantès položil na stôl.

Mladík zbadal túžobný plam, ktorý vyblíkol z čiernych očí susedových.

,,Ah! Bože môj!“ riekol nedbanlivo, „to nie je moje zlato; prejavil som pred otcom obavu, či azda nemal nedostatok, kým som bol preč, a on, aby ma uspokojil, vysypal na stôl obsah svojej peňaženky. Tak, otče,“ pokračoval Dantès, „schovaj si peniaze, ak ich len nepotrebuje sused Caderousse, ak áno, stojím mu k službám.“

,,Nie, šuhaj,“ riekol Caderousse, „chvalabohu, nepotrebujem nič, povolanie živí svojho človeka. Nechaj si len svoje peniaze, nechaj: niet ich nikdy dosť. Som ti však vďačný za ponúknutie práve tak, ako by som ho bol prijal.“

,,Urobil som to ochotne,“ riekol Dantès.

,,Nepochybujem o tom. Tak, s pánom Morrelom si v najlepšom pomere, ty lichotník?“

,,Pán Morrel bol ku mne vždy láskavý,“ odvetil Dantès.

„Tak si potom schybil, že si neprijal jeho pozvanie na obed.“

„Ako to, neprijal jeho pozvanie na obed?“ spýtal sa starý Dantès. „On ťa teda zval na obed?“

„Áno, otče,“ odvetil Edmond, usmievajúc sa otcovmu počudovaniu, vyvolanému toľkým poctením, ktoré sa dostalo synovi.

„Prečo si ho teda odmietol, syn môj?“ spýtal sa starec.

„Aby som čím skôr prišiel k vám, otče,“ vetil mladík. „Ponáhľal som sa vidieť vás.“

„To asi popudilo dobrého pána Morrela,“ riekol Caderousse. „A ak má dakto chuť na miesto kapitána, robí chybu, ak popudí proti sebe majiteľa lode.“

„Objasnil som mu príčinu svojho odrieknutia,“ vravel Dantès, „a on ju, dúfam, pochopil.“

„Ale to je tak, že ak chce byť dakto kapitánom, musí sa svojim pánom trocha zaliečať.“

„Dúfam, že sa stanem kapitánom aj bez toho,“ vetil Dantès.

„Tým lepšie, tým lepšie! To bude tešiť všetkých tvojich starých priateľov, a poznám dakoho tamdolu za citadelou svätého Mikuláša, kto sa preto nebude hnevať.“

„Mercedes?“ riekol starec.

„Áno, otče,“ odvetil Dantès, „a teraz, keď som vás už videl a viem, že ste zdravý, že máte všetko, čo potrebujete, prosím vás o dovolenie, aby som smel navštíviť Kataláncov.“

„Chod, dieťa moje,“ riekol starý Dantès, „a nech Boh žehná tvojej žene tak, ako žehnal v mojom synovi mne.“

„Jeho žene!“ riekol Caderousse. „Vy sa s tým akosi ponáhľate, otec Dantès! Tak sa mi vidí, že ešte nie je ňou.“

„Nie; ale podľa všetkej pravdepodobnosti,“ vravel Edmond, „bude ňou už skoro.“

„Nebude škodiť, naozaj nebude škodiť, keď sa po-ponáhľaš, šuhaj.“

„A prečo?“

„Lebo Mercedes je krásna deva, a krásnym devám nechýbjajú nikdy zaľúbenci. A najmä za touto ich behá na tucty.“

„Skutočne?“ riekol Edmond s úsmevom, ktorým prenikal ľahký nádych nepokoja.

„Oh, áno,“ vetil Caderousse, „a k tomu dobré partie; ale, rozumie sa, budeš kapitánom a nemusíš sa obávať, že ti dá kôš!“

„To je toľko,“ odpovedal Dantès s úsmevom, ktorým nedobre utajoval svoj nepokoj, „že keby som nebol kapitánom . . .“

„Eh! Eh!“ pohodil Caderousse.

„Dost!“ riekol mladík, „mám o ženách vo všeobecnosti lepšiu mienku ako vy, a najmä o Mercedes som presvedčený, či som už kapitánom alebo nie, že mi ostane verná.“

„Tým lepšie! Tým lepšie!“ povedal Caderousse. „Keď sa má človek ženiť, je vždy lepšie, keď verí. Ale nemôže škodiť, šuhajko, keď nebudeš mrhať čas, oznamíš jej čím skôr svoj príchod a sveríš jej svoje nádeje.“

„Idem,“ riekol Edmond.

Objal otca, pozdravil sa Caderoussovi kývnutím a odišiel.

Caderousse sa ešte chvíľu zabavil, potom sa odo-

bral od starého Dantësa a odišiel aj on, aby sa stretol s Danglarsom, ktorý ho čakal na rohu ulice Genac.

„Tak,“ povedal Danglars, „videl si ho?“

„Len čo sme sa rozišli,“ odvetil Caderousse.

„A vtravel ti, že má nádej stať sa kapitánom?“

„Hovoril o tom, ako by ním už bol.“

„Trpezlivosť!“ riekol Danglars. „Tak sa mi vidí, že sa trochu prenáhľuje.“

„Hrom! Zdá sa, že mu to pán Morrel sľúbil.“

„Je rozradostený?“

„Ba je preto bezočivý; ponúkal mi svoje služby, ako by bol veľkou osobnosťou; núkal mi na pôžičku peniaze ako nejaký bankár.“

„A ty si to odmietol?“

„Priamo, hoci som to mohol pokojne prijať, keďže prvé groše, ktoré mal v rukách, boly odo mňa. Ale teraz už pán Dantès nebude potrebovať nikoho, ved' bude kapitánom.“

„Bah!“ riekol Danglars, „ešte nie je ním.“

„Na moj' dušu, dobre by bolo, keby sa ním nestal,“ vtravel Caderousse, „bo inak sa nebude možno s ním shovárať.“

„Keby som tak chcel,“ riekol Danglars, „ostal by tým, čím je, ba možno, že by bol menší, ako je.“

„Čo vrvavíš?“

„Nič, hovorím to len sebe. A ešte je vždy zaľúbený do tej peknej Katalánky?“

„Šialene zaľúbený. Šiel k nej. Ale ak sa nemýlim, narazi tam na prekážky.“

„Vysvetli, ako to myslíš.“

„Načo?“

„Je to dôležitejšie, ako si myslíš. Nemáš rád Dantèsa, čo?“

„Nemám rád arrogantných ľudí.“

„Tak mi teda povedz, čo vieš o Katalánke?“

„Neviem nič určite; lenže som videl veci, ktoré vo mne vzbudzujú myšlienku, že budúci kapitán, ako som ti povedal, bude mať ťažkosti dakde na okolí cesty Vieilles-Infirmeries.“

„Čo si videl? Tak vrav.“

„Nuž, videl som, že ked' Mercedes ide do mesta, sprevádza ju vždy statný Katalánec, veľmi ohorený a veľmi vznetlivý mládenec čiernych očí a červených líc, ktorého menuje svojím bratancom.“

„Ah! skutočne! A myslíš, že jej ten bratanec dvorí?“

„Myslím, že áno: ved', do čerta, čo by mohol iné robiť statný, dvadsaťjedenročný šuhaj v spoločnosti peknej devy?“

„A ty vravíš, že Dantès šiel ku Kataláncom?“

„Odišiel ta predo mnou.“

„Ak pôjdeme tým smerom, mohli by sme sa zastaviť v Réserve a pri čaši vína vyčkať ďalšie zvesti.“

„A kto nám ich dá?“

„Budeme pri ceste a Dantèsovi vyčítame z tváre, čo sa stalo.“

„Nedbám,“ vetil Caderousse; „ale ty platiš.“

„Isteže,“ vravel Danglars.

A obidvaja sa pobrali rýchlym krokom na označené miesto. A ked' prišli ta, dali si doniesť sklenicu vína a dva poháre.

Otec Pamfile vravel, že videl ist' Dantèsa okolo ani nie pred desiatimi minútami.

Ked' sa presvedčili, že Dantès je u Kataláncov, sadli

si pod šumiace lístie platánov a moruší, na ich konároch veselá družina vtákov ospevovala jeden z prvých krásnych dní vesny.

III. KATALÁNCI.

Asi na sto krokov od miestnosti, kde Danglars a Caderousse piateľsky popíjali perliace sa víno z La Malgue, skúmajúc zrakom i sluchom okolie, za holým, slnným, mistralom ovievaným nábrežím stlala sa dedina Kataláncov.

Raz sa odlúčila od španielskej rodnej zeme tajomná osada a dorazila na výbežok, kde je doteraz, hovrila cudzou rečou, ale zkadiaľ prišla, to nevedel nik. Jeden z jej vodcov, ktorý rozumel provensalsky, požiadal mesto Marseille, aby im darovalo toto holé a neúrodné predhorie, na ktoré, ako antickí plavci, vytiahli svoje lode. Ich prosbe vyhoveli, a o tri mesiace okolo ich dvanásť-pätnásť lodí, na ktorých sa sem doplavili títo morskí kočovníci, vzrástla dedinka.

Táto polo maurským, polo španielskym slohom vystavaná bizarná a malebná dedinka, obývaná potomkami týchto ľudí, hovoriacich rečou svojich otcov, je dnes taká, ako bola za starodávna, lebo verní ostali tri štyri storočia tomuto predhoriu, na ktorom sa osadili ako kŕdeľ morských vtákov, nepomiešajúc sa s obyvateľstvom marseillským, ženiac sa medzi sebou, zachovali si reč, pôvodný mrav a kroj rodnej vlasti.

Naši čitatelia musia prejsť jedinou ulicou tejto dedinky a vstúpiť s nami do jedného z domov, ktorým slnce a ich žltkavý odtienok, tvoriaci jedinú okrasu

španielskych poradas, poskytujú tú peknú, vidieckym budovám vlastnú farbu zvädnutého lístia.

Pekná mladá deva s čiernymi ako eben vlasmi a baršúnovými gazelími očami stála opretá o stenu a štíhlymi prstami antickej formy mädlila nevinnú halúzku vresu, z ktorého trhala kvety, takže ich lupienky pokrývaly už zem; jej až po lakte obnažené ramená, ktoré, hoci boli opálené, zdaly sa modelované podľa vzoru ramien Venuše z Arlesu, chvely sa akousi horúčkovou netrpezlivosťou a nôžkou jemného tvaru dupkala na dlážku, takže bolo možno vidieť ušľachtilú oblosť jej lýtka, ktoré bolo uväznené do červenej bavlnenej pančuchy so sivými a modrými hranmi.

Na tri kroky od nej, kolísuc sa na stolci, sedel o starý, črvotočou prevŕtaný nábytok opretý veľký dvadsaťštyri-dvadsaťpäťročný mládenec a hľadel na ňu zrakom, v ktorom sa boril nepokoj so smútkom; jeho pohľad sa spýtoval, ale pevný a rozhodný zrak mladej devy opanoval jej spoločníka.

„Tak, Mercedes,“ riekol mladý človek, „onedaľho zavíta Veľká noc, a to je práve príhodný čas na svadbu, dajte mi odpoved!“

„Dala som vám ju už sto ráz, Fernand, a musíte byť sám sebe nepriateľom, keď ju znova žiadate!“

„Tak, prosím vás, opakujte ju ešte, aby som jej napokon uveril. Povedzte mi stý raz, že zavrhuje moju lásku, s ktorou súhlasila vaša matka, aby som pochopil, že sa zahrávate s mojím šťastím, že môj život a moja smrť sú vám ničím. Ah, Bože môj, Bože! desať rokov som sníval o tom, že budem vaším mužom, a teraz mám stratíť túto nádej, ktorá bola jediným cieľom môjho života!“

„Ja som vás však nikdy neupevňovala v tejto nádeji, Fernand,“ vetila Mercedes. „Nemôžete mi vyčítať, že som s vami hoc i len raz koketovala. Vždy som vám vravela: mám vás rada ako brata, nežiadajte odo mňa viac ako sesterskú lásku, lebo moje srdce patrí inému! Či som vám to vždy nevravela, Fernand?“

„Áno, viem to dobre, Mercedes,“ hovoril mladý človek. „Získali ste si proti mne krutú zásluhu úprimnosti. Ale zabúdate na posvätný zákon, ktorý vládne medzi Kataláncami, že sa ženia len medzi sebou?“

„Mýlite sa, Fernand, to nie je zákon, je to len zvyk, a nič viac; a verte mi, že lepšie by bolo vo vašom záujme neodvolávať sa na tento zvyk. Vzali vás za vojaka, Fernand, sloboda, ktorú požívate, je len trpená, môžu vás každú chvíľu povolať k pluku. A keď budete raz vojakom, čo urobíte so mnou, smutnou, opustenou, chudobnou dievčinou, ktorej jediným imaním je chalupa na spadnutie, v nej visí niekoľko potrhaných sietí, biedne dedičstvo, ktoré môj otec zanechal matke a matka mne? Uvážte, Fernand, že od roka, ako mi zomrela, živím sa takmer z verejnej dobročinnosti! Zavše sa tvárite, ako by som vám bola užitočná, ako by som mala právo brať podiel z vášho rybolovu, prijímam to, lebo ste synom brata môjho otca, preto, že sme spolu rástli, ale hlavne preto, že by vás to veľmi rmútilo, keby som to odmietla. Ale cítim veľmi dobre, že ryba, ktorú predám za peniaze, za ktoré potom kúpim konope na siete, cítim veľmi dobre, Fernand, že je to len milodar.“

„A čo na tom záleží, Mercedes, ak sa mi páčite taká, ako ste, chudobná a opustená, ba väčšmi ako dcéra najpyšnejšieho majiteľa lodí a hoc i najbohatšieho ban-

kára z Marseille? A čože ja potrebujem? Statočnú ženu a dobrú gazdinú. A či môžem nájsť lepšiu, ako ste vy?"

„Fernand,“ vravela Mercedes, potriasajúc hlavou, „žena, ktorá miluje iného muža ako svojho manžela, je zlou gazdinou a nemôže ručiť za to, že zostane statočná. Uspokojte sa s mojím priateľstvom, lebo, opakujem, že to je všetko, čo vám môžem slúbiť, a ja sľubujem len to, čo iste môžem dať.“

„Hej, rozumiem,“ riekoval Fernand, „trpezivo znášate svoju biedu, ale obávate sa mojej. Tak, Mercedes, ak ma budete milovať, budem sa boriť s osudom; vy mi donesiete šťastie a ja budem bohatý: zveľadím rybársku živnosť, môžem ako pomocník vstúpiť do obchodu, ba môžem sa stať aj obchodníkom.“

„Z toho všetkého nemôžete nič uskutočniť, Fernand; ste vojakom, a ak ostanete doma, to je len preto, že nie je vojna. Buďte len rybárom, nesnovajte sny, ktoré by vám urobily skutočnosť ešte hroznejšou, a uspokojte sa s mojím priateľstvom, vedť i tak vám nič iné dať nemôžem.“

„Tak, máte pravdu, Mercedes, pôjdem za námorníka, miesto otcovského kroja, ktorým opovrhujete, budem nosiť klobúk z lakovanej kože, pruhovanú košeľu, modrú blúzu s kotvami na gombíkoch. Či nie je potrebný taký oblek, aby sa vám človek páčil?“

„Čo chcete tým povedať?“ spýtala sa Mercedes s veliteľským pohľadom. „Čo tým chcete povedať? Nerozumiem vás.“

„Chcem povedať, Mercedes, že ste proti mne ľaká tvrdá a ukrutná len preto, že čakáte dakoho, kto je tak oblečený. Ale ten, koho čakáte, je azda nestály, a ak nie, tak je ním miesto neho more.“

„Fernand,“ zvolala Mercedes, „myslela som, že ste dobrý, ale mýlila som sa. Máte zlé srdce, keď svojou žiarlivostou privolávate hnev boží. Nuž áno, priznávam sa, čakám a milujem toho, o kom hovoríte, a ak sa nevráti, nebudem ho obviňovať z nestálosti ako vy, ale poviem, že zomrel s láskou v srdeci.“

Mladý Kataláne urobil zúrivý pohyb.

„Chápem vás, Fernand, pomstíte sa za to, že vás nemilujem, a skrížite svoj katalánsky nôž s jeho dýkou. A k čomu to povedie? Že stratíte moje priateľstvo, ak vás porazí, a ak zvíťazíte, moje priateľstvo premení sa na nenávist. Verte mi, hľadať spor s mužským je zlým prostriedkom na získanie priazne ženskej, ktorá ho miluje! Nie, Fernand, vy sa nedáte zachvátiť svojimi zlými myšlienkami. Keď už nemôžem byť vašou ženou, uspokojíte sa s tým, že budem vašou priateľkou a sestrou. A konečne,“ dodala so zakaleným a nepokoijným zrakom, „počkajte, počkajte, Fernand, práve ste povedali, že more je zradné, už sú tomu štyri mesiace, ako odišiel, a od štyroch mesiacov napočítala som už veľa búrok!“

Fernand ostal necitný, nesnažil sa osušiť slzy, ktoré kanuly po lícach Mercedes, hoc za každú tú slzu bol by dal čašu svojej krvi; lež tieto slzy nekanuly pre neho, ale pre druhého.

Vstal, prešiel sa po chalupe, a vrátiac sa s chmúrnym pohľadom a zaťatými pästami, zastal pred Mercedes a riekol:

„Povedzte mi ešte raz, Mercedes, je to vaše pevné rozhodnutie?“

„Milujem Edmonda Dantësa,“ riekla deva s chla-

dom, „a nikto iný nebude mojím manželom ako Edmond.“

„A budete ho vždy milovať?“

„Kým len budem živá.“

Fernand sklonil ochabnuto hlavu a z hrude sa mu vyrval vzdych, podobný stonu; potom rýchlo zdvihol čelo a riekol so zaklenenými zubmi a rozšírenými nozdrami:

„A ak je mŕtvy?“

„Ak je mŕtvy — zomriem.“

„A ak na vás zabudne?“

„Mercedes!“ zvolal pred domom veselý hlas. „Mercedes!“

„Ach!“ vykrikla mladá deva od radosti a vyskočila, hnaná láskou. „Vidíte, že na mňa nezabudol, ved' je tuná!“

Bežala ku dverám a otvorila ich, volajúc:

„Pod, Edmond, tu som!“

Chvejúci sa a bledý Fernand cívol, ako cúva cestovateľ pri pohľade na hada, a klesol na stolec, na ktorý narazil.

Edmond a Mercedes spočívali si v náručí. Žeravé marseillské slnce vnikalo otvorom dvier a oblialo ich záplavou žiare. Zo začiatku nevideli okolo seba nič. Nezmerné šťastie osihotilo ich od sveta a lámali len slová, ktoré sú výronom takej živej radosti, že sa podobajú výrazom bolesti.

Zrazu Edmond zbadal chmúrnu tvár Fernanda, ktorá, bledá a hrozivá, vystupovala z tône; pohybom, ktorý si azda ani sám neuvedomil, mladý Katalánec siahol za nožom, čo mu tkvel za pásom.

„Ah, odpusťte,“ riekoval Dantès, mrštiac tiež obrvy, „nezbadal som, že sme traja.“

A obrátiac sa k Mercedes, spýtal sa:

„Kto je ten pán?“

„Ten pán bude tvojím najlepším priateľom, Dantès, lebo je to môj priateľ, môj bratanec, môj brat; je to Fernand, človek, ktorého po tebe, Edmond, milujem na svete najväčšmi. Či ho nepoznáš?“

„Ach, tak je,“ riekoval Edmond.

A nepustiac Mercedes, ktorej ruku držal vo svojej, druhú podával so srdečným pohnutím Kataláncovi.

Ale Fernand, ďaleko od toho, aby odpovedal na tento priateľský posunok, zostal nemý a nehybný ako socha.

Vtom Edmond pozrel skúmavo na vzrušenú a chvějúcu sa Mercedes, potom zas na zachmúreného a hrozivého Fernanda.

Jeden pohľad vysvetlil mu všetko.

Do hlavy mu vstúpil hnev.

„Nevedel som, keď som sa k vám tak ponáhľal, Mercedes, že tu nájdem nepriateľa.“

„Nepriateľa!“ zvolala Mercedes, vrhnúc nahnevaný pohľad na svojho bratanca. „Nepriateľa u mňa, vravíš, Edmond? Keby to bola pravda, chytila by som ťa pod rameno, odišla by som do Marseille, opustila tento dom a nevrátila by som sa nikdy.“

Z Fernandovho oka vyšľahol plameň.

„A keby ťa stihlo nešťastie, môj Edmond,“ pokračovala s tou istou bezcitnou flegmou, ktorá dokazovala Fernandovi, že deva nahliadla až na dno jeho temnej myšlienky, „ak by ťa stihlo nešťastie, vyšla by som na

Cap de Morgion a vrhla by som sa strmhlav do skalnatej prieplasti.“

Fernand úžasne zbledol.

„Ale mýlil si sa, Edmond,“ pokračovala Mercedes, „tu niet nepriateľa, je tu len môj brat Fernand, ktorý ti stisne ruku ako oddaný priateľ.“

A pri týchto slovách mladá deva utkvela veliteľským pohľadom na Kataláncovi, ktorý, ako by ním očarený, priblížil sa pomaly k Edmondovi a podal mu ruku.

Jeho nenávisť podobná bezvládnej, ale divej vlne, rozbíjala sa na vplyve, ktorým na neho pôsobila táto ženská.

Ale sotva sa dotkol Edmondovej ruky, cítil, že urobil dačo, čo presahovalo jeho sily, a vyrútil sa z domu.

„Oh,“ zvolal, bežiac ako šialený, zarývajúc prsty do štice. „Oh, kto ma osloboď od tohto človeka? Beda mne! Beda mne!“

„Hej, Katalánec! Hej, Fernand! Kam utekáš?“ voval akýsi hlas.

Mladý mužský sa zastavil v behu, poobzeral sa a zbadal Caderoussa, uvelebeného pri Danglarsovi pod listnatou besiedkou.

„Tak!“ riekol Caderousse. „Prečo nejdeš k nám, a či máš tak naponáhlo, že nestihneš povedať priateľom ani dobrý deň?“

„Najmä ak majú pred sebou skoro plnú flášu vína?“ dodal Danglars.

Fernand pozrel vyjavene na obidvoch mužských a neodpovedal.

„Zdá sa cele zarazený,“ riekol ticho Danglars, do-

tknúc sa kolom Caderoussa. „Tuším, mylili sme sa, stal sa opak toho, čo sme čakali, a zvíťazil Dantès?“

„Hrom do toho! Uvidíme,“ odvetil Caderousse.

A obrátiac sa k mladému mužskému, riekoval:

„Tak, Katalánec, rozhodol si sa?“

Fernand si utrel pot, ktorý mu stekal čelom, a vosiel pomaly do besiedky, ktorej tôňa, zdalo sa, upokojila koľkosi jeho smysly a príjemným chladom osviežila trocha jeho vyčerpané telo.

„Dobrý deň,“ riekoval, „volali ste ma, všakver?“

A skôr sklesol, ako si sadol na jednu zo stolíc, ktoré obklopovaly stôl.

„Nuž, volal som ťa, lebo si utekal ako šialený, Fernand, a bál som sa, že by si sa mohol vrhnúť do mora,“ odvetil so smiechom Caderousse. „Ved', do čerta, nemáme priateľov len na to, aby sme im ponúkli pohár vína, ale aj na to, aby sme im prekazili vypiť tri alebo štyri pinty vody.“

Fernandovi sa vydrel z hrude ston, podobný fikaniu, a hlava mu klesla na ruky, skrižené na stole.

„Tak, vieš, čo ti poviem, Fernand?“ pokračoval Caderousse, dávajúc sa do rozprávania s drsnou hruhostou človeka z ľudu, ktorý pre zvedavosť zabúda na opatrnosť. „Vyzeráš, ako by ti boly zlyhalo voľnady!“

A sprevádzal svoj žart rehotom.

„Hah!“ riekoval Danglars, „taký mládenec, ako je on, nemôže mať nešťastie v láske, ty len žartuješ, Caderousse.“

„Oh, nie,“ odvetil Caderousse, „počúvaj len, ako vzdychá. Nože, nože, Fernand,“ riekoval, „hore s nosom a odpovedaj nám! Nie je to pekne od teba, že neodpovedáš priateľom, ktorí sa sputujú na tvoje zdravie.“

„Som zdravý,“ vravel Fernand, zatínajúc päste, ale nedvihajúc hlavu.

„Ah! vidiš, Danglars,“ riekol Caderousse, škúlením dávajúc znak priateľovi, „tu to máš: Fernand, ktorého vidiš, ktorý je dobrý a statočný Katalánec, jeden z najlepších rybárov v Marseille, je zaľúbený do krásnej devy, ktorá sa volá Mercedes; však na nešťastie, tak sa zdá, tátó krásna deva je zas zaľúbená do sekonda ‚Faráona‘, a kedže ‚Farón‘ dnes vplával do prístavu, tak rozumieš . . .?“

„Nie, nerozumiem,“ odvetil Danglars.

„Chudák Fernand, iste dostal košík,“ pokračoval Caderousse.

„No a čo je na tom?“ riekol Fernand, zdvihnúc hľavu a hľadiac na Caderoussa ako taký, čo hľadá dakoho, na kom by si mohol vyliať hnev, „Mercedes je úplne nezávislá, nie? A môže milovať, koho len chce!“

„Ah, ak to tak ponímaš,“ riekol Caderousse, „to je dačo iné! Myslel som, že si Katalánec, a povedali mi, že Katalánci nie sú takí chlapi, ktorí sa dajú sokovi vyštuchať, ba počul som aj to, že najmä Fernand je hrozný vo svojej pomste.“

Fernand sa usmial útrpne.

„Zaľúbený nie je nikdy hrozný,“ riekol.

„Úbohý šuhaj!“ riekol Danglars, tváriac sa, ako by mládenca ľutoval z hľbky srdca. „Čo chceš? Nemyslel, že sa Dantès tak rýchlo vráti; domnieval sa azda, že zomrel, stal sa neverným, ktovie? Také veci sa dotýkajú tým citelnejšie, že prichádzajú neočakávane.“

„Ah! na moj veru, už akokoľvek,“ hovoril Caderousse, ktorý pil pri rozhovore a na ktorého šumivé víno z La Malgue začalo účinkovať, „už akokoľvek,

Fernand nie je jediný, ktorému šťastný návrat Dantèsov je proti srsti; všakver, Danglars?“

„Nie! Hovoríš pravdu a odvážil by som sa tvrdiť, že mu to prinesie nešťastie.“

„To je nič,“ vetil Caderousse, a nalievajúc Fernandovi do pohára vína a plniac svoj deviaty či desiaty raz, kým Danglars len odpil, „to je nič, prv sa však ožení s Mercedes, s peknou Mercedes, ved’ iste preto prišiel.“

Danglars medzitým prenikavým pohľadom pozoroval mládenca, na ktorého srdce Caderoussove slová padaly ako roztopené olovo.

„A keby bude svadba?“ spýtal sa.

„Oh! ešte je to nie tak ďaleko!“ hundral Fernand.

„Nie, ale skoro bude,“ riekol Caderousse, „je to také isté, ako že Dantès bude kapitánom ‚Faraóna‘, pravda, Danglars?“

Danglars sa zachvel pri tomto neočakávanom útoku, a obrátiac sa ku Caderoussovi, hľadel mu skúmavo do tváre a chcel sa presvedčiť, či toto bodnutie bolo vopred premyslené, ale z tejto tváre, takmer ohlúpenej opitosťou, nevyčítal nič iné ako práve závisť.

„Tak,“ vravel, plniac poháre, „napíme sa teda na zdravie kapitána Edmonda Dantësa, manžela krásnej Katalánky!“

Caderousse primkol k ústam ťažkou rukou čašu a vypil ju na dúšok, Fernand pochytil svoju a šmeril ju o zem.

„Eh! eh! eh!“ riekol Caderousse, „čože to tam vidím na vŕšku, smerom ku Kataláncom? Pozri, Fernand, ty máš lepšie oči ako ja. Myslím, že začínam zle vidieť, a ty vieš, že víno je zradca. Zdá sa, že sú to dvaja milenci, ktorí kráčajú vedľa seba ruka v ruke.

Bože, odpust! Netušia, že ich vidíme, a hľa, práve sa objímajú.“

Danglarsovi neušiel ani jeden úzkostlivý výraz, ktorý sa zrejme zračil na Fernandovej smraštenej tvári.

„Poznáte ich, pán Fernand?“ povedal.

„Áno,“ odvetil tlmeným hlasom, „je to pán Edmond a slečna Mercedes.“

„Ah, vidíte!“ riekoval Caderousse, „a ja som ich nepoznal! Hoj, Dantès! Hoj, krásna deva! Podte sem na chvíľu a povedzte nám, kedy bude svadba; tu, hľa, pán Fernand je taký urputný, že nám to nechce povedať.“

„Čušíš!“ povedal Danglars, tváriac sa, ako by chcel zadržať Caderoussa, ktorý s tvrdohlavosťou opilca nahýbal sa z besiedky. „Daj si pozor, aby si nespadol, a daj zaľúbeným pokoj, aby sa mohli milovať! Všimni si pána Fernanda a ber si z neho príklad! On je rozumný.“

Azda by sa bol Fernand, celý bez seba, dráždený Danglarsom ako býk bandérillermi, napokon vyrútil von, lebo už vstal a zdalo sa, že sa chce vrhnúť na svojho soka; vtom však Mercedes, usmievavá a vzpriamená, zdvihla svoju krásnu hlavu a jej jasný pohľad zažiaril: zrazu sa Fernand rozpomenul na jej hrozbu, že ak zomrie Edmond, zomrie aj ona, a ochabnuto klesol zpäť na stolicu.

Danglars pozeral striedavo na dvoch mužských, z ktorých jeden bol otupený opitosťou, druhý zas ovládaný láskou.

„S týmito hlupcami sa nedá nič robiť,“ hundral sám sebe, „a obávam sa, že som medzi opilcom a zbabelcom. Jeden je závistník, ktorý sa opája vínom, a druhý je hlupák, ktorému vzali zpred nosa milenku a ktorý len

kvili a narieka ako decko. A predsa má také ohnivé oči ako Španieli, Sicílčania a Kalábrijci, ktorí sa tak výtečne vedia pomstiť, a má také päste, že by nimi bezpečne mohol rozraziť býčiu hlavu ako mäsiarskym obuškom. Niet pochybnosti, že Edmondov osud ostane navrchu; vezme si za ženu pekné dievča, stane sa kapitánom a vysmeje sa nám, ak len . . . ‘ a bledý úsmev prelietol perami Danglarsa, ,ak sa len do toho nezamiesham ja,‘ dodal.

„Hola!“ pokračoval s krikom Caderousse, vstanúc podnapitý a opierajúc sa pästami o stôl. „Hola, Edmond! Či nevidíš svojich priateľov, alebo si už natoľko spyšnel, že sa nechceš s nami shovárať?“

„Nie, drahý Caderousse,“ odvetil Dantès, „nie som pyšný, ale som šťastný, a tuším, šťastie ešte väčšmi zaslepuje ako pýcha.“

„Tak sa patrí! To je už vysvetlenie,“ riekol Caderousse. „Dobrý deň, pani Dantèsová.“

Mercedes sa pozdravila vážne.

„To nie je ešte moje meno,“ povedala; „v mojej domovine vravia, že to prináša nešťastie, keď dievča nazvú menom ženicha prv, ako je ženich jej mužom. Menujte ma teda, prosím vás, Mercedes.“

„Musíme to odpustiť dobrému susedovi Caderousovi,“ vravel Dantès, „že sa trocha pomýlil!“

„Svadbu spravíte teda bez preťahovania, pán Dantès,“ riekol Danglars, pozdravujúc sa mladým ľuďom.

„Čím skôr podľa možnosti, pán Danglars. Dnes podpíšeme smluvu u otca Dantèsa a najneskoršie zajtra alebo pozajtre bude oddávkový obed tuná v ,Réserve‘. Dúfam, že prídu naň moji priatelia, čo znamená, že ste naň pozvaný, pán Danglars, aj vy, Caderousse.“

„A Fernand?“ riekol Caderousse, rehotajúc sa.
„Fernand je tiež pozvaný?“

„Brat mojej ženy je mojím bratom,“ odvetil Edmond, „a bolo by nám nesmierne ľúto, Mercedes i mne, keby sme zbadali, že od nás bočí v takej chvíli.“

Fernand otvoril ústa na odpoveď, ale hlas mu uviazol v hrdle a nemohol povedať ani slova.

„Dnes smluva, zajtra alebo pozajstre oddávky...
Do čerta! Akosi veľmi sa ponáhľate, kapitán.“

„Danglars,“ odvetil s úsmevom Dantès, „poviem vám to isté, čo rieklá práve Mercedes Caderoussovi: nedávajte mi titul, ktorý mi ešte neprislúcha, prinieslo by mi to nešťastie.“

„Odpusťte,“ vetil Danglars, „povedal som len toľko, že sa akosi veľmi ponáhľate. Do čerta! ved' máte dosť času: ved' ‚Faraón‘ sa sotva vydá na more pred troma mesiacmi.“

„Človek sa vždy ponáhľa stať šťastným, pán Danglars, lebo tak ľažko uverí človek šťastiu, ked' musel veľa trpieť. Ale nie je to len sebeckosť, ktorá ma núti k činu; musím ísť aj do Paríža.“

„Ah, naozaj! Do Paríža? Idete ta prvý raz, Dantès?“

„Áno.“

„Máte tam prácu?“

„Nie kvôli sebe; mám tam dačo zariadiť z poverenia nášho úbohého kapitána Leclèra, bol to jeho posledný rozkaz; a pochopíte, všakver, Danglars, že vyplniť ho je svätou povinnosťou. Ináč, môžete byť pokojný, vrátim sa hned.“

„Áno, áno, rozumiem,“ riekol hlasne Danglars.

Potom dodal ticho sám sebe:

„Do Paríža, odovzdaj tam na istú adresu list, ktorý

mu dal veľmaršal. Tristo! Ten list mi vnuká myšlienku, skvelú myšlienku! Ah! Dantès, priateľ, ešte nie si zavedený do soznamu ‚Faraóna‘ pod číslom I.‘

Potom sa obrátil k Edmondovi, ktorý bol na odchode, a privolal mu:

„Šťastlivú cestu!“

„Vďaka,“ odvetil Edmond, obzrúc sa a odprevádzajúc ten pohyb priateľským kývnutím.

Potom obidvaja milenci pokračovali v ceste, po kojní a veselí ako dvaja vyvolenci, ktorí sa vznášajú k nebesiam.

IV. ÚKLAD.

Danglars sprevádzal pohľadom Edmonda a Mercedes, kým nezmizli obidvaja milenci za rohom pevnosti svätého Mikuláša; ked' sa obrátil, zbadal, že Fernand, bledý a trasúci sa, klesol zpäť na stolicu, a Caderousse bľabotal slová pijanskej piesne.

„Ah! môj drahý pane,“ riekol Danglars Fernandovi, „tak sa mi zdá, že všetci tú svadbu nevidíme nejaký radi!“

„Som pre ňu zúfalý,“ odvetil Fernand.

„Tak vy ste milovali Mercedes?“

„Vzýval som ju!“

„Ako dlho?“

„Od čias, ako sa poznáme; miloval som ju vždy.“

„A vy si tu trháte vlasy, miesto toho, aby ste dačo podujali proti tomu? Do čerta! Nemyslel som si, že ľudia vášho národa si takto počínajú!“

„Čo robiť?“ spýtal sa Fernand.

„Čo ja viem? Či sa to týka mňa? Tak sa mi vidí, že nie ja som sa zaľúbil do slečny Mercedes, ale vy. Hľadajte, hovorí evanjelium, a nájdete.“

„Už som našiel.“

„Čo?“

„Chcel som preklať človeka, ale tá ženská mi poviedala, že sa zabije, ak jej snúbenca stihne nehoda.“

„Eh, to sa povie, ale sa to nerobí.“

„Nepoznáte Mercedes, pane; keď sa tým raz vyhrážala, urobila by to.“

„Hlupák!“ zahundral Danglars. „Čo ma do toho, či sa zabije, či nie, len keď Dantès nebude kapitánom.“

„A prv, ako by zomrela Mercedes,“ dodal Fernand s prízvukom nepodvratného presvedčenia, „zomrel by som ja sám.“

„To vám je láska!“ povedal Caderousse podnapitejším hlasom, „veru, lebo tomu nerozumiem!“

„Hľadte,“ riekoval Danglars, „zdáte sa dobrý šuhaj a chcel by som vás — nech to Parom berie! — zbaviť toho rmutu; ale —“

„Áno,“ riekoval Caderousse, „hľadte.“

„Môj drahý,“ vravel Danglars, „si na tri štvrté opitý: dopi fľašku a budeš úplne spitý. Pi a nemiešaj sa do toho, čo robíme my; pri tom, čo my robíme, musí mať človek jasnú hlavu.“

„Ja opitý?“ riekoval Caderousse. „Pozrimeže! Vypijem ešte štyri také tvoje fľaše, ktoré nie sú väčšie ako fľaštičky kolínskej vody! Otec Pamfil, vína!“

A aby k návrhu pripojil dôvod, Caderousse zabúchal fľašou na stôl.

„Hovorili ste, pane?“ riekoval Fernand, čakajúc dychtivo na pokračovanie nedokončenej vety.

„Čo ste to povedali? Už sa nepamätám. Ten opitý Caderousse mi pretrhol niť myšlienok.“

„Hoc aj opitý, ak chceš; tým horšie pre tých, ktorí sa boja vína. Vidno, že majú akýsi zlý úmysel, a boja sa, aby ho víno neprezradilo.“

A Caderousse dal sa spievať posledné dve slohy v tom čase veľmi obľúbenej piesne:

„Len zlí ľudia pijú vodu,
potopa je dôkazom . . .“

„Povedali ste, pane,“ vravel Fernand, „že by ste ma chceli zbaviť toho rmutu, ale, dodali ste . . .“

„Áno, ale, dodal som . . . K tomu, aby ste boli zbabavený toho rmutu, postačí, keď si Dantès nevezme za ženu tú, ktorú milujete. Tak sa mi vidí, že svadbu možno veľmi ľahko prekaziť, a Dantès nemusí ani zomrieť.“

„Len smrť ich môže rozdeliť,“ riekol Fernand.

„Premýšľate ako slimák, priateľ,“ povedal Caderousse, „a tu, hľa, Danglars, ktorý je čertov chlapík a ľstivý ako Grék, vám dokáže, že ste na omyle. Dokáž mu to, Danglars. Ručil som predsa za teba. Povedz mu, netreba, aby Dantès zomrel; a konečne, bolo by to nepríjemné, keby Dantès zomrel. Je to súci šuhaj, mám ho rád, Dantesa. Na tvoje zdravie, Dantès.“

Fernand vstal netrpezlivo.

„Nechajte ho hovoriť,“ riekol Danglars, zdržiavajúc mládenca; „a hoc je aj opitý, nie je na veľkom omyle. Neprítomnosť delí práve tak ako smrť; povedzme, že by medzi Edmondom a Mercedes bol mür väzenia, budú práve tak rozdelení, ako keby medzi nimi bol náhrobok.“

„Áno, ale z väzenia sa vyjde,“ riekol Caderousse, ktorý sa zbytkami umu chápal hovoru, „a ak opustí

väzenie dakto, kto sa menuje Edmond Dantès, ten sa pomstí.“

„To nič!“ hundral Fernand.

„Konečne,“ pokračoval Caderousse, „prečo by zatvárali Dantèsa do väzenia? Ved' nezavraždil, neokradol, neozbíjal nikoho.“

„Čuš!“ riekol Danglars.

„Nebudem čušať!“ odvetil Caderousse. „Chcem vedieť, prečo by mali Dantèsa zavrieť do väzenia. Mám rád Dantèsa. Na tvoje zdravie, Dantès!“

A vystrebal novú čašu vína.

Danglars sledoval postup opitosti v očiach krajčíra, a obrátiac sa k Fernandovi, riekol:

„Tak, rozumiete, že ho netreba zavraždiť?“

„Iste v tom prípade, keby bolo možno — ako ste hovorili — dať zavrieť Dantèsa. Ale máte túto možnosť?“

„Keby sme dobre hľadali, mohli by sme ju nájsť,“ odvetil Danglars. „Ale, do čerta, do čoho sa to pleťiem? A čo ma po tom?“

„Neviem, či vás čo do toho,“ povedal Fernand a chopil sa Danglarsovej ruky, „ale viem, že akiste máte nejakú zvláštnu príčinu, pre ktorú nenávidíte Dantèsa; ten, kto nenávidí, neklame sa v citoch iného.“

„Ja že mám príčinu nenávidieť Dantèsa? Nijakú, môžem vám na to dať slovo. Videl som, že ste nešťastný, a vaše neštastie ma zaujímalo, to je všetko. Ale ak si myslíte, že konám vo vlastnom záujme, s Bohom, drahý priateľ, vybírdnite z toho, ako viete.“

A Danglars sa staval tak, ako by chcel vstať.

„Nie,“ riekol Fernand, zdržiavajúc ho, „zostaňte! Konečne, nezáleží mi na tom veľa, či máte alebo nemáte niečo proti Dantèsovi. Ja ho nenávidím, priznám

sa. Ak nájdete prostriedok, uplatním ho, predpokladajúc, že pritom nezahynie, lebo Mercedes povedala, že sa zmárni, ak zomrie Dantès.“

Caderousse, ktorému klesla hlava na stôl, zdvihol čelo, a hľadiac hlúpymi, tupými očami na Fernanda a Danglarsa, riekol:

„Zabíť Dantèsa! Kto hovorí o zavraždení Dantèsa? Nechcem, aby ho zavraždili, je to môj priateľ; dnes ráno sa mi núkal, že si so mnou podelí peniaze, ako som si ja rozdelil s ním svoje; nechcem, aby ho zabili.“

„A kto ti povedal, ty sprosták, že ho zabijú?“ vravil Danglars. „Ved' je to len žart. Pi na jeho zdravie,“ dodal, nalievajúc mu do pohára, „a daj nám pokoj.“

„Áno, áno, na zdravie Dantèsa!“ zvolal Caderousse, vyprazdňujúc pohár. „Na jeho zdravie! ... Na jeho zdravie! ... Tak!“

„Ale prostriedok ... prostriedok?“ riekol Fernand.

„Nenašli ste ho ešte?“

„Nie, ved' ste si to vy vzali na starosť.“

„Naozaj,“ vetil Danglars. „Francúzi majú pred Španielmi prednosť, že Španieli uvažujú a Francúzi nachádzajú.“

„Nájdite ho teda,“ riekol Fernand netrpezivo.

„Čašník,“ riekol Danglars, „pero, atrament a papier!“

„Pero, atrament a papier!“ hundral Fernand.

„Áno, ved' som účtovník; pero, atrament a papier sú moje nástroje. Bez nich nemôžem robiť nič.“

„Pero, atrament a papier!“ volal teraz Fernand.

„Čo si prajete, je tuná na stole,“ vravil čašník, ukazujúc na želané predmety.

„Dajte ich sem!“

Čašník vzal papier, atrament a pero a položil ich na stôl k besiedke.

„Ked' človek uváži,“ riekol Caderousse, kladúc ruku na papier, „že týmto možno istejšie zabif človeka, ako ked' na neho striehneš zákerne s dýkou dakde na kraji lesa... Vždy som mal väčší strach pred perom, fľaškou atramentu a hárkom papiera ako pred šabľou a pištoľou.“

„Ten chlapisko ešte vždy nie je natol'ko opitý, ako sa zdá,“ riekol Danglars, „nalejte mu ešte, Fernand.“

Fernand naplnil Caderoussov pohár; on, ako pravý pijan, zdvihol ruku s papiera a siahol ſiou za pohárom.

Katalánec pozoroval tento pohyb, kým Caderousse, skoro premožený týmto novým útokom, nepostavil, či skôr nepustil zas pohár na stôl.

„Tak teda?“ riekol Katalánec, vidiac, že po tomto poslednom pohári zvyšok Caderoussovoho umu začína cele miznúť.

„Tak teda, hovoril som,“ pokračoval Danglars, „keby napríklad po takej ceste, akú vykonal Dantès, na ktorej pristal v Neapole a na ostrove Elbe, udal ho niekto štátнемu zástupcovi ako bonapartistického agenta...“

„Ja by som ho udal, ja!“ zvolal živo mladý človek.

„Áno, ale potom vám dajú podpísť osvedčenie a konfrontujú vás s tým, ktorého ste udali; opatrím vám sice to, čím by ste mohli podoprieť obžalobu, ale Dantès nemôže navždy zostať vo väzení, raz ho opustí, a potom beda tomu, kto ho ta dostal!“

„Oh,“ zvolal Fernand, „toho sa neľakám, nech sa len začne so mnou prieť!“

„Hej, a Mercedes? Mercedes, ktorá vás znenávidí,

ak budete mať nešťastie čo priam len uškrabnúť jej milovaného Edmonda?“

„To je pravda,“ prisvedčil Fernand.

„Nie, nie,“ riekol Danglars, „ked' sa už raz človek na niečo takého odhodlá, lepšie je, ako to ja robím, jednoducho vziať pero, namočiť ho a napísat ľavou rukou, aby bolo písmo nepoznateľné, malé udanie.“

A Danglars hned napísal ľavou rukou, písmom ktoré sa naskrze neponášalo na jeho obvyklé ľahy, tieto riadky a odovzdal ich Fernandovi:

„Pán kráľovský štátneho zástupca! Priateľ trónu a náboženstva Vám oznamuje, že Edmond Dantès, sekond lode „Faraón“, ktorý prišiel dnes ráno zo Smyrny, ked' prv bol pristál v Neapole a v Portoferajo, dostal od Murata list pre uzurpátora a od uzurpátora pre bonapartistický výbor v Paríži.“

Dôkazu jeho zločinu možno sa zmocniť, ked' ho zatvoria, lebo ten list sa nájde alebo u neho, alebo u jeho otca, alebo v jeho kabíne na palube „Faraóna“.“

„Takto, hľa,“ pokračoval Danglars, „vaša pomsta by mala smysel, lebo na tento spôsob by nemohla padnúť zpäť na vašu hlavu a vec by šla sama od seba. Napokon nechýbalo by nič iné, len složiť list, ako to ja robím, a napísat naň: „Pánu kráľovskému štátnemu zástupcovi.“ A tým by bolo všetko vybavené.“

A Danglars napísal na list hravo adresu.

„Áno, bolo by všetko vybavené,“ zvolal Caderousse, ktorý posledným napäťim umu sledoval predčítovanie listu a hmlisto chápal, aké neblahé následky by mohlo mať také udanie. „Áno, všetko by bolo vybavené, ale bola by to podlosť.“

A vystrel ruku, aby schvátil list.

„Vedť to robím a hovorím zo žartu,“ riekoł Danglars, odsunujúc nabok list, aby ho Caderousse nedosiahol. „Mňa by predovšetkým veľmi bolelo, keby sa Dantèsovi, tomu dobrému Dantèsovi, malo niečo stať! A potom, hľad...“

Vzal list, sožmolil ho a odhodil do kúta besiedky.

„Dobre,“ riekoł Caderousse. „Dantès je môj priateľ a nechcem, aby mu dakto robil zle.“

„Eh! do čerta, a kto mu chce robif zle! Ani ja, ani Fernand!“ hovoil Danglars, vstal a pozrel na mladého človeka, ktorý zostal sedieť, ale stále škúlil na zradný, v kúte sa povaľujúci papier.

„Ak je tak,“ vravel Caderousse, „nech nám dajú vína, chceme pripif Dantèsovi a peknej Mercedes.“

„Už si dosť vypil, ty pijan,“ riekoł Danglars, „ak by si ešte pil, musel by si si tu ľahnúť, vedť sa sotva držíš na nohách.“

„Ja?“ riekoł Caderousse, vstávajúc s chvastavosťou opilca. „Ja že sa neudržím na nohách? Stavím sa, že vyjdem na zvoniciu v Accoules, a ani sa nepotočím!“

„Nedbám,“ odvetil Danglars, „stavím sa, ale až zajtra, dnes toho bolo už dosť a je čas, aby sme sa vrátili, podaj mi rameno a podŕme.“

„Vráťme sa,“ riekoł Caderousse, „ale tvoje rameno nepotrebujem. Pôjdeš aj ty, Fernand? Vrátiš sa s nami do Marseille?“

„Nie,“ odvetil Fernand, „vrátim sa ku Kataláncom.“

„Nechodť, pod' s nami do Marseille, pod.“

„Nepotrebujem ísť a ani nechcem ísť do Marseille.“

„Ako si to povedal? Že nechceš ísť, človečku? Nuž rob si, ako chceš! Sloboda pre celý svet! Pod' ,

Danglars, a ten pán, keď chce, nech sa vráti ku Kataláncom!“

Danglars využil chvíľu Caderoussovej povoľnosti a ťahal ho so sebou smerom do Marseille, ale aby umožnil Fernandovi kratší a ľahší prístup, nevracal sa Novým nábrežím, lež Bránou svätého Viktora. Caderousse, tackingajúc sa, ho nasledoval, držiac sa húževnate jeho ramena.

Sotva však urobil asi dvadsať krokov, Danglars sa obzrel a zbadal, ako sa Fernand vrhol na papier, ktorý hned vsunul do vrecka, potom sa vyrútil z besiedky a zabočil smerom na Pillon.

„No, čo robí?“ riekol Caderousse. „Oklamal nás; povedal, že ide ku Kataláncom, a hľa, ide do mesta! Hola, Fernand! Šuhajko, pomýlil si sa!“

„Ba ty sa mýliš,“ riekol Danglars, „vede ide priamo ku Starým nemocniciam.“

„Naozaj!“ riekol Caderousse. „A ja by som bol prisahal, že ide napravo! To je už raz pravda, že víno je zradca!“

„Tak, tak,“ zahundral Danglars, „myslím, že vec je dobre nasnovaná a treba ju len nechať bežať.“

V. ODDÁVKY.

Na druhý deň slnce vyšlo čisté a žiarivé a jeho prvé purpurové lúče polialy rubínovým nachom vrcholce morských vĺn.

Hostina bola prichystaná na prvom poschodí „Réserve“, ktorej besiedka nám je už známa. Bola to veľká dvorana, osvetlená piatimi či šiestimi oblokmami,

a nad každým z nich (vysvetli ten zjav, kto môžeš!) bolo napísané meno jedného z veľkých francúzskych miest.

Drevená balustráda tiahla sa pozdĺž oblokov ako pozostatok lešenia.

Hoci obed bol určený na poludnie, balustrádou sa už od jedenástej tmolili netrpezliví hostia. Boli to privilegovaní plavci z „Faraóna“ a niekoľkí vojaci, Dantèsovi piatelia. Na poctenie snúbencov všetci si obliekli sviatočné šaty.

Medzi nádejnými svadobníkmi kolovala zvest, že majitelia „Faraóna“ poctia svojou prítomnosťou hostinu svojho sekonda, čo by bol býval taký veľký prejav úcty, že tomu ešte nik nechcel veriť.

Ale Danglars, ktorý prišiel s Caderoussom, túto novinu potvrdil. Ráno sa rozprával s pánom Morrelom, a pán Morrel mu povedal, že príde na obed do „Réservé“.

Skutočne, o chvíľu po nich vstúpil do dvorany pán Morrel a námorníci z „Faraóna“ ho pozdravili nadšeným „hurá!“ a potleskom. Majiteľova prítomnosť bola pre nich potvrdením noviny, že Dantèsa vymenujú za kapitána. A keďže Dantès bol na palube obľúbený, statní plavci takto ďakovali majiteľovi, že jeho voľba náhodou bola v súlade s ich želaním. Sotva sa pán Morrel zjavil, Danglarsa a Caderoussa jednomyselne vyslali k ženichovi, aby mu oznámili príchod významnej osobnosti, ktorej zjavenie sa vzbudilo také živé pohnutie, a povedali mu, aby sa ponáhlal.

Danglars a Caderousse sa rýchlo vzdialili, ale sotva prešli sto krokov, pri skrade pušného prachu zbadali prichodiť malú skupinu.

Táto malá skupina sa skladala zo štyroch mladých

dievčat, priateľiek Mercedes, ktoré boli Katalánky ako ona, tvoriacimi sprievod mladuchy, opierajúcej sa na Edmondovo rameno. Vedľa mladuchy kráčal otec Dantès a za nimi šiel zlovestne sa usmievajúci Fernand.

Ani Mercedes, ani Edmond nezbadali tento zlovestný úsmev Fernanda. Tie úbohé deti boli natoľko šťastné, že videli len seba a krásne, jasné, im žehnajúce nebo.

Danglars a Caderousse vykonali svoje poverenie, a keď mocne a priateľsky stisli Edmondo ruku, Danglars si stal vedľa Fernanda, Caderousse však k boku otca Dantësa, ktorý bol stredom všeobecnej pozornosti.

Starec mal oblečený pekný baršúnový kabát, zbrázdený pruhmi, ozdobený oceľovými hranatými gombíkmi. Jeho schudnuté, ale svalnaté lýtká väzily v nádherných, pestrých vlnených pančuchách, ktoré na miľu zaváňaly anglickým podludníctvom. S trojrohého klobúka mu splývalo množstvo bielych a modrých stužiek.

Opieral sa o palicu z točeného dreva, ktorá bola hore ohnutá ako antické pedum. Vyzeral ako jeden zo švihákov, ktorí sa, vyfintení, prechádzali roku 1796 po novootvorených záhradách Luxemburgu alebo Tuilerií.

K nemu sa, ako sme už povedali, pridružil Caderousse. Caderousse, ktorého nádej na dobré hody cele smierila s Dantësom, Caderousse, ktorému zostala v pamäti hmlistá rozpomienka na to, čo sa stalo predošlého dňa, ako utkvie v duchu po prebudení tieň sna, ktorý sme mali v noci.

Danglars, približiac sa k Fernandovi, vrhol na sklamaného milovníka prenikavý pohľad. Fernand kráčal za nádejnými manželmi, cele zabudnutý Mercedes, ktorá v mladistvom, rozkošnom sebectve lásky mala oči len

pre svojho Edmonda; Fernand bol bledý a hned červený od prudkých návalov krvi, ktoré mizly, aby ich miesto zaujala ešte väčšia bledosť. S času na čas pozeral smerom na Marseille a tu jeho údmi nevdojak prebiehala nervózna triaška. Zdalo sa, že Fernand očakáva, alebo aspoň predvída nejakú veľkú udalosť.

Dantès bol oblečený jednoducho. Keďže patril k obchodnému loďstvu, mal oblek, ktorý bol medzi vojen-skou rovnošatou a občianskym odevom, tento oblek však, pod vplyvom jeho dobrých spôsobov, ktorých príťažlivosť zväčšovala radosť a nevestina krásu, bol dokonalý.

Mercedes s ebenovými očami a koralovými perami bola krásna ako Grékyňa z Cypru alebo Kéosu. Kráčala ľahkým a voľným krokom, ako chodia Arelatánky alebo Andalúzanky. Mestské dievča bolo by sa pokúsilo zakryť svoju radosť závojom alebo hodvábnou riasou, ale Mercedes sa usmievala a hľadela na všetkých, ktorí ju obklúčovali, a jej úsmev i pohľad vravely cele úprimne to, čo by bola mohla povedať slovami: Ak ste mojimi priateľmi, radujte sa so mnou, lebo som naozaj veľmi šťastná!

Ked' snúbencov a ich sprievod zbadali z „Réserve“, pán Morrel sostúpil a šiel im oproti, nasledovaný námorníkmi a vojakmi, pred ktorými opakoval slub, ktorý už dal Dantèsovi, že on bude nástupcom kapitána Leclèra. Edmond, vidiac ho prichodiť, pustil rameno svojej nevesty a chytíl pána Morrella pod pazuchu. Majiteľ lodí a deva predchádzali príkladom, vystúpiac prví po drevených schodoch, vedúcich do dvorany, kde už bolo prestreté na obed, ktoré potom úplných päť minút vrždaly pod ťažkými krokmi svadobníkov.

„Otecko,“ riekla Mercedes, stojac pri tabuli, „sadnite si, prosím, po mojej pravici, naľavo usadím toho, čo bol mojím bratom,“ riekla sladkým hlasom, ktorý prenikol do hlbín Fernandovho srdca ako bodnutie dýky.

Jeho pery osinely a bolo vidieť, ako pod opálenou pleťou jeho mužnej tváre krv zas zvoľna mizne, prúdiac ku srdcu.

Dantès medzitým urobil to isté, usadiac vedľa seba napravo pána Morrela a naľavo Danglarsa, potom kývol všetkým rukou, aby si vybrali miesta podľa vôle.

Už kolovala po stole hnédá saláma z Arlesu, silnej vône, morské raky so žiarivým pancierom, prayre v ružových mušliach, morské ježe, podobné gaštanom v bodliakovej škrupine, klovisy, ktoré podľa úsudku južných labužníkov sú práve také chutné, ba lepšie ako ústrice severu, slovom, všetky lahôdky, ktoré vlna vynesie na piesočnaté pobrežie a ktoré vďační rybári menujú plodmi mora.

„Pekné ticho!“ riekol starec, upíjajúc si z čaše vína, žltého ako topás, ktoré otec Pamfil vlastnoručne priniesol a postavil pred Mercedes. „Kto by povedal, že je tu tridsať ľudí, ktorí sa chcú len smiať.“

„Eh! ani ženich nemôže byť vždy veselý,“ riekol Caderousse.

„Naozaj, som príliš šťastný,“ hovoril Dantès, „aby som mohol byť v tejto chvíli veselý. Ak to tak myslíte, sused, máte pravdu! Radosť zavše divne pôsobí na človeka, tiesni ako bolest.“

Danglars pozoroval Fernanda, ktorého povaha, podliehajúca impresiám, vnímala a odrážala všetky pohnutia.

„Vari sa,“ riekoval, „dačoho bojíte? Ba práve tak sa mi zdá, že všetko ide podľa vášho želania!“

„To ma práve desí,“ riekoval Dantès, „tak sa mi vidí, že človek nie je stvorený na to, aby sa stal tak ľahko šťastný! Šťastie je ako paláce na zakliatých ostrovoch, ktorých brány strážia draci. Človek sa musí boriť, aby ich zaujal, a skutočne ani neviem, čím som si to šťastie stať sa mužom Mercedes zaslúžil.“

„Mužom? Ešte nie mužom, môj kapitán,“ povedal so smiechom Caderousse, „len sa sprobuj zahrať na muža, a uvidíš, ako ťa prijmú!“

Mercedes sa zapýrila.

Fernand sa úzkostlivo hniedzil na stoličke, striasol sa pri najmenšom šramote a s času na čas stieral si s čela veľké kropaje potu, ktoré sa na ňom perlily ako prvé kvapky búrlivého dažďa.

„Na moj veru, sused Caderousse,“ hovoril Dantès, „nehodno ma karhať pre takú maličkosť. Mercedes, pravda, nie je ešte mojom ženou... (Vytiahol hodinky.) Ale o pol druhej hodiny bude ňou!“

Všetci vykríkli od údivu, okrem otca Dantèsa, ktorý širokým úsmevom odhalil ešte vždy pekné zuby. Mercedes sa usmiala, ale už sa nezapýrila. Fernand kŕčovite sovrel rukoväť svojho noža.

„O pol druhej hodiny!“ zvolal Danglars, tiež zblednúc. „Ako to?“

„Áno, priatelia,“ odvetil Dantès, „vďaka vplyvu pána Morrela, ktorému som po mojom otcovi zaviazaný najväčšou vďakou, odstránené sú všetky prekážky. Zaplatili sme za ohlášky a marseillský mešťanosta čaká nás na mestskom dome na pol tretiu. A keďže štvrt na druhú práve odbilo, myslím, že sa veľmi nemýlim, keď

vrvávím, že o hodinu a tridsať minút Mercedes sa bude menovať pani Dantèsovou.“

Fernand zavrel oči: ohnivá hmla mu pánila mihalnice; oprel sa o stôl, aby neklesol, a hoci sa premáhal, nemohol premôcť tlmený ston, ktorý zanikol v hurhaji smiechu a blahoželaní stolujúcich.

„Ten si počína, všakver?“ riekol otec Dantès. „Tому sa vraví: netratíť čas. Prišiel včera ráno, a dnes o tretej je ženatý! To dokážu len námorníci!“

„A iné formality?“ nadhodil chúlostivo Danglars.
„Smluva, listiny . . .?“

„Smluva,“ vravel so smiechom Dantès, „smluva je hotová: Mercedes nemá nič, ja máločo viacej! Budeme mať spoločné hospodárstvo, a je to! Naša smluva nebola dlhá, ani príliš drahá.“

Tento žart vyvolal nový výbuch veselosti a súhlasu.

„Čo sme považovali za oddávkovú hostinu,“ riekol Danglars, „to sú teda jednoducho svadobné hody.“

„No, nie,“ odvetil Dantès, „nestratíte nič, nebojte sa. Zajtra ráno idem do Paríža. Na cestu ta potrebujem štyri dni, na zpiatočnú tiež štyri dni, jeden deň na vybavenie poverenia a 1. marca som zpäť; 2. marca budú teda skutočné svadobné hody.“

Tento výhľad na nové hody natoľko rozjaril veselosť, že otec Dantès, ktorý sa pri začiatku obeda sťažoval na ticho, darmo sa namáhal, aby vo všeobecnej vrave predniesol blahoželanie nádejnému novomanželom.

Dantès uhádol otcovu myšlienku a odpovedal na ňu láskavým úsmevom. Mercedes počala pozerať na hodiny s kukučkou, visiace vo dvorane, a kývla nepozorované Edmondovi.

Pri stole zavládla hlučná veselosť a osobná slobo-

da, ktoré sprevádzajú koniec hostiny pri ľuďoch nižšej spoločenskej vrstvy. Kto nebol spokojný so svojím mestom, vstal od stola a šiel si nájsť iného suseda. Všetci začali hovoriť naraz a nikto neodpovedal svojmu spoločníkovi, ale zapodieval sa vlastnými myšlienkami.

Fernandova bledosť skoro prešla na Danglarsove lica; Fernand bol ako polomŕtvy a podobal sa stratenému v ohnivom jazere. Vstal, chodil krížom-krážom dvoranou, hľadiac odpútať sluch od zvuku piesní a štrngania čiaš.

Caderousse sa priblížil k nemu vo chvíli, keď Danglars, ktorému sa zdal vyhýbať, zachytil ho v uhle dverany.

„Skutočne,“ riekoval Caderousse, ktorému Dantèsova vľúdnosť a najmä dobré víno otca Pamfila vypudily z hrude všetky pozostatky závisti, ktorej semeno ta sialo Dantèsovo neočakávané šťastie, „skutočne Dantès je veľmi milý šuhaj. A keď ho tak vidím sedieť vedľa jeho nevesty, myslím si, že by bolo bývalo škoda urobiť s ním ten zlý žart, na ktorom ste sa včera dohodli.“

„No, veď si vari videl,“ odvetil Danglars, „že som to prekazil. Chudák pán Fernand bol taký rozčúlený, že som ho zo začiatku ťutoval. Ale keď všetko ožeľel a rozhodol sa, že bude prvým družbom na svadbe svojho súpera, nedá sa už o ničom hovoriť.“

Caderousse pozrel na Fernanda, ktorý bol na smrť bledý.

„Je to tým väčšia obeť,“ pokračoval Danglars, „že tá deva je naozaj taká krásna. Môj nádejný kapitán je ozaj šťastný šuhaj! Chcel by som byť Dantèsom aspoň na dvanásť hodín.“

„Pôjdeme?“ spytoval sa sladký hlas Mercedes. „Sú dve hodiny a čakajú nás na štvrt na tretiu.“

„Áno, áno, poďme!“ riekoval Dantès, rýchlo vstávajúc.

„Poďme!“ opakovali v sbore všetci stolujúci.

V tej chvíli Danglars, ktorý nespustil oka s Fernanda, sediaceho na kraji okna, zbadal, že mladý mužský vypúlil oči, vyskočil kŕčovitým pohybom a klesol nazad na operadlo okna. Skoro súčasne zaznel na schodoch tlmený hrmot. Lomoz hrmotných krokov, zmätený huk hlasov, smiešaný s rinkotom zbraní, prehlušily aj hlasné výkriky hostí a vzbudily všeobecnú pozornosť, ktorá sa zaraz prejavila v nepokojnom mlčaní.

Huk sa blížil. Na dverách ozvaly sa tri údery. Každý pozeral na svojho suseda s údivom.

„V mene zákona!“ ozval sa ostrý hlas, na ktorý nik neodpovedal.

Dvere sa hned' otvorili a šerpou opásaný komisár vstúpil do dvorany, nasledovaný štyrmi ozbrojenými vojakmi, ktorým velil desiatnik.

Nepokoj sa premenil na úžas.

„Čo je?“ spýtal sa majiteľ lodí, idúc oproti komisárovi, ktorého poznal. „To bude, pane, nejaké nedorozumenie!“

„Ak je to nedorozumenie, pán Morrel,“ odvetil komisár, „verte, že bude hned' napravené; predbežne však prinášam zatýkací rozkaz. A hoc plním svoju úlohu s poľutovaním, musím ju voľky-nevoľky vyplniť: páni, ktorý z vás je Edmond Dantès?“

Všetky zraky sa obrátily na mladého mužského, ktorý sice vzrušený, ale zachovávajúc dôstojnosť, vykročil a riekoval:

„Ja som to, pane. Čo si prajete?“

„Edmond Dantès,“ riekol komisár, „zatýkam vás v mene zákona!“

„Mňa zatýkate?“ zvolal Edmond zľahka zblednúc.
„Prečo ma zatýkate?“

„Neviem, pane, ale váš prvý výsluch vás o tom poučí.“

Pán Morrel pochopil, že sa proti neoblomnosti situácie nedá nič robiť; komisár, opásaný šerpou, nie je už človek, je len chladnou, hluchou a slepou sochou zákona.

Však starec sa vrhol k úradníkovi; sú veci, ktoré otcovské a materské srdce nepochopí nikdy.

Prosil a modlikal, slzy a prosby nedosiahly nič, jeho zúfalstvo však bolo také veľké, že dojalo komisára.

„Upokojte sa, pane,“ riekol, „vás syn azda zane-dbal nejakú colnú alebo zdravotnú formalitu, a keď podá žiadane vysvetlenie, podľa všetkej pravdepodobnosti ho pustia na slobodu.“

„Ah, čo to znamená?“ spytoval sa Caderousse so zakabonenými obrvami Danglarsa, ktorý sa tváril, že sa čuduje.

„Či ja viem?“ odvetil Danglars. „Som ako aj ty: vidím, čo sa robí, nerozumiem a som tým celý zmätený.“

Caderousse hľadal očami Fernanda: ten však zmizol.

Celý včerajší výjav odzrkadlil sa v jeho duši s úžas-nou jasnosťou.

Zdalo sa, že katastrofa odhalila závoj, ktorý vče-rajšia opitosť spustila medzi neho a jeho pamäť.

„Oh! Oh!“ riekol zachŕipnutým hlasom, „azda by to bolo pokračovaním žartu, o ktorom ste hovorili včera, Danglars? Ak je tak, beda tomu, kto bol jeho pôvod-com, lebo je veľmi smutný!“

„Naskrze nie!“ zvolal Danglars. „Ba naopak, vieš dobre, že som ten papier roztrhal.“

„Neroztrhal si ho!“ vravel Caderousse. „Hodil si ho len do kúta.“

„Čuš, nevidel si nič, bol si opitý.“

„Kde je Fernand,“ spýtal sa Caderousse.

„Či ja viem?“ odvetil Danglars. „Pravdepodobne šiel za svojimi vecami, ale nestarajme sa o to a radšej pomáhajme tým zarmúteným chudákom.“

A naozaj, kým sa rozprávali, Dantès s úsmevom stisol ruku všetkým priateľom, dal sa zajať a riekoł:

„Buďte pokojní, omyl sa vysvetlí a ja pravdepodobne ani sa nedostanem do väzenia.“

„Oh! iste, mohol by som za to ručiť!“ riekoł Danglars, ktorý v tej chvíli pristúpil ku hlavnej skupine.

Vojakmi obklúčený Dantès sostúpil po schodoch, pred ním šiel policajný komisár. Koč s otvorenými dvierkami čakal pred bránou, vstúpil doň a dva vojaci s komisárom vysadli za ním; dvierka sa zavrely a koč sa pohol smerom do Marseille.

„S Bohom, Dantès! s Bohom, Edmond!“ zvolala Mercedes, vybehnúc na balustrádu.

Vázeň začul tento posledný výkrik, ktorý sa vydral ako vzlyk zo zdrveného srdca jeho nevesty. Nahol sa z obloka, zvolal: „Do videnia, Mercedes!“ a zmizol za rohom pevnosti svätého Mikuláša.

„Počkajte tu na mňa,“ riekoł majiteľ lodí, „prvým povozom, ktorý nájdem, pôjdem do Marseille a donešiem vám zvesti.“

„Chodťte, chodťte!“ volaly všetky hlasy. „A vráťte sa čím skôr!“

Po tomto dvojitém odchode medzi pozostalými nastala chvíľa hrozného omráčenia.

Starec a Mercedes zostali chvíľu vzdialení, každý tonúc vo vlastnom bôli; napokon však stretli sa im oči, cítili, že sú obeťami spoločného úderu, a vrhli sa druh druhovi do náručia.

Medzitým sa vrátil Fernand, nalial si do pohára vody, vypil ju a sadol si na stoličku.

Mercedes, ked' sa vymkla zo starcovho náručia, sadla si náhodou vedľa neho.

Fernand inštinktívnym pohybom uhol so svojou stolicou.

„Je to on,“ riekoval Danglarsovi Caderousse, ktorý s Kataláncom nespustil oka.

„Nemyslím,“ odvetil Danglars, „je na to prihlúpy. Ale akokoľvek, nech úder padne nazad na toho, kto ho zadal.“

„O tom, kto k nemu narádzal, všakver, nevravíš,“ riekoval Caderousse.

„Ah, veru,“ povedal Danglars, „keby sme mali byť zodpovední za všetko, čo povieme do povetria!“

„Áno, ale ked' to, čo povieme do povetria, trafi priam do ciela?“

Medzitým skupiny si vykladaly zatknutie rozličným spôsobom.

„No, a vy, Danglars,“ vravel jeden hlas, „ako smýšľate o tej udalosti?“

„Ja?“ riekoval Danglars. „Myslím, že si prievezol niekoľko balíkov zakázaného tovaru.“

„Ale keby to bolo tak, Danglars, vy ako účtovník museli by ste o tom vedieť.“

„Áno, je to pravda; ale účtovník vie len o tých

balíkoch, ktoré sú prihlásené: viem, že sme náklad odbrali v Alexandrii od pána Pastreta a vo Smyrne od pána Pascala; na viacej sa ma nespytujte.“

„Oh! teraz sa už pamätám,“ riekoval úbohý otec, lapajúc sa tohto stebla, „povedal mi včera, že mi dovezol debnu kávy a debnu tabaku.“

„Vidíte,“ riekoval Danglars, „to je to: v našej neprítomnosti finančná stráž robila iste na palube ‚Faraóna‘ prehliadku a prišla na to.“

Mercedes tomu neverila: lebo ňou až do tej chvíle premáhaná bolesť zrazu našla si voľný priechod vo vzlykaní.

— „Tak, len dúfajte!“ riekoval, nevediac ani, čo hovorí, otec Dantès.

„Dúfajte!“ opakoval Danglars.

„Dúfajte!“ pokúsil sa zašomrať Fernand.

Ale toto slovo ho dusilo, pohyboval perami, ale hlas mu zaviazol v hrdle.

„Páni!“ zvolal jeden z hostí, ktorý zostal ako pozorovateľ na balustráde. „Páni, koč! Ah, to je pán Morrel! Odvaha! Odvaha! Azda nám prináša dobrú novinu.“

Mercedes a staručký otec bežali oproti majiteľovi lodí a stretli sa s ním vo dverách. Pán Morrel bol veľmi bledý.

„Tak?“ zvolali všetci jedným hlasom.

„Tak, priatelia!“ odpovedal majiteľ, potriasajúc hlavou; „vec je oveľa vážnejšia, ako sme mysleli.“

„Oh! pane,“ zvolala Mercedes, „je nevinný!“

„Ja myslím tiež,“ vravel pán Morrel. „Ale je obvinený...“

„Z čoho teda?“ spýtal sa otec Dantès.

„že je bonapartistickým agentom.“

Čitatelia, ktorí žili v časoch, v ktorých sa odohráva tento dej, vedia, akým hrozným obvinením bolo v tom čase to, čo vyslovil pán Morrel.

Mercedes vykrikla; starec klesol na stolicu.

„Ah!“ zahundral Caderousse, „vy ste ma oklamali, Danglars; spravili ste ten žart, ja však nechcem, aby starec a deva zomreli od bolesti: poviem im všetko.“

„Čuš, ty nešťastník!“ zvolal Danglars, „lebo inak neručím za seba! Kto ti povedal, že Dantès naozaj nie je vinný? Lod' pristála na ostrove Elbe, on vystúpil a zostal celý deň v Portoferajo; ak u neho nájdu nejaký kompromitujúci list, budú tých, ktorí ho podporovali, považovať za spoluvinníkov.“

Caderousse prudkým pudom sebectva pochopil celú mohutnosť tohto dôvodu. Pozrel na Danglarsa pohľadom, ktorý vyjadroval strach a bolest, a za krokom, ktorý urobil napred, teraz urobil dva nazad.

„Tak počkajme,“ zahundral.

„Áno, počkajme,“ riekoval Danglars; „ak je nevinný, pustia ho na slobodu, ak je však vinný, škoda sa kompromitovať kvôli sprisahancovi.“

„Tak odíďme, nemôžem tu dlhšie zostať.“

„Áno, podieme,“ riekoval Danglars, natešený, že nášiel pre odchod spoločníka, „pod' a nechajme ich, nech z toho vybŕdnu, ako budú môct.“

Odišli. Fernand, stanúc sa zas oporou devy, chytil Mercedes za ruku a doviedol ju nazad ku Kataláncom. Priatelia Dantësa odviedli zas starca, takmer zamdleného, do Meilhanských alejí.

Zvest, že Dantësa práve uväznili ako bonapartistického agenta, rozniesla sa onedlho po celom meste.

„Či by ste sa toho boli nazdali, Danglars?“ riekoval

pán Morrel, keď dohonil svojho účtovníka a Cadroussa, lebo sa ponáhlal do mesta, aby si zaopatril o Edmondovi nejaké spoločné zprávy priamo od zástupcu kráľovského prokurátora, pána de Villefort, s ktorým sa trocha poznal. „Či by ste sa toho boli nazdali?“

„Ved' som vám, pane, povedal,“ odvetil Danglars, „že Dantès pristál bez zvláštnej príčiny na ostrove Elbe, a viete, tá zastávka zdala sa mi podozrivá!“

„Či ste sa o svojom podozrení okrem mňa zmienili aj pred dakým iným?“

„Pred tým by som sa bol vystríhal, pane,“ odvetil ticho Danglars, „ved' viete dobre, že pre vášho strýca, pána Policara Morrela, ktorý slúžil pod tým istým a netají svoje presvedčenie, vás upodozrievajú, že cítite s Napoleonom. Bol by som sa obával, že uškodím Edmondovi a aj vám. Sú veci, ktoré podriadený povinný je povedať svojmu predstavenému a zachovávať v prísnnej tajnosti pred inými.“

„Dobre, Danglars, dobre, ste dobrý šuhaj!“ riekoval majiteľ. „Aj ja som hneď na vás myslel pre prípad, ak by sa ten nešťastný Dantès bol stal kapitánom ,Faraóna“.“

„Ako to, pane?“

„Áno, spytoval som sa vopred Dantësa, akú má o vás mienku a či by mu to nebolo nemilé, keby som vás ponechal na vašom mieste, lebo tak sa mi zdalo, ani neviem prečo, ako by som bol medzi vami spozoroval istý chlad.“

„Akú odpoveď vám dal?“

„Myslí vraj, že v určitých okolnostiach, o ktorých sa bližšie nezmienil, vám naozaj krvidil, ale vraj každý, kto má dôveru majiteľa, má aj jeho.“

,Pokrytec!“ zahundral Danglars.

,,Chudák Dantès!“ riekol Caderousse. „To je raz pravda, že bol znamenitý šuhaj.“

,,Áno,“ povedal pán Morrel, „ale ,Faraón“ je náteraz bez kapitána.“

,,Oh,“ riekol Danglars, „musíme dúfať, ked'že sa prv ako pred troma mesiacmi nemôžeme vybrať na more, že Dantësa do toho času prepustia na slobodu.“

,,Nepochybujem, ale zatial?“

,,Eh, dobre, do toho času som tu ja, pán Morrel,“ riekol Danglars; „viete, že sa vyznám vo vedení lode práve tak dobre ako kapitán, ktorý podniká najďalšie cesty, bude to pre vás výhodné, ak prijmete moje služby; lebo keď sa Edmond vráti z väzenia, nebude aspoň nikomu zaviazaný; zaujme svoje miesto, ja zas svoje, a vec bude v poriadku.“

,,Vďaka, Danglars,“ povedal majiteľ lodí, „naozaj, tak sa všetko uhladí. Prevezmite teda velenie, splnomocňujem vás, a dozerajte na vylodžovanie: nech jednotlivca stihne akákoľvek katastrofa, obchodné veci nesmú preto nikdy trpieť.“

,,Môžete byť spokojný, pane. Ale či bude možné aspoň vidieť toho dobrého Edmonda?“

,,Poviem vám to hned, Danglars. Pokúsim sa prehovoriť s pánom de Villefort a zakročiť u neho v prospech uväzneného. Viem dobre, že je to divý rojalista, ale čert po tom. Hoc je aj rojalista a kráľovský prokurátor, je predsa len človek, a myslím, že nie zlý.“

,,Nie,“ riekol Danglars, „ale povedali mi, že je ctižiadostivý, a to si je veľmi podobné.“

,,Konečne,“ vravel pán Morrel, vzdychnúc si, „uvídime. Chod'te na lod', prídem ta za vami.“

A opustiac obidvoch priateľov, pobral sa do justičného paláca.

„Vidiš,“ riekol Danglars Caderoussovi, „ako sa celá vec obracia. Máš este vôlevu podporovať Dantèsa?“

„Isteže nie; ale je to predsa hrozná vec, aké následky má taký žart.“

„No, a kto ho urobil? Ani ty, ani ja nie. Bol to Fernand. Vieš dobre, že som papier hodil do kúta. Ba vonkoncom sa mi zdalo, že som ho roztrhal.“

„Nie, nie!“ riekol Caderousse. „Oh! určite viem, že nie. Aj teraz ho vidím v kúte besiedky skrkvaný, sožmolený, ale prial by som si z tej duše, aby tam bol skutočne, kde ho vidím.“

„Čo sa dá robiť? Fernand ho iste zdvihol, odpísal, alebo ho dal odpísat, môžbyť, že sa ani natol'ko nena-máhal, ale teraz mi schodí na um... Bože môj! Dokonca azda poslal môj vlastný list! Šťastie, že som zmenil písmo.“

„Ty si teda vedel, že Dantès je sprisahanec?“

„Nemal som o tom ani tušenia. Ako som ti už po-vedal, myslel som, že ide len o žart. Tak sa mi vidí, že som ako harlekýn povedal pravdu, smejúc sa pritom.“

„Všetko jedno,“ vravel Caderousse. „Nedal by som to za veľa, keby sa tá vec nebola stala, alebo keby som do nej aspoň nebol zamiešaný. Uvidíš, že nám prinesie nešťastie, Danglars!“

„Ak má dakomu priniesť nešťastie, tak ho prinesie skutočnému vinníkovi, a skutočným vinníkom je Fernand, a nie my, a prosím ťa, aké nešťastie by nás malo stihnúť? Potrebné je, aby sme sa ticho správali a o veci ani len nešuchli, a bûrka prejde bez hromu.“

„Amen!“ riekol Caderousse, kývnuc Danglarsovi

na rozlúčku, a zaberal smerom Mailhanských alejí, usta-
vične potriasajúc hlavou a shovárajúc sa sám so sebou,
ako obyčajne robievajú ľudia, pohrúžení do hlbokej
dumy.

„Dobre!“ riekoval Danglars. „Veci sa obracajú tak, ako
som predvídal: som dočasným kapitánom, a ak ten
sprosták Caderousse bude vedieť mlčať, stanem sa ka-
pitánom skutočným. Zostáva len možnosť, že by spra-
vodlivosť prepustila Dantesa. Oh!“ dodal s úsmevom,
„spravodlivosť je však spravodlivosťou a môžem sa na
ňu spoľahnúť.“

Nato skočil do bárky a rozkázal veslárovi, aby ho
zaviezol na palubu „Faraóna“, kde sa mal, podľa doho-
voru, ak sa pamätáte, sísiť s majiteľom lodi.

VI. ZÁSTUPCA KRÁĽOVSKÉHO ŽALOBCU.

V ulici Grand-Cours, oproti Studni medúz, v jed-
nom z domov aristokratického slohu, aké budoval sta-
vitel Puget, toho istého dňa, v tú istú hodinu odbavo-
vala sa tiež oddávková hostina.

No dejatelia tejto druhej scény nepochádzali z ľu-
dových vrstiev, neboli námorníkmi a vojakmi, ale patrili
k prednej marseillskej spoločnosti. Boli to niekdajší
úradníci, ktorí sa pod usurpátorom zriekli svojich po-
stavení; starí oficieri, ktorí, dezertujúc z našich radov,
prešli k armáde kniežaťa z Condé; mladé pokolenie,
vychované rodinami — ktoré, hoc maly pri vojsku za-
platených viac ako štyroch či piatich náhradníkov, ne-
boli ešte dostatočne spokojné so svojou existenciou —
v nenávisti proti človeku, z ktorého päť rokov vyhnan-

stva malo urobiť mučeníka a pätnásť rokov reštaurácie boha.

Sedeli pri stole a konverzácia plynula, blčiac všetkými väšnami doby, ktoré na juhu kypely oveľa hroznejšie, živšie a roztrpčenejšie, keďže náboženská nesnášanlivosť od päťsto rokov pomáha nenávisti politickej.

Imperátora, kráľa ostrova Elby, predtým svrchovaného vládcu čiastky sveta, teraz panujúceho nad obyvateľstvom, počítajúcim päť či šesťtisíc duší, ktorému predtým sto dvadsať miliónov poddaných desiatimi rozličnými rečami privolávalo: „Nech žije Napoleon!“, táto spoločnosť považovala za človeka, pre Francúzsko a trón navždy strateného. Úradníci odhalovali jeho politické slabiny, oficieri hovorili o Moskve a Lipsku, ženské o jeho rozvode s Jozefínou. Tak sa zdalo tomuto rojalistickému svetu — ktorý sa tešil a triumfoval nie nad pádom človeka, ale nad zničením zásady — že sa začína znova žiť a že sa zobúdza zo sna nečinnosti.

Starec, vyznamenaný krížom svätého Ľudovíta, vstal a vyzval stolujúcich, aby pripili na zdravie Ľudovíta XVIII.; bol to markíz de Saint-Méran.

Tento prípitok, pripomínajúci hartwellského výhnanca a mierumilovného kráľa Francúzska, vyvolal hlučný súhlas, čaše sa zdvihly anglickým spôsobom, ženské odopäly svoje kytky a zasypaly nimi obrus. Bolo to skoro poetické nadšenie.

„Keby boli tuná,“ riekla markíza de Saint-Méran, žena s úzkymi perami, suchým okom, aristokratického správania a i pri päťdesiatke ešte vždy elegantná, „všetci tí revolucionári, ktorí nás vyhnali a ktorých sme nechali pokojne konšpirovať v našich starých zámkoch, ktoré za hrôzovlády kúpili za skyvu chleba, museli by

uznať, že opravdivá oddanosť bola na našej strane, lebo my sme sa pripútali k rúcajúcej sa monarchii, kým oni pozdravovali východ slnca a shŕňali majetky, ktoré sme my strácali: uznali by, že náš kráľ bol nám naozaj Ľudovítom Milovaným, kým ich uchvatiteľ bol vždy len Napoleonom zlorečeným, či nie, de Villefort?“

„Hovorili ste, pani markíza...? Odpustte, nesledoval som rozhovor.“

„Eh! nechajte tie deti, markíza,“ vravel starec, ktorý vyniesol prípitok; „deti sa majú zobrať, a rozumie sa, majú si čo povedať a čomsi inom, a nie o politike.“

„Prosím vás o odpustenie, mať moja,“ riekla mladá, krásna plavovlasá deva s baršúnovými očami vlhkého, perleťového jasu; „vraciam vám pána de Villefort, ktorého som na chvíľu zaujala. Pán de Villefort, shovára sa s vami moja matka.“

„Ochotne odpoviem, ak milostivá bude taká láskavá zopakovať otázku, ktorú som zle počul,“ riekol pán de Villefort.

„Odpúšťam vám, Renée,“ riekla markíza s nežným úsmevom, o ktorom by neboli nik mysleli, že môže vykvitnúť na takej suchej tvári: ved’ ženské srdce je už raz tak stvorené, že keby bolo pod vplyvom predsudkov a nárokov etikety oveľa vyprahnutejšie, predsa v sebe tají bohatý, usmievavý kútik: to je ten, ktorý Boh posvätil materinskej láske. „Odpúšťam vám... A teraz, hovorila som, Villefort, že bonapartisti nemali ani naše presvedčenie, ani naše nadšenie, ani našu oddanosť.“

„Oh, madame, mali však niečo iné, čo všetko to nahradza: a to je fanatizmus. Napoleon bol Mohomedom Západu; všetkým tým obyčajným ľuďom s naj-

vyššou ambíciou je nielen zákonodarcom a majstrom, ale aj typom, typom rovnosti.“

„Rovnosti!“ zvolala markíza. „Napoleon typom rovnosti! A čo urobíte potom s pánom de Robespierre? Tak sa mi zdá, že mu beriete jeho miesto a dávate ho Korzikánovi; podľa môjho náhľadu bolo by však dosť jednej uzurpácie.“

„Nie, madame,“ odvetil Villefort, „ponechávam každému jeho piedestál: Robespierrovi na námestí Ludovíta XV. jeho popravište, Napoleonovi na Vendomskom námestí jeho stĺp; no jeden sa snažil o rovnosť, ktorá snižuje, a druhý o rovnosť, ktorá povznáša; jeden srážal kráľov na roveň gilotíny, druhý povznášal ľud na roveň prestolu. To nie je toľko,“ riekoval so smiechom Villefort, „ako by obidvaja neboli nízkymi revolucionármi a že 9. thermidor a 4. apríl 1814 neboly by dvojma šťastnými dňami Francúzska, hodnými oslavami priateľov poriadku a monarchie; tým sa vysvetľuje, že Napoleon, hoci ho, ako dúfam, navždy porazili, predsa má svojich prívržencov. Čo si želáte, markíza? Ved’ Cromwell, ktorý bol len polovičným Napoleonom, mal tiež svojich!“

„Viete, že čo vy tu hovoríte, Villefort, páchnie na mielu revolúciou? Ale ja vám odpúšťam: ved’ nie je možné, aby žirondistov syn nemal v sebe aspoň kvapku teroristickej krvi.“

Živý pýr tiahol čelom Villefortovým.

„Môj otec, pravda, madame, bol žirondista,“ riekoval, „ale môj otec nehlasoval za kráľovu smrť. Môjho otca proskribovala tá istá hrôzovláda, ktorá proskribovala aj vás, a málo chýbalo, že nepoložil hlavu na to isté popravište, ktoré videlo padnúť hlavu vášho otca.“

„Áno,“ riekla markíza, ktorej črty pri tejto kravavej rozpomienke neprezradily ani najmenšie pohnutie; „ale obidvaja boli by naň vystúpili pre celkom protichodné zásady; a dôkazom toho je, že celá moja rodina zostala oddaná princom-vyhnancom, kým váš otec sa ponáhľal pripojiť k novej vláde, takže občan Noirtier, ktorý bol žirondista, stal sa grófom Noirtierom a senátorom.“

„Mať moja, mať moja,“ riekla Renée, „viete, že sme sa dohodli, že už nikdy viac nebudeme hovoriť o týchto zlých rozpomienkach.“

„Madame,“ vravel Villefort, „pripojujem sa ku slečne de Saint-Méran, prosiac vás veľmi pokorne, aby ste láskave zabudli na minulosť. Prečo máme rekriminovať veci, proti ktorým je bezvládna sama vôľa božia? Boh môže zmeniť budúcnosť, ale nemôže pretvoriť minulosť. A my ľudia, keď ju už raz nemôžeme zaprieť, môžeme ju aspoň zahaliť závojom. Ja som sa veru odlúčil nielen od náhľadov svojho otca, ale aj od jeho mena. Môj otec bol a azda aj je bonapartista a menuje sa Noirtier, ja som však rojalista a menujem sa de Villefort. Nechajte odumrieť v starom pni ostatok revolučnej miazgy a hľadte, madame, na výhonok, ktorý sa odchyľuje od toho pňa, nemôžuc a nechtiac sa cele odlúčiť od neho.“

„Bravo, Villefort,“ povedal markíz, „bravo, skvelá odpoveď! Aj ja som vždy kázal markíze o zabudnutí minulosťi, ale nemohol som to pri nej dosiahnuť; dúfam, že vy budete šťastnejší.“

„Áno, dobre,“ riekla markíza, „zabudnime na minulosť, neprajem si viacej, je to dohodnuté; ale pre budúcnosť nech je aspoň Villefort neústupný. Neza-

budnite, Villefort, že som pred Jeho Veličenstvom vzala za vás na seba zodpovednosť, že Jeho Veličenstvo pod vplyvom nášho odporučenia láskave zabudlo, ako aj ja zabúdam (podala mu ruku) pod vplyvom vašej prosby. Ale ak vám padne do rúk nejaký ten sprisahaneč, pamäťajte, že sa na vás väčšmi hľadí, keď je známe, že pochádzate z rodiny, ktorá by mohla mať styky so sprisahancami.“

„Žiaľ, madame,“ riekoval Villefort, „moje povolanie, a najmä časy, v ktorých žijeme, kážu mi, aby som bol prísny. A ja budem taký. Bol som už zástupcom pri niekoľkých politických žalobách a obstál som. Na nešťastie nie sme ešte hotoví.“

„Myslíte?“ povedala markíza.

„Mám obavy. Napoleon na ostrove Elbe je vo veľkej blízkosti Francúzska, okolnosť, že je takrečeno na dohľad od našich brehov, udržiava nádeje jeho prívržencov. Marseille je plná oficierov s polovičným platom, ktorí každý deň pod bezvýznamnými zámienkami vyhľadávajú hádky s rojalistami; z toho vznikajú súboje medzi ľuďmi vyšších tried, z toho sú vraždy medzi ľuďmi.“

„Áno,“ riekoval gróf de Salvieux, starý priateľ pána de Saint-Méran, komorník pána grófa d'Artois, „áno, ale viete, že ho Svätá aliancia presídli.“

„Áno, bolo to predmetom úvah, keď sme odchodili z Paríža,“ povedal pán de Saint-Méran. „A kam ho pošle?“

„Na Svätú Helenu.“

„Na Svätú Helenu? Čo je to?“ spýtala sa markíza.

„Ostrov, ležiaci na dvetisíc mil ztadiaľto, za rovníkom,“ odvetil gróf.

„Veľkolepé! Bolo to veľké bláznovstvo, ako vraví Villefort, nechať takého nebezpečného človeka medzi Korzikou, kde sa narodil, a medzi Neapolom, kde dosiaľ panuje jeho švagor, a naproti Taliansku, z ktorého chcel pre svojho syna urobiť kráľovstvo.“

„Na nešťastie,“ riekol Villefort, „sú tu smluvy z roku 1814 a bez ich naštrbenia nemožno sa dotknúť Napoleona.“

„Dobre, tak sa naštrbia!“ vravel pán de Salvieux. „Či on bral ohľad na niečo, keď išlo o zastrelenie nešťastného vojvodec d'Enghien?“

„Áno,“ riekla markíza, „je to dohodnuté: Svätá aliancia zbaví Európu Napoleona a Villefort zbaví Marseille jeho prívržencov. Kráľ alebo panuje, alebo nepanuje: ak panuje, jeho vláda musí byť silná a jeho orgány nepoddajné; takým spôsobom možno predísť zlu.“

„Žiaľ, madame,“ povedal s úsmevom Villefort, „zástupca kráľovského žalobcu príde až vtedy, keď je už zlo spáchané.“

„Tak jeho úlohou je napraviť ho.“

„Mohol by som vám povedať i to, madame, že my nenaprávame spáchané zlo, ale ho len pomstíme; to je všetko.“

„Oh! pán de Villefort,“ riekla mladá, pekná deva, dcéra grófa de Salvieux, priateľka slečny de Saint-Méran, „vynasnažujte sa mať nejakú peknú pravotu, zakiaľ sme v Marseille. Nevidela som ešte porotu, a je to vraj veľmi zvláštne.“

„Skutočne, veľmi zvláštne, slečna,“ vravel zástupca; „lebo miesto robenej tragédie je to skutočná dráma, miesto hraných bolestí bolesti opravdivé. Človek, kto-

rého tam vidíte, keď spadne opona, miesto toho, aby sa vrátil domov, navečeral sa s rodinou a pokojne si ľahol a ráno zas hral, vstúpi do väzenia, kde nájde kata. Vidíte teda, že pre nervózne osoby, ktoré hľadajú vzrušenie, niet lepšieho divadla ako toto. Buďte pokojná, slečna, keď sa naskytne príležitosť, zaopatrím vám ho.“

„Nás mrazi... a on sa smeje!“ povedala Renée blednúc.

„Čo chcete... je to súboj... vymohol som už päť či šesť trestov smrti politickým a iným odsúdencom... Ved' ktovie, kolko dýk ostria tajne v tejto chvíli, alebo kolko ich je už proti mne namierených.“

„Oh, Bože môj!“ riekla Renée, chmúriac sa vždy väčšmi, „hovoríte vážne, pán de Villefort?“

„Čo najvážnejšie, slečna,“ odvetil mladý úradník s úsmevom okolo perí. „A tými krásnymi pravotami, ktoré si želá slečna, aby uspokojila svoju zvedavosť a ktoré si prajem ja, aby som uspokojil svoju ambíciu, položenie sa len zaťažuje. Nazdávate sa, že Napoleonovi vojací, zvyknutí ísť slepo na nepriateľa, vari rozmýšľali prv ako vystrelili alebo útočili s nastoknutými bodákmi? Azda budú väčšmi váhať, či zabiť človeka, ktorého považujú za osobného nepriateľa, ako váhali, či majú zabiť Rusa, Rakúšana alebo Maďara, ktorého nikdy nevideli? Napokon je to potrebné, vidíte, bez toho naše povolanie by nebolo ospravedlnené. Ja sám, keď vidím vzbúknutú v oku obvineného záblesk pomsty, cítim v sebe úplnú odvahu, nadchnem sa: to už nie je pravota, to je boj; borím sa s ním, on odráža útok, ja sa vzpružím a boj sa končí ako každý boj: víťazstvom alebo porážkou. Hľa, to znamená viesť právny spor;

nebezpečenstvo robí výrečným. Keby sa po mojej rep-like obžalovaný usmieval, vzbudil by vo mne obavu, že som hovoril zle, že to, čo som povedal, je bledé, bezvládne, nedostatočné. Predstavte si pocit hrnosti, ktorý ovláda kráľovského žalobcu, presvedčeného o vine obžalovaného, keď vidí, ako tento obžalovaný bledne a klesá pod váhou jeho dôkazov a pod vplyvom bleskov jeho výrečnosti! Tá hlava sa skloní a spadne.“

Renée zľahka vykrikla.

„Tak treba hovoriť,“ riekol jeden zo stolujúcich.

„Hľa, to je človek, akého potrebujú naše časy!“ povedal iný.

„Skvele ste si počínali, môj drahý Villefort, aj pri poslednom prípade,“ riekol tretí host. „Viete, ten človek, ktorý zavraždil svojho otca; eh, veru, vy ste ho doslovne popravili prv, ako na neho siahol kat.“

„Oh! čo sa týka otcovrahov,“ riekla Renée, „oh! na tých mi veľmi nezáleží; pre takých zvrhlých ľudí niet dosť veľkého trestu. Ale nešťastní politickí obžalovaní! . . .“

„To je ešte horšie, Renée, lebo kráľ je otcom národa, a kto by chcel svrhnuť kráľa, to je toľko, ako by chcel zavraždiť otca tridsaťdvamiliónov ľudí.“

„Oh! to je jedno,“ vravela Renée, „pán de Villefort, sľúbite mi, že budete zhovievavý k tým, ktorých vám odporučím?“

„Budťe pokojná,“ odvetil Villefort s najpôvabnejším úsmevom. „Budeme spolu chystať moje obžalovacie reči.“

„Moja drahá,“ riekla markíza, „starajte sa o svoje kolibríky, o psíčkov a o svoje šaty, a nechajte svojmu budúcemu manželovi jeho povolanie. Dnes odpočívajú

zbrane a talár je vo vážnosti, jedno nesmierne hlboké latinské porekadlo vraví o tom čosi.“

„Cedant arma togae,“ riekol Villefort pokloniac sa.

„Neosmelila som sa hovoriť po latinsky,“ povedala markíza.

„Myslím, že by mi bolo milšie, keby ste boli lekárom,“ riekla Renée, „anjel-zhubca, naproti tomu, že je anjelom, budil vo mne vždy strach.“

„Dobrá Renée!“ šeptal Villefort, objímajúc devu láskavým pohľadom.

„Dcéra moja,“ vravel markíz, „pán Villefort bude morálnym a politickým lekárom tejto provincie; verte mi, je to veľmi pekná úloha.“

„A príhodný prostriedok, aby sa zabudlo na tú, ktorú hral jeho otec,“ vetila nenapraviteľná markíza.

„Madame,“ povedal Villefort so smutným úsmevom, „mal som už česť povedať vám, že môj otec sa odriekol, aspoň tak dúfam, omylov svojej minulosti, že sa stal horlivým priateľom náboženstva a poriadku, azda lepším rojalistom, ako som ja; lebo on je ním z kajúcnosti a ja z vášne.“

Po tejto zaokrúhlenej vete Villefort, aby posúdil jej dojem, poobzeral sa po hostoch práve tak, ako by sa bol díval po podobnej vete na obecenstvo súdnej siene.

„Tak dobre, môj drahý Villefort,“ prehovoril gróf de Salvieux, „to isté som odpovedal predvčerom ministrovi kráľovského domu, keď ma žiadal, aby som mu trocha vysvetlil to čudné spojenie medzi žirondistovým synom a dcérou oficiera z armády kniežaťa z Condé; a minister to veľmi dobre pochopil. Tento spojovací systém je systémom Ľudovíta XVIII. Kráľ tiež, o čom sme nevedeli, vypočul náš rozhovor a prerušil nás,

rieknuc: „Villefort“ — všimnite si, že kráľ nevyslovil meno Noirtiera, ale naopak, zdôraznil meno Villeforta. — „Villefort,“ povedal teda kráľ, „má pred sebou peknú dráhu; je to rozumný mladý človek, mám v ňom záľubu. Videl som s radosťou, že markíz de Saint-Méran vyhliadol si ho za zaťa, a bol by som mu sám radil toto spojenie, keby ma sami neboli prišli prosiť o dovolenie uskutočniť ho.““

„To povedal kráľ, pán gróf?“ zvolal naradovaný Villefort.

„Opakujem vám jeho vlastné slová, a ak chce byť markíz úprimný, prizná, že čo vám teraz vravím, kryje dokonale to, čo kráľ povedal jemu, keď sa s ním pred šiestimi mesiacmi shováral o zamýšľanom manželstve medzi jeho dcérou a vami.“

„Je to pravda,“ potvrdil markíz.

„Oh, som mu cele zaviazaný! Čo všetko by som neurobil, len aby som poslúžil tomu vznešenému panovníkovi!“

„Výborne,“ riekla markíza; „takého vás rada vidím. Keby tak teraz prišiel nejaký ten sprisahanec, tomu by sa dostalo privítania.“

„A ja, mať moja,“ povedala Renée, „prosím Boha, aby vás nevyslyšal a aby soslal pánu de Villefort malých zlodejov, slabých bankrotárov a bojazlivých podvodníkov, tak budem aspoň pokojne spávať.“

„To je tak,“ riekol so smiechom Villefort, „ako by ste lekárovi želali len samé migrény, osýpky a osie bodnutia; veci, ktoré ohrožujú len pokožku. Ak si ma želáte vidieť kráľovským žalobcom, prajte mi hrozné choroby, vyhojenie ktorých robí lekárovi dobrú povest.“

V tej chvíli, ako by priam náhoda bola čakala na vyslovenie Villefortovho želania, aby mohlo byť splnené, pristúpil k nemu komorník a pošepol mu do ucha niekoľko slov. Villefort sa exkuzoval, odišiel od stola a vrátil sa o niekoľko minút s vyjasnenou tvárou a s usmievavými perami.

Renée pozrela na neho s láskou, lebo s belavými očami, s matnou pleťou, čiernymi lícnikmi, vrúbiacimi jeho tvár, bol naozaj elegantný a pekný človek; zdalo sa, že táto mladá deva s celou dušou visí na jeho perách, čakajúc, čím vysvetlí príčinu svojej náhlej neprítomnosti.

„Hľa,“ riekol Villefort, „práve ste si želali, slečna, mať za muža lekára; ja mám so žiakmi Eskulápa (roku 1815 sa ešte tak hovorilo) podobnosť, že táto chvíľa nepatrí mne a že ma ešte aj po vašom boku vyrušujú pri oddávkových hodoch.“

„A pre akú príčinu vás vyrušujú, pane?“ spýtala sa trochu znepokojená krásna deva.

„Žiaľ, kvôli chorému, ktorý, ak možno veriť tomu, čo mi povedali, je v krajinom nebezpečenstve: má to byť teraz ťažký prípad, a choroba je blízka k popravišťu.“

„Oh, Bože môj!“ vykríkla Renée zblednúc.

„Skutočne!“ riekli shromaždení jedným hlasom.

„Tak sa mi vidí, že jednoducho odhalili malé bonapartistické sprisahanie.“

„Je to možné?“ spýtala sa markíza.

„Tu, hľa, je písomné udanie.“

A Villefort čítal:

„Pán kráľovský štátny zástupca! Priateľ trónu a náboženstva Vám oznamuje, že Edmond Dantès, se-

kond lode „Faraón“, ktorý prišiel dnes ráno zo Smyrny, keď prv pristál v Neapole a v Portoferajo, dostal od Murata list pre uzurpátora a od uzurpátora pre bonapartistický výbor v Paríži.

Dôkazu jeho zločinu možno sa zmocniť, keď ho zatvoria, lebo ten list sa nájde alebo u neho, alebo u jeho otca, alebo v jeho kabíne na palube Faraóna.“

„Ale,“ povedala Renée, „tento list, ktorý je len anonymným listom, je adresovaný pánu kráľovskému žalobcovi, a nie vám.“

„Áno, ale pán kráľovský žalobca nie je prítomný; v jeho neprítomnosti list doručili jeho tajomníkovi, ktorý mal rozkaz otvárať listy; otvoril ho teda, dal ma hľadať, a keď ma nenašli, nariadil zatknutie.“

„Previnilec je teda zatknutý?“ spýtala sa markíza.

„Lepšie povedané: obvinený,“ podotkla Renée.

„Áno, madame,“ riekol Villefort, „a mal som česť práve povedať slečne Renée, že ak otázny list nájdu, tak choroba chorého je naozaj vážna.“

„A kde je ten nešťastník?“ spýtala sa Renée.

„U mňa.“

„Chodťte, priateľ,“ povedal markíz, „kvôli nám nezanedbávajte svoje povinnosti, keď kráľovská služba na vás inde čaká, ponáhľajte sa teda ta, kde vás očakáva kráľovská služba.“

„Ó, pán de Villefort,“ riekla Renée, sopnúc ruky, „buďte zhovievavý, je to deň nášho zasnúbenia!“

Villefort obišiel okolo stola, a pristúpiac k devinej stoličke, oprel sa o jej operadlo a povedal:

„Pre vaše upokojenie urobím všetko, čo bude v mo-

jej moci, drahá Renée; ale ak je udanie správne a obvinenie pravdivé, bude potrebné odťať tú bonapartistickú zelinu.“

Renée pri slove „odťať“ striaslo, lebo zelina, o ktorú išlo, mala hlavu.

„Hah! hah!“ riekla markíza, „nepočúvajte na to dievčatko, Villefort, veď sa ona do toho vzije.“

A markíza podala Villefortovi svoju suchú ruku; on, hľadiac na Renée, ju bozkal, a pohľad jeho vravel:

„Vašu ruku celujem, alebo aspoň chcel by som bozkať v tejto chvíli.“

„Zlé znamenie!“ šeptala Renée.

„Naozaj, slečna,“ riekla markíza, „ste až do zúfania detinská: povedzte mi, čo spoločného môže mať osud štátu so sentimentálnymi výmyslami vášho precitlivého srdca!“

„Oh! mať moja!“ zašeptala Renée.

„Milosť zlej rojalistke, pani markíza,“ riekoval Villefort, „a sľubujem vám, že úrad zástupcu kráľovského žalobcu budem vykonávať svedomite, totiž, budem hrozne prísny.“

Zároveň však, kým úradník toto hovoril markíze, snúbenec vrhol kradmý pohľad na snúbenicu, a tento pohľad hovoril:

„Buďte pokojná, Renée, pre vašu lásku budem zhovievavý.“

Renáta na ten pohľad odpovedala svojím najľúbežnejším úsmevom a Villefort odišiel s rajom v srdci.

VII. VÝSLUCH.

Sotva sa ocitol Villefort mimo jedálne, odložil masku veselosti a zamenil ju výzorom vážneho človeka, ktorý má dôležitú úlohu rozhodovať nad životom bližného. Ale i pri pohyblivosti jeho tváre, ktorú zástupca neraz nacvičoval pred zrkadlom, ako robieva schopný herec, teraz sa mu len s námahou podarilo svraštiť čelo a zakaboniť črty. A skutočne, okrem rozpomienky na otcovu politickú dráhu, ktorá, ak by sa od neho neboli úplne odvrátil, mohla zahatiť jeho kariéru, Gerard de Villefort bol v tejto chvíli taký šťastný, ako človek len byť môže; bohatý rodom, v dvadsiatom siedmom roku zaujímal vysoké postavenie pri súde, bral si mladé a pekné dievča, ktoré miloval nie väšnivo, ale rozumne, ako má milovať zástupca kráľovského žalobcu, a k tomu jeho snúbenica, slečna de Saint-Méran, popri svojej značnej kráse, pochádzala z rodiny, ktorá sa v tom čase tešila priazni dvora; okrem vplyvu jej otca a matky, ktorí keďže nemali iných detí, mohli ho použiť výlučne v prospech zaťa, prinášala mu aj päťdesiatisíc toliarov vena, ktoré, ak sa počítalo aj s nádejou na dedičstvo (toto úžasné slovo vynašli sprostredkovatelia sobášov), raz mohlo vzrástť na pol milióna.

Složenie všetkých týchto prvkov tvorilo teda pre Villeforta celok takej oslnujúcej blaženosťi, že keď na svoj vnútorný život dlho pozeral zrakom duše, zdalo sa mu, ako by videl škvarky na slnici.

Pri dverách stihol policajného komisára, ktorý čakal na neho. Pohľad na čierneho mužského stiahola ho zrazu z výšin siedmeho neba na materiálnu zem, po

ktoréj kráčame: upravil si tvár, ako sme už vraveli, a pristúpil k policajnému úradníkovi.

„Tu som, pane,“ riekoval, „čítal som ten list, dobre ste urobili, že ste zavreli toho človeka; povedzte mi teraz všetko podrobne, čo ste zistili o ňom a o sprisahani.“

„O sprisahani, pane, nevieme ešte nič; všetky papiere, nájdené u neho, sme sviazali do balíka a zapečatené deponovali vo vašom úrade. Čo sa týka obvineného, ako ste ráčili vidieť v udávacom liste, je to istý Edmond Dantès, sekond trojsťažňovej lode ‚Faraón‘, ktorá dopravuje bavlnu z Alexandrie a Smyrny a je majetkom firmy Morrel a syn v Marseille.“

„A prv, ako prešiel k obchodnému loďstvu, slúžil pri vojenskom námorníctve?“

„Oh! nie, pane; je to celkom mladý človek.“

„Koľko má rokov?“

„Devätnásť, najviacej dvadsať.“

Vo chvíli, keď Villefort, idúci cez Grand Rue, prišiel na roh ulice Conseils, pristúpil k nemu mužský, ktorý, tak sa zdalo, čakal na neho: bol to pán Morrel.

„Ah! pán de Villefort!“ zvolal tento statočný človek, zbadajúc zástupcu. „Šťastný som, že sa s vami stretnám. Predstavte si, práve sa vyskytol najčudnejší a najneslýchanejší omyl: sekonda mojej lode, Edmonda Dantèsa, zatvorili!“

„Viem o tom, pane,“ odvetil Villefort, „a chcem ho práve vypočuť.“

„Oh! pane,“ pokračoval Mr. Morrel, unesený svojím priateľstvom k mladíkovi. „Vy nepoznáte obvineného, ako ho poznám ja: predstavte si najpokojnejšieho, najstatočnejšieho človeka, ba mohol by som tvrdiť človeka, ktorý sa vo svojom povolaní v celom obchod-

nom námorníctve vyzná najlepšie. Oh, pán de Villefort, odporúčam vám ho s najväčšou úprimnosťou, z celého srdca!“

Villefort, ako sme videli, patril do šľachtickej a Morrel do ľudovej čiastky mesta: prvý bol krajný royalista, druhého upozorzovali z tajného bonapartizmu. Villefort pozrel opovrživo na Morrella a odpovedal mu chladne:

„Viete, pane, že možno byť pokojným v súkromnom živote, statočným v stykoch obchodných, obratným v povolení, a v ohľade politickom o nič nie menším vinníkom; viete to, či nie je pravda, pane?“

Úradník prízvukoval tieto posledné slová, ako by ich chcel aplikovať na samého majiteľa lodí, a pátravým zrakom snažil sa preniknúť až na dno srdca tohto človeka, ktorý mohol vedieť, keď sa odvážil zakročiť v záujme iného, že sám potrebuje zhovievavosť.

Morrel sa zapýril, ako by bol cítil, že jeho svedomie nie je cele čisté; a potom Dantèsovo dôverné priznanie o stretnutí s veľmaršalom a o niekoľkých slovách, ktoré mu povedal imperátor, znepokojily ho tiež do istej miery. Pri tom všetkom dodal tónom najhlbšieho záujmu:

„Prosím vás, pán de Villefort, buďte spravodlivý, ako máte byť, dobrý, ako bývate vždy, a vráťte nám skoro toho chudáka Dantesa!“

„Vráťte nám!“ znelo revolucionársky ušiam zástupcu kráľovského žalobcu.

„Eh! eh!“ vravel sám sebe, „vráťte nám... Azda by bol ten Dantès členom nejakého karbonárskeho spolku, keď jeho protektor nevdojak upotrebuje kolektívnu formulu? Komisár mi, tuším, povedal, že ho za-

jali v krčme; v mnohočlennej spoločnosti, dodal; mohla to byť nejaká schôdzka.“

Nahlas však vetil:

„Pane, môžete byť cele pokojný, a nie nadarmo ste sa dovolávali mojej spravodlivosti, ak je zavretý nevinný človek; ak je však naopak, vinný, pane, žijeme v ľažkých časoch, v ktorých beztrestnosť bola by osudným príkladom: bol by som teda nútený konať svoju povinnosť.“

A dôjduc ku dverám svojho domu, spojeného s justičným palácom, vstúpil doň majestátne, pozdraviac s chladnou zdvorilosťou nešťastného majiteľa lodi, ktorý ostal ako skamenený na mieste, kde ho zanechal Villefort.

Predizba bola plná žandárov a politických agentov; medzi nimi v krížnom ohni nenávistných pohľadov, prísne strážený, pokojne a nepohnute stál väzeň.

Villefort, prechodiac cez predizbu, vrhol kosý pohľad na Dantësa, a odoberúc balík, ktorý mu podal jeden z agentov, zmizol, vraviac:

„Predvedťte väzňa.“

Hoc to bol len bežný pohľad, stačil predsa, aby si Villefort utvoril predstavu o človeku, ktorého mal vyslúchať: poznal hned' umnosť na širokom a otvorenom čele, smelosť v pevnom oku a stiahnutých obrvách a úprimnosť v mäsitých, polootvorených perách, ktoré odhalovaly dva rady zubov, bielych ako slonovina.

Prvý dojem prial Dantësovi; Villefort však tak často počul opakovať ako hlbokú politickú múdrost tvrdenie, že sa treba vystríhať pred prvým hnútím, nakol'ko ono býva priaznivé, a aplikujúc zásadu na dojem, neuvedomil si rozličnosť týchto dvoch výrazov.

Premohol teda svoje dobré inštinkty, ktoré chcely opanovať jeho srdce, aby ztadiaľ doliehaly na jeho ducha, pred zrkadlom vzal na seba tvárnosť veľkých dní a zasadol si vo svojej úradovni cele zakabonený a hroživý.

O chvíľu po ňom vstúpil Dantès.

Mladý človek bol stále bledý, ale spokojný a usmiaty; pozdravil sa svojmu sudcovi nenútenou zdvorilosťou a hľadal pohľadom sedadlo, ako by bol v salóne majiteľa lodí Morrela.

Až potom sa stretol s Villefortovým zachmúreným pohľadom, aký mávajú ľudia súdneho paláca, ktorí, nechtiac, aby im čítali v myšlienkach, robia zo svojho oka nepriehľadné sklo. Tento pohľad ho poučil, že stojí pred spravodlivosťou, ktorá má chmúrny vzhľad.

„Kto ste a ako sa voláte?“ spýtal sa Villefort, prehŕňajúc sa v záznamoch, ktoré mu pri príhode odozval agent a ktoré za hodinu vzrástly v objemný sväzok. Tak rýchlo sa prisáva skazenosť vyzvedačstva k nesťastníkovi, ktorého menujú obvineným.

„Menujem sa Edmond Dantès, pane,“ odvetil mladý človek pokojným a zvučným hlasom, „som sekondom na palube lode ‚Faraón‘, ktorá patrí pánom Morelovi a synovi.“

„Váš vek?“ pokračoval Villefort.

„Devätnásť rokov,“ odvetil Dantès.

„Čo ste robili vo chvíli, keď vás uväznili?“

„Zúčastnil som sa na hodoch svojho vlastného zasnúbenia, pane,“ riekol Dantès zľahka pohnutým hlasom; tak bolestne kontrastovaly trudné formality tejto chvíle s tými radostnými chvíľami; vedľa zakabonenej

tváre pána de Villefort tak jasne vystupoval žiarivý zjav Mercedes.

„Zúčastnili ste sa na hodoch svojho zasnúbenia?“ spýtal sa zástupca, zachvejúc sa nevdojak.

„Áno, pane, chcem si vziať devu, ktorú milujem tri roky.“

Villeforta i pri jeho obvyklej necitnosti dotkla sa táto shoda a pohnutý hlas Dantèsov vznietyl sympathetic plam na dne jeho duše: aj on sa ženil, aj on bol šťastný a prišli ho vyrušiť z jeho šťastia, aby šiel pomáhať zničiť radosť človeka, ktorý, ako on, už dosahoval blaženosť.

„Toto filozofické sblíženie,“ mysel si, „pri mojom návrate vyvolá veľký dojem v salóne pána de Saint-Méranc.“ A už vopred, kým Dantès čakal na nové otázky, skladal v duchu protikladné slová, s pomocou ktorých rečníci, túžiaci po potlesku, konštruujú vety, ktoré často budia zdanlivosť skutočnej výrečnosti.

Ked' mal hotovú svoju vnútornú reč, Villefort sa usmial jej účinlivosti, a vrátiac sa k Dantèsovi, povedal:

„Pokračujte, pane!“

„V čom mám pokračovať?“

„V odhalovaní pred spravodlivosťou.“

„Nech mi spravodlivosť povie, čo mám odhaliť, a ja poviem všetko, čo viem: upozorňujem však,“ dodal a sám sa pritom usmial, „že toho veľa neviem.“

„Slúžili ste pod uzurpátorom?“

„Mal som byť privtelený k vojenskému námorníctvu, keď padol.“

„Vaše politické náhľady sú vraj prepiate,“ riekoval Villefort, hoc mu o tom nepošepli ani slova, ktorý však bez rozpakov zaobalil otázku do formy obžaloby.

„Moje politické presvedčenie, pane? Žiaľ, je to až hanba povedať, ale ja som nikdy nemal politického presvedčenia, sotva mám devätnásť rokov, ako som mal česť povedať vám; neviem o ničom, nie som určený na nijakú úlohu. Za to málo, čo som a čím budem, ak dosiahnem miesto, o ktoré sa snažím, som a budem zaviazaný pánu Morrelovi. Tak všetko moje presvedčenie, nehovorím politické, ale privátne, obmedzené je týmito troma citmi: milujem svojho otca, ctím si pána Morrela a zbožňujem Mercedes. To je všetko, pane, čo môžem spravodlivosti povedať; vidíte, že je to neveľmi zaujímavé.“

Kým Dantès hovoril, Villefort mu hľadel do tváre, takej pokojnej a otvorenej, a cítil, ako mu schodia na um slová Renée, ktorými, hoci nepoznala obvineného, prosila ho o zhovievavosť. Zástupca, zvyknutý už na zločiny a zločincov, videl, že každé Dantèsovo slovo je dôkazom jeho nevinnosti. Skutočne, tento mladý človek, mohlo by sa tamer povedať tento chlapec, prostý, prirodzený, výrečný tou srdečnou výrečnosťou srdca, ktorú nenachodíme, keď ju hľadáme, plný lásky ku všetkým preto, že bol šťastný, a preto, že šťastie robí dobrými aj zlých, zahrnoval aj svojho sudcu sladkým citom, ktorým prekypovalo jeho srdce. Edmond mal v pohľade, v hlase, v posunkoch len láskavosť a dobrotu k Villefortovi, ktorý ho vyslúchal prísne a nemilosrdne.

„Veru,“ vravel si Villefort, „je to milý šuhaj, a dúfam, že to nebude príliš namáhavé zavďačiť sa Renée a vyhovieť jej prvému odporučeniu, ktorým získam srdečný stisk ruky a rozkošný bozk v zákutí.“

Pri tejto sladkej nádeji zažiarila Villefortova tvár; a keď odvrátil zreteľ od tejto myšlienky na Dantesa,

ktorý pozoroval každé hnutie jeho tváre, tátó tvár bola usmievavá ako jeho myšlienka.

„Pane,“ riekol Villefort, „viete o nejakých svojich nepriateľoch?“

„O nepriateľoch?“ riekol Dantès. „Na šťastie som príliš málo významný, aby ich mohlo vzbudiť moje postavenie. A svoju povahu, hoci je trocha prudká, proti svojim podriadeným snažil som sa vždy krotiť. Mám pod velením asi dvanásť námorníkov; vypočujte ich, pane, a oni vám povedia, že ma majú radi a ctia si ma ako otca, k tomu som primladý, ale ako staršieho brata.“

„Ale ak nemáte nepriateľov, azda máte nejakého soka: majú vás vymenovať za kapitána v devätnástom roku, čo je vo vašom povolaní vysokou hodnosťou; máte si vziať za ženu driečne dievča, ktoré vás miluje, čo je vzácnym šťastím vo všetkých stavoch sveta, tieto dva prejavy osudu mohly vyvolať proti vám dosť závisti.“

„Áno, máte pravdu. Zaiste poznáte ľudí lepšie ako ja, a je to možné; ale keby tí závistníci mali byť medzi mojimi priateľmi, priznávam sa vám, bolo by mi milšie, keby som ich nepoznal, aby som ich nemusel nenávidieť.“

„To je chyba, pane. Musíme vždy čo najjasnejšie vidieť okolo seba; a naozaj zdáte sa poriadnym mladým človekom, preto sa kvôli vám odchýlim od zvyčajných pravidiel spravodlivosti a dopomôžem vám ku svetu, obznámiac vás s udaním ktoré vás priviedlo ku mne; tu je obviňujúci list. Poznávate písmo?“

Villefort vyňal z vrecka list a odovzdal ho Dantèsovi. Dantès pozrel naň a prečítał ho. Čelom mu prelietol mrak a riekol:

„Nie, pane, nepoznám to písmo; je zmenené, a predsa hodne nenútené. Písala ho rozhodne zbehlá ru-

ka. Mám veľké šťastie,“ dodal, „že som sa stretol s človekom, ako ste vy, lebo môj závistník je skutočný nepriateľ.“

A podľa blesku, ktorý pri vyslovení týchto slov vzbíkol v očiach mladého človeka, Villefort mohol poznať, koľko prudkej energie sa skrýva pod týmto pokojným zovňajškom.

„A teraz hľaďte, pane,“ povedal zástupca, „odpovedajte mi otvorene, nie ako obžalovaný sudcovi, ale ako odpovedá mužský v ľažkostiah mužskému, ktorý sa o neho zaujíma: čo je pravdivého na tomto anonymnom obvinení?“

A Villefort s odporom šmeril na písací stôl list, ktorý mu priam vrátil Dantès.

„Všetko a nič, pane, a to je čistá pravda na moju námornícku česť, na moju lásku k Mercedes a na život môjho otca.“

„Hovorte, pane,“ riekol zvysoka Villefort.

A sám sebe dodal potichu:

„Keby ma tak videla Renée, myslím, že by bola so mnou spokojná, a nemenovala by ma už odtínačom hláv!“

„Tak, keď sme odišli z Neapola, kapitán Leclère ochorel na zápal mozgu. Keďže sme nemali na lodi lekára a on sa tak ponáhľal na ostrov Elbu, že nechcel pristáť ani na jednom bode pobrežia, jeho choroba sa zhoršila natol'ko, že koncom tretieho dňa sa cítil blízko smrti a zavolal ma k sebe.

„Môj drahý Dantès,“ riekol mi, „prisahajte mi na svoju česť, že spravíte to, čo vám poviem; ide o veľmi dôležitú vec.“

„Prisahám vám, kapitán,“ odpovedal som mu.

,Tak, keďže po mojej smrti velenie na lodi, ako sekondovi, pripadne vám, prevezmete velenie a budete sa plaviť na ostrov Elbu, vystúpite v Portoferajo, dáte sa predviest k veľmaršalovi a odovzdáte mu tento list, azda vám potom odovzdajú iný list a poveria vás nejakým poslaním. Poslanie, ktorým mali poveriť mňa, Dantès, vykonáte miesto mňa, a všetka zásluha bude vaša.‘

,Urobím to, kapitán, ale azda sa nedostanem tak ľahko k veľmaršalovi, ako si to vy myslíte.‘

,Pošlete mu prsteň,‘ riekoval kapitán, ,a ten odstráni všetky prekážky.‘

A pri tých slovách mi podal prsteň.

Bol svrchovaný čas; o dve hodiny upadol do delíria; na druhý deň zomrel.“

,A čo ste urobili potom?“

,To, čo bolo mojou povinnosťou, pane, čo by bol na mojom mieste urobil každý človek: želania umierajúceho sú sväté; ale pri námorníctve želanie predstaveneho je rozkazom, ktorý treba splniť. Zabočil som teda na ostrov Elbu, kam sme došli na druhý deň; rozkázal som všetkým ostať na palube a sám som vystúpil na breh. Chtiac sa však dostat k veľmaršalovi, ako som predvídal, narazil som na určité ťažkosti; ale poslal som mu prsteň, ktorý mi slúžil za poznávací znak, a preto mnou sa otvorily všetky dvere. Prijal ma, vypýtal sa na posledné okolnosti umierajúceho nešťastného Leclèra, a ako Leclère predvídal, odovzdal mi list a naložil mi, aby som ho zaniesol osobne do Paríža. Slúbil som mu to, lebo to bolo posledným želaním môjho kapitána. Keď sme došli k cieľu, v rýchlosti zariadol som na palube všetky veci, potom som utekal ku svojej snú-

benici, ktorú som našiel krajsiu a ľúbeznejšiu ako predtým. Vďaka pánu Morrelovi, prekonali sme všetky cirkevné ťažkosti; napokon, pane, ako som už povedal, bol som prítomný na svojich oddávkových hodoch, o hodinu mal som mať sobáš a druhý deň mal som úmysel odísť do Paríža, keď pod vplyvom tohto udania, ktorým, tak sa zdá, teraz práve tak opovrhujete ako ja, ma zatkli.“

„Áno, áno,“ šomral Villefort, „všetko to zdá sa mi pravdivé, a ak ste vinný, tak jedine pre neopatrnosť; a aj vašu neopatrnosť možno ospravedlniť rozkazom vášho kapitána. Vydadte mi list, ktorý vám odovzdali na ostrove Elbe, dajte mi čestné slovo, že prídete na prvé vyzvanie, a môžete sa vrátiť ku svojim priateľom.“

„Som teda slobodný, pane?“ zvolal od radosti cele bez seba Dantès.

„Áno, len mi dajte ten list.“

„Tuším, leží pred vami, pane; lebo mi ho vzali aj s ostatnými písmami, poznávam daktoré z nich v tomto sväzku.“

„Počkajte,“ povedal Dantèsovi zástupca, berúc rukavice a klobúk, „počkajte; komu je adresovaný?“

„Pánu Noirtierovi, ulica Coq-Héron, v Paríži.“

Keby bol do Villeforta udrel hrom, neboli by ho mohol zasiahnuť prudšie a neočakávanejšie; klesol nazad do kresla, z ktorého vstal, siahajúc za sväzkom listín, nájdených u Dantèsa, a prehŕňajúc sa v nich náhľivo, vyňal ztade osudný list, na ktorý vrhol pohľad plný hrôzy.

„Pán Noirtier, ulica Coq-Héron číslo 13,“ šepтал, blednúc čoraz väčšmi.

„Áno, pane,“ vravel s údivom Dantès, „poznáte ho?“

„Nie,“ odvetil chytro Villefort, „verný služobník kráľa sa nepozná so sprisahancami.“

„Ide teda o sprisahanie?“ spýtal sa Dantès, ktorý myslel, že je už slobodný, a teraz prenikla ho oveľa väčšia hrôza ako prv. „Akokoľvek, pane, už som vám povedal, že obsah depeše, ktorú som niesol, je mi cele neznámy.“

„Áno,“ hovoril tlmeným hlasom Villefort, „ale poznáte meno toho, na ktorého bola adresovaná!“

„Musel som ho poznať, pane, keď som mu ju mal osobne odovzdať.“

„A neukázali ste ten list nikomu?“ riekoval Villefort, čítajúc a blednúc tým väčšmi, čím ďalej číta.

„Nikomu, pane, na moju česť!“

„Nevie ani živá duša, že ste niesli list, ktorý pochodzi z ostrova Elby a adresovaný bol pánu Noir-tierovi?“

„Nik, pane, okrem toho, kto mi ho odovzdal.“

„To je veľa, to je privel'a!“ šeptal Villefort.

Čím väčšmi sa blížil Villefort s čítaním listu ku koncu, tým väčšmi sa kabonilo jeho čelo; jeho bledé pery, trasúce sa ruky a jeho blčiace oči pôsobili, že myšľou Dantèsovou chvátaly najbolestnejšie predstavy.

Keď dočíta, Villefort si podoprel rukami hlavu a chvíľu zostal zdrvnený.

„Oh, Bože môj, čo sa stalo, pane?“ spýtal sa nesmelo Dantès.

Villefort neodpovedal. O niekoľko minút zdvihol rozrušenú a bledú tvár a prečítał list ešte raz.

„A vy vravíte, že neviete, aký je obsah tohto listu?“ spýtal sa znova.

„Opakujem na svoju česť, neviem,“ odvetil Dantès.

„Ale čo vám je, Bože môj! Vám je zle! Mám dakoho zavolať?“

„Nie, pane,“ riekoval Villefort, vstanúc rýchlo, „ne-pohnite sa a ani nemuknite: tu rozkazujem ja.“

„Pane,“ povedal urazeno Dantès, „chcel som vám len poslúžiť, a to je všetko!“

„Nepotrebujem nič; chvíľkový záхват, to je všetko; starajte sa o seba, a nie o mňa, odpovedajte.“

Dantès čakal na výsluch, ktorý ohlasovalo toto vyzvanie, ale márne: Villefort znova klesol do kresla, ľavou rukou si pretrel potom zmáčkané čelo a pustil sa čítať list po tretí raz.

„Oh! ak vie, čo obsahuje tento list,“ šeptal si, „ak sa raz dozvie, že Noirtier je Villefortov otec, som stratený, navždy stratený!“

A s času na čas pozeral na Edmonda, ako by chcel pohľadom preboriť neviditeľnú prekážku, ktorá uzaviera tajomstvo srdca, kým ústa sa bránia vysloviť ho.

„Oh! Už o tom nepochybujeme!“ zvolal zrazu.

„Ale, pre meno božie, pane!“ zvolal nešťastný mladý človek. „Ak o mne pochybujete, ak ma podozrievate, vypočúvajte ma, hotový som odpovedať vám.“

Villefort sa premohol s napäťou námahou a tónom, ktorý chcel byť istý, riekoval:

„Pane, z vášho výsluchu vyplývajú pre vás nesmierne obťažujúce priznania; nie je v mojej moci, ako som sa zpočiatku domnieval, aby som vás mohol prepustiť na slobodu; prv, ako urobím podobné opatrenie, musím sa poradiť s vyšetrujúcim sudcom. Doteraz ste videli, ako som s vami zaobchádzal.“

„Oh! áno, pane,“ zvolal Dantès, „a ja vám ďakujem, lebo ste mi boli skôr priaznivcom ako sudcom.“

„Tak, pane! za čas — podľa možnosti čím kratší čas — ponechám vás ešte vo väzení; hlavným svedectvom, jestvujúcim proti vám, je tento list, a ako viďte . . .“

Villefort pristúpil ku kozubu, hodil list do ohňa a postál pri ňom tak dlho, kým sa neobrátil na popol.

„A ako ste videli,“ pokračoval, „zničil som ho.“

„Oh! pane,“ zvolal Dantès, „vy ste viacej ako spravodlivosť, ste dobrota!“

„Ale počujte ma,“ pokračoval Villefort, „po takomto čine chápete, že mi môžete dôverovať, všakver?“

„Ó, pane, rozkážte len, a ja splním vaše rozkazy!“

„Nie,“ riekoval Villefort, pristupujúc k mladému človeku, „nie, nechcem vám dať rozkazy, ale chceme vám dať radu, rozumiete?“

„Vravte, budem sa jej držať ako rozkazu.“

„Ponechám vás tu, v paláci spravodlivosti, až do večera; azda vás bude miesto mňa vyslúchať niekto iný: povedzte všetko, čo ste povedali mne, ale ani slova o tom liste.“

„Sľubujem vám to, pane.“

Zdalo sa, že Villefort prosí a obžalovaný chlácholi sudcu.

„Rozumiete,“ riekoval, vrhajúc pohľad na popol, ktorý ešte zachoval formu papiera, letmo sa vznášal nad plameňom; „teraz je ten list zničený a len my dvaja vieme, že jestvoval; odtajte ho teda, ak by sa naň niekto spytoval, a ste zachránený.“

„Odtajím, pane, buďte pokojný,“ povedal Dantès.

„Dobre, dobre,“ riekoval Villefort a siahol za šnúrou zvonca.

Ale vo chvíli, keď už chcel zazvoniť, zarazil sa.

„Bol to jediný list, ktorý ste mali?“ riekoval.

„Jediný.“

„Prisahajte!“

Dantès zdvihol ruku:

„Prisahám,“ riekoval.

Villefort zazvonil.

Vstúpil policajný komisár.

Villefort pristúpil k úradníkovi a pošepol mu do ucha niekoľko slov; komisár odpovedal len kývnutím hlavy.

„Nasledujte ho, pane,“ povedal Dantèsovi Villefort.

Dantès sa poklonil, vrhol na Villeforta posledný vdăčný pohľad a odišiel.

Sotva sa za ním zatvorily dvere, Villefort cele vyčerpaný klesol v mdlobách do kresla.

O chvíľu zašeptal:

„Oh, Bože môj, na čom spočíva život a šťastie! . . . keby kráľovský žalobca bol v Marseille, keby miesto mňa boli zavolali vyšetrujúceho sudcu, bol by som stratený. A ten papier, ten prekliaty papier ma socal do prieplasti.

Ah! otče, otče, či budete vždy prekážkou môjho zemského šťastia a ja budem musieť večne zápasíť s vašou minulosťou?“

Zrazu však ako by neočakávané svetlo osvetilo jeho ducha a ožiarilo tvár: na jeho ešte vždy kŕčovite sovretých perách zjavil sa úsmev, jeho vytreštené oči sa zahľadeli a zdalo sa, že utkvely na myšlienke.

„To je skvelé,“ riekoval; „áno, list, ktorý ma mal zničiť, ešte mi prinesie šťastie. Nože, Villefort, maj sa k činu!“

A presvedčiac sa, že obžalovaný nie je už v predizbe, odišiel tiež a rýchlo sa poberal do domu svojej snúbenice.

VIII. ZÁMOK IF.

V predsiene policajný komisár dal pokyn dvom žandárom, z ktorých jeden sa postavil na Dantèsovu pravú a druhý na ľavú stranu, otvorili dvere, ktoré spájaly byt kráľovského žalobcu s justičným palácom, a šli dlhou, tmavou chodbou, v nej sa každý strasie, keď ňou prechodí, hoc aj nemá príčinu k triaške.

Práve tak, ako bol Villefortov byt spojený s justičným palácom, tak justičný palác bol spojený s väzením, tmavou, k palácu priliehajúcou budovou, na ktorú zvedavo hľadí všetkými rozďavenými otvormi accoul-ská zvonica, vypínajúca sa pred ním.

Ked' prešiel mnohými zákrutami chodby, Dantès zbadal dvere a v nich železný oblôčik; policajný komisár udrel na ne tri razy železným kladivom a Dantèsovi sa zdalo, ako by mu tie údery padaly na srdce. Dvere sa otvorily a dvaja žandári do nich zľahka vstrčili väzňa, ktorý ešte váhal. Dantès prekročil hrozný prah a dvere sa za ním zatvorily s rachotom. Vdýchol iné povetrie, povetrie skazené a ťažké; bol vo väzení.

Zaviedli ho do obstojne čistej, ale zamrežovanej a závorami opatrenej cely; výzor jeho bytu mu nenaháňal veľa strachu; popritom slová, povedané zástupcom kráľovského žalobcu, vyslovené hlasom, ktorý sa zdal Dantèsovi plný záujmu, znely mu v ušiach ako sladký sľub nádeje.

Ked' Dantësa zaviedli do cely, boly už štyri hodiny. Bolo to, ako sme už povedali, 1. marca; väzeň teda one-dlho sa ocitol v tme. Podľa toho, ako mu ubúdalo citu videnia, cit sluchový stával sa čoraz ostrejším: pri naj-nepatrnejšom zvuku, ktorý k nemu prenikal, presvedčený, že prichádzajú, aby ho pustili na slobodu, rýchlo vstával a pokročil ku dverám; ale zvuk hasol, strácajúc sa v inom smere, a Dantès klesal zpäť na sedadlo.

Konečne okolo desiatej hodiny večer, keď už Dantès trafil všetku nádej, začul nový zvuk, ktorý sa zdal teraz smerovať k jeho cele: a skutočne, kroky, ozývajúce sa chodbou, zastaly pred jeho dverami, v zámke sa zvrtol kľúč, závory zaškripeli a hutné dubové dvere sa otvorili, vpúšťajúc do tmavej cely žiarivé svetlo dvoch fakieľ.

Vo svetle týchto dvoch fakieľ zazrel lesk šablí a pušiek štyroch žandárov.

Urobil dva kroky napred, a vidiac túto zosilnenú moc, zastal nepohnute na mieste.

„Prichádzate vziať ma?“ spýtal sa Dantès.

„Áno,“ odvetil jeden zo žandárov.

„Od pána zástupcu kráľovského žalobcu?“

„Isteže.“

„Dobre,“ riekoval Dantès, „hotový som ísť s vami.“

Presvedčený, že prichádzajú pre neho od pána de Villefort, mladý človek nemal ani najmenšiu obavu: preto vykročil s pokojným duchom, nenútene a postavil sa sám od seba medzi eskortu.

Pri uličných dverách čakal povoz, kočiš sedel na kozlíku a vedľa kočiša slobodník.

„Tento povoz čaká tu na mňa?“ spýtal sa Dantès.

„Na vás,“ odvetil jeden zo žandárov, „vysadnite.“

Dantès chcel niečo namietnuť, ale dvere koča sa otvorily a cítil, že ho tlačia; nemal možnosť, ani nemal úmysel klásť odpor, a kým sa zbadal, už sedel v koči medzi dvoma žandármami; iní dvaja sedeli oproti nemu na sedadle a ťažký voz jachal napred s dutým rachotom.

Väzeň pozrel von oblokmi, ale obloky boli zamrežované: stalo sa, že zmenil väzenie, a rozdiel bol len ten, že toto sa pohybovalo, vezúc ho k neznámemu cieľu. Cez mreže, ktoré boli také husté, že sotva bolo možno cez ne prestrčiť ruku, Dantès predsa poznal, že idú ulicou Caiserie a že ulicami Saint-Laurent a Tarmis sostupujú k nábrežiu.

Onedlho zbadal cez mreže koča a cez mreže budovy, popri ktorej sa viezli, žiarili svetlo prístavnej strážnice.

Koč zastal, slobodník sosadol a blížil sa ku strážnici; vyšlo dvanásť vojakov a postavilo sa do špaliera; Dantès videl pri svetle nábrežných lámp blýskať sa ich pušky.

,Azda kvôli mne by boli rozvinuli toľkú vojenskú posilu?“ riekol sám sebe.

Slobodník otvoril kľúčom zamknuté dvere koča, dajúc odpoved' na túto otázku, nepovediac ani slova, lebo Dantès videl, že mu špalier vojakov označuje cestu od koča ku prístavu.

Najprv vystúpili dvaja žandári, ktorí sedeli oproti, potom musel vystúpiť on, jeho nasledovali žandári, sediaci vedľa neho. Kráčali k člnku, ktorý námorník collného úradu pridržiaval reťazou pri brehu. Vojaci pozerali na Dantèsa s tupou zvedavosťou. Vo chvíľočke ho umiestili vzadu člnka, zas medzi štyrmi žandármami, kým slobodník sedel na predku. Mohutným odrazením čln

sa vzdialil od brehu a štyria veslári rázne veslovali k Pilonu. Z bárky zaznel výkrik, reťaz, ktorá zavierala prístav, spustili, a Dantès sa ocitol v tom, čo menujú frion-lom, totiž mimo prístavu.

Ked' sa väzeň ocitol v slobodnom ovzduší, jeho prvým hnutím bol pocit radosti. Povetrie je skoro toľko ako sloboda. Plnou hruďou vdychoval prúdiaci vetrík, ktorý prináša na perutiach všetky tie neznáme vône noci a mora. Potom si však vzdychol; plavili sa okolo Réserve, kde bol taký šťastný ešte ráno pred svojím uväznením. Otvormi dvoch osvetlených okien dorážal až k nemu veselý ruch plesu.

Dantès složil ruky, zdvihol oči k nebesiam a modlil sa.

Bárka sa plavila ďalej; minula Tête de Mort (Umrlčiu hlavu), ocitla sa proti Faroskej zátoke a strojila sa pustiť okolo baterie; Dantèsovi bolo toto manévrovanie nepochopiteľné.

„Kam ma to veziete?“ spýtal sa Dantès jedného zo žandárov.

„Dozviete sa to skoro.“

„Ale predsa.“

„Máme zákaz dať vám akokoľvek vysvetlenie.“

Dantès bol napolo vojakom; sptyovať sa podriadených, ktorí mali zákaz odpovedať, zdalo sa mu vecou nesmyselnou, teda zamíkol.

Tu letely mu myšľou najdivnejšie myšlienky; keďže s takou bárkou nebolo možno púštať sa na ďalekú cestu a na mieste, kam sa snažili, nekotvila nijaká veľká loď, domnieval sa, že ho vyložia na niektorom vzdialenom bode pobrežia a povedia mu, že je slobodný; nebol sviazaný, nešiel ho nik sputnať, a to považoval za

dobré znamenie; a ináč, veď zástupca, ktorý mu preukázal toľkú dobrotu, i tak povedal, že ak nevysloví meno toho osudného Noirtiera, nemá sa čo obávať. Veď Villefort v jeho prítomnosti zničil ten nebezpečný list, ktorý bol jediným dôkazom proti nemu.

Čakal teda, čušiac a zadumaný, snažiac sa preniknúť temnotu okom námorníka, ktorý bol navynutý na tmu a vycvičený odhadovať diaľku aj v nočnom šere.

Ostrov Ratomean, na ktorom svietil maják, nechali napravo, a napredujúc takmer rovnobežne s pobrežím, prišli do výšky Katalánskej zátoky. Väzeň tuná s dvojnásobnou energiou napäl zrak, tam bola Mercedes a chvíľami sa mu zdalo, že na tmavom pobreží vidí neurčité črty ženskej postavy.

Prečo by nemala predtucha vnuknúť Mercedes, že jej miláčik prechodi okolo nej vo vzdialosti tristo krokov?

U Kataláncov žiarilo jediné svetlo. Keď preskúmal polohu toho svetla, Dantès poznal, že osvetľuje chyžu jeho snúbenice. Keby mladý človek vykrikol hlasno, mohla by ho počuť jeho snúbenica.

Zadržal ho falošný stud. Čo by povedali mužskí, ktorí na neho dávali pozor, keby ho počuli kričať ako šialeného? Čušal teda a očami utkvel na svetle.

Bárka medzitým šinula sa ďalej, ale väzeň nedbal o bárku, myslel na Mercedes.

Nepravidelná pôda zakryla svetlo. Dantès sa obrátil a zbadal, že bárka sa poberá na šíre more.

Kým hľadel pred seba, pohrúžený do myšlienok, veslá nahradili plachtami, takže bárka sa šinula vopred, hnaná vetrom.

Hoci pri myšlienke, že sa obráti na žandára s no-

vou otázkou, Dantès cítil odpor, predsa sa priblížil k nemu, a chytiac ho za ruku, riekol mu:

„Kamarát, zaprisahám vás menom vášho svedomia z vašej vojenskej hodnosti, majte so mnou súcit a povedzte mi. Som kapitán Dantès, dobrý a oddaný Francúz, hoc som aj obvinený neviem z akej zrady: kam ma veziete? Povedzte mi to, a na moju námornícku česť podrobím sa svojej povinnosti a poddám sa svojmu osudu.“

Žandár sa poškrabal za uchom a pozrel na svojho druha. Ten urobil pohyb, ktorým sa zdal hovoriť: „Myslím, sme už tak ďaleko, že sa nemôže nič stať,“ a žandár, obrátiac sa k Dantèsovi, riekol:

„Ste Marseillčan a námorník, a vy sa ma spytujete, kam ideme?“

„Áno, lebo, na moju česť, neviem kam.“

„Netušíte to?“

„Naskrze nie.“

„To nie je možné.“

„Prisahám vám na to, čo mi je vo svete najsvätejšie. Odpovedajte mi, zamilujte sa!“

„A čo zákaz?“

„Zákaz vám predsa nebráni, aby ste mi povedali to, čo sa dozviem o desať minút, o pol hodiny, o hodinu. A vy ma tým ušetríte na storočia siahajúcej nestoty. Spytujem sa vás to, ako by ste boli mojím priateľom, hľadťte: nechcem vzdorovať, ani ujsť; ináč ani nemôžem. Kam ideme?“

„Ak nemáte zaviazané oči a ak ste kedy opustili marseillský prístav, musíte vedieť, kam ideme?“

„Neviem.“

„Poobzerajte sa teda.“

Dantès vstal, a rozumie sa, vrhol pohľad na bod, ku ktorému sa zdala smerovať bárka, a sto siah pred sebou zhliadol vypínať sa čierne a strmé bralo, na ktorom vrcholí zo žuly zámok If.

Tento zvláštny útvar, toto väzenie, ktoré halí hlbo-
ká hrôza, táto pevnosť, ktorá tri storočia živí Marseille
svojimi žiaľnymi podaniami, zjaviac sa zrazu Dantèsovi,
ktorý na ňu ani nepomyslel, účinkovala na neho do-
jmom, akým pôsobí popravište na človeka, odsúdeného
na smrť.

„Ach, Bože môj!“ zvolal. „Zámok If. Čo tam bu-
deme robiť?“

Žandár sa zasmial.

„Azda ma ta neveziete do väzenia?“ pokračoval Dantès. „Zámok If je štátnym väzením, ktoré je určené len pre veľkých politických previnilcov. Nespáchal som nijaký zločin. Sú azda na zámku If nejakí vyšetrujúci súdcovia, alebo nejakí úradníci?“

„Predpokladám,“ riekol žandár, „že je tam len gu-
bernátor, žalárnici, posádka a dobré múry. No, no, pri-
ateľ, nezahrávajte sa na prekvapeného, lebo inak by som si skutočne musel myslieť, že sa mi za ochotu posmie-
vate.“

Dantès sovrel žandárovi ruku, div ju nerozdrvil.

„Tvrďte teda,“ povedal, „že ma odvážajú na zámok If, aby ma tam uväznili?“

„Je to pravdepodobné,“ riekol žandár; „nech je po vašom, kamarát, ale je to zbytočné, že ma tak silne stískate.“

„Bez vyšetrovania, bez všetkých formalít?“ pýtal sa mladý človek.

„Formality sú vyplnené, vyšetrovanie je dokončené.“

„Teda i proti sľubu pána de Villefort? . . .“

„Neviem, čo vám slúbil pán de Villefort,“ odvetil žandár, „toľko viem, že sa plavíme k zámku If. Ale čo to robíte? Hola! kamaráti, sem sa!“

Bleskurýchlym pohybom, ktorý však predsa neušiel vycvičenému oku žandára, chcel sa Dantès vrhnúť do mora, ale v tej chvíli, keď jeho nohy opúšťaly dno lodky, zadržaly ho štyri mocné päste.

Klesol zpäť na dno bárky, revúc zúrivo.

„Hľa!“ zvolal žandár, kľaknúc mu na hrud. „Hľa, ako plníte námornícke slovo! A potom nech človek verí takým prívetivcom! A teraz v tej chvíli, ako sa pohnete, drahý priateľ, vpálim vám guľu do hlavy. Spreneveril som sa prvemu rozkazu, ale ubezpečujem vás, že ten druhý dodržím verne.“

A skutočne sklonil proti Dantèsovi namierenú karabínu a Dantès cítil na sluche koniec jej hlavne.

Na chvíľočku ho ovládala myšlienka, že urobí ten zakázaný pohyb a vo chvíľke zakončí neočakávané nešťastie, ktoré sa na neho náhle vrhlo a schvátilo ho do svojich kaních drapov. Ale práve že to nešťastie bolo neočakávané, Dantès si myslel, že nemôže trvať dlho, potom mu zas sišiel na um sľub pána de Villefort a konečne smrť z rúk žandára na dne lodky predchodila mu nepekná a ošklivá.

Klesol teda znova na lavicu bárky, revúc divo a obhrýzajúc si zúrivo päste.

Skoro v tej istej chvíli lodka sa otriasla prudkým nárazom. Jeden z veslárov vyskočil na bralo, ktorého sa dotkol predok bárky, o stĺpec sa otáčajúce lano za-

vŕzgal, a Dantès zbadal, že pristáli a pripevňujú plavidlo.

Jeho strážcovia, ktorí ho držali za ramená a za golier kabáta, nutili ho, aby vstal, a primali ho sostúpiť na breh, ťahajúc ho ku schodom, vedúcim ku bráne pevnosti, kým puškou a bodákom ozbrojený slobodník šiel za nimi.

Dantès sa ináč nevzpíral v márnom zdráhaní; jeho chod bol pomalý viacej pod vplyvom ochablosti ako odporu; bol omámený a tackal sa ako opitý. Znova videl vojakov, rozostavených na príkrom svahu, cítil pod sebou schody, ktoré ho nutily dvíhať nohy, pozoroval, že prešli cez bránu a tá sa za nimi zavrela, ale všetko vnímal mechanicky, sťa by v hmle, nerozoznávajúc nič určite. Už nevidel ani more, zachvátila ho nesmierna bolesť väzňov, ktorých premáha hrozný pocit, že sú proti okolnostiam cele bezvládni.

Ked' zastali na chvíľu, prestávku použil na to, aby sa pokúsil vzpružiť svojho ducha. Poobzeral sa: bol vo štvorhrannom, štyrmi múrmi obohnанom dvore, počul pravidelný krok stráží, prechádzajúcich v prúdoch svetla, vrhaného z vnútra pevnosti dvoma či troma lampami, a videl blýskať sa hlavne ich pušiek.

Čakali asi desať minút; žandári pustili Dantësa, istí, že im už neujde. Zdalo sa, že čakajú na rozkazy; rozkazy skutočne prišly.

„Kde je väzeň?“ spytoval sa akýsi hlas.

„Tu,“ odpovedali žandári.

„Nech ide za mnou, zavediem ho do jeho bytu.“

„Chodťte,“ povedali žandári, posotiac Dantësa.

Väzeň nasledoval svojho sprievodcu, ktorý ho zaviedol skoro do podzemnej miestnosti, jej holé a veľké

steny zdaly sa nasiaknuté výparmi slz. Akýsi kahanček, ktorého knôt plával v zapáchajúcom loji, stál na stolci a osvetľoval blýskavé steny tohto hrozného bývania a ukázal Dantèsovi sprievodcu, zle oblečeného, podriadeného žalárnika hlúpej tváre.

„To je vaša chyža na túto noc,“ riekol; „je neskoro a pán gubernátor už spí. Zajtra, keď vstane a prezrie rozkazy, vzťahujúce sa na vás, azda vás preloží inde. Zatiaľ tu je chlieb, i voda v krčahu a tamto v kúte slama; to je všetko, čo si väzeň môže želať. Dobrú noc!“

A prv, ako väzeň stihol otvoriť ústa, aby mu odpovedal, prv, ako by si bol uvedomil, kam položil žalárnik chlieb, prv, ako zbadal, kde stojí džbán, prv, ako stačil obrátiť oči k rohu, kde ho očakávala slama, ktorá mu mala slúžiť za lôžko, žalárnik vzal kahanček a zamkol dvere, pozbaviac väzňa matného svetla, ktoré ako žiara blesku ukázalo mu vlhké steny väzenia.

Ocitol sa v tme a tichu, takom nemom a chmúrnom ako klenby, ktorých mrazivý chlad cítil padať na svoje rozpálené čelo.

Keď prvé lúče dňa vniesly trocha svitu do tejto diery, znova prišiel žalárnik s rozkazom, že má väzňa nechať tam, kde je. Dantès sa ani nepohol. Zdalo sa, že ho železná ruka prikovala k miestu, na ktorom stál predošlý večer: len jeho hlboké oko skrývalo sa za prúdom, vylúdeným veľkým výparom slz. Stál nepohnute a hľadel na zem.

Pretrudil sa tak celú noc, stojac, a neusnul ani na chvíľu.

Žalárnik sa priblížil k nemu, obišiel okolo neho, ale zdalo sa, že si ho Dantès nevšíma.

Potľapkal ho po pleci, Dantès sa zachvel a potriásol hlavou.

„A tak vy ste nespali?“ spýtal sa žalárník.

„Neviem,“ odvetil Dantès.

Žalárník pozrel na neho s počudovaním.

„Nie ste hladný?“ pokračoval.

„Neviem,“ odvetil znova Dantès.

„Chcete dačo?“

„Chcel by som sa shovárať s gubernátorom.“

Žalárník stisol plecia a odišiel.

Dantès pozeral za ním, vystrel ruky k pootvoreným dverám, ale dvere sa zavrely.

Tu sa zdalo, že mu dlhé vzlykanie roztrhne hrud', slzy, ktorými bola preplnená, rinuly sa ako dva ručaje; vrhol sa čelom na zem a dlho sa modlil, preberajúc v mysli celý svoj minulý život, a spytoval sám seba, aký zločin spáchal v tom živote taký mladý, za ktorý by si zaslúžil takýto krutý trest.

Tak minul deň. Sotva zjedol niekoľko kúskov chleba a vypil niekoľko kvapák vody. Sedel zas nehybne, vhíbený do myšlienok, a zas behal sem a ta po väzení ako divé zviera v železnej klietke.

Prenasledovala ho najmä jedna myšlienka: prečo zostal tak pokojne a krotko sedieť počas cesty, nevediac kam ho vezú, keď mohol aj desať ráz skočiť do mora; keby bol raz býval vo vode, on, vytrvanlivý a obratný plavec, jeden z najlepších potápačov v Marseille, mohol zmiznúť vo vode, uniknúť svojim strážcom, dosiahnuť breh, vyjsť, skryť sa v nejakej malej zátoke, vyčkať tam janovskú alebo katalánsku loď, dostať sa do Talianska alebo do Španielska, ztadiaľ písat Mercedes, aby za ním prišla. O živobytie by sa nebol musel

báť, veď dobrí námorníci sú všade zriedkavostou; hovoril po taliansky ako Toskánec, po španielsky ako dieťa Starého Kastílska; bol by si žil slobodne, šťastne s Mercedes a s otcom, lebo jeho otec bol by prišiel za ním; miesto toho je väzňom, je zatvorený na ifskom zámku, v tomto nepreniknuteľnom väzení, nevie, čo sa stalo s jeho otcom, čo s Mercedes, a to všetko preto, že veril Villefortovým slovám: bolo mu do zblaznenia; a Dantès sa naozaj divo válal na čerstvej slame, ktorú mu doniesol žalárnik.

Na druhý deň žalárnik zas prišiel v tú istú hodinu.

„Tak teda,“ povedal žalárnik, „dnes ste už rozumnejší ako včera?“

Dantès neodpovedal.

„Nože,“ prihováral sa mu, „trochu odvahy! Želáte si dačo, nad čím disponujem? Nože hovorte!“

„Prajem si shovárať sa s gubernátorom.“

„Eh?“ riekol netrpeživo žalárnik, „už som vám povedal, že to nie je možné.“

„Prečo to nie je možné?“

„Preto, že podľa väzenského poriadku väzňovi nie je dovolené o to žiadať.“

„Tak čo je tu dovolené?“ spýtal sa Dantès.

„Lepší pokrm, ak ho zaplatia, prechádzka, a niekedy aj knihy.“

„Knihy nepotrebujem, prechádzka mi nechce a a pokrm je dobrý; chcem len jednu vec, shovárať sa s gubernátorom.“

„Ak ma budete hnevať stálym opakováním tej istej veci,“ riekol žalárnik, „nedonesiem vám jedlo.“

„Dobre!“ povedal Dantès, „ak mi nedonesieš jedlo, zomriem hladom! Čo na tom?“

Prízvuk, akým Dantès povedal tieto slová, presvedčil žalárnika, že by väzeň ochotne zomrel; keďže však každý väzeň donáša žalárnikovi úhrnom desať sousenne, žalárnik sa zamyslel nad stratou, ktorú by mu zavinila väzňova smrť, preto pokračoval trocha miernejšie:

„Počujte, to, čo chcete, je nemožné. Nežiadajte si to, lebo sa ešte nikdy nestalo, aby gubernátor prišiel na väzňovu žiadosť do väzenskej cely; ale ak budete pekne-rúče rozumný, dovolí vám prechádzku, a môžbyť, že raz, keď budete na prechádzke, gubernátor pôjde okolo: potom ho môžete osloviť; či vám odpovie, to je už jeho vec.“

„Ale,“ riekol Dantès, „ako dlho mám čakať, kým sa naskytne tá príležitosť?“

„Nuž,“ odvetil žalárnik, „mesiac, tri mesiace, šest mesiacov, hádam celý rok.“

„To je pridlho,“ riekol Dantès, „chcem ho vidieť hned.“

„Ah!“ vravel žalárnik, „nenorte myseľ do jediného nemožného želania, lebo sa za štrnásť dní zblazniete.“

„Ah! myslíš?“ riekol Dantès.

„Áno, zblazniete sa; šialenosť sa vždy tak začína, máme na to tuná príklad: abbé, ktorý pred vami býval v tejto cele, tak dlho núkal gubernátorovi milión, ak ho prepustí na slobodu, že z toho napokon zošalel.“

„A ako dávno opustil túto celu?“

„Pred dvoma rokmi.“

„Prepustili ho na slobodu?“

„Nie, poslali ho do kobky.“

„Počuj,“ povedal Dantès, „ja nie som abbé, ani blázon: môžbyť, že ním raz budem, ale na nešťastie

teraz mám ešte všetky smysly pohromade: dám ti iný návrh.“

„Aký?“

„Neponúknem ti milión, lebo by som ti ho nemohol dať, ale dám ti sto toliarov, ak pri svojej prvej vychádzke do Marseille zájdeš ku Kataláncom a odovzdáš deve, ktorá sa volá Mercedes, list; ani nie list, len dva riadky.“

„Ak odovzdám tie dva riadky a ak sa vec prezradí, stratím svoje miesto, ktoré mi donáša ročne tisíc libier, nerátajúc do toho benefície a stravu; vidíte, že by som bol veľký hlupák, keby som kládol na kartu tisíc libier za zisk troch stovák.“

„Dobre,“ riekol Dantès, „počúvaj a pamäтай si to dobre: ak odoprieš zaniesť dva riadky Mercedes, alebo aspoň uvedomi ju, že som tu, počkám si raz na teba za týmito dverami, a keď sem vstúpiš, roztlčiem ti hlavu touto stolicou.“

„Vyhrážky!“ zvolal žalárnik, cúvnuc o krok a chystajúc sa na obranu; „rozhodne mätie sa vám hlava; abbé to tiež tak začal ako vy, a za tri dni budete aj vy takým bláznom, ako je on; na šťastie na ifskom zámku sú kobky.“

Dantès schytil stolicu a krútil ňou nad hlavou.

„Dobre, dobre,“ povedal žalárnik, „dobre, ak to už naskrze chcete mať, oznámim to gubernátorovi.“

„Dobre!“ riekol Dantès, a postaviač stolicu, sadol si na ňu s ovisnutou hlavou a vyjavenými očami, ako by bol skutočne bez rozumu.

Žalárnik vyšiel a o chvíľu sa vrátil so štyrmi vojakmi a jedným desiatnikom.

„Na rozkaz gubernátora,“ riekoval, „dopravte väzňa o poschodie nižšie.“

„Tak do kobky,“ povedal desiatnik.

„Do kobky: blázon patrí ku bláznom!“

Štýria vojaci pochytili Dantesa, ktorý upadol do akejsi tuposti a šiel za nimi bez zdráhania.

Sostúpili s ním po pätnástich schodoch a otvorili dvere kobky, do ktorej vstúpil hundrúc:

„Má pravdu, blázon patrí ku bláznom.“

Dvere sa zavrely a Dantes šiel napred s vystretými rukami, kým len necítil stenu; tu si sadol do rohu a zostal nepohnute, zakial jeho oči, privykač pomaly na šero, začaly rozoznávať predmety.

Žalárnik mal pravdu: nechýbalo veľa, a Dantes by bol zošalel.

IX. ODDÁVKOVÝ VEČER.

Villefort, ako sme už povedali, vrátil sa námestímu Grand-Cours a vošiel do domu pani de Saint-Méran; medzitým hostia, opustiac tabuľu, prešli do salónu a pili kávu.

Renée čakala na neho s netrpezlivosťou, na ktorej mala účasť celá ostatná spoločnosť. Privítali ho všeobecným výkrikom.

„Nože! odtínač hláv, opora štátu, rojalistický Brutus!“ volal jeden, „tak, čo sa stalo?“

„Nože! vari nám hrozí nová hrôzovláda?“ spytoval sa druhý:

„Korlický vlkolak vyšiel zo svojej jaskyne?“ spytoval sa tretí.

„Pani markíza,“ riekol Villefort, blížiac sa ku svojej nádejnej testinej, „prichádzam vás prosiť o odpusťenie, že vás musím takto opustiť... Pán markíz, mohli by ste mi udeliť česť prehovoriť s vami niekoľko slov medzi štyrmi očami?“

„Ah! je to naozaj také vážne?“ spýtala sa markíza, zbadajúc mrak, ktorý zatienoval Villefortovo čelo.

„Natoľko vážne, že sa musím s vami rozlúčiť na niekoľko dní,“ odvetil, a obrátiac sa k Renée, pokračoval: „môžete si myslieť, že vec je vážna.“

„Odchádzate, pane?“ zvolala Renée, nemôžuc utajiť pohnutie, ktoré v nej vzbudila táto nová zvest.

„Žiaľ, áno, slečna,“ odvetil Villefort; „musím.“

„A kam idete?“ spýtala sa markíza.

„To je tajnosťou spravodlivosti, madame; ale ak by bolo treba niekomu niečo zaopatríť v Paríži, jeden z mojich priateľov, ktorý odchádza ta dnes večer, vybavil by vec s radosťou.“

Všetci pozreli na seba.

„Žiadali ste ma o rozhovor?“ povedal markíz.

„Áno, ak sa vám páči, podme do vášho kabinetu.“

Markíz chytil Villeforta pod rameno a odišiel s ním.

„Nože,“ riekol, keď vstúpili do kabinetu. „Tak čo sa deje? Hovorte.“

„Veci, ktoré myslím, sú veľmi vážne, vyžadujú môj momentánny odchod do Paríža. A teraz, markíz, odpušťte nediskrétnu hrubosť mojej otázky: máte štátne renty?“

„Mám v nich upísaný celý svoj majetok; približne šest- alebo sedemstotisíc frankov.“

„Nuž! predajte ich, markíz, predajte, bo inak vydete na mizinu.“

„Ale, prosím vás, ako ich mám ztadiaľto odpredat?“

„Však máte nejakého burzového agenta?“

„Áno.“

„Dajte mi pre neho list a nech ich predá, netratiac ani minútu, netratiac ani len chvíľku, môžbyť, že aj tak prídem už neskoro.“

„Do čerta!“ riekoval markíz. „Netratme čas.“

A sadol si ku stolu a napísal list svojmu burzovému agentovi, v ktorom mu naložil, aby úpisy predal za každú cenu.

„Teraz, keď mám tento list,“ riekoval Villefort, vsunujúc ho starostlivo do listovej torby, „potrebujem ešte jeden.“

„Pre koho?“

„Pre kráľa.“

„Pre kráľa?“

„Áno.“

„Ja sa však neopovážim len tak písat' Jeho Veličenstvu.“

„Ved' nežiadam ho od vás, len vás prosím, aby ste oň požiadali pána de Salvieux. Chcem, aby mi dal list, s pomocou ktorého by som sa dostal k Jeho Veličenstvu tak, aby som sa nemusel podrobiť všetkým formalitám, spojeným so žiadostou o výsluch, ktorým by som strácal veľa cenného času.“

„Či nemáte strážcu pečatí, ktorý má slobodný prístup do Tuilerií a prostredníctvom ktorého by ste sa mohli dostať ku kráľovi vo dne i v noci?“

„Áno, ale nie je potrebné deliť sa s iným o zásluhu v súvise so zvestou, ktorú prinášam. Rozumiete? Strážca pečatí cele prirodzene odkázal by ma na iné miesto

a pripravil by ma o všetky výhody tej veci. Poviem vám len toľko, markíz: moja kariéra je zaistená, ak prídem prvý do Tuilerií, lebo preukážem kráľovi službu, na ktorú nebude smieť zabudnúť.“

„V tom prípade, môj drahý, chodťte si schystať batohinu; ja zavolám Salvieuxa a on pre vás napiše list, ktorý vám umožní slobodný prechod.“

„Dobre, netraňte čas, lebo o štvrt hodiny musím sedieť v dostavníku.“

„Rozkážte, aby koč zastal pred bránou.“

„V každom prípade; však ma ospravedlníte pred markízou, i pred slečnou de Saint-Méran, ktorú v taký deň opúšťam s hlbokou lútosťou.“

„Obidve nájdete v mojom kabinete a budete sa môcť od nich odobrať.“

„Stonásobná vďaka! Prichystajte mi list.“

Markíz zazvonil; zjavil sa lokaj.

„Povedzte grófovi de Salvieux, že na neho čakám. Tak chodťte,“ pokračoval markíz, obracajúc sa k Villefortovi.

„Dobre, zaraz som zpäť.“

A Villefort odišiel s chvatom; pri dverách sa zbadal, že zástupca kráľovského žalobcu, spechajúci takým náhlym krokom, mohol by zvíriť pokoj celého mesta; poberal sa teda obvyklým, cele úradným spôsobom.

Pred svojou bránou zbadal v tóni akýsi biely zjav, ktorý na neho čakal nepohnute.

Bola to krásna katalánska deva, ktorá, nepočujúc nič o Edmondovi, vzdialila sa pod rúškom blížiacej sa noci, aby vypátrala príčinu uväznenia svojho milenca.

Ked' sa Villefort priblížil, odišla od steny, o ktorú sa opierala, a zastala mu cestu. Dantès hovoril zástup-

covi o svojej neveste a Mercedes sa nemusela ani pomenoovať, aby ju Villefort poznal. Bol prekvapený krásou a dôstojnosťou tejto ženskej, a keď sa ho spýtala, čo sa stalo s jej milencom, zdalo sa mu, že on sám je obžalovaný a ona že je sudcom.

„Človek, o ktorom hovoríte,“ riekoval Villefort úsečne, „je veľkým previnilcom a nemôžem v jeho záujme nič urobiť, slečna.“

Mercedes zavzlykala, a keďže Villefort chcel prejsť povedľa nej, zadržala ho druhý raz.

„Povedzte mi aspoň, kde je?“ spýtala sa. „Chcem sa dozvedieť, či je mŕtvy alebo živý.“

„Neviem, už mi viac nepatrí,“ odvetil Villefort.

A ostýchajúc sa jej čistého pohľadu a jej prosebného výrazu, odtisol Mercedes, a vstúpiac zatvoril rýchlo dvere, ako by chcel vyvrieť bolesť, ktorú mu prinášala.

Ale bolesť sa nedá len tak odsunúť. Ranený, ako vraví Vergilius, nosí jú so sebou sťa smrtiaci šíp. — Villefort vstúpil, zavrel dvere, ale keď prišiel do salónu, podlomily sa mu nohy; z hrude sa mu vyrval vzlyku podobný vzdych a klesol do kresla.

A na dne toho chorého srdca vznikol prvý zárodok smrtiaceho vredu. Človek, ktorého obetoval svojej ambícii, nevinný, ktorý pykal za jeho vinného otca, zjavil sa mu, bledý a hroziaci, držiac za ruku svoju snubnicu, bledú ako on sám, a za ním vlečú sa výčitky svedomia, nie tie, ktoré stíhajú chorého ako fúrie antickej osudovosti, ale ako tlmené a bolestné klopanie, čo v určitých chvíľach dotýka sa srdca a sužuje ho rozpmienkami na zapadlý skutok, súženie, ktoré jatria svierajúce bolesti a prehlbujú ho až k smrti.

A tu ešte na chvíľu váhala duša tohto človeka,

ktorý viac ráz vynútil, a to bez zvláštneho vzrušenia, okrem vedomého zápasu medzi sudsom a obžalovaným trest smrti pre obvineného; a títo obvinení, popravení pod vplyvom jeho úchvatnej výrečnosti, ktorá strhla so sebou sudsov alebo porotcov, nezanechali na jeho čele ani len obláčik, lebo boli vinníkmi, aspoň Villefort si myslel, že nimi sú.

Teraz však to bolo niečo cele iné: trest doživotného žalára uvalil na nevinného, na nevinného, ktorý mal byť šťastný a ktorému zničil nielen slobodu, ale aj šťastie; teraz nebol len sudsom, bol aj katom.

Mysliac na to, cítil ten tlmený klepot, ktorý sme opísali a ktorý mu bol dosiaľ neznámy, cítil, ako sa mu ozýva na dne srdca a ako mu plní hrud' nejasným tušením. Pudom takého prudkého utrpenia vystríhaný býva ranený, ktorý sa bez triašky nikdy nepriblíži prstom k otvorenej a krvácajúcej rane, kým sa táto rana nezahojí.

Ale rana, ktorú dostal Villefort, bola z tých, ktoré sa nehoja, a keď aj, to len preto, aby sa zas otvorila a ešte silnejšie a bolestnejšie krvácala ako predtým.

Keby mu v tej chvíli bol zaznel do ucha sladký, o milosť prosiaci hlas Renée; keby bola vstúpila krásna Mercedes a povedala mu: „V mene Boha, ktorý na nás hľadí a ktorý nás súdi, vráťte mi môjho snúbenca“; áno, to čelo, napolo schýlené pod neodvratnosťou osudu, bolo by sa cele sklonilo a jeho ľadová ruka, nech by z toho pre neho bolo vzniklo čokoľvek, bola by podpísala pre Dantësa oslobodzujúci rozkaz. Ale v tichu nezašepotal nijaký hlas a dvere sa otvorily až vtedy, keď do Villefortovej chyže vstúpil sluha, oznamujúc, že na cestu vystrojený poštoký voz už čaká pred bránou.

Villefort vstal, či skôr vyskočil ako človek, ktorý zvíťazil vo vnútornom boji, utekal ku svojmu sekretáru, vsunul do vreciek všetko zlato, ktoré bolo v jeho priečinku, poobzeral sa po izbe, tisnúc ruku na čelo a vyslovujúc nesúvislé slová, napokon, cítiac, že komorník mu práve položil na plecia plášť, skočil do koča s úsečným hlasom rozkázal hnať do ulice du Grand-Cours k pánu de Saint-Méran.

Nešťastný Dantès bol odsúdený.

Ako pán Saint-Méran slúbil, našiel Villefort markízu a Renée v kabinete. Zbadajúc Renée, mladý mužský sa zachvel; lebo myslel, že ho bude zas žiadať o prepustenie Dantësa. Ale žial! na hanbu nášho egoizmu nech je povedané, krásna deva bola zaujatá len jednou vecou: Villefortovým odchodom.

Milovala Villeforta, Villefort odchodil vo chvíli, keď sa mal stať jej manželom. Villefort nemohol povedať, kedy sa vráti, a Renée, miesto aby ľutovala Dantësa, kliala človeku, ktorý ju svojím zločinom odlúčil od jej milenca.

Ale čo mala povedať Mercedes!

Biedna Mercedes našla zas na rohu ulice de la Loge Fernanda, ktorý ju nasledoval; vrátila sa ku Kataláncom, a mrúc zúfalstvom, vrhla sa na lôžko. K tomu lôžku kľakol Fernand, a tisnúc ľadovú ruku Mercedes, ktorá nepomyslela na to, že by ju mala odtiahnuť, pokrýval ju horúcimi, Mercedesou necítenými bozkmi.

Tak pretrudila noc. Lampa zhasla, keď v nej už nebolo oleja, nevnímala tmu, ako nevnímala svetlo, a svitol nový deň, a ona to nezbadala.

Zrak jej zahalila bolesť, ktorá jej nedovolila vidieť nič okrem Edmonda.

„Ah! vy ste tu!“ riekla napokon, obrátiac sa k Fernandovi.

„Neopustil som vás odvčera,“ odvetil Fernand, vzdychnúc bôľne.

Pán Morrel sa nepovažoval za porazeného, keď sa dozvedel, že Dantesa po výsluchu zaviedli do väzenia; behal teda po všetkých svojich priateľoch, zašiel ku všetkým vplyvným osobám v Marseille, ale zvest, že mladého človeka uväznili ako bonapartistického agenta, sa už rozšírila, a keďže v tom čase každý Napoleonov pokus o návrat na trón považovali aj najodvážnejší za nesmyselný sen, stretol sa všade s chladom, strachom a odmietnutím a vrátil sa zúfalý, ale uznávajúc, že položenie je vážne a že nik nemôže nič vykonať.

Caderousse bol krajne nepokojný a sužovaly ho trápne pocity: miesto toho, aby sa, ako pán Morrel, hýbal a podnikal niečo v záujme Dantesa, za ktorého naozaj nič urobiť nemohol, zavrel sa s dvoma sklenicami ríbezľového vína a pokúsil sa zahlušiť svoje vzrušenie v opojení. Ale v jeho duševnom stave dve sklenice boli príliš málo na omámenie rozsudku, zostal teda sedieť, súc príliš opitý, aby mohol ísť po iné víno, ale nie dosť opitý, aby opojenie mohlo zahlušiť jeho rozpomienky, dlel teda pri svojich dvoch prázdnych skleniciach, opierajúc sa o rozheganý stôl a vidiac v blkotavom plameni sviece s dlhým knôtom všetky mátohy, ktorými Hoffmann posial svoje punčom zavlnuté rukopisy ako čierny, fantastický prach.

Len Danglars necítil útrapy a nepokoj, ba priam pocíťoval radosť, vedľa sa pomstil nepriateľovi a zabezpečil si na „Faraónovi“ miesto, o ktoré sa obával; Dang-

lars patril k vypočítavým ľuďom, ktorí prichodia na svet s perom za uchom a s kalamárom namiesto srdca. Pre neho bolo všetko len spočitovaním a množením a číslo sa mu zdalo cennejšie ako človek, ak toto číslo rozmnožovalo jeho súčet, ktorý tento človek mohol zmeniť.

Danglars si teda ťahol v obvyklom čase a spal po-kojne.

Villefort, dostanúc pánom de Salvieux písaný list, poceloval Renée na obidve líca, bozkal markíze ruku, markízovu stisol a uháňal poštou aixskou cestou.

Otec Dantès zamáral bolesťou a nepokojom.

Čo sa stalo s Edmondom, to už vieme.

X. MALÝ KABINET V TUILERIÁCH.

Zanechajme Villeforta na parížskej ceste, ktorou, vďaka trojnásobnému prepitnému, uháňa s chvatom, a prejdime dvoma alebo troma salónmi Tuilerií, ktoré sú pred malým kabinetom s klenutým oblokom, ktorý je dobre známy ako obľúbený kabinet Napoleona, Ľudovíta XVIII. a Ľudovíta Filipa.

Tu, v tomto kabinete, pri stole z orechového dreva, ktorý si priviezol z Hartwellu a ktorý podľa spôsobu vynikajúcich osobností mal neobyčajne rád, sedel kráľ Ľudovít XVIII. a počúval dosť ledabolo asi päťdesiat-päťdesiatdvaročného, starostlivo oblečeného mužského so šedivými vlasmi a s aristokratickou postavou, robiac si pritom poznámky na okraj Horatiovho sväzku, ktorý, hoci bol Gryphiovým cenným vydaním, predsa mal dosť

chybnú osnovu, a tak poskytoval príležitosť pre mnohé vtipné filologické poznámky Jeho Veličenstva.

„Vravíte teda, pane?“ riekoval kráľ.

„Že som nesmierne znepokojený, sire.“

„Naozaj? Azda ste videli vo sне sedem tučných a sedem chudých kráv?“

„Nie, sire, lebo to by nám predpovedalo len sedem rokov hojnosti a sedem rokov hladu, a za takého predvídaného kráľa, ako je Vaše Veličenstvo, netreba sa báť hladu.“

„O akom inom navštívení je teda reč, môj drahý Blacas?“

„Sire, myslím, mám k tomu vážne príčiny, aby som si myslal, že na juhu sa chystá búrka.“

„Tak dobre, moje drahé knieža,“ vravel Ľudovít XVIII., „myslím, že nemáte spoľahlivé zvesti, a ja napok, viem určite, že v tom kraji je krásne počasie.“

Hoci bol Ľudovít XVIII. dôvtipný človek, predsa len mal rád lacné vtipy.

„Sire,“ riekoval pán de Blacas, „nemohlo by Vaše Veličenstvo čo len pre upokojenie verného služobníka vyslať do Languedocu, do Provence a do Dauphiné spoľahlivých ľudí, ktorí by mu podali raport o cítení týchto troch provincií?“

„Conimus surdis,“ odvetil kráľ, robiac si stále poznámky do svojho Horatia.

„Sire,“ hovoril dvoran s úsmevom, aby vzbudil dojem, že rozumie hemistichu Venušinho básnika, „Vaše Veličenstvo môže mať úplnú pravdu, keď sa spolieha na dobrého ducha Francúzska; ale myslím, že ani ja nie som celkom ďaleko pravdy, keď sa obávam nejakého zúfalého pokusu.“

„So strany koho?“

„So strany Bonaparta, alebo aspoň jeho prívržencov.“

„Môj drahý Blacas,“ riekol kráľ, „svojimi obavami vyrušujete ma pri práci.“

„Mne zas, sire, nedá pokojne spať vaša bezpečnosť.“

„Počkajte, môj drahý, počkajte, prichodí mi na um znamenitá poznámka k ,Pastor guum traheret‘; počkajte a potom môžete hovoriť ďalej.“

Na chvíľu zavládlo ticho, v ktorom si Ľudovít XVIII. na okraj svojho Horatia podľa možnosti čím drobnejším písmom robil novú poznámku. Keď ju dopísal, zdvihol sa spokojne ako človek, ktorý sa nazdáva, že mal myšlienku, keď komentoval myšlienku iného.

„Pokračujte, drahé knieža,“ riekol potom. „Pokračujte, počúvam vás,“

„Sire,“ hovoril Blacas, ktorý sa na chvíľu kochal nádejou, že Villefortovu zvesť využije vo svoj prospech, „nútený som povedať vám, že ma neznepokojujú len nejaké prázdne, bezzákladné chýry a kolujúce prázdne zvesti. Rozvažitý, mojej dôvery hodný človek, ktorého som poveril, aby bdel nad juhom“ (pri týchto slovách knieža váhalo kus) „prišiel poštou, aby mi povedal: ,Kráľovi hrozí veľké nebezpečenstvo!‘ Pribehol som teda, sire.“

„Mala ducis avi domum,“ pokračoval Ľudovít XVIII. v poznámkach.

„Vaše Veličenstvo mi rozkazuje, aby som o predmete viac nehovoril?“

„Nie, moje drahé knieža, ale vystrite ruku.“

„Ktorú?“

„Ktorú chcete, tam, hľa, vľavo.“

„Tu, sire?“

„Povedal som vám vľavo, a vy hľadáte vpravo, ako som vám povedal po mojej ľavici; tam, dobre; nájdete tam hlásenie ministra polície s včerajším dátom ... Či nie je tak, vy vravíte, pán Dandré?“ prerusil sa Ľudovít XVIII., obracajúc sa k sluhovi, ktorý skutočne oznamoval príchod ministra polície.

„Áno, sire, pán barón Dandré,“ odvetil sluha.

„Tak je, barón,“ riekoľ Ľudovít XVIII. s takmer nezbadateľným úsmevom. „Vstúpte, barón, a povedzte kniežaťu, čo viete najnovšie o pánu de Bonaparte. Nezamlčte nič o situácii, keby bola hneď najväznejšia. Nuž, je Elba skutočne sopkou, z ktorej uvidíme vyblknutú úžasnú vojnu: bella, horrida bella?“

Pán Dandré sa pôvabne zakolísal na operadle kresla, o ktoré sa oprel obidvoma rukami, a riekoľ:

„Vaše Veličenstvo ráčilo prezrieť včerajšie hlásenie?“

„Áno, áno, ale povedzte kniežaťu, ktorý ho nemôže nájsť, čo obsahovalo hlásenie, objasnite mu podrobne, čo robí uchvatiteľ na svojom ostrove.“

„Pane,“ vravel barón kniežaťu, „všetci služobníci Jeho Veličenstva musia sa len tešíť najnovším zvestiam, ktoré k nám prenikajú z ostrova Elby. Bonaparte ...“

Pán Dandré pozrel na Ľudovíta XVIII., ktorý, zaujatý písaním poznámky, nepozdvihol hlavu.

„Bonaparte,“ pokračoval barón, „sa smrteľne nudí, celé dni trávi pozorovaním práce baníkov z Porto-Longene.“

„A pre skrátenie dlhej chvíle sa škrabe,“ riekoľ kráľ.

„Skrabe sa?“ spýtalo sa knieža. „Čo chce povedať Vaše Veličenstvo?“

„Ah, áno, moje drahé knieža; zabudli ste, že ten veľký človek, ten héros, ten polboh je stihnutý kožnou chorobou, ktorá sa volá prurigo?“

„To nie je všetko, pán knieža,“ pokračoval minister polície. „Sme skoro istí, že sa uchvatiteľ skoro zblaznie.“

„Zblaznie?“

„Stane sa zúrivým bláznom: hlava mu oslabuje, raz prelieva horké slzy, druhý raz sa zas smeje na plné hrdlo; inokedy trávi celé hodiny na pobreží a vrhá ploché kamienky po vode, keď kamienok päť či šesť ráz odskočí, zdá sa spokojný, ako by druhý raz vyhral pri Marengo alebo pri Slavkove. Priupustíte, však, že sú to príznaky šialenosťi.“

„Alebo múdrosti, pán barón, alebo múdrosti,“ poviedal Ľudovít XVIII. so smiechom; „vrhaním plochých kamienkov po mori zabávali sa najväčší vojvodcovia starého veku: len si vyhľadajte v Plutarchovi život Scipiona Africana.“

Pán de Blacas sa medzi týmito dvoma bezstarostnými ľuďmi zabudol. Villefort, ktorý mu nechcel povedať všetko, aby mu niekto iný neodlúdil výhody tajomstva, predsa mu povedal dosť, aby jeho pokoj bol väzne rozrušený.

„Hľadťte len, Dandré,“ riekol Ľudovít XIII. „Blacas nie je ešte presvedčený, hovorte o obrátení uchvatiteľa.“

Minister polície sa poklonil.

„Obrátenie uchvatiteľa!“ hundralo knieža, hľadiac

na kráľa a na Dandrého, ktorí sa zamieňali ako Vergiliovi pastieri. „Uchvatiteľ sa obrátil?“

„Úplne, moje drahé knieža.“

„K dobrým zásadám; vysvetlite mu to, pán barón.“

„Vec sa má tak, pán knieža,“ riekoľ minister s najväčšou serióznosťou na svete; „Napoleon konal nedávno prehliadku, a keďže dvaja alebo traja z jeho hundravých medveďov, ako ich menuje, prejavili želanie vrátiť sa do Francúzska, napomínal ich, aby slúžili svojmu dobrému kráľovi; mám istotu, že sú to jeho vlastné slová.“

„Tak teda! Blacas, čo vy na to?“ povedal triumfálne kráľ, prestanúc na chvíľu listovať v objemnej knihe, ktorá bola pred ním otvorená.

„Chcem poznamenať len toľko, sire, že sa niekto z nás dvoch, alebo pán policajný minister, alebo moja maličkosť, myli; ale keďže policajný minister má stráž nad blahom a ctou Vášho Veličenstva, je nemožné, aby sa mýlil on, je teda pravdepodobné, že sa mýlim ja. Ale pri tom všetkom, sire, na mieste Vášho Veličenstva predsa by som chcel vypočuť osobu, o ktorej som hovoril; ba trvám na tom, aby jej Vaše Veličenstvo dožičilo tej cti.“

„Vďačne, knieža, na vaše odporúčanie prijemem hockoho, ale prijemem ho so zbraňou v ruke. Pán minister, máte azda novšie hlásenie? Lebo, ako vidím, toto je dátované dvadsiateho februára, a dnes je už tretieho marca.“

„Nie, sire, ale čakám ho každú hodinu. Odišiel som z domu ráno, azda došlo v mojej neprítomnosti.“

„Chodťte na prefektúru, a ak ho tam nebude, nuž,

nuž —“ pokračoval Ľudovít XVIII. so smiehom, „spáchajte nejaké. Vedť sa to tak robí, však?“

„Oh! sire,“ riekol minister, „o hlásení, chvála Bohu, netreba nič vymýšľať; naše úrady sú každý deň zaplavené najpodrobnejšími denunciáciami, ktoré pochádzajú od chudákov, úfajúcich sa trocha uznania za služby, ktoré by síce radi konali, ale ich v skutočnosti nekonajú. Spoliehajú sa na náhodu a úfajú sa, že raz neočakávaná udalosť dodá reálnosti ich predpovediam.“

„Dobre, chodťte, pane, a nezabudnite, že na vás čakám,“ riekol Ľudovít XVIII.

„Odídem a zaraz sa vrátim, sire; o desať minút som nazad.“

„A ja, sire,“ riekol pán de Blacas, „vyhľadám svojho posla.“

„Počkajteže, počkajte,“ povedal Ľudovít XVIII. „Skutočne, musím zmeniť váš erb; dám vám orla s rozpätými krídlami, držiaceho v pazúroch korist, ktorá sa márne pokúša uniknúť z ich sovretia, a heslo: Tenax.“

„Počúvam, sire,“ riekol pán de Blacas, horiac netrpezlivosťou.

„Chcel by som sa s vami poradiť o tomto mieste: Molli fugiens anhelitu; viete, ide o jeleňa, ktorý uteká pred vlkom. Vedť vy ste poľovník, ba veľký lovec! Čo je vaša mienka o tomto dvojitém označení: molli anhelitu?“

„Je obdivuhodné, sire, ale môj posol je stá jeleň, o ktorom ráčite hovoriť, lebo prešiel 220 mil', a to ani nie za úplné tri dni.“

„Škoda toľkej námahy a starosti, moje drahé knieža, keď máme telegraf, ktorý by to vybavil v troch- štyroch hodinách, a to bez zadýchčania.“

„Ah! sire, zle odmeňujete toho mladého človeka, ktorý s takou horlivosťou prichádza z toľkej diaľky, aby Vášmu Veličenstvu odovzdal dôležitú zvest. Ráchte ho prijať láskave, prosím, už len kvôli pánu de Salvieux, ktorý mi ho odporúča.“

„Pán de Salvieux, komoráš môjho brata?“

„Áno, on.“

„Skutočne, je v Marseille.“

„Ztadiaľ mi práve píše.“

„Zmieňuje sa aj o tom sprisahani?“

„Nie, ale odporúča mi pána de Villefort a žiada ma, aby som ho predstavil Vášmu Veličenstvu.“

„Pána de Villefort?“ zvolal kráľ, „ten posol sa menuje pán de Villefort?“

„Áno, sire.“

„A prichádza z Marseille?“

„Osobne.“

„Prečo ste mi hned nepovedali jeho meno?“ spýtal sa kráľ, na ktorého tvári sa zjavil výraz vzrušenia.

„Sire, myslel som, že je to meno Vášmu Veličenstvu neznáme.“

„Naskrze nie, naskrze nie, Blacas; je to vážny, hrdý a nadovšetko ctibažný duch; a . . . tristo striel, ved' meno jeho otca poznáte?“

„Jeho otca?“

„Áno, Noirtier.“

„Žirondista Noirtier? Senátor Noirtier?“

„Áno, ten.“

„A Vaše Veličenstvo dôverovalo synovi takého človeka?“

„Priateľ môj, Blacas, nerozumiete sa do toho. Povedal som vám, že Villefort je ctibažný: aby dosiahol

svoj cieľ, Villefort obetuje všetko, ešte aj svojho otca.“

„Sire, mám ho teda uviesť?“

„Hned, knieža, kde je?“

„Asi čaká na mňa v mojom koči.“

„Privedťte mi ho.“

„Utekám.“

A knieža odišlo so živostou mladíka; jeho úprimná rojalistická horlivosť dodávala mu pružnosť dvadsiatich rokov.

Ľudovít XVIII. osamel, obrátil' zrak ku svojmu Horatiovi a zahundral:

„Iustum et tenacem propositi virum.“

Pán de Blacas vrátil sa s takou istou rýchlosťou, s akou sostúpil; v predizbe však musel sa odvolať na kráľovu autoritu. Zaprášený odev Villeforta, jeho šaty, ktoré sa neshodovaly s predpismi dvorného úboru, vzbudili netklivosť pána de Brézé, ktorý zdúpnel, viac, že ten mladý človek si nárokuje takto oblečený zjaviť sa pred kráľom. Ale knieža odstránilo všetky prekážky slovami: „Na rozkaz Jeho Veličenstva“; a proti všetkým poznámkam, v ktorých ceremoniár neprestal pokračovať už aj pre zásadu, Villeforta uviedol.

Kráľ sedel na tom istom mieste, kde ho zanechalo knieža.

Ked' otvoril dvere, Villefort sa ocitol priamo pred jeho tvárou: prvým pohybom mladého úradníka bolo, že zastal.

„Vstúpte, pán de Villefort,“ riekol kráľ, „vstúpte.“

Villefort sa pozdravil a podišiel niekoľko krokov napred, čakajúc, kým ho kráľ osloví.

„Pán de Villefort,“ pokračoval Ľudovít XVIII.,

„knieža Blacas tvrdí, že nám chcete povedať dôležité veci.“

„Sire, pán knieža má pravdu a úfam sa, že to uzná aj Vaše Veličenstvo.“

„Predovšetkým, sú to naozaj také nebezpečné veci, ako mi chcú nahovoriť?“

„Sire, myslím, že sú veľmi pálčivé, ale vďaka môjmu rýchlemu zakročeniu, úfam sa, že nie sú nenapraviteľné.“

„Vyložte ich, pane, obširne, ak chcete,“ riekol kráľ, ktorého ovládal ten istý vzrušujúci pocit, aký sa zračil na tvári pána de Blacas a chvel sa v hľase pána de Villefort; „hovorte a vyložte všetko od začiatku; vo všetkom milujem poriadok.“

„Sire,“ začal Villefort, „prednesiem Vášmu Veličenstvu celé verné hlásenie, ale prosím vopred o odpustenie, ak by v mojich slovách pod vplyvom môjho vzrušenia skrsla nejaká nejasnosť.“

Po tomto lichotivom úvode jeden pohľad, vrhnutý na kráľa, presvedčil Villeforta o dobromyseľnosti vzneného poslucháča; pokračoval teda:

„Sire, prijachal som do Paríža podľa možnosti čím rýchlejšie, aby som oznámil Vášmu Veličenstvu v oblasti môjho pôsobenia odhalené nie nejaké obyčajné sprisahanie bez vážnych následkov, aké vznikajú každý deň v najspodnejších vrstvách ľudu a armády, ale skutočné sprisahanie, ktoré ohrožuje priamo trón Vášho Veličenstva. Sire, uchvatiteľ ozbrojuje tri lode; rozmysľa na nejakom projekte, nesmyselnom sice, ale predsa len i pri všetkej nesmyselnosti hroznom projekte. V tejto chvíli už asi opustil Elbu, neviem sice kde, ale myslím, že sa pokúsi pristáť v Neapole, alebo

pri toskánskych brehoch, ba možno, že v samom Francúzsku. Vášmu Veličenstvu je známe, že panovník ostrova Elby udržuje styky s Talianskom a Francúzskom.“

„Áno, pane, viem to,“ riekoval veľmi rozčúlene kráľ, „a ešte len nedávno sme dostali zvest, že sa konajú bonapartistické schôdzky v ulici Saint-Jacques; ale pokračujte, prosím vás. Ako ste sa dozvedeli o týchto podrobnostiach?“

„Sire, sú výsledkom výsluchu človeka z Marseille, ktorého som už dávno pozoroval a dal uväzniť v deň svojho odchodu; tento vznetlivý námorník, ktorého som upodozrieval z bonapartizmu, bol tajne na ostrove Elbe; vyjednával s veľmaršalom, ktorý mu dal ústne poverenie pre istého parížskeho bonapartistu, jeho meno som sa nemohol dozviedieť, aby pripravil pôdu pre návrat (poznamenávam, že citujem len slová vyslaného, sire), pre návrat, ktorý skoro zavíta.“

„A kde je ten človek?“ spýtal sa Ľudovít XVIII.

„Vo väzení, sire.“

„A vám sa tá vec zdá vážna?“

„Natoľko vážna, že, prekvapený touto udalosťou v strede rodinnej slávnosti, priam v deň svojich oddávok, nechal som všetko, snúbenicu i priateľov, odsunul som všetko na iný čas, aby som mohol položiť k nohám Vášho Veličenstva svoje obavy práve tak, ako aj ubezpečenie o svojej oddanosti.“

„Však,“ riekoval Ľudovít XVIII., „šlo o spojenie medzi vami a slečnou de Saint-Méran?“

„S dcérou jedného z najvernejších služobníkov Vášho Veličenstva.“

„Áno, áno; ale vráťme sa k tomu sprisahaniu, pán de Villefort.“

„Sire, obávam sa, že je to viac ako sprisahanie, že je to priam vzbura.“

„V dnešných časoch,“ povedal kráľ s úsmevom, „sprisahanie možno ľahko osnovať, ale tým ľažšie ho je uskutočniť už aj preto, že len nedávno zaujmúc trón svojich predkov, hľadím na minulosť práve tak ako na prítomnosť i budúcnosť; od desiatich mesiacov moji ministri so zdvojnásobenou ostražitosťou dávajú strážiť pobrežie Stredozemného mora. Ak by Bonaparte pristál v Neapole, celá koalícia bola by na nohách prv, ako by prišiel do Piombina; ak by vystúpil na breh v Toskáne, ocitol by sa na nepriateľskom území; ak by vystúpil vo Francúzsku, urobil by to len s malým húfom ľudí, takže ho ľahko premôžeme, veď sa už aj obyvateľstvu bridí. Úpokojte sa teda, pane; ale počítajte na naše kráľovské uznanie.“

„Ah! tu je pán Dandré!“ zvolalo knieža de Blacas.

V tej chvíli naozaj zastal na prahu dvier minister polície, bledý, chvejúc sa, s tekavým pohľadom, ako by ho bolo neočakávane oslepilo nejaké veľké svetlo.

Villefort urobil krok, aby sa utiahol; ale pán de Blacas ho zadržal stiskom ruky.

XI. KORZICKÝ VLKOLAK.

Ludovít XVIII. pri pohľade na vzrušenú tvár ministra polície prudko odsotil stôl, za ktorým sedel.

„Čo vám je, pán barón?“ zvolal, „zdáte sa celý vyrušený, azda by ten zmätok, to váhanie malo súvisieť

s tým, čo hovoril pán de Blacas a čo mi práve potvrdil pán de Villefort?"

Pán de Blacas sa živo priblížil k barónovi, ale hrôza dvoranova nedovolila víťaziť hrdopýche štátnikovej; v daných okolnostiach pre neho bolo oveľa lepšie, aby bol pokorený policajným prefektom, ako by bol mal byť pokorený sám policajný prefekt.

„Sire . . .“ zajakal sa barón.

„Tak čo je?“ riekol Ľudovít XVIII.

Minister polície, premožený návalom zúfalstva, vrhol sa k nohám Ľudovíta XVIII., ktorý ustúpil, svraštiac obrvy.

„Hovorte!“ povedal.

„Oh! sire, aké hrozné nešťastie! Aký som len na poľutovanie! Nepoteším sa už nikdy!“

„Pane,“ riekol Ľudovít XVIII., „rozkazujem vám, aby ste hovorili.“

„Sire! uchvatiteľ opustil Elbu 28. februára a pristál 1. marca.“

„Kde?“ spýtal sa živo kráľ.

„Vo Francúzsku, sire, v malom prístave, nedaleko Antibes, v zálive Juan.“

„Uchvatiteľ pristál vo Francúzsku, nedaleko Antibes, v zálive Juan, dvesto päťdesiat mil od Paríža, 1. marca, a vy ste sa dozvedeli o tom len dnes, 3. marca!... Eh! pane, to, čo ste mi povedali, nie je možné: alebo vás naplašili šialenou zvestou, alebo ste sa zbláznili.“

„Žiaľ, sire, je to čistá pravda!“

Ľudovít XVIII. urobil pohyb nevyslovného hnevú a zdesenia, ale sa vypäli, ako by jeho srdce a tvár bol zasiahol nepredvídaný úder.

„Vo Francúzsku!“ zvolal. „Uchvatiteľ vo Francúzsku! Či nebdeli nad tým človekom? Kto vie, kto mohol byť s ním v spojení?“

„Oh! pane,“ zvolalo knieža de Blacas, „človeka, ako je pán Dandré, nemožno obviniť zo zrady! Sire, boli sme všetci zaslepení, a minister polície bol ranený všeobecnou slepotou, to je všetko.“

„Však...“ riekol Villefort, ale zrazu zamškol a poklonil sa: „Ah! odpustte, sire, moja horlivosť ma uchvacuje, nech mi Vaše Veličenstvo prepáči.“

„Hovorte, pane, hovorte smelo,“ povedal kráľ, „vy ste jediný predvídali to zlo, pomôžte mi nájsť proti nemu nejaký liek.“

„Sire,“ vravel Villefort, „uchvatiteľa nenávidia na juhu, bolo by ľahko proti nemu popudit Provence a Languedoc.“

„Áno, bez pochyby,“ povedal minister, „ale on napreduje medzi Gapom a Sisteronom.“

„Napreduje, napreduje,“ riekol Ľudovít XVIII. „Azda pochoduje na Paríž?“

Minister polície mlčal a jeho mlčanie sa rovnalo úplnému súhlasu.

„A Daphiné, pane,“ spýtal sa kráľ Villeforta, „myslite, že by ho bolo možno vzbúriť ako Provence?“

„Sire, mrzí ma povedať Vášmu Veličenstvu krutú pravdu; ale cítenie Daphiné sa naskrze nevyrovná tomu, ktoré vládne v Provence a Languedocu. Horali sú bonapartistického smýšľania, sire.“

„Tak,“ hundral Ľudovít XVIII., „má spoľahlivé zvesti. A koľko mužov tiahne s ním?“

„Neviem, pane,“ riekol minister polície.

„Ako, že to neviete! Zabudli ste sa informovať

o veci? Pravda, to je bezvýznamné?“ dodal kráľ s opovržlivým úsmevom.

„Pane, nemohol som sa informovať; depeša oznamovala len zakotvenie uchvatiteľa a cestu, ktorou postupuje.“

„A ako ste teda dostali tú depešu?“ spýtal sa kráľ.

Minister sklonil hlavu a živý rumenec mu zalial čelo.

„Telegrafom, sire,“ zajakal sa barón.

Ludovít XVIII. urobil krok napred a skrížil ramená ako Napoleon.

„Preto,“ riekol, blednúc od hnevu, „porazilo toho človeka sedem spojených armád; preto som bol divom neba znova posadený na trón svojich otcov po dvadsať-päťročnom vyhnanstve; preto som dvadsať päť rokov študoval, bádal a analyzoval ľudí a veci toho Francúzska, ktoré mi bolo sľúbené, aby, keď som sa dostal k cieľu svojich túžob, moc, ktorú som držal v rukách, vybúšila a zničila ma!“

„Sire, to je sudba,“ šomral minister, cítiac, že zdanlive nepatrňá váha osudu stačí, aby zdrvila človeka.

„Teda je to predsa pravda, čo o nás hovoria naši nepriatelia: „Ničomu sa nenaučili a nič nezabudli?“ Keby ma boli zradili ako jeho, našiel by som útechu; ale byť medzi ľud'mi, ktorých som povýšil na hodnosti, ktorí mali nado mnou väčšmi bdieť ako nad zrenicou vlastného oka, lebo moje šťastie je aj ich šťastím, ked' predo mnou neboli ničím a po mne nebudú ničím, a zahynúť biedne pre ich neschopnosť a nesúcosť! Ah! áno, páni, máte pravdu, to je sudba!“

Minister sa hrbil pod touto desnou kliatbou.

Pán de Blacas si osúšal čelo, ktoré pokrýval pot;

Villefort sa usmieval v sebe, lebo cítil, že jeho dôležitosť rastie.

„Padnút,“ pokračoval Ľudovít XVIII., ktorý hned zbadal prieťasť, na okraji ktorej sa ocitla monarchia, „padnút, a dozvedieť sa o svojom páde telegrafom! Oh! radšej by som vystúpil na popravište svojho brata Ľudovíta XVI., ako by som takto výsmechom pudný mal sostúpiť po schodoch Tuilerií... Vy, pane, neviete, čo je smiešnosť vo Francúzsku, a predsa mali by ste to vedieť.“

„Sire, sire,“ šeptal minister, „zmilujte sa!“...

„Podľa bližšie, pán de Villefort,“ pokračoval kráľ, obrátiac sa k mladému človeku, ktorý stál nepohnute v úzadí a sledoval rozhovor, ako sa v ňom vo víre sudby kolísalo kráľovstvo, „podľa bližšie a povedzte pánovi, že bolo možno vopred vedieť to, čo on nevedel.“

„Sire, materiálne nebolo možno predvídať úmysly, ktoré ten človek skrýval pred celým svetom.“

„Materiálne nemožné! Áno, to je veľké slovo, pane; na neštastie je to s veľkými slovami tak ako s veľkými ľuďmi. Materiálne je nemožné pre ministra, ktorý má poruke administráciu, kanceláriu, agentov, tajnú políciu, vyzvedačov a jeden milión päťstotisíc frankov z tajných fondov, vedieť, čo sa robí vo vzdialosti šesťdesiat mil od francúzskeho pobrežia! Tak, hľaďte! tento pán, ktorý nemal naporúdzi nič z týchto prostriedkov, tento pán, jednoduchý úradník, vedel viacej ako vy s celou svojou políciou a bol by zachránil moju korunu, keby, tak ako vy, bol mal právo použiť telegraf.“

Minister polície uprel pohľad, vyjadrujúci hlbokú nevoľu, na Villeforta, ktorý sklonil hlavu so skromnosťou víťaza.

„Výčitka neplatí vám, Blacas,“ pokračoval Ľudovít XVIII., „lebo, ak ste aj nič neodhalili, váš um vás predsa udržiaval v obavách; niekto iný, možno, odhalenie pána de Villefort bol by pokladal za bezvýznamné, buď za výmysel predajnej ctižiadosti.“

Kráľ týmito slovami narážal na vývody ministra polície, ktoré pred hodinou predniesol s toľkou dôverou.

Villefort porozumel hre kráľových slov. Iný by sa bol dal azda uchvátiť omamom pochvaly; on však sa bál urobiť si z ministra polície smrteľného nepriateľa, hoc aj cítil, že minister je neodvratne stratený. A skutočne, minister, ktorý ani v plnosti svojej moci nevedel uhádnuť Napoleonovo tajomstvo, aj vo svojom smrteľnom zápase mohol vniknúť do tajomstva Villefortovho; stačilo, aby vypočul Dantësa. Priskočil teda ministrovi na pomoc miesto toho, aby ho bol pokoril.

„Sire,“ riekoval Villefort, „dejová rýchlosť dokazuje Vášmu Veličenstvu, že ju jedine Boh mohol zamedziť soslaním búrky; v čom u mňa Vaše Veličenstvo vidí hlbokú predvídadost, je čiste a jednoducho len náhoda, ktorú som využil ako oddaný služobník, to je všetko. Neráčte mi pod vplyvom svojej prvej mienky pripisovať viacej, sire, ako si zaslúžim.“

Minister polície ďakoval mladému človekovi výrečným pohľadom, z ktorého Villefort mohol vyčítať, že sa mu plán podaril; tak, nestratiac nič z kráľovského uznania, získal si priateľa, na ktorého v prípade potreby mohol počítať.

„Dobre,“ riekoval kráľ. „A teraz, páni,“ pokračoval, obracajúc sa k Blacasovi a k ministrovi polície, „vás už nepotrebujem, môžete odísť; ostatné spadá do rezortu ministra vojny.“

„Na šťastie, sire,“ riekol pán de Blacas, „na armádu sa môžeme spoliehať: Vaše Veličenstvo vie z hlásení, nakoľko je oddaná vašej vláde.“

„Nehovorte mi o hláseniach; teraz už viem, knieža, nakoľko im možno dôverovať. Ale keď je už reč o hláseniach, pán barón, čo ste sa dozvedeli najnovšie o afére v ulici Saint-Jacques?“

„O afére v ulici Saint-Jacques!“ zvolal Villefort, nevediac premôcť výkrik.

Ale zbadajúc sa hned', povedal:

„Odpusťte, sire, ale pod vplyvom oddanosti k Vášmu Veličenstvu vždy zabúdam nie síce na úctu proti nemu, lebo táto úcta je do môjho srdca príliš hlboko vrytá, ale na predpisy etikety.“

„Hovorte a robte, pane,“ riekol Ľudovít XVIII., „ako myslíte, dnešným dňom získali ste právo spytovať sa.“

„Sire,“ odpovedal minister polície, „prišiel som dnes práve, aby som Vášmu Veličenstvu oznámil mnou najnovšie zistené podrobnosti tej udalosti, keď pozornosť Vášho Veličenstva bola upútaná hroznou katastrofou pristánia v zálive; tie podrobnosti už teraz sotva budú zaujímať kráľa.“

„Práve naopak, pane, práve naopak,“ riekol Ľudovít XVIII., „tak sa mi vidí, že tá aféra priamo súvisí s tým, čím sa zapodievame, a smrť generála Quesnela pravdepodobne nás priviedie na stopu veľkého vnútorného komplisu.“

Pri mene generála Quesnela Villefort sa striasol.

„Skutočne, sire,“ vetil minister polície, „všetko svedčí o tom, že príčinou tejto smrti nie je samovražda, ako sa zo začiatku myslelo, ale vražda: tak sa zdá, že

generál Quesnel pred svojím zmiznutím odišiel z bonapartistického klubu. V ten istý deň ráno prišiel k nemu neznámy človek a dohadol sa s ním o schôdzke v ulici Saint-Jacques; na nešťastie generálov komorník, ktorý ho česal práve vo chvíli, keď neznámeho viedli do kabinetu, dobre počul, že označuje ulicu Saint-Jacques, ale nezachoval si číslo.“

Kyuu minister polície podával kráľovi Ľudovítovi XVIII. tieto zprávy, Villefort, ktorý mu priamo visel na perách, pýril sa a bledol.

Kráľ sa obrátil k nemu.

„Nie ste aj vy toho náhľadu, pán de Villefort, že generál Quesnel, ktorého mohli pokladať za uchvatiteľovho spojenca, ktorý však vskutku bol cele oddaný mne, stal sa obefou bonapartistického úkladu?“

„Je to pravdepodobné, sire,“ odvetil Villefort; „ale nevie sa o veci nič viac?“

„Sú na stope mužskému, ktorý určil schôdzku.“

„Na stope?“ opakoval Villefort.

„Áno, sluha ho opísal: je to päťdesiat-päťdesiatdvočročný človek, černovlasý, černooký, s hustými brvami a fúzmi: mal modrý redingot a v gombíkovej dierke rozetku oficiera Čestnej légie. Včera stopovali osobu, ktorej opis sa presne shoduje s tým, čo som priam povetal, ale zmizla na rohu ulice de la Jussienne a Coq-Héron.“

Villefort sa oprel na operadlo kresla, a kým minister polície hovoril, cítil, ako sa mu podlamujú nohy. Keď sa však dozvedel, že neznámy zmizol policajnému agentovi, ktorý ho sledoval, vydýchol si.

„Vystopujte toho človeka, pane,“ riekal kráľ ministru polície; „lebo ak sa generál Quesnel, ktorý by

nám teraz bol užitočný, stal, čo sa mi zdá uveriteľné, obefou zákernej vraždy bonapartistickej alebo inej, chcem, aby jeho vrahovia boli krute potrestaní.“

Villefort musel posbierať všetku chladnokrvnosť, aby neprezradil hrôzu, ktorá ho prenikla pri tomto kráľovom rozkaze.

„Čudná vec!“ pokračoval kráľ s humoristickým pohnutím. „Polícia si myslí, že je všetko povedané tým, keď riekne: ‚bola spáchaná zákerná vražda‘, a všetko je vykonané, keď dodá: ‚sme vinníkom na stopě‘.“

„Sire, úfam sa, že aspoň v tomto ohľade bude Vaše Veličenstvo spokojné.“

„Dobre, uvidíme; nezdržiavam vás dlhšie, pán barón; pán de Villefort, iste ste od dlhej cesty ustatý, chod'te si odpočinúť. Sosadli ste bezpochyby u svojho otca.“

Villefortovi sa zatmelo v očiach.

„Nie, sire,“ riekol, „sosadol som v hoteli Madride, v ulici de Tournon.“

„Ale boli ste u neho?“

„Sire, dal som sa najprv uviesť k pánu kniežaťu de Blacas.“

„Ale aspoň pôjdete k nemu?“

„Nemyslím, sire.“

„Ah, pravda!“ povedal Ľudovít XVIII. s úsmevom, ktorý bol dôkazom toho, že tieto otázky nedával bez úmyslu, „zabudol som, že medzi vami a pánom Noirtierom je chlad a že je to nová žertva, prinesená kráľovským záujmom, musím vás teda za ňu odškodniť.“

„Sire, láskavosť, ktorú mi prejavuje Vaše Veličenstvo, je odmenou, ktorá natoľko prevyšuje všetky moje želania, že nemám, o čo by som viac žiadal kráľa.“

„Na tom nezáleží, pane, nezabudneme na vás, nebojte sa; nateraz“ (a kráľ odopäť kríž Čestnej légie, ktorý obyčajne nosil na modrom kabáte vedľa kríža svätého Ľudovíta, nad hviezdou radu karmelskej Matky Božej a svätého Lazára, a odovzdal ho Villefortovi), „nateraz prijmite tento kríž.“

„Sire,“ riekol Villefort, „Vaše Veličenstvo sa mýli, to je kríž, určený pre oficierov.“

„Nuž,“ vetil Ľudovít XVIII., „vezmите ho tak, ako je, pane; niet na to čas, aby som žiadal iný. Blacas, postarajte sa o to, aby bola pánu de Villefort odovzdaná darujúca listina.“

Vo Villefortovom zraku zajasala slza hrdej radosti; vzal kríž a poceloval ho.

„A teraz,“ spýtal sa, „akými rozkazmi ma poctí Vaše Veličenstvo?“

„Dožičte si odpočinku, ktorý potrebujete, a pamäťte, že ked' mi už nemôžete slúžiť v Paríži, môžete mi byť v Marseille tým užitočnejší.“

„Sire,“ vetil Villefort, pokloniac sa, „o hodinu odídem z Paríža.“

„Chod'te, pane,“ riekol kráľ, „a keby som na vás zabudol (pamäť kráľov je krátka), neostýchajte sa upozorniť ma na seba... Pán barón, vydajte rozkaz, aby zavolali ministra vojny. Blacas, zostaňte.“

„Ah! pane,“ povedal minister polície Villefortovi, ked' opúšťali Tuilerie, „vstúpili ste dobrými dverami, vaše šťastie je zaistené.“

„Či bude dlho trvať?“ ťepol Villefort, zdraviac ministra, dokončil svoju kariéru, a hľadajúc pohľadom povoz, čo by ho odviezol.

Nábrežím uháňal fiaker, Villefort mu dal znak,

fiaker sa priblížil; Villefort udal adresu, vrhol sa do hĺbky koča a oddal sa svojim ctibažným snom. O desať minút Villefort bol vo svojom byte; rozkázal, aby o dve hodiny kone boly zapriahnuté na odjazd a aby mu priniesli raňajky.

Sadal si práve za stôl, keď sa ozval zvuk ráznou a pevnou rukou rozkolísaného zvonca; komorník šiel otvoriť a Villefort začul hlas, vyslovujúci jeho meno.

,Kto môže už vedieť, že som tu?“ spýtal sa sám seba mladý človek.

V tej chvíli vstúpil komorník.

,,Tak, čo je?“ riekoval Villefort. „Kto to zvonil? Kto sa na mňa dopytuje?“

,,Cudzinec, ktorý nechce povedať svoje meno.“

,,Ako! Cudzinec, ktorý nechce povedať svoje meno? A čo chce ten cudzinec?“

,,Chce sa s vami shovárať, pane.“

,,So mnou?“

,,Áno.“

,,Pomenoval ma?“

,,Určite.“

,,A ako vyzerá ten cudzinec?“

,,Je to asi päťdesiatročný mužský, pane.“

,,Malý? Veľký?“

,,Asi taký vysoký ako vy pane.“

,,Hnedý či plavý?“

,,Hnedý, veľmi hnedý: černovlasý, černooký, s čiernymi obrvami.“

,,Aký má oblek?“ spýtal sa Villefort, „aký strih má jeho oblek?“

,,Má dlhý, modrý, oddola nahor poupinaný kabát; so znakom Čestnej légie.“

,To je on,‘ šepol Villefort blednúc.

,Hrom do toho!“ zvolal, zjaviac sa vo dverách, nami už dva razy opísaný človek. „Koľké sú to okolky! Je to azda zvykom v Marseille, že synovia nechávajú čakať otcov v predsieni?“

,Otče!“ zvolal Villefort. „Predsa som sa nemýlil. Tušil som, že ste to vy.“

,Tak, tušil si, že som to ja,“ vetil zavítavší host, stavajúc palicu do kúta a kladúc klobúk na stolec, „dovoľ, aby som ti povedal, drahý Gérard, že to od teba nebolo láskavé nechať ma tak dlho čakať.“

,Môžete ísť, Germain,“ riekoval Villefort.

Sluha odišiel so zrejmým výrazom počudovania.

XII. OTEC A SYN.

Pán Noirtier, lebo to bol skutočne on, ktorý práve vstúpil, sledoval pohľadom sluhu, kým sa za ním nezavrely dvere; potom, bezpochyby obávajúc sa, aby v predsieni nenačúval, šiel ich zas otvoriť: táto opatrnosť nebola zbytočná a rýchlosť, s akou odchodil Germain, dokazovala, že neboli cele bez viny, ktorá zavinila pád našich prarodičov. Pán Noirtier ustaval sa sám so zatváraním dvier predsiene, a vrátiac sa, zamkol aj ložnicu, zastrčiac závory, a potom šiel podať ruku Villefortovi, ktorý s počudovaním sledoval jeho pohyby a zo svojho údivu sa ešte nespamätal.

,Ah, drahý Gérard,“ riekoval mladému človeku, hľadiac na neho s úsmevom, ktorého výraz bolo by dosť ľažko definovať, „môj príchod ťa neočaroval?“

,Naozaj, som veľmi šťastný, otče,“ povedal Ville-

fort, „ale naskrze som neočakával vašu návštevu a som ňou koľkosi zmätený.“

„Môj drahý priateľ,“ riekol pán Noirtier, sadajúc, „tak sa mi vidí, že by som vám to tiež mohol povedať. Ako je to! Oznamujete mi svoje zasnúbenie v Marseille 28. februára, a 3. marca ste v Paríži.“

„Na to, že som tu, sa nestážujte, otče,“ vravel Gérard, pristupujúc k Noirtierovi, „lebo som prišiel kvôli vám a táto cesta vás azda zachráni.“

„Ah! skutočne?“ riekol pán Noirtier, vystierajúc sa nenútene v kresle, v ktorom sedel. „Skutočne! Rozprávajte mi o tom, pán sudca, bude to akiste zaujímavé.“

„Otče, počuli ste o istom bonapartistickom klube, ktorý sa schádza v ulici Saint-Jacques?“

„Číslo 53? Áno, som jeho podpredsedom.“

„Otče, vaša chladnokrvnosť ma desí.“

„Čo sa divíš, môj drahý? Kto bol proskribovaný montagnardmi, kto ušiel z Paríža na voze pod kopou sena, kto bol stíhaný Robespierrovými vyzvedačmi po bordeauxských poliach, privykne na hocičo. Pokračuj teda. Tak, čo sa stalo v tom klube v ulici Saint-Jacques?“

„Stalo sa, že ta pozvali generála Quesnela a že generála Quesnela, opustivšieho o deviatej hodine večer svoj byt, na tretí deň našli v Seine.“

„A kto vám rozprával tú peknú historku?“

„Sám kráľ, pane.“

„Tak dobre! Odmenou za vašu historku,“ pokračoval Noirtier, „poviem vám novinu.“

„Otče, myslím, že už viem ľo, čo mi chcete povedať.“

„Ah, vy viete o pristaní Jeho Veličenstva cisára?“

„Ticho, otče, prosím vás, predovšetkým s ohľadom na vás a potom i s ohľadom na mňa. Áno, vedel som tú novinu, ba vedel som ju prv ako vy, lebo tri dni uháňam ako vo vetre z Marseille do Paríža, zúfalý nad tým, že nemôžem vrhnúť do dvestomil'ovej diaľky myšlienku, ktorá mi spaľuje mozog.“

„Pred troma dňami! Blazniete? Cisár ešte pred troma dňami nepristál.“

„Hoc aj, poznal som projekt.“

„A to ako?“

„Z listu, ktorý bol adresovaný vám z ostrova Elby.“

„Mne?“

„Vám, a ktorý som zachytil v poslovej torbe. Keby ten list bol padol do iných rúk, môžbyť, otče, že v túto hodinu boli by ste zastrelený.“

Villefortov otec sa pustil do smiechu.

„Nuž, tak sa mi vidí, že sa reštaurácia od cisárstva naučila rýchlo vybavovať veci... Zastrelený! môj drahý, máte naozaj náhlo! A kde je ten list? Poznám vás priliš dobre, a preto mám obavu, že ste ho niekde pochodili.“

„Spálil som ho, aby z neho neostal ani zlomok: lebo ten list bol vašou záhubou.“

„A záhubou vašej budúcnosti,“ vetil chladne Noirtier; „áno, rozumiem, ale ak ma chránite, nemám pred ničím obavu.“

„Ba oveľa viacej, zachránim vás.“

„Ah, do čerta! Stáva sa to dramatickým; vravte jasnejšie.“

„Pane, vraciam sa ku klubu v ulici Saint-Jacques.“

„Tak sa mi vidí, že ten klub leží na srdci pánom od polície. Keby boli lepšie hľadali, boli by ho našli.“

„Nenašli ho, ale sú mu na stope.“

„To je ich posvätné slovo, viem to dobre: keď polícia blúdi, povie, že je na stope, a vláda pokojne očakáva deň, keď príde s ovisnutými ušami a povie, že stopa zmizla.“

„Áno, ale našli mŕtvolu; generála Quesnela zabili, a tomu sa na celom svete hovorí vražda.“

„Vravíte vražda? Veď nič nedokazuje, že by sa bol generál Quesnel stal obeťou vraždy: každý deň nachodia ľudí v Seine, ktorí sa ta vrhli v zúfalosti, alebo ktorí sa utopili preto, že nevedeli plávať.“

„Otče, viete veľmi dobre, že sa generál neutopil v zúfalstve a že sa v januári ľudia v Seine nekúpu. Nie, nie, neklamte sa, tá smrť je dobre nazvaná vraždou.“

„A kto ju tak nazval?“

„Sám kráľ.“

„Kráľ! Nazdával som sa, že je dosť veľký filozof, aby vedel, že v politike vraždy niet. V politike, môj druhý, viete to práve tak ako ja, nie sú ľudia, ale idey; nie sú city, ale záujmy; v politike sa nezabíja človek, ale sa odstraňuje prekážka, to je všetko. Chcete vedieť, ako sa to stalo? Dobre! poviem vám to. Myslelo sa, že sa na generála Quesnela možno spoľahnúť, odporúčali nám ho z ostrova Elby, jeden z nás šiel k nemu a vyzval ho, aby prišiel na schôdzku v ulici Saint-Jacques, kde nájde priateľov. Prišiel, a tam pred ním rozvinuli celý plán: odchod z ostrova Elby a projektované pristanie; keď všetko vypočul, o všetkom sa dozvedel, keď nebolo už nič, s čím by sa mu bolo možno zdôveriť, odpovedal, že je rojalista: tu všetci pozreli na seba; žiadali od ne-

ho prísahu, odprisahal, ale robil to tak, že to bolo priam pokúšaním Boha; jednako generál odišiel slobodne, cele slobodne. Nevrátil sa domov, čo chcete, môj drahý? Odišiel od nás: pomýlil si cestu, to je všetko. Vražda! Skutočne ma prekvapujete, Villefort, vy, zástupca kráľovského žalobcu, keď obžalobu zakladáte na takých slabých dôkazoch. Či mi prišlo na um povedať vám, keď ste pri vykonávaní svojho rojalistického povolania dali ťať hlavu niektorému z mojich: „Syn môj, spáchali ste vraždu!“? Nie, poviem: „Veľmi dobre, pane, bojovali ste víťazne; zajtra príde odveta.“

„Pozor, otče, tá odveta bude hrozná, keď my budeme na rade.“

„Nerozumiem vás.“

„Vy sa spoliehate na návrat uchvatiteľa?“

„Priznávam sa.“

„Mýlite sa, otče; do vnútra Francúzska nevnikne ani na desať miľ, aby ho nestíhali a nechytili ako bravú zver.“

„Drahý piateľ, cisár je v tejto chvíli na ceste do Grenoble, 10. alebo 12. bude v Lyone, 20. alebo 25. v Paríži.“

„Obyvateľstvo povstane...“

„Aby mu šlo v ústrety.“

„Má so sebou len niekoľko ľudí, a proti nemu pošlú armády.“

„Ktoré ho budú sprevádzať pri návrate do sídelného mesta. Skutočne, drahý Gérard, ešte ste dieťa; myslíte si, že ste dobre informovaný, keď vám telegraf oznámi tri dni po pristaní: „Uchvatiteľ pristál s niekoľkými ľuďmi v Cannes; je prenasledovaný.“ Ale kde je? Čo robí? O tom neviete nič: je prenasledovaný, hľa,

to je všetko, čo viete. Dobre! bude takto prenasledovaný až do Paríža, a nepadne jediný výstrel.“

„Grenoble a Lyon sú verné mestá, ktoré mu postavia neprekloniteľnú prekážku.“

„Grenoble mu otvorí brány s nadšením, Lyon mu príde celý oproti. Verte mi, sme práve tak dobre informovaní ako vy, a naša polícia je práve taká dobrá ako vaša. Chcete dôkaz? Hoc ste mi chceli zatajiť svoju cestu, ja som predsa vedel o vašom príchode pol hodiny neskoršie, ako ste vjachali do mesta; okrem postilióna neudali ste nikomu svoju adresu, a hľa, ja poznám vašu adresu, čoho dôkazom je, že prichodím práve vo chvíli, keď si sadáte za stôl; nože zazvoňte a požiadajte o druhý príbor; budeme obedovať spolu.“

„Skutočne,“ odvetil Villefort, hľadiac s počudovaním na otca, „skutočne, tak sa zdá, že máte spoľahlivé zvesti.“

„Eh! Bože môj, vec je veľmi jednoduchá; vy, ktorí máte moc, máte len tie prostriedky, ktoré zaplatíte zlatom; my, ktorí na ňu čakáme, máme prostriedky, ktoré poskytuje oddanosť.“

„Oddanosť?“ riekol Villefort so smiehom.

„Áno, oddanosť; to je čestné meno ctižiadosti, ktorá sa úfa.“

A Villefortov otec sám siahol za šnúrou zvonca, aby zavolal sluhu, ktorého nezval syn.

Villefort ho zadržal za rameno.

„Počkajte, otče,“ riekol mladý človek, „ešte slovo.“

„Hovorte.“

„I keď je rojalistická polícia veľmi zlá, predsa vie hroznú vec.“

„Akú?“

„Opis človeka, ktorý prišiel ku generálovi Quesnelovi v ten deň ráno, keď generál zmizol.“

„Ah! to vie teda tá dobrá polícia? A aký je ten opis.“

„Hnedá plet, vlasy, fúzy, oči čierne, modrý, po bradu upäty redingot, v gombíkovej dierke rozeta oficiera Čestnej légie, klobúk so širokou strechou a trstenica.“

„Ah! ah! to teda vie?“ povedal Noirtier, „prečo teda nesiahne na toho človeka?“

„Preto, lebo jej včera či predvčerom zmizol na rohu ulice Coq-Héron.“

„Vedľ som vám povedal, že je vaša polícia hlúpa.“

„Áno, ale môže ho nájsť v každej chvíli.“

„Áno,“ vetil Noirtier, obzerajúc sa bezstarostne, „ak by ten človek bol bez výstrahy, tak áno, ale ju dostal, a,“ dodal s úsmevom, „zmení si tvár aj úbor.“

Pri tých slovách vstal, obliekol si redingot, sňal kravatu, pristúpil ku stolíku, na ktorom boli prichystané čiastky synovho toaletného neceséru, vzal britvu, namydlil si tvár a cele istou rukou oholil si kompromitujúce fúzy, ktoré boli pre políciu cenným dokumentom.

Villefort s úžasom, ktorý neboli bez obdivu, pozoroval jeho čin.

Shodiac fúzy, Noirtier si inak pričesal vlasy; miesto čiernej kravaty si vzal farebnú, ktorá ležala na vrchu otvoreného koša; miesto svojho modrého redingoutu, ktorý sa zapínal na gombíky, obliekol si Villefortov hnedý svrchník širokej formy; oproboval si pred zrkadlom synov klobúk s ohnutým okrajom, zdal sa s ním spokojný, a nechajúc svoju trstenicu v kúte pri kozube,

kam ju postavil, chytil žilovatou rukou malú bambusovú palicu, ktorá chôdzi elegantného zástupcu poskytovala istú nenútenosť, jednu z jeho významných vlastností, a zašvihal bambuskou.

Keď táto premena na otvorenom javisku bola skončená, obrátiac sa ku svojmu ohromenému synovi, riekoł:

„Čo myslíš, pozná ma teraz tá tvoja polícia?“

„Nie, otče,“ zajakal sa Villefort, „dúfam, že nie.“

„A teraz, môj drahý Gérard,“ pokračoval Noirtier, „ako majú zmiznúť predmety, ktoré ti nechávam na starosti, to je vecou tvojej vtipnosti.“

„Oh! o to sa nestarajte, otče,“ riekoł Villefort.

„Áno, áno! A teraz myslím, že máš pravdu; tak sa mi vidí, že si mi skutočne zachránil život. Ale bud' spokojný, najbližšie ti to odplatím.“

Villefort potriasol hlavou.

„Nie si o tom presvedčený?“

„Úfam sa, že sa mýlite.“

„Pôjdeš ešte ku kráľovi?“

„Možno.“

„Chceš sa stať v jeho očiach prorokom.“

„Proroci nešťastia nie sú pri dvore vítaní, otče.“

„Áno, ale skôr či neskôr budú ospravedlnení. A v prípade druhej reštaurácie budú ťa považovať za veľkého človeka.“

„Tak, čo povedať kráľovi?“

„Povedz mu toto: ,Sire, klamete sa v smýšľaní Francúzska, mienke miest a v duchu armády; ten, ktorého v Paríži menujete korzickým vlkolakom, ktorého v Nevers ešte nazývajú uchvatiteľom, je už v Lyone menovaný Bonapartom a v Grenoble cisárom. Myslíte si, že je stíhaný, prenasledovaný, že je na útek; on

napreduje rýchlo ako orol, ktorého nesie. Vojaci, o ktorých si myslíte, že mrú hladom, sú vyčerpaní ustatosťou, sú hotoví dezertovať, množia sa ako atomy snehu okolo valiacej sa gule. Sire, odíťte: nechajte Francúzsko jeho skutočnému pánovi, ktorý ho nekúpil, ale vydobyl: odíťte, sire, nie preto, že vám hrozí nebezpečenstvo — vedľá váš protivník je dosť silný, aby mohol udeliť milosť — ale preto, že by pre potomka svätého Ľudovíta bolo ponížením, keby za svoj život musel byť vďačný mužovi od Arkoly, Marenga a Slavkova.⁴ To mu povedz, Gérard: alebo radšej chod' a nevrav mu nič. Nechváľ sa tým, prečo si šiel do Paríža a čo si tu robil; vysadni do poštového koča, a ak si hnal ako vo vetre, keď si šiel sem, leť nazad ako vták; vrát' sa do Marseille v noci; vkroč do svojho domu zadnými dverami a zostaň tam veľmi ticho, pokorne, mierne, a nadovšetko veľmi nevinne, lebo teraz, prisahám, budeme konať ako silní ľudia, ktorí poznajú svojich nepriateľov. Chodťte, syn môj, chodťte môj drahý Gérard, a s pomocou poslušnosti k otcovským rozkazom, alebo, ak sa vám to lepšie páči, tejto vážnosti k radám priateľa udržíme vás na vašom mieste. To vám umožní,⁵ dodal s úsmevom Noirtier, „aby ste ma zachránili ešte raz, ak by vás váhy politiky vyzdvihly dohora a mňa spustily nadol. S Bohom, drahý Gérard, keď najbližšie prídeť do Paríža, sosadnite u mňa.“

Po tých slovách Noirtier odišiel práve taký pokojný, ako bol celý čas, kým trval tento ťažký rozhovor.

Villefort, bledý a rozčúlený, utekal k oknu, odhrnul záclonu a videl ho ísť pokojne a ťahostajne okolo dvoch či troch mužských podozrivého vzhľadu, ktorí sledili na rohoch a na uhloch ulíc, aby uväznili človeka

s čiernymi fúzmi, modrým redingotom a širokým klobúkom.

Villefort zostal stáť so zatajeným dychom, kým jeho otec nezmizol na križovatke Bussy. Potom sa vrhol na predmety, ktoré tam nechal. Čiernu kravatu a modrý redingot skryl na dne tašky, skrútil klobúk a vtišol ho na spodok skrine, palicu polámal vo troje a hodil do ohňa, natiahol si cestovnú čiapku, zavolal komorníka, zakázal mu pohľadom tisíc otázok, ktoré by mu sluha bol rád predložil, vyrovnal hotelový účet, vyskočil do koča, ktorý na neho už čakal so zapriahnutými koňmi, a uháňal domov. V Lyone sa dozvedel, že Bonaparte práve vtiahol do Grenoble, a v pohnutom prostredí, ktoré vládlo celou dlhou cestou, vrátil sa do Marseille, zmietaný úzkosťami, ktoré vnikajú do srdca človeka ctibažného a prvý raz vyznačeného.

XIII. STO DNÍ.

Pán Noirtier bol dobrým prorokom a dej postupoval rýchlo, ako to predpovedal. Každý pozná návrat z Elby, návrat zvláštny, zázračný, ktorý, súc bez príkladu v minulosti, zostane pravdepodobne bez napodobnenia v budúcnosti.

Ludovít XVIII. sa len slabo pokúsil odraziť tento úder: jeho malá dôvera k ľuďom odnímala mu dôveru k udalostiam. Ním len práve znova zriadene kráľovstvo, čiže monarchia, zatriaslo sa na svojom ešte neistom základe a jeden posunok cisárov zrúcal budovu, neforen-nú to smeru starých predsudkov a nových myšlienok. Villefortovi sa vtedy ušlo len kráľovskej vdăčnosti,

ktorá v tom čase bola nielen neužitočná, ale aj nebezpečná, dostať sice aj oficiersky kríž Čestnej légie, ktorý však z opatrnosti neukázal nikomu, hoc pán de Blacas, podľa kráľovho rozkazu, dal mu starostlivo zaslať menovaciú listinu.

Napoleon by bol Villeforta iste pozbavil úradu, keby ho nebol chránil Noirtier, ktorý sa na dvore stodní stal všemocným pre preukázané služby a preto, že čelil nebezpečenstvám. A tak, ako to slúbil žirondista z roku 1793 a senátor z roku 1806, protežoval toho, ktorý ho posledne zachránil.

Celá Villefortova moc obmedzila sa v čas vyvolaného cisárstva, ktorého druhý pád bolo možno ľahko predvídať, na utlmenie tajomstva, ktoré Dantès mohol vyniesť na povrch.

Sosadili len kráľovského žalobcu, ktorého upozrievali z vlažnosti proti bonapartizmu.

Však sotva bola cisárska moc obnovená, to jest, sotva sa cisár usídlil v Tuileriách, ktoré Ľudovít XVIII. práve opustil a kde na stole z orechového dreva našiel ešte otvorenú a len do polovice vyprázdenú tabatieru Ľudovíta XVIII., sotva vyslal na všetky strany početné rozkazy, už začaly v Marseille, i proti úsiliu marseillských úradníkov, kvasiť zárodky na juhu vždy len čiastočne utlmenej občianskej vojny; málo chýbalo, že by sa odveta pomsty nebola uspokojila len s niekoľkými mačacinami pod oknami doma uzavretých, a verejnými potupami, ktorými prenasledovali na ulicu sa odvažujúcich rojalistov.

Cele prirodzeným obratom statočný majiteľ lodí, ktorého sme označili ako príslušníka strany ľudovej, aj

keď nemôžeme povedať, že sa stal všemocným, lebo pán Morrel, ako všetci, ktorí postupne a namáhave dosiahli obchodné úspechy, bol človek opatrný a plachý, ale stal sa natoľko vplyvným — hoc sa nevyrovnal bonapartistickým zelotom, ktorí ho považovali za mierneho — že predsa sa ohlásil a sťažoval sa. Ľahko je uhádnuť, že tá sťažnosť sa vzťahovala na Dantesa.

Villefort i po páde svojho predstaveného zostal v sedle, ale jeho sobáš, hoc bol aj pevne ustanovený, bol predsa odložený na príhodnejší čas. Keby cisár ostal na tróne, bolo by bývalo Gérardovi potrebné iné spojenie, a jeho otec by si to bol vzal na starosť, aby mu nejaké našiel. Keby druhá reštaurácia priviedla Ľudovíta XVIII. nazad do Francúzska, vplyv pána de Saint-Méran by sa zdvojnásobil, práve tak ako aj jeho, a spojenie bolo by žiaducejšie ako inokedy.

Zástupca kráľovského žalobcu bol teda hned prvým úradníkom v Marseille, keď raz ráno otvorily sa dvere a ohlásili mu pána Morrella.

Iný človek bol by sa ponáhľal oproti majiteľovi a tým chvatom prejavil slabosť. Ale Villefort bol povznesený človek, ktorý vo všetkých veciach mal aj keď nie prax, ale vnímový inštinkt. Hoci u neho neboli nik, nechal Morrella čakať v predsieni práve tak, ako by to bol urobil za čias reštaurácie; robil tak pre jednoduchú príčinu, že bolo zvykom zástupcu kráľovského žalobcu nechať čakať ľudí v predsieni. Asi po uplynutí štvrtich hodín, kým prečítal dvoje či troje novín rozličných odtienkov, rozkázal, aby k nemu uviedli majiteľa lodí.

Pán Morrel predpokladal, že nájde Villeforta skľúčeného: našiel ho však ako pred šiestimi týždňami, pokojného, pevného a plného chladnej uhladenosti, naj-

nerozbornejšej to čierťaže, ktorá oddeľuje človeka vzneseného od človeka ľudového.

Vstúpil do Villefortovej pracovne, presvedčený, že sa úradník pri pohľade na neho zachveje, no naopak, bol to on, čo stál chvejúc sa rozčúlením pred týmto skumavým človekom, ktorý na neho čakal, opierajúc sa lakoťom o písací stôl.

Zastal pri dverách. Villefort hľadel na neho, ako by ho nepoznával. Napokon po niekoľkých minútach skúmania a ticha, kým úctyhodný majiteľ lodí krútil v rukách klobúk, prehovoril Villefort:

„Myslím, pán Morrel?“

„Áno, pane, som to ja,“ odvetil majiteľ lodí.

„Podte teda bližšie,“ pokračoval úradník, urobiac rukou protektorský posunok, „a povedzte mi, akej okolnosti môžem ďakovať, že ste ma poctili svojou návštavou?“

„Netušíte, pane?“ spýtal sa Morrel.

„Nie, nemám poňatia; to však neprekáža, aby som, napokoľko je to v mojej moci, nestál vám ochotne k dispozícii.“

„Závisí to jedine od vás, pane,“ riekol Morrel.

„Vyjadrite sa teda.“

„Pane,“ pokračoval majiteľ, ktorého istota sa hovorom vzmáhala, ktorý sa cítil posilnený spravodlivosťou veci a jasnosťou svojho položenia, „pamäťate sa azda, že niekoľko dní pred zprávou o pristátí Jeho Veľičenstva cisára dovolával som sa vašej zhovievavosti proti nešťastnému mladíkovi, námorníkovi, sekondovi mojej lode. Bol obžalovaný, ak sa pamäťate, pre spojenie s ostrovom Elbou: tieto spojenia, ako boly v tom čase zločinom, majú dnes nárok na odmenu. Vtedy ste slú-

žili Ľudovítovi XVIII., pane, a nešetrili ste obžalovaného; bola to vaša povinnosť; slúžiac Napoleonovi, máte ho teraz chrániť; to je tiež vaša povinnosť. Prišiel som sa vás teda spýtať, čo sa s ním stalo.“

Villefort vzpružil všetku silu, aby sa opanoval.

„Ako sa volá ten človek?“ spýtal sa. „Budťte taký dobrý, povedzte mi jeho meno.“

„Edmond Dantès.“

Villefortovi zrejme bolo by bývalo práve tak milé stáť v súboji na dvadsať päť krokov pred protivníkovou pištoľou, ako počuť vysloviť toto meno zoči-voči; ale ani nepohol obrvou.

„Na takýto spôsob,“ riekoval sám sebe Villefort, „nebude mi možno urobíť výčitku, že som z uväznenia toho mladíka urobil čiste osobnú otázku.“

„Dantès?“ opakoval. „Vrávite, Edmond Dantès?“

„Áno, pane.“

Villefort otvoril hrubú knihu, ležiacu na susednom pulte, potom prehliadol stôl, od stola prešiel ku sväzku listín, obrátil sa k majiteľovi a riekoval mu najprirodzenejším hlasom:

„Ste si cele istý, že sa nemýlite?“

Keby bol býval Morrel prefíkanejším človekom, alebo keby bol býval do veci lepšie zasvätený, bolo by mu hned sišlo na um, že zástupca štátneho žalobcu ráči mu odpovedať na veci, ktoré nespadajú do jeho odboru, a bol by sa spytoval, prečo ho Villefort neodkazuje na väzenské záznamy, na gubernátora väzenia, alebo k náčelníkovi departementu. Morrel, darmo hľadajúc vo Villefortovi strach, videl pri ňom — ked všetok strach zdal sa vylúčený — len blahovoľnosť: Villefortov výpočet bol správny.

„Nie, pane,“ riekoval Morrel, „nemýlim sa; inak poznám toho šuhaja desať rokov; a v mojich službách je už štyri roky. Prišiel som vás — pamätáte sa? — pred šiestimi týždňami prosíť, aby ste boli milostivý, ako vás teraz prosím, aby ste boli spravodlivý k tomu úbohému šuhajovi; prijali ste ma dosť nevrelo a odpovedali ste mi ako nespokojný človek. Ah, rojalisti boli v tom čase k bonapartistom drsní!“

„Pane,“ vetil Villefort, odrážajúc ostrie svojou pohotovosťou a chladnokrvnosťou, „bol som rojalistom, keď som považoval Bourbonovcov nielen za legitimných dedičov prestolu, ale aj za vyvolených národa. Ale zázračný návrat, ktorého sme boli práve svedkami, presvedčil ma, že som sa mylil. Napoleonov génius zvíťazil: legitimným panovníkom je panovník milovaný.“

„Výtečne!“ zvolal Morrel s dobrodušnou otvorenosťou. „Teší ma, že tak hovoríte, a sľubujem si veľa dobrého pre Edmonda.“

„Počkajte len,“ vetil Villefort, prehŕňajúc sa v súzname, „už to mám: je to námorník, ktorý si bral Katalánku? Áno, áno; teraz sa už pamätám: bola to veľmi vážna vec.“

„Ako?“

„Vy viete predsa, že keď odišiel odo mňa, odviedli ho do väzenia v paláci spravodlivosti.“

„Áno, a potom?“

„Potom som zaslal hlásenie do Paríža s písomnosťami, ktoré u neho našli. Čo som mal robiť? Konal som len svoju povinnosť . . . a týždeň po aretovaní bol väzeň odstránený.“

„Odstránený!“ zvolal Morrel. „Ale, čo sa stalo s úbohým šuhajom?“

„Oh! upokojte sa. Dopravili ho do Fenestrelles, do Pignerolu alebo na Ostrov svätej Margaréty, čomu sa hovorí v úradnej reči deportovanie. V jeden krásny deň sa vráti a prevezme na svojej lodi velenie.“

„Nech príde, kedy chce, jeho miesto bude zaistené. Ale ako je to, že sa ešte nevrátil? Myslím, že by malo byť prvou starostou bonapartistickej spravodlivosti prepustiť na slobodu tých, ktorých uväznila justícia rojalistická.“

„Neobviňujte prenáhlene, drahý pán Morrel,“ vetil Villefort. „Vo všetkom treba postupovať legálne. Rozkaz na uväznenie prišiel shora, rozkaz na prepustenie musí prísť tiež shora. Veď sotva je tomu štrnásť dní, ako sa vrátil Napoleon, zatiaľ listinu, zrušujúcu trest, sotva mohli odoslať.“

„Ale,“ spýtal sa Morrel, „či by teraz, keď triumfujeme, nebolo možno urýchliť vybavenie formalít? Mám niekoľko priateľov, akýsi vplyv; môžem predsa dosiahnuť prepustenie z väzby.“

„Nebol vo väzbe.“

„Teda z väzenia.“

„Vo veciach politických niet väzenských soznamov; vláda má na tom zavše záujem, aby niektorý človek zmizol bez stopy: väzenské soznamy by pri hľadaní nepomáhaly.“

„Azda to bolo tak pod Bourbonovcami, ale teraz...“

„Tak je to vždy, drahý pán Morrel; vlády sa striedajú a sú si podobné; Ľudovítom XIV. zriadený trestný poriadok trvá podnes okrem Bastilly. Vo veci väzenských poriadkov cisár bol ešte prísnejší ako veľký kráľ, takže počet väzňov, po ktorých v soznamoch niet ani stopy, nemožno ani odhadnúť.“

Toľko blahovoľnosti bolo by odvrátilo aj istotu a Morrel neprechovával nijaké podozrenie.

„Čo by ste mi tak mohli poradiť, pán de Villefort,“ spýtal sa, „aby som mohol urýchliť návrat úbohého Dantesa?“

„Jedine toľko, pane, aby ste podali petíciu ministrovi spravodlivosti.“

„Oh, pane, viem, čo sú tie petície: minister ich dostane denne dvesto, a neprečíta ani štyri.“

„Áno,“ odvetil Villefort, „ale prečíta si petíciu, ktorá je mnou poslaná, odporúčaná a priamo aj adresovaná.“

„A vy by ste sa postarali o priaznivé riešenie tej petície, pane?“

„S najväčšou radosťou. Dantès mohol byť vtedy vinníkom, dnes však nie je ním, a mojou povinnosťou je prepustiť na slobodu toho, koho uväzniť bolo kedysi mojou povinnosťou.“

Villefort takto čelil nie veľmi pravdepodobnému, ale predsa len možnému nebezpečenstvu stopovania, ktoré by ho cele zničilo.

„Ale ako sa píše ministrovi?“

„Sadnite si sem, pán Morrel,“ riekol, prepúšťajúc miesto majiteľovi lodi, „nadiktujem vám to.“

„Boli by ste taký dobrý?“

„V každom prípade. Škoda tratiť čas; už sme ho aj tak dosť zmrhali.“

„Áno, pane, pomyslite si, že úbohy šuhaj čaká, trpí a azda aj zúfa.“

Villeforta prehradilo pri myšlienke, že mu väzeň klnie v tichu a tme, ale bol už príliš angažovaný, aby

mohol ustúpiť: Dantès mal byť rozdrvený kolesami jeho ctižiadosti.

„Čakám, pane,“ riekol majiteľ, sediac vo Villefortovom kresle s perom v ruke.

Villefort mu diktoval prosbu, v ktorej so zrejmé dobrým úmyslom zveličoval Dantèsov patriotizmus a jeho služby, preukázané bonapartistickej veci, v tejto žiadosti Dantès predchodil ako jeden z najčinnejších pripravovateľov Napoleonovho návratu; bolo zrejmé, že minister, vidiac takýto spis, hned' dá priechod spravodlivosti, ak jej už nebolo vyhovené.

Ked' bola prosba hotová, Villefort ju ešte raz prečítal nahlas.

„To je to,“ riekol, „a teraz sa spoliehajte na mňa.“

„Bude prosba skoro zaslaná, pane?“

„Ešte dnes.“

„Vami odporúčaná?“

„Najlepším odporúčaním, ktoré jej môžem dať, pane, bude, ked' potvrdím, že všetko, čo v žiadosti udávate, je pravda.“

A Villefort si teraz tiež sadol a do rohu prosby pripojil potvrdenie.

„A čo máme robiť teraz, pane?“ spýtal sa Morrel.

„Čakať,“ odvetil Villefort, „zodpovedám za všetko.“

Toto ubezpečenie vrátilo Morrelovi nádej. Odišiel cele očarovaný zástupcom štátneho žalobcu a odobral sa ku staručkému otcovi Dantësa, aby mu oznámil, že jeho syn sa čoskoro vráti.

Villefort však neposlal prosbu do Paríža, ale ju nechal u seba, ktorá ked' aj mohla Dantèsa zachrániť v prítomnosti, mohla ho hrozne kompromitovať v budú-

nosti, predpokladajúc to, čo obraz Eurypy a priebeh udalostí už priprúšťal, totiž druhú reštauráciu.

Dantès teda zostal aj nadálej väzňom: zapadnutý v hĺbke kobky nepočuť desný rachot zrútenia sa prestolu Ľudovíta XVIII. a ešte desnejší pád cisárstva.

Villefort však pozoroval všetko bdelým zrakom a všetko vnímal pozorným sluchom. Za čas krátkeho trvania cisárstva, ktoré nazvali impériom sto dní, pán Morrel dva razy zakročil, trvajúc na Dantèsovom prepustení, a Villefort ho vždy uchlácholil sľubmi a nádejami; napokon prišlo Waterloo. Morrel sa už nezjavil u Villeforta: majiteľ lodí urobil v záujme svojho mladého priateľa všetko, čo bolo ľudsky možné; robiť nové pokusy v čas druhej reštaurácie bolo toľko, ako vystaviť sa zbytočnému nebezpečenstvu.

Ľudovít XVIII. zasadol druhý raz na prestol. Villefort, pre ktorého Marseille bola plná pálčivých rozpo-mienok, žiadal a dostal uprázdnnené miesto kráľovského žalobcu v Toulouse; o dva týždne po presídlení do nového pôsobišťa vstúpil do manželstva so slečnou Renée de Saint-Méran, ktorej otec bol pri dvore obľúbenejší ako predtým.

Zdalo sa, že ak na Dantésa, ktorý v období sto dní i po Waterloo zostal vo väzení, nezabudli ľudia, zabudol na neho Boh.

Danglars, vidiac Napoleona vracať sa do Francúz-ska, pochopil dosah úderu, ktorý zasiahol Dantesa: jeho oznámenie bolo urobené v pravej chvíli, a ako zločinu do istej miery schopní ľudia, prejavujúci v pospolitej živote prostrednú inteligenciu, pomenoval túto čudnú shodu okolností riadením Prozreteleňnosti.

Ked' sa však Napoleon vrátil do Paríža a znova zaznel jeho veliteľský a mohutný hlas, Danglars sa naňakal. Čakal, že sa v každej chvíli zjaví ten všetko poznajúci, hrozivý a každej pomsty schopný Dantès. Prejavil pred pánom Morrelom želanie, že mieni opustiť námornícku službu, Morrel ho odporúčal istému španielskemu obchodníkovi, u ktorého zaujal miesto pomocníka asi koncom marca, totiž asi desať alebo dvanásť dní po Napoleonovom návrate do Tuilerií; odišiel teda do Madridu a nebolo oňom viac počuť.

Fernand nerozumel ničomu. Dantès bol preč a on iné nepotreboval. Čo sa s ním stalo, o to sa nestaral. Jeho vzdialenosť hľadel vykoristiť k tomu, aby klamne udávanými dôvodmi Dantèsovej takej dlhej neprítomnosti vzbudil v Mercedes podozrenie a aby snoval plány na odchod a únos. S času na čas v chmúrnych chvíľach života vysedával na výbežku zálivu Pharo, zkadiaľ je výhľad na Marseille i na katalánsku osadu, a ako bravý vták bez pohnutia pozeral na obidve cesty, či na nej nezazrie prichodiť krásneho mládenca nenútenej chôdze, vzpriameného čela, ktorý by sa aj jemu zjavil ako posol hroznej pomsty. V tom prípade bol rozhodnutý, že mu guľkou prerazí hlavu, a aby zahalil svoj zločin, zastrelí aj seba. Ale Fernand sa mylil: neboli by sa nikdy zabil, lebo stále dúfal.

Kým sa odohrávaly tieto otriasajúce, bolestné udalosti, impérium svolávalo všetkých vojakov a každý, kto len mohol trímať zbraň, na prenikavý hlas cisára vytiahol z Francúzska. Fernand odišiel s ostatnými, opustiac svoju chalupu a Mercedes, zožierajúc sa chmúrnou myšlienkovou, že v jeho neprítomnosti sa azda vráti súper a vezme si za ženu tú, ktorú miloval.

Fernand, opustiac Mercedes, keby to bol mohol urobiť, bol by sa iste zavraždil.

Jeho starostlivosť o Mercedes, súcit, ktorý mal zdanlive s jeho nešfastím, ochota, s ktorou hľadel vyplniť jej najmenšie želania, budilo v deve dojem, aký vždy budí v ušľachtilých srdeciach zdanlivá oddanosť; Mercedes prechovávala k Fernandovi vždy city priateľstva, teraz jej priateľstvo rozhojnilo sa o nový cit vdăčnosti.

„Brat môj,“ vravela, prievnujúc na plecia Kata-lánca vojenskú torbu, „môj jediný priateľ, nedajte sa zabiť, nenechávajte ma opostenú na tomto svete, na ktorom plačem a na ktorom, keď vás tu nebude, budem úplnou sirotou.“

Tieto slová, povedané pri rozlúčke, vnukly Fernandovi trocha nádeje. Ak sa nevráti Dantès, azda by Mercedes raz predsa len mohla byť jeho ženou.

Mercedes takto osamela v ústrani, ktoré sa jej s nezmerným morom a obzorom ešte nikdy nevidelo takým pustým.

Prelievajúc slzy ako tá šialená, o ktorej žiaľnom prípade sa ešte vždy rozpráva, blúdila stále v okolí katalánskej viesky; občas zastala pod blčiacim slncom juhu, strmiac nemo a nepohnute ako socha a hľadiac smerom Marseille; inokedy zas sedávala na pobreží, načuvajúc vzduchom mora, ktoré boly nekonečné ako jej bôľ, a premýšľala neprestajne, či by nebolo lepšie nakloniť sa napred, dať sa strhnúť vlastnou váhou, roztvoriť prieťať a dať sa ňou pohltiť, ako prežívať všetky tie kruté premeny beznádejného vyčkávania.

Nie že by Mercedes nebola mala dostať odvahy

uskutočniť tento úmysel, ale prišla jej na pomoc náboženská viera a zachránila ju pred samovraždou.

Caderousse dostal povolanie ako Fernand; ale keďže bol ženatý a o osem rokov starší ako Katalánec, musel nastúpiť až s treťou výzvou a poslali ho na pobrežie.

Starý Dantès, ktorého držala len nádej, stratil nádej pri cisárovom páde.

Bolo tomu práve päť mesiacov, ako sa rozlúčil so synom, a skoro v tú istú chvíľu, ako uväznili Edmonda, v objatí Mercedes vydýchol dušu.

Pán Morrel zaokrýl všetky výdavky, spojené s pochrebom, a zaplatil všetky drobné dlhy, ktoré starec narobil v chorobe.

K takému činu nestačilo len dobré srdce, bola na to potrebná aj odvaha. Celý juh bol v plameňoch, a hoc aj na smrteľnej posteli podporovať otca takého nebezpečného bonapartistu, ako bol Dantès, bolo zločinom.

XIV. VÄZEŇ ZÚRIVÝ A VÄZEŇ ŠIALENÝ.

Asi o rok po návrate Ľudovíta XVIII. pán generálny dozorca navštívil väzenie.

Dantès počul na dne svojej kobky ozvenu všetkých príprav, ktoré, hoci hore boly hrmotné, tam dolu pre každé ucho boly by len neslyšateľným hlasom okrem slchu väzña, ktorý bol navyknutý v hrobovom tichu počúvať, ako pradie pavúk vlákna a počítať pravidelný pád kvapky, ktorá potrebuje celú hodinu, kým sa utvorí na povale kobky.

Vytušil, že u živých sa robí niečo mimoriadne, žil už tak dlho v cele, že sa právom mohol považovať za mŕtveho.

Dozorca skutočne rad-radom navštevoval všetky chyže, cely, kobky. Niektorým väzňom dával otázky; boli to tí, ktorých odporúčala blahosklonnosti správy ich miernosť alebo tuposť; dozorca sa ich spytoval, aké majú jedlo a či nemajú nejaké želania.

Odpovedali jednomyselne, že jedlo je odporné a že by si želali byť pustení na slobodu.

Tu sa ich dozorca spytoval, či mu azda nechcú povedať ešte niečo.

Pokrútili hlavou; čo iné by si mohol želať väzeň ako slobodu?

Dozorca sa obrátil s úsmevom ku gubernátorovi:

„Neviem, prečo nás posielajú na tieto zbytočné okružné prehliadky; kto vidí jedného väzňa, vidí ich sto, kto počuje jedného, počuje ich tisíc — je to vždy to isté: zlý pokrm a nevinnosť. Máte tu ešte niekto-rých?“

„Áno, máme ešte väzňov nebezpečných alebo šialených, ktorí sú zatvorení v kobkách.“

„Tak,“ pohodil dozorca s výrazom, svedčiacim o veľkej ustatosti, „už to len dokončme; sostúpime do kobiek.“

„Počkajte,“ riekoval gubernátor, „pošleme ešte pre dvoch vojakov, väzni, pretože zunovali život a len preto, aby ich odsúdili na smrť, dopustia sa často zbytočného zločinu. Mohli by ste sa stať obeťou takého činu.“

„Urobte potrebné opatrenia,“ povedal dozorca.

Poslali teda pre dvoch vojakov a potom sostupovali po tak páchnúcich, zaplesnených, odporných schodoch, že už aj chôdza na takom mieste nepríjemne pôsobila súčasne na čuch i dýchanie.

„Oh!“ zvolal dozorca, zastanúc v polovici schodov, „ký čert je tu umiestený?“

„Veľmi nebezpečný sprisahanec, ktorého nám označili ako človeka, ktorý je schopný na všetko.“

„Je sám?“

„Isteže.“

„Ako dlho je tu?“

„Asi rok.“

„Zavreli ste ho do kobky hned, ako sem prišiel?“

„Nie, pane, až keď chcel zabíť žalárnika, ktorý mu niesol jedlo.“

„Chcel zabíť žalárnika?“

„Áno, pane, toho, ktorý nám svieti; pravda, Anton?“ obrátil sa gubernátor k žalárnikovi.

„Chcel ma zabíť,“ odpovedal žalárnik.

„Skutočne? Šalie vari?“

„Ba horšie,“ odvetil žalárnik, „je to sám diabol.“

„Má byť proti nemu podaná sťažnosť?“ spýtal sa dozorca gubernátora.

„To by bolo márne, pane, už je aj tak dosť potrestaný. Už i tak je blízky šialenosťi a podľa skúseností, ktoré získavame pozorovaním, možno súdiť, že prv, ako uplynie rok, zošalie úplne.“

„Tým lepšie pre neho,“ riekol dozorca, „keď bude úplne šialený, bude aspoň menej trpieť.“

Dozorca bol, ako vidno, veľmi ľudomilný človek, hodný zastávať úrad filantropa.

„Máte pravdu, pane,“ riekol guvernér, „vaša poznámka je dôkazom, že ste hlboko vnikli do veci. Napríklad v druhej kobke, ktorá je od tejto oddelená len dvadsať stôp hrubým múrom, do nej sa vchádza inými schodmi, máme starého abbého, niekdajšieho vodcu po-

litickej strany v Taliansku, ktorý je tu od roku 1811 a ktorý sa pomiatol asi koncom roku 1813. Od toho času sa telesne zmenil; predtým plakal, teraz sa smeje; chudol, teraz tučnie. Neprajete si ho obzrieť prv? Jeho šialenosť je zábavná a nestiesňuje.“

„Obzriem si obidvoch,“ odvetil dozorca, „poslanie treba vykonať svedomite.“

Dozorca bol na prvej inšpekčnej ceste a u svojich predstavených chcel vzbudiť priaznivú predstavu.

„Podme teda k tomuto,“ dodal.

„Ako sa páči,“ povedal gubernátor.

A dal znak žalárnikovi, aby otvoril dvere.

Mocná zámka zaškripela, zhrdzavené pánty ťažkých dvier zavŕzgaly. Dantès, drepeniaci v kúte kobky, kde s nevýslovným šťastím prijímal úzky pruh denného svetla, ktoré sem vnikalo malým, zamrežovaným oknom, pri tomto zvuku zdvihol hlavu. Zbadajúc vo svetle dvoch fakieľ neznámeho človeka, sprevádzaného dvoma vojakmi, a gubernátora, ktorý sa s ním shováral, majúc klobúk v ruke, Dantès uhádol, o čo ide, a vidiac hned' možnosť rozhovoru s vyššou instanciou, vyskočil dopredu so sopäťmi rukami.

Vojaci zrazu skrížili bodáky, lebo mysleli, že väzeň sa vrhá na dozorca so zlým úmyslom.

Dozorca ustúpil o krok nazad.

Dantès zbadal, že ho opísali ako nebezpečného človeka.

Tu zrazu v jeho pohľade zračilo sa toľko miernosti a pokory, akú len ľudské srdce môže obsahovať, a snaziac sa dojať návstevníkov, vyslovoval sa s takou obdivuhodnou a zbožnou výrečnosťou, ktorá prítomných prekvapila.

Dozorca vypočul Dantèsovu reč až do konca, potom sa obrátil ku gubernátorovi a riekoval tlmeným hlasom:

„Stáva sa nábožným a je už vnímatelný aj proti miernejším citom. Vidíte, pôsobí na neho strach, ustúpil pred bodákmi, kým šialenec neustúpi pred ničím. V tomto ohľade urobil som zaujímavé pozorovania v Charentone.“

Potom sa obrátil k väzňovi a riekoval:

„Povedzte nakrátko, čo si žiadate?“

„Žiadam, aby mi povedali, akého zločinu som sa dopustil; žiadam, aby ma postavili pred súd; žiadam, aby ma súdili; žiadam konečne, ak som vinný, aby ma zastrelili, ak som však nevinný, aby ma prepustili.“

„Dostávate dobrý pokrm?“ spýtal sa dozorca.

„Áno, myslím, neviem. To nie je dôležité. Dôležité je však nielen pre mňa, úbohého väzňa, ale aj pre všetkých úradníkov, prisluhujúcich spravodlivosti — ba aj pre kráľa, ktorý nad nami panuje, aby nevinný neboli obetou hanebného udavačstva a klnúc svojim katom nezomrel v kobke.“

„Dnes ste akýsi pokorný,“ riekoval gubernátor; „nebývali ste vždy taký. Vtedy, keď ste chceli, milý priateľ, zabiť svojho strážcu, hovorili ste inakšie.“

„To je pravda, pane,“ vetil Dantès; „toho človeka, ktorý bol ku mne vždy veľmi dobrý, prosím veľmi ponížene o odpustenie ... Ale rozumejte ma, vtedy som bol šialený, zúrivý.“

„A teraz už nie ste?“

„Nie, pane, lebo väzenie ma skrotilo, zlomilo, zničilo ... už som tu tak dávno!“

„Dávno? Kedy vás uväznili?“ spýtal sa dozorca.

„28. februára 1815 o druhej hodine popoludní.“
Dozorca počítal.

„Dnes máme 30. júla 1816; čo sa tak sťažujete?
Ved' ste tu uväznený len sedemnásť mesiacov.“

„Len sedemnásť mesiacov!“ opakoval Dantès. „Ach, pane, neviete, čo je to sedemnásť mesiacov väzenia: sedemnásť rokov, sedemnásť storočí. Najmä pre človeka, ktorý, ako ja, skoro dosahoval svoje šťastie, pre človeka, ktorý, ako ja, vystrájal sa na svadbu s milovanou devou, pre človeka, ktorý videl pred sebou otvárať sa ctihonú životnú dráhu a ktorému teraz všetko chýba; ktorý z lučezaru najkrajšieho dňa vrhnutý bol do najtmavšej noci, ktorého kariéra je zničená, ktorý nevie, či ho tá, ktorá ho milovala, ešte vždy miluje, ktorý nevie, či jeho starý otec je nažive a či je mŕtvy. Sedemnásť mesiacov pre človeka, ktorý je zvyknutý na morské povetrie, námornícku nezávislosť, na priestor, na nekonečnosť! Pane, sedemnásť mesiacov väzenia je viacej, ako si zasluhujú všetky zločiny, ktoré ľudský jazyk označil najodiáznejšími menami. Zmilujte sa nado mnou, pane, a vyžiadajte pre mňa nie zhovievavosť, ale prísnosť; nie milosť, ale súd; pane, nič iné si nežiadam, len sudec; ved' nie je možné obžalovanému odoprieť sudskej ruke.“

„Dobre,“ riekol inšpektor, „uvidíme.“

Potom, obrátiac sa ku gubernátorovi, povedal:

„Je mi skutočne ľúto toho bedára. Keď sa vrátim, prezriem si o ňom znejúce záznamy.“

„Ráchte,“ riekol gubernátor, „ale myslím, že nájdete o ňom hrozné poznámky.“

„Pane,“ pokračoval Dantès, „viem, že ma ztadiaľto nemôžete prepustiť z vlastného rozhodnutia, ale môžete postúpiť moju žiadosť vrchnosti, môžete zaviesť vyšetro-

vanie, môžete ma postaviť pred súd. Nežiadam si nič iné, len súd. Nech zviem, aký zločin som spáchal a na aký trest som odsúdený. Lebo verte mi, neistota je najmučivejší trest.“

„Vysvetlite mi to,“ povedal dozorca.

„Pane,“ zvolal Dantès, „podľa zvuku vášho hlasu súdim, že ste dojatý. Pane, povedzte mi, že sa môžem úfati!“

„To vám nemôžem povedať,“ odvetil dozorca, „len toľko vám môžem slúbiť, že si pozriem záznamy, ktoré sú tu o vás.“

„Oh! pane, tak som slobodný, som zachránený.“

„Kto vás dal uväzniť?“ spýtal sa dozorca.

„Pán de Villefort,“ odvetil Dantès. „Chodťte k nemu a spýtajte sa ho.“

„Pán de Villefort už rok nie je v Marseille, je v Toulouse.“

„Ach, teraz sa už nedivím,“ šepol Dantès, „môj jediný ochranca je preč.“

„Pána de Villefort mohlo niečo pohnúť k nenávisti proti vám?“ spýtal sa dozorca.

„Voskrz nie, pane; bol ku mne priam láskavý.“

„Môžem sa teda spoľahnúť na poznámky, ktoré zaznačil, alebo na zprávy, ktoré mi dá o vás?“

„Cele, pane.“

„Dobre, počkajte.“

Dantès sa hodil na kolená, zdvihol ruky k nebu a šepnal modlitbu a porúčal Bohu do ochrany človeka, ktorý sostúpil k nemu do väzenia ako Spasiteľ do pekla.

Dvere sa zavrely; nádej však, ktorá zavítala s dozorcом, zostala zavretá v Dantèsovej kobke.

„Želáte si prezrieť záznamy zaraz,“ spýtal sa gubernátor, „alebo ísť do kobky abbého?“

„Dokončme najprv prehliadku kobiek,“ odvetil dozorca. „Obávam sa, že keby som vystúpil do lučezaru dňa, nemal by som viac odvahy dokončiť svoje smutné poslanie.“

„Ah, to je cele iný väzeň, a jeho šialenstvo je menej zarmucujúce ako rozumnosť jeho suseda.“

„Aké je to šialenstvo?“

„Celkom zvláštne; namýšľa si, že je majiteľom nesmierneho pokladu. V prvom roku väzby chcel ponúknúť vláde milión, ak ho prepustí na slobodu. V druhom roku núkal dva a v treťom tri milióny, a tak postupoval ďalej. Teraz je už piaty rok vo väzení; bude sa chcieť s vami shovárať medzi štyrmi očami a bude vám ponúkať päť miliónov.“

„Ah! ah! to je skutočne zvláštne,“ riekoval dozorca, „ako sa volá ten milionár?“

„Abbé Faria.“

„Číslo 27,“ riekoval inšpektor.

„Tu sme. Anton, otvorte.“

Kľučiar poslúchol a dozorca zvedavo nazrel do kobky šialeného abbého.

Tak ho menovali všeobecne.

V prostriedku kruhu, ktorý bol nakreslený na dlažbu miestnosti kúskom malty, ležal skoro celkom nahý človek, lebo jeho oblek visel na ňom v handrách. Do kruhu načrtával veľmi presné geometrické čiary a zdal sa taký pohrúžený do riešenia svojho problému ako Archimedes, keď ho zabil Marcellov vojak. Keď vrzly dvere kobky, nehol sa a vyrúsil sa až vtedy, keď svetlo fakle nezvyčajným plamom ožiarilo vlhkú dlažbu, na

ktorej pracoval. Tu sa obzrel a s počudovaním hľadel na početnú spoločnosť, ktorá sostúpila do jeho kobky.

Rýchlo vstal, schytil pokrovec, ktorý ležal na jeho biednom lôžku a chytrou sa ním zahalil, aby slušnejšie vyzeral pred očami cudzincov.

„Čo si prajete?“ spýtal sa dozorca obvyklým spôsobom.

„Ja, pane?“ riekol abbé s počudovaním. „Neprajem si nič.“

„Nerozumiete ma,“ povedal dozorca. „Som vyslaný vládou, mojím poslaním je prehliadnuť väzenia a vypočuť žiadosti väzňov.“

„Oh! pane, to je niečo iné,“ zvolal živo abbé, „úfam sa, že sa dorozumieme.“

„Vidíte,“ riekol tlmene gubernátor, „začína tak, ako som vopred povedal.“

„Pane,“ pokračoval väzeň, „som abbé Faria, narodený v Ríme. Bol som dvadsať rokov tajomníkom kardinála Rospigliosihho. Uväznili ma, ani neviem prečo, začiatkom r. 1811. Od tej chvíle žiadam talianske a francúzske úrady, aby ma pustily na slobodu.“

„Prečo práve francúzske úrady?“ spýtal sa gubernátor.

„Preto, lebo ma uväznili v Piombine a predpokladám, že Piombino stalo sa, tak ako Miláno a Florencia, hlavným mestom nejakého francúzskeho departementu.“

Dozorca a gubernátor pozreli na seba s úsmevom.

„Do čerta, môj milý,“ riekol dozorca, „vaše zvesti o Taliansku nie sú najnovšie.“

„Pochodia odo dňa môjho uväznenia, pane,“ odvetil abbé Faria. „A ak Jeho Veličenstvo cisár založil

rímske kráľovstvo pre svojho syna, ktorého mu soslalo nebo, predpokladám, že, napredujúc vo svojich dobývaniach, splnil sen Machiavelliho a Cézara Borgiu, urobil z Talianska jedno sjednotené kráľovstvo.“

„Pane,“ riekol dozorca. „Prozreteľnosť na šťastie zmenila kol'kosi tento obrovský plán, ktorého, zdá sa, ste oddaným prívržencom.“

„To je jediná možnosť urobiť Taliansko silným, nezávislým a šťastným štátom,“ odvetil abbé.

„To je možné,“ povedal dozorca, „ale ja som neprišiel sem na to, aby som sa zúčastnil na náukobehu o ultramontánnej politike, ale spýtať sa vás, ako som to už urobil, či máte nejakú sťažnosť alebo želanie na pokrm alebo byt.“

„Pokrm je ako vo všetkých väzeniach,“ odvetil abbé, „totiž veľmi zlý. Vo veci bytu, vidíte túto miestnosť: je vlhká, nezdravá, ale ako kobka ešte zbaví. Ale to je vedľajšie, ide o nesmierne dôležité objavenie, ktoré chcem odovzdať vláde.“

„Už je to tu,“ riekol gubernátor tlmeným hlasom dozorcovi.

„Preto som taký šťastný, že vás môžem vidieť,“ pokračoval abbé, „hoci ste ma vyrušili z veľmi dôležitého vypočítovania, ktoré, ak sa mi podarí, premení celú Newtonovu sústavu. Mohli by ste mi dopriať rozhovor medzi štyrmi očami?“

„Hľa, čo som povedal?“ poznamenal gubernátor dozorcovi.

„Poznáte svoj personál,“ povedal dozorca.

Obrátiac sa k Fariovi, dodal nahlas:

„Pane, to, čo odo mňa žiadate, je nemožné.“

„Keby však šlo o to, pane,“ vetil abbé, „že by vlá-

da získala obrovskú sumu, napríklad päť miliónov?“

„Na moj veru,“ obrátil sa dozorca ku gubernátorovi, „uhádli ste aj sumu.“

„Počujte, pane,“ riekol abbé, vidiac, že dozorca chce odísť, „nie je potrebné, aby sme boli celkom sami, pán gubernátor môže byť prítomný pri našom rozgovore.“

„Milý pane,“ odvetil gubernátor, „na nešťastie vieme vopred a nazepamäť, čo nám chcete povedať. Však ver chcete nám hovoriť o svojich pokladoch?“

Faria pozrel na posmievajúceho sa pohľadom, v ktorom nepredpojatý človek bol by zbadal záblesk umu a pravdy.

„Máte pravdu, pán gubernátor,“ riekol abbé, „a o čom by som mal hovoriť?“

„Pán dozorca,“ pokračoval gubernátor, „môžem vám tú história rozpovedať práve tak dobre ako abbé, lebo som ju za štyri alebo päť rokov počul už asi sto ráz.“

„To je len dôkazom toho, pán gubernátor,“ povedal abbé, „že patríte k ľuďom, o ktorých hovorí Písmo, že majú oči, a nevidia, a majú uši, a neslyšia.“

„Drahý pane,“ riekol dozorca, „vláda je bohatá a nepotrebuje, chvalabohu, vaše zlato: ponechajte si ho na ten čas, keď vyjdete z väzenia.“

Oči abbého sa rozšírily; chytil dozorca za ruku.

„Ale čo potom, ak nevyjdem z väzenia,“ vravel, „ak proti všetkej spravodlivosti budem stále väznený v kobke, ak zomriem, nezanechajúc nikomu svoje tajomstvo? Potom bude poklad stratený! Nebolo by lepšie, keby vláda mala z neho osoh, a ja tiež? Pôjdem až

do šiestich miliónov, ak mi vrátia slobodu, a uspokojím sa aj so zvyškom.“

„Keby som nevedel, že je ten človek blázon,“ riekoval dozorca tlmeným hlasom, „na moju česť, mysel by som, že hovorí pravdu, taký má presvedčivý hlas.“

„Nie som blázon, pane, a hovorím skutočne pravdu,“ vetil Faria, ktorého sluch vo väzení zjemnel a vycvičil sa natoľko, že mu neušlo ani jedno dozorcovo slovo. „Poklad, o ktorom hovorím, skutočne jestvuje a ja s vami urobím a podpíšem smluvu, podľa ktorej ma dovediete na miesto mnou označené; tam dáme prezriete pôdu, a ak lužem, ak nenájdem nič, ak som skutočne bláznom, nedbám, môžete ma doveste nazad do tejto kobky, v ktorej zostanem navždy, v ktorej zomriem, nežiadajúc o nič ani vás, ani nikoho iného.“

Gubernátor sa rozosmial.

„Je ten váš poklad hodne ďaleko?“ spýtal sa.

„Odtiaľto asi na sto míľ,“ riekoval Faria.

„Celá vec nie je zle vymyslená,“ povedal gubernátor, „keby sa všetci väzni chceli baviť tým, aby v sprievode dozorcov putovali na sto míľ, a keby dozorcovia súhlasili s takouto púťou, väzni by mali znamenitú možnosť pri prvej danej príležitosti uprsknúť. A na takej ceste vyskytla by sa príležitosť celkom iste.“

„Je to známy prostriedok,“ riekoval dozorca, „a ten pán nemá zásluhu o vynález.“

Potom, obrátiac sa k abbému, dodal:

„Spýtal som sa vás, či dostávate dobrý pokrm.“

„Pane,“ odpovedal Faria, „prisahajte mi na Krista, že ma oslobodíte, ak poviem pravdu a ja vám označím miesto, na ktorom je poklad zakopaný.“

„Dobre vás stravujú?“ opakoval dozorca.

„Pane, neriskujete celkom nič, vidíte dobre, že nechcem získať možnosť na útek, vedľ kým bude trvať cesta, zostanem vo väzení.“

„Neodpovedáte na moju otázku,“ vravel netrpeživo dozorca.

„A vy na moju žiadosť!“ zvolal abbé. „Budťte prekliaty ako ostatní blázni, ktorí mi nechceli veriť! Nechcete moje zlato, podržím si ho teda: odopierate mi slobodu, sošle mi ju sám Boh! Chodťte, viac vám nemám čo povedať.“

Abhé, odhodiac pokrovec, zdvihol kus malty a šiel zas sadnúť si do kruhu, aby pokračoval vo výpočtoch a náčrtoch.

„Čo to robí?“ spýtal sa pri odchode dozorca.

„Spočituje svoje poklady,“ odvetil gubernátor.

Faria odpovedal na tento sarkazmus pohľadom najväčšieho opovrhovania.

Odišli. Žalárnik zavrel za nimi dvere.

„Skutočne asi mal nejaké poklady,“ riekol dozorca, vystupujúc schodmi.

„Prisnilo sa mu, že ich mal,“ odvetil gubernátor, „a na druhý deň sa prebudil ako šialený.“

„Skutočne,“ riekol inspektor s príznačnou naivnosťou; „keby bol býval naozaj bohatý, nesedel by vo väzení.“

Tak sa skončila príhoda s abbém Fariom. Zostal väzňom a pod vplyvom tejto návštevy povest o jeho šialenosťi ešte vzrástla.

Caligula alebo Nero, títo dvaja veľkí hľadači pokladov, ktorí túžili po nemožnosti, boli by vypočuli tohto biedného človeka a boli by mu dožičili povetria, po ktorom túžil, priestoru, ktorému pripisoval takú vy-

sokú cenu, slobody, ktorú chcel tak drahó zaplatiť. Ale králi dnešných čias, ohraničení čierťažami pravdepodobnosti, nemajú už smelosť vôle; desia sa ucha, ktoré počúva ich rozkazy, oka, ktoré skúma ich činy; nepociťujú už vznešenosť svojej božskej podstaty: sú len korunovanými ľuďmi, to je všetko. Kedysi verili a rozhlasovali o sebe, že sú synmi Jupitera a mali niečo zo správania svojho božského otca; nie je ľahká vec kontrolovať, čo sa robí nad oblakmi; dnes sú králi ľahko dosiahnuteľní. A ako sa despotickej vláde vždy protivilo vyniesť na denné svetlo účinky väzenia a múk, ako sú zriedkavé príklady, že by sa obeť inkvizície bola mohla zas zjaviť so zlámanými koſťami a krvácajúcimi ranami, tak aj šialenosť, ten vred, vznikajúci v brude podzemných kobiek z duševných útrap, skoro vždy sa opatrne skrýva tam, kde vznikol, alebo ak ztadiaľ aj vyjde, býva pochovaný v niektoej tmavej nemocnici, kde lekári nepoznajú ani človeka, ani myšlienku v neforenom vraku, ktorý im odovzdáva ustatý žalárnik.

Abbé Faria, ktorý zošalel vo väzení, už svojím šialenstvom bol odsúdený na doživotné väzenie.

Dozorca dodržal Dantèsovi dané slovo. Keď vstúpil ku gubernátorovi, dal si predložiť väzenské záznamy. O väzňovi znejúca poznámka bola takáto:

„*Edmond Dantès. Divý bonapartista; zúčastnil sa činnej na návrate z Elby. Treba ho držať v najväčšej tajnosti a pod najprísnejším dozorom.*“

Táto poznámka bola písaná iným písmom a iným atramentom ako ostatné zaznamenanie, čo dokazovalo, že ju pripojili až po Dantèsovom uväznení.

Obvinenie bolo príliš určité, aby bolo bývalo možné

proti nemu niečo podujať. Dozorca teda napísal poviedľa:

„Stratená vec.“

Táto návšteva vzpružila Dantèsa; možno povedať, že od toho času, ako bol vo väzení, zabudol počítať dni, dozorca však označil mu nové dátum a Dantès ho nezabudol. Na zadnú stenu načrtol kúskom malty, ktorá sa odlomila z povaly, 30. júla 1816 a každý deň pripísal čiarku, aby mu miera času viacej neunikla.

Dni ubiehaly, mňaly sa týždne i mesiace: Dantès čakal stále. Najprv určil svojej slobode štrnásťdňovú lehotu. Keby sa bol dozorca len s polovičným záujmom ujal jeho veci, aký prejavil, iste mu na to stačilo štrnásť dní. Keď minulo štrnásť dní, povedal si, že bolo nesmyslom veriť, že by sa ňou bol inšpektor zaoberal pred návratom do Paríža; do Paríža mohol sa vrátiť len po dokončení inšpekčnej cesty, a tá mohla trvať mesiac alebo dva, stanovil si teda tri mesiace miesto štrnásť dní. Keď minuly tieto tri mesiace, prišla mu na pomoc iná myšlienka, tak, že si stanovil šesť mesiacov. Ale po uplynutí šiestich mesiacov zbadal, že deň čo deň čakal desať a pol mesiaca, za ktorý čas sa vo väzenskej správe nič nezmenilo, nič ho nepotešilo, a keď sa spýtal žalárnika, žalárnik bol nemý ako obyčajne. Dantès začal pochybovať o svojich smysloch, začal si myslieť, že to, čo považoval za napomenutie pamäti, bolo len mozgovým preludom a že anjel útechy, ktorý sa mu zjavil vo väzení, sniesol sa ta na krídlach sna.

Po roku gubernátora preložili; stal sa riaditeľom pevnosti v Hame, vzal so sebou niektorých zo svojich podriadených a medzi nimi aj Dantèsovho žalárnika. Jeho miesto zaujal nový gubernátor; bolo by mu to pri-

dlho trvalo, kým by si bol zapamätal mená väzňov, dal si teda predložiť len ich čísla. Tento strašný „hôtel garni“ skladal sa z päťdesiat miestností, ich obyvatelia zvaní boli podľa čísla miestnosti, ktorú obývali, a nešťastný mladý človek prestal sa menovať krstným menom Edmond a priezviskom Dantès: menoval sa číslo 34.

XV. ČÍSLO 34 A ČÍSLO 27.

Dantès prešiel všetkými stupňami nešťastia, ktorému podliehajú všetci väzni, zabudnutí v žalári.

Začal hrdosťou, ktorá vyplýva z nádeje a z povedomia nevinnosti; potom začal pochybovať o svojej nevinnosti, čo v značnej miere oprávňovalo gubernátora, aby si o ňom myslel, že je duševne chorý; napokon spadol z výšky svojej pýchy a prosil — nie ešte Boha, ale ľudí; Boh je posledné útočište. Nešťastník, ktorý by sa najprv mal obrátiť ku Všemohúcemu, začne skladať v neho svoju nádej až vtedy, keď už všetky ostatné nádeje zlyhaly.

Dantès teda prosil, aby ho vyviedli z tohto väzenia a vrhli do iného, hoc by bolo aj tmavšie a hlbšie. Zmena a nevýhoda bola predsa len zmenou a poprialaby Dantèsovi niekoľkodenné rozptýlenie.

Prosil, aby mu dovolili prechádzku, povetrie, knihy, nástroje. Odopreli mu všetko, ale to ho nehatilo, prosil neprestajne. Zvykol prihovárať sa novému žalárnikovi, hoci tento bol ešte zamíknutejší ako predošlý. Ale hovoril hoc aj k nemému človeku bolo tiež zábavou. Dantès hovoril, aby počul zvuk vlastného hlasu: pokúsil sa hovoriť v samote, ale to ho desilo.

Za čias, keď býval na slobode, Dantès si často s hrôzou predstavoval siene väzení, preplnených tulákmi, lúpičmi a vrahmi, z ktorých odpudzujúcej veselosti vznikajú bezuzdné orgie a úžasné priateľstvá. Bol už tak ďaleko, že si želal, aby ho vrhli do niektorých z týchto brlohov, aby videl iné tváre, okrem tváre bezcitného žalárnika, ktorý nechcel hovoriť. Túžil po galejach, po ich ponížujúcim rúchu, po guli pri nohách a po znaku, vypálenom na ramene. Galejníci boli aspoň v spoločnosti bližných, vdychovali povetrie, videli oblohu; galejníci boli veľmi šťastní.

Raz prosil žalárnika, aby pre neho vyžiadal akéhokoľvek spoločníka, hoc aj toho šialeného abbého, o ktorom počul. Pod hoc iako tvrdým povrchrom žalárnika zostane vždy kúsok človeka. Hoci jeho tvár neprezradila nič, žalárnik často z hlbín srdca ťutoval nešťastného mladého človeka, pre ktorého väzenie bolo také kruté; predniesol žiadosť čísla 34 gubernátorovi. Ten však s opatrnosťou politika si predstavoval, že Dantès chce vzbúriť väzňov, osnovať sprisahanie, zabezpečiť si priateľskú oporu pre pokus o útek — a žiadosť odmietol.

Dantès vyčerpal všetky možnosti ľudskej pomoci. A ako sme už povedali a ako sa to muselo stať, obrátil sa k Bohu.

Všetky po svete rozptylené zbožné myšlienky, ktoré osudom schýlení úbožiaci sbierajú, prišly osviežiť jeho ducha; rozpamätal sa na modlitby, ktoré ho naučila matka, a našiel v nich smysel, ktorý mu bol predtým neznámy; vedľ šťastnému človeku modlitba je jednotvárnou smesou do toho času, kým bolesť objasní nešťastnému vznešenú reč, ktorou sa hovorí k Bohu.

Modlil sa teda nie vrúcne, ale vášnive. Modliac sa

nahlas, nedesil sa už svojich slov; bol v akejsi extáze; pri každom vyrieknutom slove videl zažiarit Boha; všetky skutky svojho skromného a strateného života pripisoval vôli mocného Boha, bral si z nich naučenie, dával si úlohy a na koniec každej modlitby vsunul zištné želanie, s ktorým sa ľudia oveľa častejšie obracajú na ľudí ako na Boha: „A odpust nám naše viny, ako aj my odpúšťame našim vinníkom.“

I pri horlivých modlitbách zostal Dantès vo väzení.

Tu sa jeho duch stal chmúrnym, hmla mu hustla pred očami. Dantès bol jednoduchým človekom bez vzdelania; minulosť zostala pred ním zastrená tmavým závojom, ktorý odhaľuje veda. V samote kobky a v pústi myšlienok nemohol si vyvolať zapadnuté veky, vzkriesiť vymreté národy, vystaviť antické mestá, ktoré obrazotvornosť zväčšuje a poetizuje, ktoré sa stelú pred očami obrovsky, ožiarene jasom neba ako Martinnove babylonské obrazy; Dantès mal len svoju krátku minulosť; takú tmavú prítomnosť a takú pochybnú budúcnosť: mal azda vo večnej tme premýšľať o svetle devätnástich liet! Nemohlo mu teda prísť na pomoc rozptylenie: jeho rázny duch, ktorý by sa bol najradšej rozletel vekmi, musel zostať vo väzení ako orol v klietke. Priputnal sa teda húževnate k jednej myšlienke, k myšlienke svojho šťastia, ktoré bez zrejmej príčiny zničil neslýchaný osud; vrhol sa teda na túto myšlienku, obracal ju sem a ta, priam trhal ju Zubmi, ako v Danteho Pekle nemilosrdný Ugolin kmáše lebku arcibiskupa Rogera. Dantès mal len unikajúcu, na moci založenú vieru; stratil ju, ako ju iní strácajú po dosiahnutí úspechu. On však nedosiahol nič.

Po askéze nasledovalo zúrenie. Edmond vrhal okolo

seba rúhania, pred ktorými žalárnik ustupoval s úžasom; otíkal si telo o múry väzenia; vylieval si jed na všetkom, čo ho obkľučovalo, a hlavne na sebe pre najmenšiu nepríjemnosť, ktorú mu zaviňovalo zrnko piesku, steblo slamy, van povetria. A tu mu prichodil na um ten udavačský list, ktorý mu ukázal Villefort, ktorého sa dotkol, každý riadok blčal na stene ako Baltazárovo: Mene, Tekel, Fares. Hovoril si, že nie pomsta božia, ale nenávist ľudí ho vrhla do prieplasti, v ktorej bol. Odovzdával všetkých tých neznámych ľudí mukám, ktorých predstavu budila v ňom ohnivá obrazotvornosť, a ešte sa mu zdalo, že aj najhroznejšie sú pre nich príliš mierne a príliš krátke; lebo po utrpení prichodí smrť; a v smrti je, keď nie odpočinok, tak aspoň bezcitnosť, ktorá sa mu podobá.

Mysliac na nepriateľa, toľko ráz si pripomínal, že v smrti je mier a že ten, kto chce kruto trestať, potrebuje iné prostriedky, ako je smrť, že upadol do umŕtvujúcej nehybnosti samovražednej myšlienky; beda tomu, kto, ocitnúc sa v nešťastí, utkvie na týchto chmúrnych predstavách! Je to sťa by mŕtve more, ktoré sa stelie ako azúr cudných vĺn, v ňom však plavcove nohy moria sa vždy väčšmi a väčšmi do lepkavého hlienu, ktorý ho pritahuje, sovrie a pohltí. Kto sa raz tak dal zachvátiť, ak mu nepomôže Božia Prozreteľnosť, je stratený, a každým pokusom o záchrannu zabŕdne len ešte hlbšie v smrti.

No tento stav morálnej agónie je menej hrozný ako utrpenie, ktoré ho predchádzalo, a ako trest, ktorý ho bude nasledovať; je akási závratná útechá, ktorá nám ukazuje rozďavený pažerák, ale na dne pažeráka ničotu. Dôjduc až sem, Edmond v tej myšlienke našiel istú útechu; všetky bolesti, všetko utrpenie, rad úžasných vi-

dení, ktoré sa stíhaly, zdalo sa, že miznú z kúta väzenia, kde mohol zastať nečujnou nohou anjel smrti. Dantès hľadel pokojne na svoj minulý život a s hrôzou na budúci a vybral si tento stredný bod, ktorý sa mu zdal útulkom.

„Predtým,“ hovoril si vtedy, „na ďalekých cestách, keď som bol ešte človekom a keď ten slobodný a mocný človek vydával ľuďom rozkazy, ktoré boli plnené, vídaval som mračiť sa nebo, hučať a jačať more, vzrastat búrku na oblohe a ako obrovského orla trepať obidva horizonty perufami. Vtedy som cítil, že moja loď je len bezvládnym útočištom, lebo moja loď, ľahká ako páperie v rukách obra, chvela sa a triasla. Potom v hroznom štekote vĺn pohľad na ostré hrany skál zvestoval mi smrť a smrť ma desila; namáhal som sa všemožne, aby som jej unikol, sbieranl som všetky sily muža a sústredil som všetok rozum námorníka, zápasiac s Bohom!... To preto, že som vtedy bol šťastný, a návrat k životu znamenal návrat k šťastiu; to preto, že som nevolal smrť, napokon preto, že sen na lôžku z morských alg a tráv zdal sa mi krutý a že som sa búril pri myšlienke, že ja, ktorý som sa považoval za bytosť, stvorenú na obraz boží, po smrti mám byť pokrmom čajok a supov. Dnes sa má vec inak: stratil som všetko, pre čo by mi mal byť život milý, dnes sa na mňa smrť usmieva ako dojka na dieťa, ktoré chce kolísat; dnes zomieram z vlastného rozhodnutia a zomriem ustatý a uštvaný, ako som zaspával v tých šialene zúfalých večeroch, keď som trojstý raz obišiel chyžu, urobiac tridsaftisíc krovov, totiž, asi desať milí.

Ked' táto myšlienka vyklíčila v duši mladého človeka, upokojil sa a usmieval; ľahšie sa smieril s tvrdým

lôžkom a čiernym chlebom, jedol menej, nespal veľa, a tento zvyšok jestvovania považoval skoro za znesiteľný, zvyšok, o ktorom bol presvedčený, že ho môže, keď chce, odložiť ako obnosenú šatu.

Mal dva druhy smrti; jeden spôsob bol jednoduchý: upevníť vreckovku na mrežu okna a obesiť sa; druhá záležala v tom, že sa bude tváriť, ako by jedol, a zomrieť hladom. Prvá sa Dantèsovi veľmi protivila. Vyrástol v hrôze pred morskými lúpežníkmi, pred ľuďmi, ktorých vešajú na sťažeň lode; obesenie považoval za potupný trest, ktorý nechcel uskutočniť na sebe. Rozhodol sa teda pre druhý spôsob a začal ho uplatňovať ešte v ten istý deň.

Minuly asi štyri roky v striedavých premenách, ktoré sme načrtli. Koncom druhého roku Dantès prestal počítať dni a upadol zas do časovej nevedomosti, z ktorej ho bol vytrhol dozorca.

Dantès si povedal: „Chcem zomrieť,“ a vybral si druh smrti. Potom mu pozrel pevne do očí, a obávajúc sa, aby nezmenil rozhodnutie, zaprisahal sa, že ním zomrie.

„Ked' mi žalárnik prinesie moje ranné a večerné jedlo,“ myslel si, „vyhodím jedlo oblokom, a bude sa zdať, že som ho zjedol.“

Urobil tak, ako si prisľúbil urobiť. Malým zamrezovaným otvorom, cez ktorý videl len oblohu, denne dva razy vyhadzoval jedlo, najprv s radosťou, potom uvažujúc, napokon s ľútosťou; musel si pripomenúť prísahu, aby mal dosť sily konať ten hrozný úmysel. Hlodavé zuby hladu zapríčinily však to, že jedlo, ktoré v ňom predtým budilo odpor, zdalo sa jeho očiam chutné a čuchu príjemné; zavše misku, ktorá obsahovala

jedlo, držal v rukách celú hodinu, upierajúc zrak na kus zhniatého mäsa alebo skazenej ryby a na čierny, plesnivý chlieb. Bol to posledný inštinkt života, ktorý sa v ňom ešte boril a ktorý občas umlčoval jeho rozhodnutie. Tu sa mu už kobka nezdala taká tmavá, jeho stav sa mu zdal menej zúfalý; ešte bol mladý; mohol mať dvadsať päť rokov; zostávalo mu pre život päťdesiat rokov, teda dva razy toľko, ako prežil. Koľko udalostí mohlo za taký nesmierne dlhý čas — vypáčiť brány väzenia, rozrumiť múry zámku a vrátiť mu slobodu! Tu chcel zahryznúť do jedla, ktoré si dobrovoľný Tantalus odtŕhal od úst. Však rozpomienka na prísahu sišla mu na um a jeho vznešená povaha bála sa sebaopovrhovania, ak by nedodržal prísahu. Prísny a neústupný zmaril ostatok životných sín a svitol deň, keď už nevládal vstať a vyhodiť oblokom večeru, ktorú mu priniesli.

Na druhý deň už nevidel a skoro nepočul. Žalárnik mysel na ťažkú chorobu, Edmond sa úfal blízkej smrti.

Takto uplynul deň: Dantès cítil nesmiernu otupenosť, ktorá nebola bez istej príjemnosti. Nervózne stahovanie žalúdka prestalo; páľa smädu sa zmiernila, keď zavrel oči, videl množstvo žiarivých svetiel, ktoré sa podobaly svetlonosom, zachvievajúcim sa nad močariou: bol to súmrak neznámej oblasti, ktorá sa menuje smrťou. Zrazu asi o deviatej hodine večer začul tlmený zvuk, prenikajúci stenou, pri ktorej ležal.

Toľko špinavého hmyzu sa hemžilo v tom väzení, že Edmond časom zvykol spať tak, že sa nedal vyrušiť takou maličkostou. Teraz však alebo že mal zdržanlivosťou rozdráždené smysly, alebo zvuk bol silnejší ako inokedy, alebo že v týchto posledných chvíľach všetko

získaval na dôležitosť, Edmond zdvihol hlavu, aby lepšie počul.

Ozývalo sa rovnomerné škrabanie, ktoré sa zdalo pochádzať od obrovského drapu, alebo silného kla, alebo od tlaku akéhosi nástroja na kameni.

Zoslabnutým mozgom mladého človeka prebleskla banálna myšlienka, ktorá je stále blízka duchu väzňa: myšlienka na slobodu. Tento zvuk prichádzal práve vo chvíli, keď pre neho každý zvuk prestával, takže sa mu zdalo, ako by Boh konečne prejavoval súcit s jeho utrpením a posielal mu na výstrahu tento zvuk, aby sa zastavil na okraji hrobu, nad ktorým sa už tackaly jeho nohy. Kto mohol vedieť, či niekto z jeho priateľov, jedna z milovaných bytostí, na ktoré tak často myslel, v tejto chvíli nestarala sa o neho a nevynasnažovala sa zmenšiť priestor, ktorý ich delil?

Však nie, Edmond sa bezpochyby mýlil a bol to asi jeden zo snov, ktoré obletujú bránu smrti.

Jednako Edmond počúval ten zvuk stále. Zvuk trval asi tri hodiny, potom Edmond počul akési sosutie a zvuk zamíkol.

Po niekoľkých hodinách ozval sa zas silnejšie a z väčšej blízkosti. Edmond sa už začínať zaujímať o činnosť, ktorá mu tvorila spoločnosť, keď zrazu vstúpil žalárnik.

Asi od ôsmich dní, ako sa rozhodol zomrieť, a od štyroch dní, ako začal svoj úmysel uskutočňovať, Edmond ani raz neoslovil tohto mužského a neodpovedal mu, keď sa ho spýtal, čo myslí, akou chorobou je zachvátený, a keď pozeral na neho príliš pozorne, obracal sa ku stene. V ten deň však žalárnik mohol počuť ten tlmený šelest, vzpružiť sa ním, urobiť mu koniec, a tak

azda zničiť tušenie nádeje, ktorej číra predstava spríjemňovala Dantèsove posledné chvíle.

Žalárnik prinášal raňajky.

Dantès sa zdvihol na lôžku a zosilňujúc hlas, začal hovoriť o všetkom možnom, o zlej akosti jedla, ktoré priňiesol, o zime, ktorou trpí v kobke, hundrúc a nadávajúc, aby mohol hlasnejšie hovoriť, a vyčerpávajúc trpezlivosť žalárnika, ktorý práve v ten deň vyžiadal pre chorého väzña hovädziu polievku a čerstvý chlieb a ktorú polievku a chlieb mu priam prinášal.

Žalárnik na šťastie myšiel, že Dantès blúzni; postavil jedlo na zlý, rozheganý stôl, na ktorý ho obyčajne kládol, a odišiel.

Edmond, slobodný, zas s radosťou načúval.

Zvuk stával sa takým jasným, že ho mladý človek mohol počuť bez námahy.

,Niet pochybnosti,' hovoril sám sebe, ,keďže zvuk trvá i vo dne, iste pracuje nejaký nešťastný väzeň na svojom oslobodení práve tak ako ja. Ah, keby som bol pri ňom, ako by som mu pomáhal!'

Však zrazu chmúrny mrak zaclonil zorničku nádeje v tom mozgu, privyknutom na nešťastie, ktorý sa len ľažko mohol vziať do ľudských radostí. Skrsla v ňom myšlienka, že príčinou zvuku je práca niekoľkých robotníkov, ktorých vláda poverila opravou susednej miestnosti. Mohol to ľahko zistiť, ale ako riskovať tú otázku? Bolo celkom jednoduché vyčkať príchod žalárnika, upozorniť ho na ten zvuk a pozorovať, s akým výrazom ho načúva. Ale či to neznamenalo zradu najcennejších záujmov pre krátke uspokojenie? Na nešťastie Edmondova hlava, sťa prázdna baňa, bola ohúrená šesťstením jednej myšlienky, bol taký slabý, že jeho duch

sa vznášal ako para a neboli schopný sústrediť sa pevne okolo jednej myšlienky. Edmond videl len jednu možnosť, ako vrátiť svojmu uvažovaniu presnosť a úsudku jasnosť; obrátil zrak na pariacu sa ešte polievku, ktorú žalárnik položil na stôl, vstal, prišiel chvejným krokom ku stolu, vzal misku, primkol ju k ústam a vypil v nej obsaženú tekutinu s pocitom nevyslovnej rozkoše.

Odvážil sa, že na tom prestane: počul totiž, že nesťastní stroskotanci, ktorých našli vysilených hladom, zomreli, lebo sa hltavo najedli príliš silného jedla. Edmond položil na stôl chlieb, ktorý už podniesol k ústam, a siel si zas ľahnúť. Edmond už nechcel zomrieť.

Onedľho cítil, že sa mu v mozgu vyjasňuje; všetky jeho nejasné a skoro nevystihnutelné myšlienky zaujaly zas svoje miesta na tej báječnej šachovnici, kde o jeden štvorec viac azda stačí, aby človek získal prevahu nad zvieratami. Vrátila sa mu schopnosť myslieť a s pomocou dôvodov usporadovať myšlienky.

Riekol si:

„Treba sa postarať o dôkaz tak, aby neboli nikto ohrozený. Ak pracuje obyčajný robotník, stačí, keď zaklepem na mûr, a on hneď prestane, aby sa dozvedel, kto klepe a prečo. Ale, keďže jeho práca bude nielen dovolená, ale i rozkázaná, o chvíľu bude v nej pokračovať. Ak je to však, naopak, väzeň, mnou zapríčinený zvuk ho nastraší; bude sa báť prezradenia; nechá prácu a dá sa do nej až večer, keď bude myslieť, že každý leží a spí.“

Edmond vstal znova. Teraz sa mu nohy nepodlamovaly a v očiach sa mu netmelo. Šiel do rohu väzenia, odlomil vlhkom podožratý kameň a vrátil sa, aby za-

klepal na múr priam na mieste, kde sa zvuk ohlasoval najjasnejšie.

Zaklepal tri razy.

Hned po prvom údere zvuk stíchol sťa by čarom.

Edmond načúval z celej duše. Minula hodina, minuly dve, zvuk nezaznel znova. Edmond zapríčinil, že za múrom zavládlo úplné ticho.

Plný nádeje, Edmond zjedol niekoľko kusov chleba, vypil niekoľko dúškov vody, a vďaka silnej sústave, ktorou ho obdarila príroda, cítil sa skoro taký zdravý ako predtým.

Minul deň, a ticho trvalo stále.

Zavítala noc, no zvuk sa neozval znova.

„To je väzeň,“ vravel si Edmond s nevyslovou radostou.

Od tej chvíle sa mu hlava vyjasnila; chuť k životnej činnosti vrátila sa mu v plnej sile.

Noc minula bez ozveny najmenšieho zvuku.

Edmond v túto noc nezažmúril oka.

Nadišiel nový deň, vstúpil žalárnik, priniesol jedlo; Edmond už zjedol staré všetko; zjedol aj nové, načuvajúc stále, ale zvuk sa neozýval znova; chvejúc sa, že azda utíchol navždy, uraziac v kobke desať či dvanásť milí, otriasajúc niekoľko hodín železnými mrežami v okienku, vracajúc údom pružnosť a silu už dávno zabudnutým cvičením, slovom, chystajúc sa boriť so svojím budúcim osudom, ako zápasník, vypínajúci ramená a natierajúci telo olejom prv, ako vstúpi do arény. V prestávkach tejto horúčkovej činnosti však načúval, či sa zvuk neozýva znova, rozčuľoval sa rozšafnosťou väzna, ktorý neuhádol, že pri svojej osloboдiteľskej práci bol

vyrúšený iným väzňom, ktorý sa práve tak snažil dostať na slobodu ako on.

Minuly tri dni, minulo sedemdesiatdva smrteľných hodín, minúta počítaná za minútou!

Konečne raz večer, keď napokon odišiel žalárnik, keď Dantès už stý raz priložil ucho k múru, zdalo sa, ako by sa mu nebadaný záchvez bol tupo ozval v hlate, ktorú priložil k mlčiacim kameňom.

Dantès odstúpil, aby upokojil svoj rozčúlený mozog, niekoľko ráz obišiel celu a potom znova priložil ucho na to isté miesto.

Nebolo pochybnosti; niečo sa dialo na druhej strane. Väzeň zbadal nebezpečenstvo pokračovať v práci, dláto zamenil pákou.

Posmelený týmto objavom, Edmond sa rozhodol priskočiť na pomoc neúnavnému pracovníkovi. Najprv odsunul lôžko, za ktorým, ako sa mu zdalo, konalo sa dielo oslobodenia, a hľadal zrakom predmet, ktorým by sa mohol dať do steny, odstrániť vlhkú maltu a napokon vylúpiť kameň.

Jeho zrak nenašiel nič. Nemal ani noža, ani ostrého náčinia, zo železa boli len mreže, ale presvedčil sa už toľko ráz, že sú dobre zamurované, keď sa darmo namáhal, chtiac nimi otriast.

Celé zariadenie sa skladalo z lôžka, stolice, stola, vedra a krčaha.

Posteľ mala sice železné spojky, ale boli prišraubované ku drevu. Bol by potreboval nástroj, ktorým by bol šrauby vytiahol a spojku odtrhol.

Na stole a stolici nebolo nič, vedro sice malo kedysi ucho, ale bolo odstránené.

Dantèsovi ostávala už len jediná pomoc, totiž roz-

tľcť krčah a dať sa do roboty s ostrým kamenným črepom.

Pustil ho na kamennú dlažbu a krčah sa rozbil. Dantès si vybral dva či tri ostré črepy, ukryl ich v slamníku a ostatné nechal roztratené na dlažbe. Rozbitie krčaha bolo príliš obyčajnou príhodou, aby niekoho znepokojila.

Edmond mal na prácu celú noc, ale robota v tme napredovala zle, lebo musel pracovať podľa hmatu a cítil onedlho, že nedokonalý nástroj otupuje sa o tvrdší kameň. Pritisol lôžko na miesto a čakal deň. S nádejou vrátila sa mu trpežlivosť.

Načúval celú noc a počul, ako neznámy minér pokračuje v podzemnom diele.

Nastal deň, žalárnik vstúpil. Dantès mu povedal, že keď predošlý deň pil z krčaha, sa mu vyklízol, padol a rozbil sa. Žalárnik, hundrúc, šiel po nový krčah a ani sa nenamáhal posbierať a odnieť črepy starého.

O chvíľu sa vrátil, napomenul väzňa, aby bol opatrnejší, a odišiel.

Dantès počul s nevýslovnou radosťou zaškripieť závoru, keď sa predtým zatvárala, svieralo sa mu srdce. Počúval, ako sa vzdáluje ozvena krokov. A keď ich zvuk stíchol, Edmond vrhol sa na lôžko, odtiahol ho a pri svite slabého denného svetla, vnikajúceho do väzenia, zhliadol daromnú prácu, ktorú vykonal predošej noci, útočiac znova na prostriedok kameňa, miesto toho, aby bol začal maltou, ktorou bol vôkol kameň obložený.

Pod vplyvom vlhkosti bola malta sypká.

S radostným trepotom srdca videl Dantès, že sa malta lúpe v odlomkoch; odlomky boli sice celkom drobné, ale za pol hodiny odlúpal ich Dantès asi za hrst.

Matematik by bol mohol vypočítať, že asi prácou dvoch rokov, predpokladajúc, že sa nenarazí na skalu, bolo by možno prekopať chodbu na dve stopy širokú a dvadsať stôp hlbokú.

Väzeň si teraz robil výčitky, že na prácu nepoužil mnohé uplynuvšie hodiny, ktoré zmárnil v nádejach, modlitbách a zúfaní.

Asi od šiestich rokov, čo bol zatvorený, koľkú prácu mohol vykonať, hoc by aj bola napredovala len veľmi pomaly!

Táto myšlienka dodala mu novej horlivosti.

Po troch dňoch podarilo sa mu s neslýchanou opatrnosťou odstrániť maltu a obnažiť kameň; mûr bol složený z lámaného kameňa, medzi ktorým kde-tu pre väčšiu hutnosť bol vložený tesaný kameň. Dantès pracoval práve na jednom z týchto tesaných kameňov a teraz šlo o to vyvážiť ho zo základu.

Dantès to proboval nechtami, ale nechty nepostačovaly.

Črepy krčaha, vtisnuté do medzier, sa lámaly, keď ich chcel Dantès použiť za sochor.

Po hodinovom daromnom namáhaní Dantès vstal, majúc čelo uznojené potom úzkosti.

Už vari hneď na začiatku práce mal byť hatený a azda mal čakať, až jeho sused, ktorý mohol tiež ustať, vykoná všetko?

Tu mu umom prebleskla myšlienka. Stál, usmievajúci sa; potom zbrodené čelo mu oschlo.

Žalárnik každý deň prinášal Dantèsovi polievku na plechovej rajničke. V tejto rajničke bola polievka pre dvoch väzňov. Edmond totiž zbadal, že nádoba je alebo plná, alebo do polovice prázdna, podľa toho, či

žalárnik udelil pokrm najprv jemu alebo jeho susedovi.

Táto rajnička mala dlhú železnú rúčku; po tejto rúčke túžil Dantès, a keby bolo na ňom záležalo, bol by ju zaplatil desiatimi rokmi života.

Žalárnik vylial obsah rajničky do Dantèsovho taniera. Keď zjedol polievku drevenou lyžicou, Dantès umyl tanier, ktorý mu takto slúžil každý deň.

Večer postavil Dantès tanier na zem na pol cesty medzi dvere a stôl; žalárnik vkročiac stúpil na tanier a rozbil ho na tisíc kusov.

Teraz nebolo možno nič vyčítovať Dantèsovi; chybil, že nechal tanier na zemi, ale chybil aj žalárnik, že ne-hľadel na cestu.

Žalárnik sa teda uspokojil s hundraním.

Potom sa obzeral, do čoho by nalial polievku; Dantèsovo náčinie obmedzovalo sa len na jediný tanier, nebolo teda výberu.

„Nechajte tu rajničku,“ riekoł Dantès, „vezmíte si ju zas zajtra, keď mi prinesiete raňajky.“

Táto rada prišla vhod pohodlnému žalárnikovi, ktorý takto aspoň nemusel chodiť hore-dolu.

Nechal tam rajničku.

Dantès sa zachvel od radosti.

Teraz zjedol rýchlo polievku i mäso, ktoré podľa väzenského zvyku dáva sa do polievky. Pre istotu však, ak by si žalárnik vec rozmyslel, vyčkal asi hodinu, potom odsunul posteľ, vzal rajničku, vtišol koniec rúčky medzi tesaný, malty zbavený kameň a susedné lámavé kamenie a sťa by zdvihadlom začal ho dvíhať.

Lahké zakolísanie dokázalo Dantèsovi, že sa dielo dari.

A skutočne, o hodinu kameň bol von zo steny, kde

vznikla diera, majúca priemer pol druhej stopy. Dantès sobsíeral všetku maltu a zaniesol ju do kúta väzenia, kde črepom krčaha nashŕňal sivej hliny a prikryl ďou maltu.

Potom, chtiac využiť noc, keď už náhoda, či skôr jeho vynálezavý duch vložil mu do rúk taký cenný nástroj, pokračoval v dlabaní priam vášnivo.

Na svitaní vložil zas kameň do diery, pristavil lôžko ku stene a ľahol si.

Na raňajky dostával kus chleba; žalárnik vstúpil a položil chlieb na stôl.

„Neprinášate mi druhý tanier?“ spýtal sa Dantès.

„Nie,“ odvetil žalárnik; „lebo všetko ničíte, rozbili ste krčah a vašou vinou rozbil som tanier. Keby všetci väzni narobili toľko škody, vláda by to nevydržala. Nechám vám rajničku a nalejem vám vždy do nej polievky; tak aspoň vari nerozbijete svoju nádobu.“

Dantès zdvihol oči k nebu a složil ruky pod pokrovcom.

Kúsok železa, ktorý mu zostal, vylúdil z jeho srdca živší vznet vďaka proti nebu ako najväčšie dobrodenia, na ktorých bol účastný v minulom živote.

Ale zbadal, že od toho času, ako začal pracovať, druhý väzeň prestal.

Však to nprekážalo; to nebolo príčinou, pre ktorú by bol mal nechať úmysel; ak sused nepríde k nemu, príde on k susedovi.

Pracoval celý deň bez prestávky. Vďaka novému nástroju, do večera vydlabal viac ako za desať priečrúk kamenných trosiek, malty a cementu.

Ked' zavítala hodina žalárnikovej návštevy, podľa možnosti čím lepšie ponarovnával ohnutú rúčku rajnič-

ky a postavil ju na obvyklé miesto. Žalárnik nalial do nádoby dennú dávku polievky s mäsom, vlastne polievky s rybou, lebo bol práve pôstny deň, a väzni sa museli postiť tri razy do týždňa. Aj podľa toho by bolo bývalo možno počítať čas, keby to počítanie Dantès nebola dávno nechal. Nalejúc polievku, žalárnik odišiel.

Dantès chcel teraz zistiť, či jeho sused skutočne prestal pracovať.

Načúval.

Vládlo úplné ticho, práve tak ako cez tri dni, keď bola práca prerušená.

Dantès si vzdychol; bolo zrejmé, že mu sused nedôveruje.

Jednako Dantès neochabol a pokračoval v práci celú noc. Ale po dvoch či troch hodinách námahy narazil na prekážku. Železo nezaberalo a kízalo sa po hladkej ploche.

Dantès omakal rukami prekážku a zbadal, že prišiel na hradu.

Hrada zatarasovala Dantèsom vydlabaný otvor.

Teraz bolo treba dlabať pod ním i nad ním.

Nešťastný mladý mužský nemyslel na túto prekážku.

„Oh! Bože môj, Bože môj!“ zvolal. „Toľko som ťa prosil a úfal som sa, že ma vyslyšíš, Bože, ktorý si mi odňal slobodu života, Bože, ktorý si mi odňal mier smrti, Bože, ktorý si ma zas povolal k životu, Bože môj, zmiluj sa nado mnou, nenechaj ma zahynúť v zúfalstve.“

„Kto hovorí o Bohu a súčasne o zúfalstve?“ prehovoril hlas, ktorý sa zdal vinúť z podzemia, a tlmený nepreniknutelnou prekážkou, zaznieval mladému človeku hrobovým prízvukom.

Edmond cítil, ako sa mu ježia vlasy na hlave, a cúvol na kolenách.

„Ah!“ zašeptal, „počujem hovoríť človeka.“

Štyri či päť rokov Edmond nepočul ľudský hlas okrem žalárnika, a pre väzňa žalárnik nie je človekom: je živou bránou, je mrežou z mäsa a krvi, ktorá je pripojená ku mrežiam železným.

„Menom nebies!“ zvolal Dantès. „Vy, ktorý ste hovorili, hovorte ešte, hoc ma váš hlas nastrašil. Kto ste?“

„Kto ste vy?“ spytoval sa hlas.

„Nešťastný väzeň,“ odpovedal Dantès, ktorý pri odpovediach nerobil fažkosti.

„Z ktorej krajiny?“

„Z Francúzska.“

„Vaše meno?“

„Edmond Dantès.“

„Vaše povolanie?“

„Námorník.“

„Od kedy ste tu?“

„Od 28. februára 1815.“

„Váš zločin?“

„Som nevinný.“

„Z čoho ste obvinený?“

„Z účasti na sprisahanií pre návrat imperátora.“

„Ako! Pre návrat imperátora? Imperátor teda už nie je na tróne?“

„Vzdal sa vlády vo Fontainebleau r. 1814 a dopravili ho na ostrov Elbu. Ale odkedy ste tu vy, keď o tom nič neviete?“

„Od r. 1811.“

Dantès sa striasol. Ten človek bol vo väzení o štyri roky dlhšie ako on.

„Dobre, nedlabte už,“ hovoril hlas veľmi rýchlo;
„len to mi povedzte, ako vysoko je diera, ktorú ste vyryli?“

„Hned pri zemi.“

„Ako je skrytá?“

„Za mojou posteľou.“

„Bola na iné miesto postavená posteľ v tom čase,
ako ste tu?“

„Nikdy.“

„Kam vedie vaša cela?“

„Na chodbu.“

„A chodba?“

„Vychodí na dvor.“

„Beda!“ zašeptal hlas.

„Oh! Bože môj, čo sa stalo?“ zvolal Dantès.

„Stalo sa, že som sa zmýlil, že nepresnosť mojich nákresov ma oklamala, že nedostatok kružidla ma zničil, že čiara, o ktorú som sa na pláne zmýlil, v skutočnosti zodpovedá pätnásťim stopám a že som mûr, ktorý prekopávate, považoval za mûr pevnosti!“

„Vy ste sa teda snažili k moru?“

„Mal som to v úmysle.“

„A keby sa vám to bolo podarilo?“

„Bol by som sa doň hodil, bol by som doplával k niektorému z ostrovov, ktoré sú vôkol zámku If, alebo k ostrovu Daumu, alebo Tiboulenu, alebo ku pobrežiu, a bol by som zachránený.“

„Mohli by ste doplávať až ta?“

„Boh by mi bol dal silu. A teraz je všetko stratené.“

„Všetko?“

„Áno. Zapchajte starostlivo dieru a nepracujte už, nezapodievajte sa ničím a čakajte na moje zvesti.“

„Ale aspoň toľko, kto ste ... povedzte mi, kto ste?“

„Som ... som ... číslo 27.“

„Azda mi nedôverujete?“ spýtal sa Dantès.

Dantèsovi sa zdalo, ako by cez klenbu prenikal trpký smiech a dorážal až k nemu.

„Oh! som dobrý kresťan!“ zvolal, tušiac inštinktívne, že ho ten človek chce opustiť. „Prisahám vám na Krista, že by som sa radšej dal zabiť, ako by som vašim i mojim katom mal naznačiť hoc i len tieň pravdy! Ale menom nebies, neodnímajte mi vašu prítomnosť, neodnímajte mi váš hlas, lebo prisahám, rozbijem si o múr lebku, lebo som už na konci so svojimi silami, a vy budete mať moju smrť na svedomí!“

„Koľko máte rokov? Tak sa mi zdá, že váš hlas je hlas mladého mužského.“

„Neznám svoj vek, lebo som nemeral čas odvtedy, ako som tu. Viem len toľko, že mi išlo na devätnásť rok, keď ma uväznili 28. februára 1815.“

„Nie úplných dvadsaťsest' rokov,“ šeptal hlas. „V tom veku ešte človek nebýva zradcom.“

„Oh, nie, nie, prisahám vám,“ opakoval Dantès. „Už som vám povedal a opakujem vám, že by som sa radšej dal rozsekáť na kusy, ako by som vás mal zradit.“

„Dobre ste urobili, že ste ku mne hovorili, dobre ste urobili, že ste ma prosili, lebo som si chcel sostaviť iný plán a vzdať sa vás. Ale váš vek je zárukou, sídeme sa zas, môžete ma čakať.“

„A kedy?“

„Musím zistiť naše výhľady; čakajte, kým vám dám znať.“

„Ale ma neopustíte, nenecháte ma osamote, prídeťte ku mne, alebo mi dovolíte prísť k vám? Ujdime spolu, a ak nemôžeme ujsť, budeme rozprávať: vy o ľuďoch, ktorých milujete, ja o ľuďoch, ktorých milujem. Predsa len milujete dakoho.“

„Som na svete sám.“

„Tak budete milovať mňa; ak ste mladý, budem vaším druhom; ak ste starý, budem vaším synom. Mám otca, ktorý má teraz asi sedemdesiat rokov, ak žije; miloval som len jeho a devu, ktorá sa volá Mercedes. Otec na mňa nezabudol, to viem iste, ale ona, bohvie, či ešte na mňa myslí. Miloval by som vás, ako som miloval svojho otca.“

„Dobre,“ vravel väzeň, „do videnia zajtra.“

Tieto slová boli povedané s prízvukom, ktorý Dantès presvedčil; viacej si neželal, vstal, ako vždy opatrne odstránil odlomky malty a pristavil lôžko zas k múru.

Potom sa úplne oddal svojmu šťastiu. Už nebude osamelý a azda sa dostane aj na slobodu. A ak nebude na slobode, bude mať druha, a spoločné väzenie je už len polovičným väzením. Spoločné lkanie je skoro modlitbou; dvojitá modlitba je skoro chválospevom.

Dantès sa celý deň prechádzal po väzení s rozrasteným srdcom. Chvíľami ho radosť priam pridúšala; tu si sadol na lôžko a ruky tisol na hrud'. Pri najmenšom zvuku, dorážajúcim zvonka, priskakoval ku dverám. Raz alebo dva razy prelietla mu myšľou obava, aby ho neodlúčili od človeka, ktorého ešte nepoznal a ktorého jednako už miloval ako priateľa.

Bol rozhodnutý, ak by žalárnik odtisol jeho lôžko a sklonil hlavu, aby si prezrel otvor, že mu roztrieska hlavu balvanom, na ktorom stál krčah. Odsúdili by ho

na smrť, to vedel dobre. Ale či už nezomieral omrzenosťou a zúfalstvom vtedy, keď ten divotvorný zvuk ho vzkriesil znova k životu?

Večer prišiel žalárník; Dantès sedel na lôžku, lebo sa mu zdalo, že je tak lepšie zakrytý nedokončený otvor. Pozrel bezpochyby nejako divne na nepohodlného návštevníka, lebo žalárník sa ho spýtal:

„Tak, chcete vari zas šalieť?“

Dantès neodpovedal, obávajúc sa, aby hlasom neprezradil svoje pohnutie.

Žalárník odišiel, potriásajúc hlavou.

S príchodom noci Dantès si myslel, že jeho sused použije ticho a tmu na obnovenie rozhovoru, mýlil sa však; noc uplynula, a ani najmenšie hlesnutie neodpovedalo na jeho fibrózne očakávanie. Ale na druhé ráno, keď žalárník odišiel a Dantès práve odsunul lôžko od steny, začul tri pravidelné údery. Vrhol sa na kolená.

„Ste to vy?“ riekol; „tu som.“

„Odišiel už od vás žalárník?“ spýtal sa hlas.

„Áno,“ odvetil Dantès, „príde až večer; máme dvanásť hodín slobody.“

„Môžem teda robiť?“ riekol hlas.

„Áno, áno, áno, bez meškania, hned, prosím vás.“

Zdalo sa mu, že tá časť zeme, na ktorú Dantès, napolo súc skrytý v otvore, opieral sa rukami, pod ním povoľuje. Vrhol sa zpäť, kým hŕba zeme a zmrveného kamenia sosula sa do diery, ktorá sa zjavila pod otvrom, ktorý vydlabal on. A tu v pozadí tejto tmavej diery, ktorej hĺbku nemohol odhadnúť, zjavila sa hlava, ramená, a napokon celý človek, ktorý sa dosť zručne pretiahol cez vydlabaný otvor.

XVI. TALIANSKY UČENEC.

Dantès sovrel do náručia nového, tak dávno očakávaného piateľa a pritiahol ho k obločiku, aby ho svetlo, len slabo vnikajúce do kobky, celkom osvetilo.

Bol to človek nízkej postavy, s vlasmi ošedivenými skôr strádaním ako vekom, s prenikavými očami, zatienenými hustými obrvami, s čierou ešte bradou, ktorá siahala až na prsia. Jeho chudá, výrazná tvár bola preoraná hlbokými vráskami a smelé, charakteristické črty svedčily o tom, že je skôr človekom duševnej ako telesnej práce. Čelo hosta bolo zarosené potom.

Nebolo možno rozoznať pôvodný tvar jeho obleku, lebo visel s neho v zdrapoch.

Vyzeral asi ako šesťdesiatpäťročný, hoc istota jeho živých pohybov svedčila o tom, že je mladší, ako ho urobilo dlhé väzenie.

Nadšené zdravenie mladého človeka prijal so zrejmým potešením; jeho zmrazená duša v styku s touto blčiacou dušou začala sa zohrievať a mäknúť. Hoc bol trpko sklamaný, že našiel iné väzenie tam, kde sa úfal nájsť slobodu, predsa mu ďakoval s istou vrúcnosťou za jeho srdečnosť.

„Zistme najprv,“ riekol, „či možno pred zrakom dozorcov ukryť stopy môjho príchodu. Náš budúci pokoj závisí od toho, aby nevedeli nič o tom, čo sa stalo.“

Nachýlil sa k otvoru, vzal kameň, ktorý i pri jeho váhe ľahko zdvihol, a vložil ho dovnútra.

„Tento kameň bol veľmi nedbanivo odstránený,“ riekol, krútiac hlavou; „čo nemáte nástroje?“

„A vy?“ spýtal sa Dantès s počudovaním. „Vy azda máte nejaké?“

„Zhotovil som si ich niekoľko. Okrem pilníka mám všetko, čo potrebujem: dláto, kliešte, sochor.“

„Ó, tak rád by som videl výtvory vašej trpežlivosti a vynaliezavosti,“ riekoł Dantès.

„Hľadťe, tu je dláto.“

A ukázal mu silnú, ostrú čepel s drevenou rúčkou.

„Z čoho ste si to urobili?“ spýtal sa Dantès.

„Zo spojky mojej posteľe. Týmto nástrojom vydľabal som si chodbu, ktorá ma doviedla až sem; asi päťdesiat stôp.“

„Päťdesiat stôp!“ zvolal Dantès skoro s úžasom.

„Hovorte ticho, mladý človeče, hovorte ticho; často sa stáva, že pri dverách žalára niekto načúva.“

„Vedia, že som sám.“

„To je jedno.“

„Hovoríte, že prv, ako ste prišli sem, prekopali ste päťdesiat stôp?“

„Áno, asi taká vzdialenosť delí vašu celu od mojej. Ale pre nedostatok geometrických prístrojov zle som vypočítal rozmerы. Ukázalo sa, že elipsa nemá štyridsať, ale má päťdesiat stôp. Ako som vám už povedal, chcel som sa dostaviť k vonkajšej stene, preraziť ju a vrhnúť sa do mora. Miesto toho, aby som podkopal chodbu, do ktorej vedie vaša kobka, kopal som pozdĺž nej. Všetka moja práca je daromná, lebo chodba vedie na dvor, plný stráží.“

„To je pravda,“ riekoł Dantès; „ale chodba vedie len pozdĺž jednej steny, a moja cela má štyri.“

„Áno, jedna z nich je zo skaly; desať robotníkov, vystrojených všetkými potrebnými nástrojmi, muselo by pracovať desať rokov, aby prerazilo skalu; táto druhá susedí asi so základmi gubernátorovho bytu, dostali by

sme sa do pivníc, ktoré sa zatvárajú kľúčom, a boli by sme v pasci. Tretia stena vedie — počkajte — kam vede tá tretia stena?!"

Bola to stena, do ktorej umiestili oblôčik, ktorým prenikalo do kobky trochu svetla. Tento oblôčik, cez ktorý by nepreliezlo ani dieťa, mal ešte tri mreže, ktoré mohly upokojiť aj najopatrnejšieho dozorca, lebo útek tadiaľto bol nemožný.

Hosť, dajúc túto otázku, pritiahol stôl pod okno.

„Vystúpte na stôl,“ riekol Dantèsovi.

Dantès poslúchol, vyliezol na stôl, a uhádnuc myšlienku svojho druha, oprel sa chrbotom o mûr a otrčil mu ruky.

Ten, ktorý sa pomenoval číslom svojej chyže a ktorého pravé meno Dantès ešte nepoznal, vyskočil rýchlejšie, ako bolo podľa jeho veku možné očakávať, s obratnosťou mačky alebo jašterice najprv na stôl, so stola potom na Dantèsove ruky a s rukami na ramená. Takto ohnutý v polovici tela, lebo klenba kobky mu nedovoľovala, aby sa vzpriamil, prestrčil hlavu cez prvý rad mreží a tak mohol nazrieť shora nadol.

Hned' však rýchlo stiahol hlavu zpäť.

„Oh! Oh!“ riekol, „tušil som to.“

Sviezol sa pozdĺž Dantèsovho tela na stôl a so stola skočil na zem.

„Čo ste tušili?“ spýtal sa úzkostlivý mladý človek, soskočiac tiež k nemu.

Starý väzeň uvažoval.

„Áno,“ riekol, „tak je to; štvrtá stena vašej cely vede na vonkajšiu galeriu, akúsi okružnú cestu, kade chodia hliadky a kde stojí stráž.“

„Je to iste tak?“

„Videl som šišak vojaka a koniec jeho pušky, preto som tak rýchlo stiahol hlavu, bál som sa, že ma zbadajú.“

„Teda?“ riekoval Dantès.

„Vidíte, že nemožno ujsť cez vašu celu.“

„A tak?“ pokračoval mladý človek so spýtavým prízvukom.

„A tak,“ povedal starý väzeň, „nech sa stane vôlea božia.“ Starcovými črtami rozhostil sa výraz hlbokej rezignácie.

Dantès s počudovaním, ku ktorému sa družil obdiv, pozrel na človeka, ktorý sa s takým filozofickým mirom vzdáva taký dlhý čas roznečovanej nádeje.

„A teraz by ste mi nepovedali, kto ste?“ spýtal sa Dantès.

„Oh! Bože môj, áno, ak vás to ešte môže zaujímať, keď vám už v ničom nemôžem osoziť.“

„Môžete mi osoziť potechou a podporou, lebo tak sa mi vidí, že ste silný medzi silnými.“

Abbé sa smutne usmial.

„Som abbé Faria,“ riekoval, „väznený, ako už viete, na zámku If od roku 1811. Ale bol som tri roky zatvorený v pevnosti Fenestrelle. Roku 1811 ma dopravili z Piemontu do Francúzska. Vtedy som sa dozvedel, že osud obdaril Napoleona, ktorému sa zdal v tom čase podrobený, syna a tento syn bol v kolíske menovaný rímskym kráľom. Nemal som ani potuchy o tom, čo ste mi práve povedali, že o štyri roky neskoršie kolos sa zrútil. Kto vládne teraz vo Francúzsku? Vari Napoleon II.?“

„Nie, Ľudovít XVIII.“

„Ľudovít XVIII., brat Ľudovíta XVI. — divné

a záhadné je riadenie neba. Aký úmysel mala Prozreťnosť, keď ponížila človeka, ktorého vyvýšila, a povýšila toho, ktorého ponížila?“

Dantès sledoval pohľadom človeka, ktorý, zapodievajúc sa osudom sveta, na chvíľu zabudol na svoj vlastný osud.

„Áno, áno,“ pokračoval abbé. „Je to tak ako v Anglicku: po Karolovi I. Cromwell, po Cromwellovi Karol II., a možno po Jakubovi II. nejaký zať, nejaký príbuzný, nejaké knieža z Oranie; stathonder stane sa kráľom; potom nové právo ľudu, potom konštitúcia, napokon sloboda. Vy to uvidíte, mladý človeče!“ riekol, obracajúc sa k Dantèsovi a pozerajúc na neho hlbockými, žiarivými očami, aké mohli mať proroci. „Vo vašom veku to možno zhliadnuť, vy to uvidíte.“

„Áno, ak ztadeto vyjdem.“

„Ah! Máte pravdu,“ prisvedčil abbé Faria. „Sme väzni; sú chvíle, keď na to zabúdam a keď ešte moje oči prenikajú múrmi, svierajúcimi ma, a myslím, že som na slobode.“

„A prečo ste väznený?“

„Ja? Lebo som roku 1807 snoval plán, ktorý chcel Napoleon uskutočniť roku 1811, lebo som chcel ako Machiavelli medzi tými kniežatkami, ktoré robily z Talianska hniezdo drobných, tyranských a slabých kráľovstiev, vybudovať veľkú a jedinú ríšu, kompaktnú a silnú; preto, lebo som mysel, že som v korunovanom hlupcovi našiel svojho Caesara Borgiu, ktorý sa tváril, ako by ma chápal, aby ma mohol bezpečnejšie zradiť. Bol to projekt Alexandra VI. a Klementa VII. Vždy sa na niečom stroskoce, keď sa ho oni márne ujímali a keď

ho nemohol uskutočniť Napoleon; Taliansko je zrejme prekliate.“

A starec sklonil hlavu.

Dantès nechápal, ako môže človek za takéto záujmy klásť na váhu svoj život; a hoci poznal Napoleona, ktorého videl a s ktorým sa shováral, nemal ani potuchy o tom, kto je Klement VII. a Alexander VI.

„Nie ste vy ten duchovný,“ rieko Dantès, začína júc súhlasiť s náhľadom žalárnika, ktorý bol na zámku If všeobecným náhľadom, „ktorého považujú za . . . chorého?“

„Ktorého považujú za blázna, chcete povedať, všakver?“

„Neopovážil som sa,“ vravel Dantès s úsmevom.

„Áno, áno,“ pokračoval Faria s trpkým smiehom, „áno, som to ja, ktorého pokladajú za blázna, zabávam oddávna hostí tohto väzenia a zabával by som aj drobné deti, keby nejaké boly na tomto mieste beznádejnej bolesti.“

Dantès stál na chvíľu nepohnute a nemo.

„Vy sa teda zriekate úteku?“ rieko.

„Vidím, že útek je nemožný; chcieť uskutočniť to, čo nechce Boh, znamenalo by vzburu proti Bohu.“

„Prečo tratiť smenosť? Bolo by neskromnosťou žia dať od Prozreteľnosti, aby hned prvý pokus bol odmenený úspechom. Či by ste nemohli začať v inom smere to, čo ste podnikali v tomto smere?“

„A či vy viete, čo som vykonal, keď hovoríte o novom podnikaní? Či viete, že som potreboval štyri roky, kým som si zhотовil nástroje? Či viete, že od dvoch rokov ryjem a dlabem zem, tvrdšiu ako žula? Či viete, že som musel ohlodať kamene, o ktorých by som si ino-

kedy bol mysel, že nimi ani nehnem, že sa míňaly celé dni v tejto titanskej práci a že často som býval večer blažený, keď som odstránil na štvorcový palec starého, v kameň stvrdnutého cementu? Či viete, že, aby som mal kam podieť hlinu a kamenie, ktoré som vyhrabal, musel som prelomiť klenbu schodišťa a do tej diery som sypal po trochách všetky sutiny, takže diera je dnes plná a ja by som nevedel, kam podieť za hrst prachu? A či viete napokon, že som sa úfal dosahovať už ciel svojich všetkých námah, že som práve cítil silu dokončiť túto úlohu a že teraz Boh nielen že tento ciel odsunuje, ale prenáša ho, nevedno kam? Ah, hovorím vám, opakujem vám to, že už v budúcnosti neurobím nijaký pokus na dosiahnutie slobody, keďže vôle božia je, aby ona bola navždy stratená.“

Edmond sklonil hlavu, aby neprezradil, že radosť nad získaním druhu mu prekáža, ako by bolo jeho povinnosťou, bolestiť s väzňom nad nemožnosťou zachrániť sa.

Abbé Faria si sadol na Edmondovo lôžko a Edmond zostal stáť.

Mladý človek nemyslel nikdy na útek. Sú veci, ktoré sa zdajú také nemožné, že človeku nesíde ani na um pokúsiť sa o ne a že im inštinktívne vyhýba. Prehrabať sa pod zemou na diaľku päťdesiat stôp, venovať tomuto výkonu tri roky práce, ak by sa vydarila, dostat sa nad priepasť, ktorá sa rúti strmhlav do mora, skočiť z výšky päťdesiat, šesťdesiat, azda aj sto stôp, roztrepať si pádom hlavu o nejaké bralo, ak úskoka prv netrafí guľka stráže, a musieť po dokonaní všetkých týchto nástrah ešte plávať jednu milu, to bolo príliš smelé, aby

sa človek neodovzdal osudu, a videli sme, že by Dantès tejto rezignácií bol podľahol.

Teraz však, keď mladý človek videl starca, ktorý s toľkou energiou tkvel na živote a ktorý mu dal príklad takej zúfalej odhodlanosti, začal uvažovať a merať svoju odvahu. Iný sa pokúsil o to, čo jemu ani na um nesišlo; iný, starší, slabší, neobratnejší ako on, zadovážil si obratnosťou a vytrvanlivosťou všetky nástroje, ktoré mu boli potrebné k tomu neuveriteľnému výkonu, ktorého úspech zmaril len zlý výpočet; keď to iný dokázal, Dantèsovi nebolo nič nemožné: Faria sa prehrabal na päťdesiat stôp, on sa prehrabe na sto. Faria s päťdesiatimi rokmi potreboval na vykonanie svojho diela tri roky; Dantès, majúc polovičku Fariových liet, bude potrebovať šesť rokov. Faria, abbé, učenec, duchovný, nebál sa preplávať zo zámku If na ostrov Daume, Ratonneau alebo Lemaire: on, Edmond, námorník, odvážny morec, ktorý sa tak často spúšťal na dno mora, aby odlomil koralovú ratolest, váhal by plávať jednu míľu? Či nezotrval celé hodiny na mori, a nezastal ani nohou na brehu? Nie, nie, Dantès potreboval byť len povzbudený príkladom. Všetko, čo urobil alebo by mohol urobiť iný, to urobí aj Dantès.

Mladý človek premýšľal chvíľu.

„Našiel som to, čo ste hľadali,“ riekoval starcovi.

Faria sa striasol.

„Vy?“ riekoval, zdvihnúc hlavu, tónom, ktorý prezádzal, že ak Dantès hovorí pravdu, skleslosť jeho druha nebude trvať dlho. „Vy? Teda, čo ste našli?“

„Chodba, ktorú ste prelomili, aby ste sa dostali zo svojej izby sem, ľahá sa tým istým smerom ako vonkajšia galeria, však?“

„Áno.“

„Iste je od nej vzdialená len na pätnásť krokov, pravda?“

„Najviacej.“

„Tak teda v strede chodby prekopeme priechod, tvoriaci sťa by rameno kríža. Teraz si to presnejšie vymieriate. Vyjdeme na vonkajšiu galeriu, zabijeme stráž a ujdeme. Aby sa projekt vydaril, na to je potrebná len smelosť, ktorú máte, a sila, ktorá mi nechýba. O trpezlivosti nehovorím; vy ste ju už dokázali a ja ju dokážem.“

„Moment!“ riekol abbé. „Nevideli ste, môj drahý, akého druhu je moja smelosť a ako mienim využiť svoje sily. Čo sa týka trpezlivosti, myslím, že som bol dosť trpezlivý, keď som každé ráno začínal nočnú prácu a každý večer dennú prácu. Ale vtedy, rozumejte ma dobre, mladý človeče, vtedy sa mi zdalo, že slúžim Bohu, oslobodzujúc jedno z jeho stvorení, ktoré, súc nevinné, nemohlo byť zatratené.“

„No, a či to nie je aj teraz tak?“ spýtal sa Dantès.
„Azda sa cítite vinný od chvíle, ako ste sa so mnou stretli?“

„Nie, ale nechcem sa ním stať. Až doteraz som sa nazdával, že mám do činenia len s vecami, a vy mi teraz navrhujete, aby som mal do činenia aj s ľuďmi. Mohol som prervať stenu, zničiť schody, ale nikdy neprebodením hruď a nezničím život!“

Dantès urobil ľahký pohyb prekvapenia.

„Ako?“ riekol, „majúc možnosť oslobodiť sa, dali by ste sa zadržať takým škrupuliam?“

„A prečo ste,“ odvetil Faria, „nesrazili niekedy večer nohou stola svojho žalárnika, prečo ste si neobliekli jeho šaty a nepokúsili sa o útek?“

„Nesišlo mi to na um,“ odvetil Dantès.

„Že sa už inštinktívne desíte pred takým zločinom, preto ste naň ani nepomysleli; lebo v jednoduchých a dovolených veciach naše prirodzené náklonnosti vymedzujú nám cesty nášho práva. Tiger, ktorý je od prirodzenosti krvilačný, ktorého určením je, aby ním bol, potrebuje len jedno, aby mu čuch oznámil, že je na blízku korisť. Hned skočí za korisťou, vrhne sa na ňu a rozkmáše ju. Poslúcha svoj pud. Naopak človek, má v krvi odpor; nie sú to spoločenské zákony, ktoré sa vzpierajú vražde, ale zákony prirodzené.“

Dantès bol v rozpakoch; bol to skutočne výklad o tom, čo sa odohrávalo nevedome v jeho duchu, lepšie rečeno v jeho duši, lebo sú myšlienky, ktoré prýšťia z hlavy, a iné, ktoré prýšťia zo srdca.

„A potom,“ pokračoval Faria, „skoro od dvanásť liet, ako som vo väzení, prebral som v duchu všetky slávne úteky. Videl som, že sa len zriedka podarili. Šťastné úteky, ktoré boli korunované úplným úspechom, boli všetky obozretne premyslené a postupne prípravené; tak ušiel vojvoda de Beaufort zo zámku Vincennes, abbé Dubuqui z Fort-l’Eveque a Latude z Bastilly. Sú možnosti, ktoré môže poskytnúť náhoda: tie sú najlepšie. Čakajme na príležitosť, verte mi, a ak sa naskytne, využijeme ju.“

„Vy ste mohli čakať,“ povedal Dantès vzdychajúc; „dlhá práca vyplnila každú vašu chvíľu a ak ste nemali prácu, ktorá vás zaujímalu, mali ste nádeje, ktoré vás potešovaly.“

„Nezapodieval som sa len tým,“ vravel abbé.

„A čo ste robili?“

„Písal som alebo som študoval.“

„Dávajú vám azda papier, perá a atrament?“

„Nie,“ odvetil abbé, „robím si to sám.“

„Vy si robíte papier, perá a atrament?“ zvolal Dantès.

„Áno.“

Dantès pozrel na abbého s obdivom; ale len ľažko mohol tomu veriť. Faria si povšimol tú ľahkú pochybnosť.

„Ked' prídeťte ku mne,“ riekol mu, „ukážem vám úplné dielo, výsledok myslenia, bádania a hľbania celého svojho života, o ktorom som hútal v tôni Kolosea v Ríme, pod stĺpom svätého Marka v Benátkach, na brehoch Arna, vo Florencii, netušiac, že žalárnici medzi štyrmi stenami zámku If poprajú mi dosť slobodného času, aby som ho mohol dovršiť. Je to: rozprava o možnosti všeobecnej monarchie v Taliansku. Bude to veľký kvartový sväzok.“

„Napísali ste ho?“

„Na dve košelete. Vynašiel som preparát, ktorý robí plátno hladkým a silným ako pergamen.“

„Ste chemik?“

„Trochu. Poznal som Lavoisiera a som v priateľstve s Cabanisom.“

„Ale k takému dielu ste potrebovali historické pramene. Azda ste mali nejaké knihy?“

„Moja knižnica v Ríme mala päťtisíc sväzkov. Ich stálym čítaním prišiel som na to, že zo stopäťdesiat dobre vybraných diel možno získať aj ked' nie úplný súbor ľudských vedomostí, tak aspoň toľko, čo je človeku užitočné poznáť. Venoval som tri roky života opäťovanému prečítaniu týchto stopäťdesiat sväzkov, takže som ich vedel bezmála nazepamäť, ked' ma zavreli. Vo

väzení ľahkou námahou pamäti rozpamäťal som sa na ne celkom. Tak by som vám mohol nazpamäť recitovať Thukydida, Xenofonta, Plutarcha, Tiľa Livia, Tacita, Stradu, Jordanisa, Danteho, Montaigna, Shakespeara, Spinozu, Machiavelliho a Bossuetta. Menujem vám len najdôležitejších.“

„Poznáte teda niekoľko rečí?“

„Poznám päť živých rečí, viem po nemecky, po francúzsky, po taliansky, po anglicky a po španielsky; s pomocou starej gréčtiny rozumiem novogrécky; ale túto reč viem zle, práve sa ju učím.“

„Učíte sa ju?“ riekol Dantès.

„Áno, sostavil som si slovník slov, ktoré poznám, usporiadal som ich, sostavoval, obracal a prevracal, tak, aby mi slúžily na vyslovenie myšlienky. Poznám asi tisíc slov, práve toľko, koľko najnevyhnutejšie potrebujem, hoci v slovníkoch je ich, tuším, stotisíc. Nebudem sice výrečný, ale dorozumiem sa veľmi dobre, a to stačí.“

Diviac sa vždy väčšmi, Edmond začal považovať schopnosti tohto zvláštneho človeka skoro za nadprirodzené; chtiac ho dolapiť pri nejakom omyle, pokračoval:

„Ale ak vám nedali perá, čím ste mohli napísat ten objemný sväzok?“

„Narobil som si znamenitých pier, ktoré by boli hľadanejšie ako obyčajné, keby bol materiál známy, z chrupiek hláv tých ohromných merlán, ktoré dostávame niekedy v pôstne dni. S veľkou radosťou vítam každú stredu, piatok a sobotu, lebo mi prinášajú nádej na zveľadenie mojich perových zásob, a moje historické práce sú, priznám sa, mojím najmilším zamestnaním.

Ponoriac sa do minulosti, zabúdam na prítomnosť; kráčajúc slobodne a nezávisle dejinami, zabúdam, že som väzňom.“

„Ale atrament?“ riekol Dantès. „Z čoho ste si narobili atramentu?“

„V mojej cele bol raz kozub,“ odpovedal Faria. „Tento kozub bol bezpochyby v krátkom čase pred mojím príchodom zapchatý, ale kúrili v ňom dlhé roky, jeho celé nútro je zasadzené. Sadze smiešam s trochou vína, ktoré dostávam každú nedelu, to mi poskytuje znamenitý atrament. Zvláštne poznámky, ktoré majú padnúť do oču, píšem krvou, získanou bodnutím do prsta.“

„A kedy budem môcť všetko to vidieť?“ spýtal sa Dantès.

„Kedy budete chcieť,“ odvetil Faria.

„Oh, hned!“ zvolal mladý človek.

„Podte teda za mnou,“ riekol abbé.

A vrátil sa podzemnou chodbou, v ktorej zmizol. Dantès ho nasledoval.

XVII. ABBÉHO CELA.

Edmond prešiel schýlený, ale inak dosť ľahko, podzemnou chodbou a prišiel na jej druhý koniec, ústiaci do abbého cely. Tam sa chodba úžila a sotva mala toľký otvor, ktorým sa mohol človek pretiahnuť. Abbého cela bola dláždená. Zdvihnúc jednu z dlaždíc, umiestenú v najtmavšom kúte, začal abbé namáhavú prácu, ktorej konečný výsledok videl Dantès.

Sotva mladý človek vošiel a vystrel sa, prezrel si

veľmi pozorne celu. Na prvý pohľad nezbadal v nej nič zvláštne.

„Dobre,“ riekol abbé, „ešte je len štvrt na jednu, máme teda ešte niekoľko hodín času.“

Dantès sa obzrel, skúmajúc, na akých hodinách mohol abbé tak presne zistiť čas.

„Pozrite na lúč svetla, ktorý vniká oblokom,“ riekol abbé, „a pozrite na tieto čiary, ktoré som načrтал na stenu. S pomocou týchto čiar, ktoré som skombinoval podľa dvojitého pohybu zeme a elipsy, ktorú opisuje okolo slnca, poznám čas presnejšie, ako keby som mal hodiny, lebo hodiny sa odchyľujú, ale slnce a zem sa neodchyľujú nikdy.“

Dantès z tohto výkladu nechápal nič; vidiac zpoza hôr vychodiť slnce a zapadať do Stredozemného mora, myslal si vždy, že sa pohybuje ono, a nie zem. Pohyb zemegule, na ktorej býval a ktorý predsa nebadal, zdal sa mu skoro nemožný. V každom slove druhá videl tajomstvá vedy, jej hĺbky boli práve také obdivuhodné ako zlaté a diamantové bane, ktoré navštívil, keď ešte skoro v detskom veku konal cestu do Guzaretu a Golcondy.

„Nože,“ riekol abbému, „nemôžem sa dočkať, aby som videl vaše poklady.“

Abbé pristúpil ku kozubu, odstránil dlátom, ktoré vždy držal v ruke, kameň, ktorý tvoril kedysi ohnište a ktorý zakrýval dosť hlbokú dutinu. V tejto dutine mal skryté všetky predmety, ktoré spomíнал pred Dantèsom.

„Čo chcete vidieť najprv?“ spýtal sa ho.

„Ukážte mi vaše veľké dielo o kráľovstve v Taliiansku.“

Abbé vyňal z drahocennej schránky tri alebo štyri bláne plátna, svinutého ako papirusové listy. Boly to asi na štyri palce široké a asi na osemnásť palcov dlhé pruhy plátna. Tieto číslované pruhy boli pokryté písmom, ktoré Dantès mohol čítať, lebo boli písané po taliansky, v rodnej reči abbého, a Dantès, Provensal, rozumel jej dokonale.

„Vidíte,“ vravel mu abbé, „tu je všetko; je tomu asi týždeň, čo som dolu pod šesťdesiaty ôsmy pruh napísal slovo ‚koniec‘. Padly tomu v obec moje dve košeľe a všetky vreckovky. Ak sa raz dostanem na slobodu a ak sa v Taliansku nájde kníhtlaciар, ktorý by sa to odvážil vytlačiť, moja sláva je zaistená.“

„Áno,“ vravel Dantès, „vidím. A teraz, prosím vás, ukážte mi perá, ktorými ste napísali toto dielo.“

„Pozrite,“ riekoł Faria.

A ukázal mladému človeku asi šesť palcov dlhú a ako držadlo štetca hrubú paličku, na konci ktorej a okolo ktorej bola prievnená chrupka, ešte atramentom zašpinená, o ktorej abbé vravel Dantèsovi; bola zahrotená a rozpoltená ako obyčajné pero.

Dantès si ju obzrel a hľadal očami nástroj, ktorým ju abbé mohol tak presne rozrezat.

„Ah! áno,“ povedal Faria, „nožíček, pravda? To je moje majstrovské dielo; spravil som ho, práve tak ako tento nôž, zo starého železného svietnika.“

Nožíček bol ostrý ako britva. Nôž mal výhodu, že mohol slúžiť za nôž aj za dýku.

Dantès si prezeral všetky tie predmety práve tak pozorne, ako si v marseillských obchodoch často prezeral medzi zriedkavostami nástroje, ktoré zhovili di-

„Len smenosť, sily sa vám zas vrátia,“ tešil ho Dantès, sadajúc si na abbého lôžko a chytajúc ho za ruku.

Abbé potriasol hlavou.

„Posledný raz,“ riekol, „trval záchvat pol hodiny, potom som cítil hlad a vstal som sám, teraz nemôžem hnúť pravou rukou a nohou; mám ponúrenú myseľ, čo svedčí o zaliatí mozgu. Po tretie príde úplné ochromenie, alebo zostanem mŕtvy na mieste.“

„Nie, nie, nebojte sa, nezomriete; ten tretí záchvat — ak vás stihne — stihne vás na slobode. Zachránim vás ako teraz, a lepšie ako teraz, pretože budeme mať všetky potrebné prostriedky poruke.“

„Priateľ môj,“ riekol starec, „neklamte sa, práve pominulá kríza odsúdila ma na doživotné väzenie: aby som mohol ujsť, musel by som mať zdravé nohy.“

„Nuž počkajme týždeň, mesiac, dva mesiace, ak to bude potrebné, do toho času sa vám vrátia sily; všetko je pripravené na útek a môžeme mu určiť deň a hodinu. V deň, keď sa budete cítiť dosť silný na plávanie — v ten deň uskutočníme svoj úmysel.“

„Nebudem už nikdy plávať,“ povedal Faria, „toto rameno nie je ochromené na deň, ale navždy. Zdvihnite ho, a uvidíte, aké je ťažké.“

Mladý človek zdvihol starcovo rameno, ktoré bezvládne kleslo nazad, a vzdychol.

„Teraz ste presvedčený, Edmond, však?“ riekol abbé. „Verte mi, viem, čo hovorím. Od chvíle, keď ma táto choroba zachvátila prvý raz, neprestal som o tom rozmýšľať. Očakával som to dedičstvo nášho rodu; môj otec zomrel pri treťom záchvate, môj dedo podobne. Lekár, ktorý mi pripravil túto tekutinu a ktorým nie

je nik druhý ako slávny Cabanis, predpovedal mi ten istý osud.“

„Lekár sa mýlil!“ zvolal Dantès. „A čo sa týka vášho ochromenia, neprekáža mi. Vezmем vás na chrbát a budem plávať s vami.“

„Dieťa,“ riekol abbé, „ste námorník, ste plavec, viete teda iste, že človek, obťažený takým bremenom, neurobil by v mori ani päťdesiat temp. Nedajte sa teda klamať preludmi, ktorým neverí ani vaše srdce: ja zostanem tu, kým něuderí hodina môjho oslobodenia, ktorá môže teraz zavítať len so smrťou. Vy však utečte, ujdite! Ste mladý, obratný, silný, nestarajte sa o mňa, vraciam vám vaše slovo!“

„Nuž,“ riekol Dantès, „tak zostanem aj ja.“

Vstal, vystrel k starcovi slávnostne ruku a riekol:

„Prisahám pri Kristovej krvi, že vás neopustím, len v hodine smrti.“

Faria hľadel na vznešeného, prostého a ušľachtilého mladého človeka a čítal v jeho črtách, najčistejšou oddanosťou oživených, úprimnosť jeho citu a statočnosť jeho prísahy.

„Nuž,“ riekol chorý, „vďaka, prijímam.“

A podávajúc mu ruku, pokračoval:

„Za takú nezištnú obetavosť budete, môžbyť, odmenený, ale ja ešte nemôžem a vy nechcete odísť, bude treba zas vyplniť dieru, vydlabanú pod galeriou; tadiľ chodiaci vojak mohol by si na podrytom mieste všimnúť dutý zvuk, upozorniť na to dozorcov, a potom by sme boli vyzradení a odlúčení. Chodťte, vykonajte tú prácu, pri ktorej, žiaľ, nemôžem vám byť už na pomoci: ak bude treba, venujte tomu celú noc a príďte až zajtra

ráno po žalárikovej návšteve; chcem vám povedať niečo veľmi dôležité.“

Dantès, upokojený abbého úsmevom, stisol mu ruku a odišiel, vedený posluchom a úctou, ktorú vždy preukazoval svojmu starému priateľovi.

XVIII. POKLAD.

Ked' na druhý deň ráno Dantès vošiel do cely svojho druha v zajatí, našiel Fariu sedieť s pokojným výrazom tváre.

Vo svetle lúča, vnikajúceho cez okienko cely, držal v ľavej ruke, ktorou ešte hýbal, kus roztvoreného papiera, čo, stále svinutý v tenký kotúč, mal tvar trubice, vzdorujúcej narovnaniu.

Bez slova ukázal papier Dantèsovi.

„Čo je to?“ spýtal sa Dantès.

„Obzrite si to dobre,“ riekol s úsmevom abbé.

„Hľadím, nakoľko mi len zrak stačí,“ odvetil Dantès, „a vidím len polospálený papier, na ktorom sú neobyčajným atramentom napísané gotické písmená.“

„Tento papier, priateľ,“ riekol Faria, „teraz, keď som vás vyskúsil, môžem vám všetko prezradíť — je mojím pokladom, z ktorého vám od dneška patrí polovica.“

Na čelo Dantésa vystúpil chladný pot. Za celý ten dlhý čas až do tohto dňa vyhýbal všemožné rozhovoru o abbého poklade, pre ktorý liplo na úbožiakovi obvinenie zo šialenstva. Vrodená jemnosť velila Dantèsovi, aby sa netýkal tejto bolestne vibrujúcej struny. A Faria tiež mlčal. Starcovo mlčanie Dantès považoval za návrat

k rozumnosti; teraz sa mu zdalo, že tých niekoľko slov, ktoré po takej ľažkej kríze unikly Fariovi, oznamuje vážnu recidívu duševnej poruchy.

„Vaším pokladom?“ zajakal sa Dantès.

Faria sa usmial.

„Áno,“ riekol; „máte v každom ohľade ušľachtilé srdce, Edmond, a badám podľa vašej bledosti a rozechvenosti, čo sa vo vás deje. Nie, nebojte sa, nešaliem. Poklad jestvuje, Dantès, ak som sa ho nemohol zmocniť ja, zmocníte sa ho vy; nechcel ma nik vypočuť, nechcel mi nik veriť, lebo ma pokladali za blázna. Ale vy, ktorý iste viete, že nie som ním, vypočujte ma a potom, ak budete chcieť, mi uveríte.“

„Ah,“ šeptal Edmond sám sebe, „zas ho zachvátila šialenosť! Toto nešťastie mi chýbalo!“

Nahlas však riekol Fariovi:

„Priateľ môj, zmoril vás možno záchvat, nechcete si trocha odpočinúť? Ak si želáte, vašu história vypočujem zajtra, ale dnes vás budem len ošetrovať. Ostatne,“ pokračoval s úsmevom, „je to s tým pokladom také naliehavé?“

„Veľmi naliehavé, Edmond!“ odvetil starec. „Kto vie, či zajtra alebo pozajtre nepríde tretí záchvat? Uvážte, potom by bolo po všetkom! Áno, je to pravda; často som myslieval s trpkou radosťou na bohatstvo, ktoré by založilo blahobyt desiatich rodín, ktoré je však stratené pre mojich prenasledovateľov: táto myšlienka bola mou pomstou, a ja som ju pozvoľna vychutnával v tme kobky a v zúfalstve zajatia. Ale teraz som odpustil svetu pre lásku k vám; teraz, keď vás vidím mladého, v splne budúcnosti, a pomyslím na šťastie, ku ktorému vám môže dopomôcť odhalenie, ľakám sa odkladania

a desím sa, že by som takému dokonalému majiteľovi, ako ste vy, nemohol zabezpečiť vlastníctvo toľkého zakopaného bohatstva.“

Edmond odvrátil hlavu s povzdychom.

„Stále nedôverujete, Edmond,“ pokračoval Faria, „či vás nepresvedčil môj hlas? Vidím, že potrebujete dôkazy. Nože, prečítajte si tento papier, ktorý som neukázal nikomu.“

„Zajtra, priateľ môj,“ rieko Edmond, ktorý sa zdráhal poddať starcovmu šialenstvu; „myslel som, že je dohodnuté, že sa o tom poshovárame až zajtra.“

„Poshovárame sa o tom až zajtra, ale tento papier prečítajte si dnes.“

„Nesmiem ho popudzovať,“ pomyslel si Edmond.

Vezmúc papier, ktorého polovička chýbala a bola asi nejakou nehodou zničená, čítał:

*„poklad, ktorý má hodnotu dvoch
rimskych toliarov, v najvzdialenejšom kúte
druhého otvoru, ktorý
vyhlasujem, že mu patrí ce
dičovi.“*

25. apríl 149“

„Tak čo?“ rieko Faria, keď mladý človek dočítał.

„Nuž,“ odvetil Dantès, „vidím tu len kusé riadky, nesúvislé slová; písmená sú prervané ohňom a sú nesrozumiteľné.“

„Pre vás, priateľ, keď ich čítaťe prvý raz, ale nie pre mňa, ktorý som nad nimi pretrudil nejednu noc, rekonštruoval som každú vetu, doplnil každú myšlienku.“

„Myslite si, že ste našli ten prervaný smysel?“

„Som si istý, môžete to posúdiť sami; prv však vypočujte historiu tohto papiera.“

„Ticho!“ zvolal Dantès. „Kroky! ... Ide niekto ... vyjdem ... S Bohom!“

A Dantès, šťastný, že môže uniknúť historii a výkladu, ktorý by mu bol iste potvrdil nešťastie priateľa, prekľzol úzkou chodbou ako zmija, kým Faria, ktorému zdesenie dodalo sily, posunul na miesto dlaždicu a prikryl ju rohožou, aby nebolo viditeľné porušenie spojnosti, ktorú už nestačil zatajiť.

Bol to gubernátor, ktorému žalárnik oznámil Fariovu nehodu, prišiel sa teda sám presvedčiť o jej vážnosti.

Faria ho prijal sediac, vyhol každému zradnému pohybu, tak sa mu podarilo pred gubernátorom zatajiť porážku, ktorá ochromila polovicu jeho tela. Obával sa, aby ho súcitom dojatý gubernátor nechcel preložiť do zdravšieho väzenia a neoddelil ho tak od mladého druhu. Na šťastie sa to nestalo a gubernátor odišiel, presvedčený, že jeho biedny blázon, ku ktorému v hĺbke srdca cítil istú náklonnosť, je stihnutý len ľahkou indispozíciou.

Edmond zatiaľ, sediac na posteli, s hlavou v dlaních, snažil sa posbierať myšlienky; všetko bolo také rozumné, vznešené a logické pri Fariovi v období, v ktorom ho poznal, že nemohol pochopiť, ako táto svrchovaná, všetky predmety zahrnujúca múdrost mohla byť spojená s pomätenosťou, týkajúcou sa jediného predmetu: mýlil sa azda Faria vo svojom poklade, a či sa azda celý svet mýlil vo Fariovi?

Dantès zostal celý deň osamote, neodvážiac sa vrátiť

k priateľovi. Snažil sa odsunúť chvíľu, v ktorej sa prevedčí o šialenosťi abbého. Toto presvedčenie bolo pre neho desné.

Ale pod večer, po hodine obyčajnej návštevy žalárnika, Faria videl, že mladý človek sa nevracia, pokúsil sa teda sám prekročiť priestranstvo, ktoré ho od neho delilo. Edmond sa zachvel, keď počul, s akým bolestným namáhaním vlečie sa k nemu starec: jeho noha bola bez sily a rukou si nemohol pomáhať. Edmond ho musel pretiahnuť k sebe, lebo starec sám by z úzkeho otvoru, ktorý ústil do Dantèsovej cely, neboli nikdy vylezol.

„Vidíte, že vás prenasledujem s nemilosrdnou zúrivosťou,“ riekol s úsmevom, žiariacim dobroiou. „Nazdali ste sa, že môžete ujsť pred mojou radodajnosťou, z toho nebude nič. Počúvajte teda.“

Edmond videl, že sa už nemôže vzdialiť; posadil starca na lôžko a sadol si k nemu na stolec.

„Viete,“ povedal abbé, „že som bol tajomníkom, priateľom a dôverníkom kardinála Spadu, posledného kniežaťa tohto mena. Tomuto dôstojnému veľmožovi som zaviazaný vďakou za všetko šťastie, ktoré som v živote poznal. Nebol bohatý, hoc bohatstvo jeho rodiny bolo povestné a často som počul hovoriť: bohatý ako Spada. Teda podľa verejnej mienky mal povesť bohatého človeka. Jeho palác bol mojím rajom. Učil som jeho synovcov, ktorí pomreli, a keď osamel, splatil som mu úplnou oddanosťou všetko, čo za mňa urobil za desať liet.

Kardinálov dom onedlho nemal pre mňa tajomstva; často som vídal monsignora, s akou horlivosťou prezerá staré knihy a dychtivo sa prehŕňa v rodinnom archíve.

Raz, keď som mu vyčítoval márne bdenie a zomdlenosť, ktorá po ňom vždy nasleduje, pozrel na mňa s trpkým úsmevom a otvoril knihu dejín mesta Ríma. V dvanástej kapitole tohto diela, hovoriacej o živote pápeža Alexandra VI., boli tieto riadky, ktoré som nemohol nikdy zabudnúť:

,Veľké romagnské vojny boli skončené. Cesare Borgia, ktorý dokončil svoje výboje, potreboval peniaze, aby kúpil celé Taliansko. Pápež tiež potreboval peniaze, aby mohol dokončiť spor s Ludovítom XII., kráľom francúzskym, stále hrozným, i pri nedávnych úderoch sudby. Šlo teda o dobrú špekuláciu, ktorá v zúboženom, vyčerpanom Taliansku bola nie priam ľahká. Jeho Svätość mala ideu. Rozhodla sa vymenovať dvoch kardinálov.

Vymenovaním dvoch predných a hlavne bohatých rímskych osobností bol by svätý Otec získal toto: predovšetkým bol by mohol predať veľké obročia a skvelé úrady, ich majiteľmi boli obidvaja kardináli, a popri tom mohol rátať na briliantnú kúpnu cenu obidvoch kardinálskych klobúkov.

Zostávala ešte tretia čiastka špekulácie, ktorá sa onedlho objaví.

Pápež a Cesare Borgia vyhľadali predovšetkým obidvoch budúcich kardinálov: bol to Ján Rospigliosi, ktorý sám mal štyri najvyššie hodnosti svätej Stolice, a potom Cesare Spada, jeden z najušľachtilejších a najbohatších Rimanov. Obidvom bola známa cena takej významnej pápežskej priazne. Boli ctižiadostiví. Nájduc ich, Cesare onedlho našiel aj kupcov ich hodností.

Napokon Rospigliosi a Spada zaplatili za to, že sa stali kardinálmi, a osem iných osôb, že sa stali tým, čím

boli pred nimi dvaja novomenovaní kardináli. Osemsto-tisíc toliarov pribudlo pokladnici špekulantov.

Pristúpme k poslednej časti špekulácie; je čas. Pápež zahrnul Rospigliosiho a Spadu pochlebovaním a udelil im odznaky kardinálskej hodnosti, istý, že svoje majetky premenili na hotové peniaze, aby zaplatili dlh svojej vďaky a presídlili trvale do Ríma; potom pápež a Cesare Borgia pozvali obidvoch kardinálov na obed.

Pozvanie bolo príčinou sporu medzi svätým Otcom a jeho synom. Cesare myslel, že by bolo možno použiť jeden z prostriedkov, ktoré mal vždy poruke pre svojich intímnych priateľov, totiž: hlavne povestný kľúč, ktorým istí ľudia mali na žiadosť otvoriť istú skriňu. Tento kľúč mal malý železný hrot — číra zámočnícka nedbalosť. Ak niekto pritlačil, aby sa otvorila skriňa, ktorej zámka sa ľahko odomykala, hrot sa mu zabodol do ruky a druhý deň nasledovala smrť. Potom bolo možno upotrebiť aj prsteň s hlavou leva, ktorý si Cesare nastokol na prst, keď chcel stisnúť isté ruky. Lev prehryzol kožku tých oblúbených rúk a uhryznutie stalo sa po štyriadvadsiatich hodinách smrteľným.

Cesare navrhoval svojmu otcovi, aby poslal pre kardinálov, alebo aby otvorili skriňu alebo že im obidvom stisne srdečne ruky, ale Alexander VI. mu odpovedal:

,Nehľaďme na nejaký ten obed, keď ide o tých výtečných kardinálov Spadu a Rospigliosiho. Niečo mi vraví, že tie výdavky dostaneme zpäť. Okrem toho zabúdate, Cesare, že ľahké trávenie prichodí hned, ale bodnutie alebo uhryznutie účinkuje až o deň alebo dva.'

Cesare sa poddal týmto dôvodom. Preto kardinálov pozvali na obed.

Tabuľa bola prichystaná vo vinohrade, na pápežovom majetku, nedaleko svätého Petra v Putách, v spánkom príbytku, ktorý obidvaja kardináli dobre poznali podľa povesti.

Rospigliosi, cele omámený novou hodnosťou, pravil si žalúdok a tváril sa čo najlúbeznejšie. Spada, prezieravý človek, milujúci len svojho synovca, mladého kapitána s najkrajšou budúcnosťou, vzal papier, pero a napísal závet.

Odkázal potom tomuto synovcovi, aby na neho čakal v blízkosti vinohradu, ale tak sa zdá, že ho sluha nenašiel.

Spada poznal tento zvyk pozvania od toho času, ako kresťanstvo, šíriac najvyššiu osvetu, vnieslo do Ríma svoj pokrok, neboli to už centurio, ktorý prichádzal od tyrana s odkazom: „Caesar si želá, aby si zomrel,“ ale bol to vyslanec a latere, ktorý s usmievavými perami odovzdával pápežov odkaz: „Jeho Svätošť si praje s vami obedovať.“

Spada odišiel asi o druhej hodine do vinice pri svätom Petrovi v Putách; pápež tam už čakal na neho. Prvá tvár, ktorá upútala zrak Spadu, bola tvár jeho synovca, pristrojeného a krásneho, ktorého Cesare Borgia zahrnoval pozornosťou. Spada zbledol, Cesare, ktorý na neho blysol ironickým pohľadom, dal najavo, že všetko predvídal a že pasca je dobre nastrojená.

Stolovali. Spada sa len toľko mohol spýtať synovca: „Dostali ste môj odkaz?“ Synovec odpovedal, že nie, a pochopil úplne smysel otázky, ale bolo už neskoro, lebo práve vypil čašu znamenitého vína, ktorú pápežov čašník pre neho postavil nabok. Spada zbadal, že v tejže chvíli priniesli novú buteľku a naliali mu z nej hojne

vína. O hodinu lekár oznámil, že sa otrávili jedovatými hubami. Spada zomrel na prahu vinohradu, synovec vydýchol pri svojich dverách, dávajúc žene znaky, ktorým nerozumela.

Cesare a pápež sa hned vrhli na dedičstvo pod zámienkou, že musia prezrieť papiere zosnulého. Ale dedičstvo pozostávalo z kúска papiera, na ktorý Spada napísal:

,Porúčam môjmu milovanému synovcovi svoje truhly a knihy, medzi nimi krásny breviár so zlatými rohmi, želajúc si, aby zachoval túto pamiatku na svojho milujúceho strýca.'

Dedičia prehliadli všetko, obdivovali breviár, zobrali nábytok a divili sa, že Spada, človek bohatý, bol skutočne najúbohejším zo strýcov. Pokladov voskrz nebolo, okrem pokladov vedy, zatvorených v bibliotéke a pracovniach.

To bolo všetko. Cesare a pápež hľadali, nárali, sliedili, nenašli nič, alebo len veľmi málo: tak asi za tisíc toliarov zlatých predmetov a skoro toľko hotových peňazí, ale synovec stihol ešte povedať svojej žene: ,Hľadajte medzi strýcovými písomnosťami: tam je skutočný testament.'

Hľadali azda ešte usilovnejšie ako obidvaja vznesení dedičia. Všetko bolo márne: zostaly po ňom dva paláce a dva vinohrady za Palatinom. Ale v tých časoch nehnuteľnosti maly len prostrednú cenu; tie dva paláce a vinohrady zostaly rodine, ako nehodné hrabivosti pápeža a jeho syna.

Míňaly sa mesiace a roky. Alexander VI. zomrel jedom, viete, pod vplyvom akého omylu. Cesare, súčasne s ním otrávený, vyviazol tak, že zmenil kožu ako had

a vzal na seba nový obal, na ktorom jed zanechal škvrny, podobné škvrnám na tigrovej kožušine. Napokon bol prinútený opustiť Rím, aby sa šiel dať zabiť neslávne v nočnej šarvátke, históriou skoro zabudnutej.

Po pápežovej smrti a po odsťahovaní sa jeho syna očakávalo sa všeobecne, že rodina začne zas žiť pôvodným životom, ako za čias kardinála Spadu. Ale to nebolo tak. Spadovci žili v pochybnom blahobytte, večná záhada spočívala na tej celej temnej veci a všeobecne sa myslelo, že Cesare, lepší politik ako jeho otec, odlúdil pápežovi majetok obidvoch kardinálov, lebo kardinála Rospigliosiho, ktorý neurobil opatrenia, celkom olúpili.“

Doteraz sa vám to, všakver, zdá príliš nesmyselné?“ riekoľ Faria s úsmevom.

„Ó, priateľ môj,“ odvetil Dantès, „ba zdá sa mi práve, že čítam veľmi zaujímavú kroniku. Pokračujte, prosím.“

„Pokračujem:

Rodina zvykla na tú skromnosť. Roky ubiehaly; niektorí potomci boli vojakmi i diplomatmi; jedni cirkevnými hodnostármi, druhí bankármi; niektorí zbohatli, iní vyšli celkom na mizinu. Prichodím k poslednému z tohto rodu, ku grófovi Spadovi, u ktorého som bol tajomníkom.

Často som ho počul sťažovať sa na nepomer, ktorý je medzi jeho spoločenským postavením, preto som mu radil, aby ostatok svojho majetku uložil na doživotnú rentu; urobil podľa mojej rady a zdvojnásobil tak svoje príjmy.

Ten slávny breviár zostal v rodine a gróf de Spada bol jeho majiteľom: prechádzal s otca na syna, lebo div-

ný záver jediného testamentu, ktorý našli, robil ho skutočnou relikviou, uchovávanou v rodine s poverčivou úctou. Bola to kniha, zdobená utešenými gotickými postavami, a taká ľažká od zlata, že ju sluha vo veľké, slávnostrné dni nosil vždy pred kardinálom.

Pri pohľade na listiny rozličného druhu, dekréty, smluvy, pergameny, ktoré opatruvali v rodinnom archíve a ktoré všetky pochádzaly od otráveného kardinála, začal som sa aj ja, ako to predo mnou urobilo dvadsať sluhov, dvadsať intendantov, dvadsať sekretárov, prehŕňať v ohromných sväzkoch, no pri všetkej horlivosti a svedomitosti hľadania nenašiel som celkom nič. A predsa nielen že som čítal, ale som aj napísal obšírnu a skoro na deň podrobnú história borgiovského rodu len preto, aby som sa presvedčil, či nejakým spôsobom nevzrástol majetok týchto kniežat pri smrti kardinála Cesareho Spadu, a nezbadal som nič, okrem prírastku, vzniklého majetkom kardinála Rospigliosiho, jeho druha v neštastí.

Bol som si takrečeno celkom istý, že dedičstvo nepripadlo ani Borgiovcom, ani rodine, ale že zostalo bez práva ako poklady arabských povestí, ktoré, strážené duchom, spia v lone zeme. Pátral som, skúmal, preratujúc tisíc a tisíc ráz príjmy i výdavky tejto rodiny od tristo rokov; všetko darmo, zostal som v nevedomosti a gróf Spada v núdzi.

Môj pán zomrel. Okrem svojej doživotnej renty a rodinného archívu mal päťtisícväzkovú bibliotéku a ten slávny breviár. Poručil mi to všetko aj s tisíckou rímskych toliarov s podmienkou, že dám slúžiť výročité omše a že sostavím rodostrom a napíšem história jeho rodu, čo som splnil veľmi presne . . .

Buďte pokojný, drahý Edmond, blížime sa ku koncu.

Roku 1807, mesiac pred mojím uväznením a štrnásť dní po smrti grófa Spadu, 25. decembra — skoro pochopíte, prečo som si zapamätal dátum tohto pamätného dňa — zas som čítať tisíc ráz tie listiny, ktoré som usporadoval. Palác sa totiž stal majetkom iného a ja som sa chystal opustiť Rím, vziať so sebou asi dvanásť-tisíc libier, ktoré tvorily môj celý majetok, bibliotéku a ten povestný breviár a osadiť sa vo Florencii; tu, ustanutý stálym študovaním a necítiac sa najlepšie po trochu fažkom obedu, sklonil som hlavu na ruky a zaspal som: boli tri hodiny popoludní.

Zobudil som sa, keď hodiny bily šiestu.

Zdvihol som hlavu; bol som v čírej tme. Zazvonil som, aby mi priniesli svetlo, neprišiel nik; rozhodol som sa, že sa obslúžim sám. Bol to zvyk filozofa, ktorý som si musel osvojiť. Jednou rukou som vzal prichystanú sviecu a druhou, keďže zápalková škatuľka bola prázdna, hľadal som nejaký papier, ktorý som zapálil zvyškom ohňa, blikajúcim v kozube. Z obavy, aby som vo tme nevzal cenný papier miesto bezcenného, váhal som, keď mi zrazu sišlo na um, že som v tom povestnom breviári, ležiacom na stole vedľa mňa, videl shora už celkom ožltnutý, starý papier, ktorý vyzeral ako značka a ktorý zbožnou úctou dedičov zostal na svojom mieste cez celé veky. Hľadal som tam práve ten zbytočný papier, našiel som ho, složil, a priblížiac ho k ohňu, zapálil.

Ale v tej miere, ako stúpal oheň, videl som, ako mi sťa by kúzлом pod prstami vystupujú a na liste sa objavujú žltkavé písmená; v tom ma ovládlo zdesenie: skrkval som rukou papier, zahasil oheň, a zažnúc svieč-

ku zrovna na kozube, rozostrel som s nevýslovným po-hnutím skrkvaný papier a videl som, že písmená boly písané tajomným, syntetickým atramentom a objavujú sa len v bezprostrednom styku so živým teplom. Viac ako tretina papiera bola plameňom zničená: je to ten papier, ktorý ste čítali dnes ráno, Dantès; prečítajte si ho ešte raz a potom vám doplním prervané vety a ich neúplný smysel.“

A Faria, prerušiac rozhovor, podal papier Dantèsovi, ktorý teraz dychtivo prečítal tieto slová, napísané červenkastým, hrdze podobným atramentom:

„Dnes 25. apríla 1489, s

Alexandrom VI. na obed, a obávajúc sa, že nie chcel by sa stať mojím dedičom a priprá a Bentivoglia, ktorí zomreli jedom, ako svojmu univerzálnemu dedičovi, že som zako lebo ho so mnou navštívil, totiž v ostrova Monte Christo, všetko, čo m kamoch, diamantoch, skvostoch, že len ja hodnotu dvoch miliónov rímskych toliarov a nájde ho, ak vyzdvihne dvadsiaty balva východného zálivu priamo. Na jaskyniach sú dva otvory najvzdialenejšom kúte druhej ktorý poklad mu porúčam a postupujem ce jedinému dedičovi

25. apríla 1489.

Ces“

„A teraz,“ povedal abbé, „prečítajte si tento druhý papier.“

A podal Dantèsovi iný list s inými úryvkami riadkov.

Dantès ho vzal a čítał:

,,úc pozvaný Jeho Svätošou,
súc azda spokojný s tým, čo som zaplatil za klobúk,
vit mi osud kardinála Capraru
oznamujem svojmu synovcovi Quidovi Spadovi
pal na istom mieste, o ktorom vie
jaskyniach malého
ám v kusoch zlata, minciach, drahokam
viem o tom poklade, ktorý ma
n, počítajúc od malého,
ry: poklad je
le do vlastníctva ako svojmu
ar † Spada.“

Faria ho sledoval blčiacim pohľadom.

„A teraz,“ riekol, keď videl, že Dantès došiel k poslednému riadku, „spojte obidva útržky a súdte sám.“

Dantès poslúchal; obidva dovedna spojené útržky dávaly tento smysel:

,,Dnes 25. apríla 1489, s...úc pozvaný Jeho Svätošou Alexandrom VI. na obed, a obávajúc sa, že nie...
súc azda spokojný s tým, čo som zaplatil za klobúk, chcel by sa stať mojím dedičom a pripravil mi osud kardinála Capraru a Bentivoglia, ktorí zomreli jedom... oznamujem svojmu synovcovi Quidovi Spadovi ako svojmu univerzálnemu dedičovi, že som zakonal na istom mieste, o ktorom vie, lebo ho so mnou navštívil, totiž v... jaskyniach malého ostrova Monte Christo, všetko, čo m...ám v kusoch zlata, minciach, drahokamoch, diamantoch, skvostoch; že len ja... viem o tomto poklade, ktorý má hodnotu dvoch mil...iónov rímskych toliarov, a nájde ho, ak vyzdvihne dvadsiaty balv...n,

počítajúc od malého východného zálivu priamo. Na jaskyniach sú dva otvory: poklad je v najvzdialenejšom kúste druhej, ktorý poklad mu porúčam a postupujem cele do vlastníctva ako svojmu jedinému dedičovi.

25. apríla 1498.

Cesar † Spada.“

„Tak teda! Chápete konečne?“ riekol Faria.

„To je deklarácia kardinála Spadu a závet, ktorý tak dlho hľadali?“ spýtal sa Edmond, ešte vždy neveriac.

„Áno, tisíc ráz áno!“

„Kto ju tak rekonštruoval?“

„Ja, ktorý som s pomocou pozostalého fragmentu uhádol ostatok, odmerajúc dĺžku riadkov dĺžkou papiera a vniknúc mocou jasného smyslu do smyslu skrytého práve tak, ako sa v podzemí dáme viesť zbytkom shora vnikajúceho svetla.“

„A čo ste urobili, keď ste získali toto presvedčenie?“

„Chcel som odísť, a skutočne som hned' odišiel, vezmúc so sebou začiatok svojho veľkého diela o jednote talianskeho kráľovstva; ale cisárska polícia, ktorá v tom čase — proti tomu, o čo sa snažil Napoleon, keď sa mu narodil syn — chcela rozdelenie provincií, striehla na mňa: môj rýchly odchod, o príčinách ktorého nemala poňatia, vzbudil jej podozrenie a vo chvílikе, keď som v Piombine vysadal na loď, ma zatvorili.“

„A teraz,“ pokračoval Faria, hľadiac na Dantesa skoro s otcovským výrazom, „teraz, priateľ môj, viete práve toľko, ako ja: ak sa raz spoločne zachránime, polovica pokladu je vaša; ak by som tu zomrel a vy by ste sa zachránili sami, je váš celý poklad.“

„Ale,“ spýtal sa Dantès váhavo, „či nemá ten poklad legitímnnejších dedičov, ako sme my?“

„Nie, nie, nebojte sa, rodina vymrela cele; posledný gróf Spada urobil ma i tak svojím dedičom, poručiac mi ten symbolický breviár, poručil mi jeho obsah. Nie, nie, upokojte sa; ak sa zmocníme toho pokladu, môžeme sa mu tešiť bez výčitiek.“

„A vy hovoríte, že ten poklad má hodnotu . . .“

„Dva milióny rímskych toliarov, v našej mene asi trinásť miliónov.“

„Nie je možné!“ povedal Dantès, žasnúc nad nesmiernosťou sumy.

„Že to nie je možné? A prečo?“ vetil starec.
„V XI. storočí rod Spadovcov bol najstarším a najmocnejším rodom. A potom v časoch, ked' nebolo podnikov a priemyslu, nie je zriedkavosťou takéto hromadenie zlata a skvostov; ešte aj dnes jestvujú rímske rodiny, ktoré hynú núdzou popri miliónoch, čo majú v diamantoch a drahokamoch, prechodiacich dedične vždy na najstaršieho syna, dotknúť sa ich však nesmie.“

Edmondovi sa zdalo, že sníva: zmietal sa medzi nedôverou a radosťou.

„Zatajoval som vec pred vami tak dlho,“ pokračoval Faria, „hlavne preto, aby som vás vyskúsil, a potom, aby som vás prekvapil. Ak by sme boli ušli pred záchvatom, bol by som vás doviedol na Monte Christo; teraz,“ dodal vzdychnúc, „budete to vy, ktorý ma ta dovediete. A vy sa mi, Dantès, ani nepod'akujete?“

„Poklad patrí vám, priateľ môj,“ riekol Dantès, „patrí jedine vám a nemám naň voskrz práva: nie som vaším príbuzným.“

„Ste mojím synom, Dantès!“ zvolal starec. „Ste

dieľaťom môjho zajatia, môj stav ma odsúdil na celibát: poslal vás ku mne Boh, aby ste potešili človeka, ktorý nemôže byť otcom, a väzňa, ktorý nemôže byť slobodným.“

A Faria vystrel za mladým človekom ešte zdravé rameno a Dantès sa mu s plačom vrhol okolo krku.

XIX. TRETÍ ZÁCHVAT.

Od chvíle, keď poklad, ktorý bol tak dlho predmetom abbého úvah, mohol zabezpečiť budúce šťastie toho, ktorého Faria miloval naozaj ako syna, v očiach starcových nadobudol dvojnásobnú cenu; každý deň sa rozhovoril o veľkosti pokladu, vysvetľoval Dantèsovi, koľko dobrého môže človek s trinásť- alebo štrnásť-miliónovým majetkom urobiť svojim priateľom. A tu sa kabonila Dantèsova tvár, lebo prísaha pomsty, ktorú složil, schodila mu na um, a Dantès uvažoval aj o tom, koľko zla môže narobiť človek svojim nepriateľom, keď má trinásť- či štrnásťmiliónový majetok.

Abbé nepoznal ostrov Monte Christo, ale Dantès ho poznal; plavil sa často popri tom ostrove, ktorý leží asi na dvadsať päť míľ od Pianosy, medzi Korzikou a Elbou, a raz tam aj pristál. Ostrov ten bol, vždy býval a je ešte vždy cele pustý; je to bralo skoro kužeľového tvaru, ktoré sťa by bol sopečný výbuch z hlbiny vymrštil nad hladinu mora.

Dantès načrtal Fariovi plán ostrova a Faria radil Dantèsovi, aké prostriedky má použiť pri hľadaní pokladu.

Dantès však nebol ani zdáleka taký nadšený, a na-

jmä nie taký dôverčivý ako starec. Bol teraz sice celkom istý, že Faria nešalie, spôsob, akým prišiel k objaveniu pokladu, ktorý vzbudil oňom povest blázna, ešte zdvojnásobil jeho obdiv. Ale nemohol uveriť ani to, že poklad — aj keď priustil jeho jestvovanie — ešte vždy jestvuje, a ak ho nepovažoval za vybájený, považoval ho aspoň za nezvestný.

Lež ako by bola chcela sudba vziať väzňom aj poslednú nádej a zvestovať im, že sú odsúdení do väzenia navždy, stihlo ich nové nešťastie: galeriu nad morským brehom, čo hrozila oddávna zrútiť sa, rekonštruovali, podmurovanie opravili a Dantèsom už do polovice vyplnenú dutinu zapchali obrovskými kvádrami. Keby sa o to Edmond vnuknutím abbého neboli postarali, ich nešťastie bolo by bývalo oveľa horšie, lebo by boli odhalili pokus ich úteku a oni boli by bývali neodvratne odlúčení. Tak by sa bola za nimi zavrela nedobytnnejšia brána ako všetky ostatné.

„Vidíte,“ riekol mladý človek Fariovi s nežným smútkom. „Boh mi chce odňať aj tú zásluhu, ktorú vy nazývate mojou oddanosťou k vám. Sľúbil som vám, že zostanem navždy s vami, a teraz ani nemôžem nesplniť svoj sľub; nezmocním sa pokladu práve tak ako vy, a nevyviaznam ztadiaľto ani ja, ani vy. Ved', priateľ môj, mojím skutočným pokladom nie je ten, ktorý ma očakáva pod chmúrnym bralom Monte Christa, ale je to vaša prítomnosť, naše každodenné päť- či šesťhodinové nažívanie na priek všetkým žalárníkom; sú to lúče múdrosti, ktoré ste vliali do môjho mozgu, jazyky, ktoré ste vstupili do mojej pamäti a ktoré sa tam vyvýjajú so svojím celým filologickým rozvetvením. Tieto rozličné vedy, ktoré ste mi urobili ľahko prístupnými hĺbkou

svojich vedomostí a jasnosťou základov, ktorými ste ich zjednodušili, to je môj poklad, priateľ môj, ním ste ma obohatili a oblažili. Verte a potešte sa, cením si to vyššie ako tony zlata a skrine diamantov, i keby neboli problematické ako hmlly, ktoré sa zrána vznášajú nad morom, vyzerajúc ako pevnina, no rozplynú sa, tratia a miznú v tej miere, ako sa k nim blížime. Mojím bohatstvom je: mať vás čím dlhšie pri sebe, počúvať váš výrečný hlas, pestovať ducha, zaocelovať dušu, zosilňovať svoju celú bytosť, aby bola schopná veľkých a hrozných činov, ak sa raz dostanem na slobodu, naplniť sa všetkým tým tak, aby zúfalstvo, ktoré ma skoro premohlo, kým som vás poznal, nenašlo vo mne už miesta — a toto bohatstvo nie je vybájené; majetok, pre ktorý som vám zaviazaný, je skutočný, pravdivý a všetci panovníci sveta, keby boli hned' Cesarmi Borgiovcam, nadarmo by sa mi ho snažili uchvátiť.“

Obidvom nešťastníkom nasledujúce dni ubiehaly ked' aj nie šťastne, tak aspoň rýchlo; Faria, ktorý také dlhé roky mlčal o poklade, bol by o ňom hovoril pri každej príležitosti. Ako to predvídal, zostal ochromený na pravú ruku a ľavú nohu a stratil skoro všetku nádej, že by sa kedy mohol z neho tešiť, ale sníval stále o nejakom oslobodení alebo útek u svojho mladého druha a tešil sa z pokladu kvôli nemu. Strach, aby list raz nezachytili alebo nestratili, primal Dantësa k tomu, aby sa ho naučil nazepamäť, a Dantès vedel ho od prvého do posledného slova. Potom zničil druhú časť, istý, že keby prvú našli a zachytili, pravý smysel nemohli by pochopiť. Zavše strávil Faria celé hodiny tým, že udeľoval Dantësovi pokyny, ktoré mu maly slúžiť, ked' dosiahne slobodu. V ten deň, v tú hodinu, v tej chvíli, ked' sa

ocitne na slobode, má mať len jednu myšlienku: akýmkoľvek prostriedkom dostať sa na Monte Christo, zostať tam pod nenápadnou zámienkou, a keď tam bude, keď tam zostane osamote, snažiť sa vyhľadať zázračné jaskyne a hľadať na označenom mieste. Označeným mestom bol, ako sa pamätáte, najvzdialenejší kút druhej jaskyne.

Zatým hodiny sa miňaly, aj keď nie rýchlo, aspoň znesiteľne. Fariova ruka a noha sa už nezotavila, ale vrátila sa mu úplná jasnosť rozumu. Nehľadiac na morálne vlastnosti, o ktorých sme sa podrobne zmienili, naučil svojho mladého spoločníka trpežlivému a vznešenému väzenskému zamestnaniu, ktoré vie z ničoho urobiť niečo. Zapodievali sa teda stále niečím, Faria, obávajúc sa pripomínať si starnutie, Dantès zas, bojac sa rozpomínať na skoro zhasnutú minulosť, blikajúcemu v hlbinách jeho pamäti ako vzdialené, nocou blúdiace svetielko. Tak plynulo všetko svojím tokom, ako životy, ktoré nestihlo nešťastie a ktoré plynú mechanicky a pokojne pred okom Prozretelnosti.

Ale pod týmto pokojným povrhom v srdci mladého človeka a azda aj v srdci starca bolo veľa utlmených vznetov a vzdychov, ktoré sa zjavili, keď Faria osamel a keď sa Edmond vrátil do svojej cely.

Raz v noci sa Edmond zrazu prebudil, zdalo sa mu, že ho niekto volá.

Otvoril oči a snažil sa preniknúť hustú tmu.

Jeho meno, čiže kvílivý hlas, ktorý sa pokúšal vysloviať jeho meno, doliehal až k nemu.

Zdvihol sa na lôžku, majúc čelo zvlhnuté potom úzkosti a načúval. Nebolo pochybnosti, hlas sa vinul z druhovej cely.

„Veľký Bože!“ šepol Dantès. „To by to bolo?“

Odsunul posteľ, vyňal kameň, vrhol sa do chodby a pretiahol sa na jej druhý koniec; dlaždica bola odstránená.

Pri nedostatočnom svetle blikajúcej lampky Edmond videl starca ešte vždy stojaceho, bledého, ako sa kŕčovite drží posteľe. Jeho črty boli znetvorené hroznými príznakmi, ktoré Dantès už poznal a ktoré ho tak prestrašily, keď ich videl zjaviť sa prvý raz.

„Priateľ môj,“ hovoril Faria rezignované, „chápete, však, a nemusím vám nič vysvetľovať?“

Edmond skríkol bolestne, a stratiac cele hlavu, vrhol sa ku dverám, volajúc:

„Pomoc! Pomoc!“

Faria mal ešte toľko sily, že ho chytil za ruku.

„Ticho,“ riekoval, „bo inak ste stratený! Myslime teraz len na vás, priateľ, ako by sme vám mohli väzenie urobiť znesiteľným alebo útek možným. Na to, aby ste sami znova urobili to, čo som urobil ja, potrebovali by ste dlhé roky, a moja práca by bola zničená vo chvíli, keby sa dozorcovia dozvedeli o našom dorozumení. Ináč, budte spokojný, priateľ, cela, ktorú opustím, nezostane dlho prázdna: iný nešťastník zaujme moje miesto. Tomu sa zjavíte ako anjel spásy. Ten bude azda mladý, silný a trpežlivý ako vy, ten vám bude môcť pomáhať vo vašom útek, kým ja som vám v ňom prekážal. Nebudete mať v sebe pripútanú polomŕtvolu, ktorá ochromovala vaše pohyby. Napokon sám Boh urobí za vás niečo: poskytujúc vám viac, ako vám odníma, a je už svrchovaný čas, aby som zomrel.“

Edmond len toľko mohol urobiť, že složil ruky a zvolal:

„Oh, priateľ môj, priateľ môj, mlčte!“

Potom, sobsierajúc silu, otrávenú na chvíľu týmto neočakávaným úderom, a odvahu, ktorú podlomily starcove slová, riekol:

„Oh! už som vás raz zachránil, zachránim vás aj druhý raz!“

A hned zdvihol nohu posteles a vyňal z nej skleničku, ktorá bola ešte do tretiny plná červenej tekutiny.

„Hľadte,“ hovoril, „toho spásneho lieku je ešte dosť. Rýchlo, rýchlo, povedzte mi, čo teraz robiť. Je iná úprava? Hovorte, priateľ, počúvam vás.“

„Niet nádeje,“ odvetil Faria, potriasajúc hlavou. „Ale všetko jedno; Boh si praje, aby človek, ktorého stvoril a do jeho srdca vštepl hlubokú lásku k životu, urobil všetko, čo môže, aby zachoval jestvovanie, zavše také ľažké a vždy také drahé.“

„Áno, áno!“ zvolal Dantès. „A ja vás zachránim, vravím vám!“

„Dobre, pokúste sa o to teda! Chytá ma triaška; cítim nával krvi do mozgu; hrozné chvenie, pre ktoré mi klepocú zuby a kosti, ako by sa chcely od seba oddeliť, začína mnou lomcovať; o päť minút choroba vypukne a o štvrt hodiny bude zo mňa mŕtvola.“

„Oh!“ zvolal Dantès, ktorého srdce krvácalo bolestou.

„Urobte to, čo ste urobili prvý raz, ale nečakajte tak dlho. Všetky vzpruhy života sú už značne oslabené, a na smrť,“ pokračoval, ukazujúc na chromú nohu a ruku, „čaká už len polovičná práca. Ak neprídem k sebe po dvanásťich kvapkách, ktoré mi miesto desiatich nakvapkáte do úst, vlejte mi do nich ostatok. A teraz ma odneste na posteľ, lebo už nemôžem stať.“

Edmond vzal starca do náručia a odniesol ho na postel.

„A teraz, priateľ,“ riekoval Faria, „jediná útecha môjho biedneho života, vy, ktorého mi kus neskoro so slalo nebo ako neoceniteľný dar, za ktorý mu d'aku jem, — vo chvíli, keď sa s vami navždy lúčim, želám vám hojnosť šťastia, blaha, ktoré si zaslúžite: syn môj, žechnám vás!“

Mladý mužský pokľakol a oprel hlavu o starcovo lôžko.

„Ale počúvajte ma dobre, čo vám hovorím v tejto poslednej chvíli: Spadov poklad jestvuje: Boh mi žičí, že pre mňa už niet ani vzdialenosť, ani prekážky. Vi dím ho v hĺbke druhej jaskyne, moje oči prenikajú do hĺbok zeme a sú oslnené nesmiernym bohatstvom. Ak sa vám podarí ujsť, spomeňte si, že biedny abbé, ktorého celý svet považoval za blázna, neboli ním. Ponáhľajte sa na Monte Christo, užívajte náš majetok, užívajte ho, vedť ste dosť trpeli.“

Starca prerušila prudká triaška. Dantès zdvihol hlavu; zbadal, že sa mu oči podlievajú krvou: zdalo sa, ako by z hrude k čelu bola vystúpila krvavá vlna.

„S Bohom, s Bohom!“ šepol starec, tisnúc mladému človeku kŕčovite ruku. „S Bohom!“

„Oh, ešte nie, ešte nie!“ zvolal Edmond. „Ne opúšťajte ma! Oh, Bože môj, prispej... pomoc... sem...“

„Ticho, ticho!“ šeptal umierajúci. „Aby nás neodlúčili, ak ma zachránite!“

„Máte pravdu. Oh, áno, áno, buďte spokojný, zachránim vás! Tak sa mi vidí, že i pri vašom veľkom utrpení trpíte menej ako prvý raz.“

„Oh, neklamte sa! Trpím menej, lebo je vo mne menej sily na utrpenie. Vo vašom veku má človek vieru v život; veriť a dúfať je výsadou mladosti. Starci však vidia smrť jasnejšie. Oh ... tu je ... blíži sa koniec ... kalí sa mi zrak ... opúšťa rozum ... vašu ruku, Dantès ... S Bohom ... S Bohom!“

A zdvihnúc sa s poslednou námahou, v ktorej sústredil všetky svoje sily, riekol:

„Monte Christo! Nezabudnite na Monte Christo!“

A klesol zpäť na posteľ.

Kríza bola hrozná: skrútené údy, nabehnuté mihalnice, krvavá pena, bezvládne telo, to spočívalo na lôžku bolesti miesto intelligentnej bytosti, ktorá si naň pred chvíľou ľahla.

Dantès vzal lampu, postavil ju ku hlave lôžka na vyčnievajúci kameň, z kade blikavé svetlo divným, fantastickým bleskom ožarovalo znetvorenú tvár a bezvládne a stuhnuté telo.

Utkvejúc očami na chorom, čakal neohrozené chvíľu, keď bude treba dať spásny liek.

Ked' sa nazdával, že nadišla chvíľa, roztvoril nožom zuby, ktoré vzdorovaly menej ako pri prvom raze, načítal desať kvapák a čakal; sklenička obsahovala asi práve toľko, koľko vylial.

Čakal desať minút, štvrt hodiny, pol hodiny, nič sa nepohlo. Chvejúc sa, s naježenými vlasmi a znojom na čele, počítal sekundy podľa klopania srdca.

Myslel si, že je čas urobiť posledný pokus, priklonil fiolu k abbého siným perám, a nemusiac roztvárať otvorené dôsná, vylial mu ostatok tekutiny do úst.

Liek mal galvanický účinok, prudké zachvenie zalamovalo údmi starca, jeho na pohľad strašné oči sa

otvorily, výkriku podobný vzdych vyval sa mu z hrude a potom celé trasúce sa telo upadlo pomaly zas do predošej nehybnosti.

Len oči zostaly otvorené.

Minulo pol hodiny, hodina, pol druhej hodiny. V tom úzkostlivom čase Edmond, schýlený nad priateľom a tisnúc mu ruku na srdce, cítil, ako telo postupne meravie a srdce ustáva stále v slabšom a temnejšom tlkote.

Napokon všetko stíchlo; prestal aj posledný záchvev srdca, tvár osinela, oči zostaly otvorené, ich poohlľad sa zakalil.

Bolo šesť hodín ráno, svitalo a v matnom svetle, ktoré vnikalo do cely, bledol hasnúci svit lampky. Divné reflexy stlaly sa po tvári mŕtvoly a občas jej dodávaly živého vzhľadu. Kým trvala táto borba dňa a noci, Dantès ešte mohol pochybovať. Po víťazstve dňa však pochopil, že je s mŕtvou sám.

Tu ho zachvátila hlboká, nepremožiteľná hrôza: už sa neodvážil stisnúť ruku, visiacu s lôžka, neodvážil sa už pozrieť na tie strnulé, biele oči, ktoré sa vynasnažoval niekoľko ráz, ale márne, zatvoriť a ktoré sa zas vždy otváraly. Zahasil lampu, skryl ju opatrne a ušiel, upraviac čo najlepšie nad hlavou dlaždicu.

Bol svrchovaný čas, žalárnik mohol prísť každú chvíľu.

Teraz začal svoju návštevu u Dantèsa. Chystal sa, keď vyjde z jeho cely, odobrať sa do cely Fariovej, ktorému niesol raňajky a bielizeň.

Nenasvedčovalo nič, že by žalárnik vedel o tom, čo sa stalo.

Tu Dantèsu zachvátila nevýslovne prudká túžba

zvedieť, čo sa bude robiť v cele jeho nešťastného priateľa; vošiel znova do podzemnej chodby a prišiel práve včas, aby počul výkriky žalárníkove, ktorý volal o pomoc.

Onedlho prišli aj ostatní kľučiari; potom sa ozvaly ťažké kroky, aké majú vojaci, aj keď sú mimo služby. Po vojakoch prišiel gubernátor.

Edmond počul zavŕzgať posteľ, na ktorej pohybovali mŕtvou. Počul hlas gubernátorov, ktorý nariadil, aby abbému naliali vody do tváre, a vidiac, že sa väzeň ani tak neprebral, poslal po lekára.

Gubernátor odišiel a k Dantèsovmu sluchu doľahlo niekoľko slov súcitu, smiešaných s dožúvaním.

„Tak teda,“ ozval sa jeden, „blázon šiel pre svoje poklady. Šťastlivú cestu!“

„Zo všetkých tých miliónov nebude mať čím zaplatiť ani svoj rubáš,“ povedal druhý.

„Oh,“ vetil tretí hlas, „na ifskom zámku rubáše nie sú veľmi drahé.“

„Hádam,“ riekol zas jeden z prvých, „keď je to duchovný, jemu na počesť už azda len vydajú niečo.“

„Výnimočne dajú mu vrece.“

Dantès počúval, neušlo mu ani slovo, ale veľmi tomu nerozumel. Hlasy onedlho tichly a zdalo sa mu, že sprievod odchodí z cely.

Jednako sa neodvážil vstúpiť ta: bolo možné, že tam nechali žalárnika, aby striehol mŕtvolu.

Zostal teda ticho, nepohnute, so zatajeným dychom.

Asi o hodinu ozval sa v tichu slabý zvuk, ktorý silnel tým viac, čím bližšie prichodil.

Vracal sa gubernátor s lekárom a niekoľkými dôstojníkmi.

Nastala chvíľa ticha: bolo zrejmé, že lekár pristúpil ku lôžku a prehliadal mŕtvolu.

Skoro nato začaly otázky.

Lekár stopoval chorobu, ktorej podľahol väzeň, a vyhlásil, že je mŕtvy.

Otázkay a odpovede sa striedaly nedbanlivo, čo Dantès rozhorčovalo. Nazdával sa, že každý musí k úbohému abbému cítiť časť lásky, ktorú pocítoval on.

„Vaše oznámenie ma mrzí,“ riekol gubernátor, odpovedajúc na lekárom osvedčenú istotu, že starec je skutočne mŕtvy; „bol to mierny, tichý blázon, ktorého šialenstvo bolo zábavné a bolo možno naň ľahko striehnuť.“

„Oh,“ ujal sa slova žalárník, „nebolo ho treba vôbec striehnuť; ručím za to, že by tu bol zostal aj päťdesiat rokov, a nebol by sa ani len raz pokúsil o útek.“

„Myslím však,“ vravel gubernátor, „že i pri vašom ubezpečení — nie že by som pochyboval o vašej vede, ale pre svoju zodpovednosť — potrebné je presvedčiť sa, že je väzeň skutočne mŕtvy.“

Na chvíľu zavládlo absolútne ticho, Dantès stále načúval a myslel si, že lekár ešte raz prezerá a preklepáva mŕtvolu.

„Môžete byť spokojný,“ povedal lekár, „ručím vám za to, že je mŕtvy.“

„Viete, pane,“ vetil gubernátor, trvajúc na svojom, „že v takomto prípade neuspokojíme sa s jednoduchým prehliadnutím, ráchte teda i pri všetkej zdanlivosti prikročiť k opatreniam, predpísaným zákonom.“

„Nech dajú rozzeraviť železo,“ riekol lekár, „ale je to naozaj celkom zbytočné opatrenie.“

Dantès sa striasol, počujúc, že idú rozzeraviť železo.

Bolo počuť rýchle kroky, vrzgot dvier, niekoľkoraký odchod a príchod a o niekoľko sekúnd prišiel žalárník, hovoriac:

„Tú je uhlie a železo.“

Na chvíľu všetko zatichlo, potom sa ozvalo škvrkanie spaľovanej kože, ktorej hutný, dusiaci zápach prenikal aj múrom, za ktorým Dantès načúval s hrôzou.

Pri tomto zápachu zuhoľnateneho ľudského mäsa vystúpil pot na čelo mladého človeka, myslel, že zamdlie.

„Vidíte, pane, že je skutočne mŕtvy,“ ozval sa lekár; „táto popálenina na päte neklame: úbohý blázon je vyliečený zo šialenstva a zbavený zajatia.“

„Nevolal sa Faria?“ spýtal sa jeden z dôstojníkov, sprevádzajúcich gubernátora.

„Áno, pane, a bolo to, ako tvrdil, staré meno. Bol ináč veľmi učený, aj dosť rozumný vo všetkom, čo sa nevzťahovalo na jeho poklad. Ale treba uznať, že v tom ohľade bol neprístupný.“

„Túto zaťaženosť menujeme monomaniou,“ povedal lekár.

„Nemuseli ste sa na neho nikdy stážovať?“ spýtal sa gubernátor žalárnika, ktorého úlohou bolo prinášať abbému pokrm.

„Nikdy, pán gubernátor,“ odvetil žalárník, „nikdy nie! Naopak: dokonca občas ma zabával rozprávaním príhod; raz chorlavela moja žena a on mi poradil liek, ktorý ju uzdravil.“

„Ah, ah,“ zasmial sa lekár, „ani som nevedel, že mám do činenia s kolegom; úfam sa, pán gubernátor,“ dodal, stále sa smejúc, „že s ním budete podľa toho zaobchádzať.“

„Áno, áno, slušne ho pochovajú, v najnovšom vreci, ktoré nájdu; ste spokojný?“

„Áno, ale ponáhľajte sa; nemôžem celý deň zostať v cele.“

Chodenie ozvalo sa znova; o chvíľu potom doľahol k Datèsovmu uchu šuchot plátna, posteľ zaškripela, na dlažbe zadunel ťažký krok človeka, ktorý dvíhal bremeno, potom zaškripela posteľ znova pod vracajúcou sa ťarchou.

„Do videnia večer,“ riekol gubernátor.

„Bude omša?“ spýtal sa jeden z dôstojníkov.

„To nie je možné,“ odvetil gubernátor; „zámocký kaplán si vyžiadal včera od mňa dovolenie na krátku týždennú cestu po Hyérskych ostrovoch. Ručil som mu na ten čas za všetkých väzňov; chudák abbé nemal sa tak ponáhľať, bol by mal svoje rekviem.“

„Hah! Hah!“ povedal lekár s neúctou, vlastnou ľuďom jeho povolania, „je to duchovný; Boh bude mať ohľad na jeho stav a nedopraje peklu škodoradosti z toho, že mu pošle knaza.“

Výbuch smiechu odmenil tento zlý vtip.

Zatým stále trvalo obliekanie zosnulého.

„Do videnia večer!“ riekol gubernátor, keď to bolo dokončené.

„O koľkej?“ spýtal sa žalárník.

„Tak asi o desiatej alebo jedenástej.“

„Zostane niekto pri mŕtvole?“

„Načo? Cela sa zavrie, ako by bol živý, nič viac.“

Potom sa kroky vzdalovaly, hlasy slably, ozvalo sa zatvorenie dvier so škrípaním zámky a zapadnutím závory a ticho sa rozhostilo všade, aj v zmrazenej duši mladého človeka.

Dantès dvíhal pozvoľne hlavou dlaždicu a vrhol skúmavý pohľad do cely.

Bola prázdna, Dantès vystúpil z chodby.

XX. CINTORÍN IFSKÉHO ZÁMKU.

Na posteli, položené po dĺžke a slabo osvetlené hmlistým svetlom, ktoré sa predieralo okienkom, ležalo vrece z hrubého plátna, pod jeho širokými riasami neurčite sa črtalo dlhé, zmeravené telo: bol to Fariov rubáš, ktorý podľa strážnikových slov neboli príliš drahý. Bol teda všetkému koniec.

Dantès od svojho starého priateľa bol už hmotne oddelený, už nemohol nazrieť do jeho očí, ktoré zostaly otvorené, sťa by hľadeli do záhrobia, už nemohol stisnúť dômyselnú ruku, ktorá pred ním zdvihla závoj, haliaci skryté veci. Faria, užitočný a dobrý druh, ku ktorému prilipol s toľkou silou, žil už len v jeho rozpoznávaniach. Edmond si sadol ku hlate lôžka a pohrúžil sa do chmúrnej a horkej, melancholickej dumy.

Sám! Je zas sám! Upadol zas do mlčania, ocitol sa zas zoči-voči ničote!

Sám! Neuvidí už ani pohľad, nepočuje už ani hlas jedinej ľudskej bytosti, ktorá ho ešte pútala k zemi! Nebolo by lepšie ísť vyprosiť si od Boha, ako Faria, rozluštenie záhad života, hoc by bolo treba prejsť chmúrnou bránou utrpenia?

Myšlienka na samovraždu, zapudená priateľom, jeho prítomnosťou zaplašená, vznášala sa vedľa Fariovej mŕtvoly ako fantom.

,Keby som mohol zomrieť,‘ hovoril, ,šiel by som,

kam ide on, a sišiel by som sa s ním iste. Ale ako zomrieť? To je ľahká vec,^č dodal s úsmevom; ,zostanem tu, vrhnem sa na toho, kto vstúpi, zaškrtím ho a zomriem pod gilotínou.^č

Kedže však vo veľkých bolestiach stáva sa, práve tak ako vo veľkých búrkach, že priepast zíva medzi dvoma vrchmi vĺn, Dantès ustúpil pred myšlienkovou potupnú smrť a prešiel rýchlo zo zúfalstva k pálčivému smädu života a slobody.

,Zomrieť! Oh, nie!^č zvolal. ,Nestálo za to toľko prežiť, pretrpieť, aby som teraz zomrel! Zomrieť — to by bolo bývalo ľahko, keď som sa k tomu vtedy, pred rokmi, rozhodol, ale teraz by som príliš pomáhal svojmu úbohému osudu! Nie, chcem žiť, chcem sa boriť až do konca; nie, chcem si dobyť zpät šťastie, ktoré mi odňali! Zabudol som, že prv, ako zomriem, musím ešte potrestať svojich katov, a možno — ktovie? — odmeniť aj niekoľko priateľov. Teraz však budem tu zabudnutý a nevyjdem zo svojej cely inak, len ako Faria.^č

Po týchto slovách však Dantès utkvel očami, uprenými na jeden bod, ako ten, koho razom opanuje myšlienka, ale súčasne sa tej myšlienky desí. Zrazu vstal, prešiel si rukou po čele, ako by mal závrat, dva alebo tri razy obišiel celu a potom zas zastal pred lôžkom . . .

,Oh! Oh!^č šepol, ,kto mi vnukuje tú myšlienku? Si to Ty, veľký Bože? Kedže odtiaľto slobodne vychádzajú len mŕtvi, zaujmем miesto mŕtveho!^č

A netratiac čas ďalším uvažovaním, ako by nechcel dožiť myšlienke času zničiť toto zúfalé rozhodnutie, nachýlil sa ku hroznému vrecu, otvoril ho Fariovým nožom, vyňal mŕtvolu z vreca, zaniesol ju do svojej cely, položil ju na lôžko, obviazal jej hlavu plátenou handrou,

ako aj sebe robieval, zakryl ju pokrovcom, bozkal naposledy jej ľadové čelo, pokúsil sa zatlačiť vzdorujúce mihalnice stále otvorených očí, hrozných svojou bezvýraznosťou, obrátil hlavu k stene, aby sa žalárnik, keď donesie večeru, domnieval, že už leží, ako sa často stávalo, vošiel do chodby, pritiahol lôžko ku stene, vrátil sa do druhej cely, vyňal z úkrytu ihlu a niť, odhodil svoje handry, aby bolo pod plátnom cítiť nahé telo, vkízol do rozpáraného vreca, zaujal polohu mŕtvoly a zas ho zdnuka zašil.

Keby bol nešťastnou náhodou niekto vstúpil, bol by počul tlkot jeho srdca.

Dantès mohol sice počkať, až vykonajú večernú návštenu, ale bál sa, že gubernátor do toho času trafí zmeniť rozhodnutie a dá odniesť mŕtvolu.

A vtedy by bola jeho posledná nádej zmarená.

Plán mal hotový pre každý prípad.

Mienil urobiť toto:

Keby cestou hrobári zbadali, že nesú živého miesto mŕtveho, Dantés by im nepoprial času spamätať sa. Mohutným rezom noža rozpáral by vrece shora až nadol a ich zdesenie by využil na útek. Keby ho chceli zadržať, bránil by sa nožom.

Keby ho doniesli až na cintorín a položili ho do hrobu, nechal by sa zasypať zemou. Potom však, sotva by hrobári odišli, vyhrabal by sa z mäkkej hliny, a keďže bola noc, ušiel by: úfal sa, že ťarcha nebude taká veľká, aby ju nemohol zdvihnuť.

Ak sa mylil, keby hlina, naopak, bola príliš ťažká, zadusil by sa, čo by bolo tým lepšie! Bol by aspoň všetkému koniec!

Dantès od predošlého dňa nejedol nič, ale ráno ne-

myslel na hlad, a nemyslel naň ani teraz. Jeho položenie bolo príliš neisté, aby mu zbudol čas ešte na nejakú inú myšlienku.

Prvé nebezpečenstvo, ktoré mu hrozilo, bolo, že žalárnik, prinášajúci mu jedlo, o siedmej večeru, mohol by zbadať zámenu; na šťastie stalo sa asi dvadsať ráz, že Dantès z omrzenosti alebo ustatosti prijal žalárnika ležiac v posteli. V takom prípade kládol žalárnik obyčajne chlieb a polievku na stôl a odchádzal bez slova.

Teraz však žalárnik proti svojmu zvyku mohol osloviť Dantèsa, a zbadajúc, že mu neodpovedá, priblížiť sa ku lôžku a všetko odhaliť.

Dantès skutočne zachvátila úzkosť, keď nadišla siedma hodina večerná. Rukou, ktorú pritisol na srdce, hľadel utlmit jeho tlkot a druhou si stieral pot, ktorý mu stekal s čela. S času na čas prebiehala mu telom triaška a ako kliešťami svierala mu srdce. Tu sa mu zdalo, že zomrie. Hodiny plynuly, nevyvolávajúc v zámku nijaké vzrušenie, a Dantès videl, že unikol tomuto prvému nebezpečenstvu; to bolo dobré znamenie. Konečne v hodinu, ktorú ustanovil gubernátor, ozvaly sa na schodoch kroky. Dantès pochopil, že chvíľa je tu; sobsieral všetku odvahu a zatajil dych; bol by býval šťastný, keby bol mohol zastaviť aj chvatné pulzovanie tepny.

Dvojité kroky zastaly pri dverách. Dantès uhádol, že prichádzajú pre neho dvaja hrobári. Táto domnienka sa zmenila v istotu, keď počul hrmot nosidiel.

Dvere sa otvorily a matné svetlo preniklo k Dantèsovmu zraku. Cez plátno, ktoré ho halilo, zbadal dve tiene, ktoré sa blížily k jeho lôžku. Tretí pri dverách

držal v ruke fakľu. Každý z mužských, ktorí pristúpili ku lôžku, chytil vrece za jeden koniec.

„Na takého vychudnutého starca je dosť ťažký!“ riekol človek, nesúci ho od hlavy.

„Každým rokom vraj pribúda kostiam na váhe jedna libra,“ odvetil druhý, držiaci ho za nohy.

„Urobil si uzol?“ spýtal sa prvý.

„Bola by to hlúposť pridávať si takú zbytočnú farchu,“ odvetil druhý, „urobím ho až tam.“

„Máš pravdu; tak pod'me.“

„Načo je ten uzol?“ hútal Dantès.

Preniesli domnele mŕtveho s postelete na nosidlá. Edmond sa vystrel, aby lepšie napodobnil mŕtvolu. Položili ho na nosidlá a fakľou vopred idúceho mužského ožiareň sprievod zaberal hore schodmi.

Zrazu ich ovial svieži, ostrý, nočný vetrík. Dantès poznal mistral. Bol to prudký dojem, plný slasti i úzkosti zároveň.

Nosiči prešli asi dvadsať krokov, potom zastali a postavili nosidlá na zem.

Jeden z nich odišiel a Dantès počul dupot jeho črievic po dlažbe.

„Kde som to len?“ spytoval sa sám seba.

„Vieš, nie je ľahký!“ povedal ten, ktorý zostal pri Dantèsovi, sadajúc si na kraj nosidiel.

Prvou Dantèsovou myšlienkou bolo ujsť, ale na šťastie sa opanoval.

„Posvieť mi, ty leňoch,“ riekol nosič, ktorý bol odišiel, „lebo to, čo hľadám, nenájdem ani do smrti.“

Mužský s fakľou poslúchol pobádanie, hoci, ako sme videli, urobené bolo nepriam slušnými výrazmi.

„Čo hľadá?“ hútal Dantès. „Azda rýl.“

Spokojný výkrik prezradil, že hrobár našiel, čo hľadal.

„Konečne,“ povedal druhý, „trvalo to.“

„Áno, ale on čakaním nestratil nič,“ odvetil prvý.

S týmito slovami pristúpili k Edmondovi, ktorý počul, ako vedľa neho skladajú ľažký predmet kovového zvuku, súčasne povraz stiahol jeho nohy prudkým, bolestným sovretím.

„Tak, uzol je stiahnutý?“ spytoval sa z hrobárov ten, čo zostal nečinný.

„Dobre je stiahnutý,“ odvetil druhý, „za to ručím.“

„Tak teda pod'me.“

A zdvihnuté nosidlá napredovaly svojou cestou.

Urobili asi päťdesiat krokov, potom zastali, otvorili nejaké dvere a zas pokračovali v chôdzi. Žblnkot vĺn, plieskajúcich o skaly, na ktorých bol vystavaný zámok, doliehal vždy jasnejšie k Dantèsovmu sluchu, čím ďalej išli.

„Zlé počasie!“ riekol jeden z nosičov. „Dnes v noci neradno byť na mori.“

„Áno, tak sa zdá, že sa abbé poriadne zmáča,“ povedal druhý — a pustili sa do smiechu.

Dantès nechápal dobre tento vtip, ale predsa sa mu ježily vlasy.

„Tak, už sme tu!“ riekol zas prvý.

„Ďalej, ďalej,“ vravel druhý, „ved' vieš, že posledný sa na pol ceste roztrieskal o bralo a gubernátor nám na druhý deň povedal, že sme leniví darmožráči.“

Vystúpili ešte asi štyri alebo päť krokov vyššie, potom Dantès cítil, že ho chytili za hlavu a nohy a rozhúpali ho.

„Raz!“ hovorili hrobári.

„Dva!“

„Tri!“

Potom Dantès cítil, ako ho skutočne vrhli v ohromnú prázdnnotu, že ako ranený vták v povetri opisuje oblúk a padá, padá stále s hrôzou, od ktorej mu tuhlo srdce. Hoci ho niečo ľažké ťahalo nadol, čo urýchľovalo jeho krkolomný pád, zdalo sa mu, že tento let trvá celé storočie. Konečne s hrozným treskom vletel šíp do ľadovej vody, pričom vykrikol, ale hned' sa aj ponoril.

Dantësa hodili do mora a na jeho dno ho ťahala tridsaťšesťlibrová guľa, ktorú mu priviazali na nohy.

More je cintorínom ifského zámku.

XXI. OSTROV TIBOULEN.

Omráčený, skoro zadusený Dantès mal ešte toľko duchaprítomnosti, že zadržal dych, a keďže, prichystaný na všetko, v pravej ruke držal nôž, prerezal rýchlo vrečce, vystrčil ruku a potom hlavu. I pri všetkých pohyboch, ktorými sa pokúšal zdvihnúť guľu, cítil, že ho ťahá stále nadol. Skrčil sa, hľadajúc povraz, ktorým mal sputnané nohy, a s nesmiernou námahou ho prerezal práve vo chvíli, keď mu už dochodil dych. Potom vzoprúc sa silne nohami, vyšinul sa slobodne nad hladinu mora, kým guľa ťahala do neznámej hĺbky tkanivo, ktoré malo byť jeho rubášom.

Dantès, len čo nabral dychu, ponoril sa znova, lebo prvým činom, ktorý mu kázala opatrnosť, bolo vyhnúť pohľadom.

Ked' sa zjavil druhý raz, bol už od miesta svojho

pádu aspoň na päťdesiat krokov; nad hlavou zbadal čierne, búrlivé nebo, po ktorom vietor naháňal niekoľko rýchlych mrakov, odkrývajúc zavše kúsok hviezdňatého azúru; pred ním stlala sa tmavá a jačiaca pláň, jej vlny začaly víriť ako pri blížiacej sa bürke, a za ním sa vypínal od mora i neba černejší žulový obor, sťa by hrozný fantom, ktorého vrchol sa podobal ramenu, siahajúcemu na korisť; na najvyššom brale horela fakľa, ožarujúca dva tiene.

Zdalo sa mu, že tie dva tiene sa vzrušene skláňajú nad more; dvaja neobyčajní hrobári asi pravdepodobne počuli výkrik, ktorý sa mu vyral z pŕs, keď letel priestranstvom. Dantès sa teda ponoril zas a plával dosť ďaleko pod vodou; tento výkon mu kedysi nerobil ľažkosti a obyčajne upútal ním v zálive Faro pozornosť početných obdivovateľov, ktorí ho často vyhlasovali za najzručnejšieho plavca marseillského.

Ked' sa zas vynoril na hladinu, fakľa zmizla.

Musel sa orientovať: zo všetkých ostrovov, ktoré obkľučujú ifský zámok, najbližší je Ratonneau a Pommégue. Ale Ratonneau a Pommégue sú obývané, tak isto aj malý ostrov Daume: najbezpečnejším ostrovom bol teda Tiboulen alebo Lemaire. Ostrov Tiboulen a Lemaire sú vzdialené od ifského zámku na míľu.

To Dantesa neodvrátilo od rozhodnutia uchýliť sa na jednom z nich. Ale ako nájsť tie ostrovy v nočnej tme, ktorá s chvíľe na chvíľu hustla okolo neho?

V tej chvíli videl sťa hviezdu zažiarili planiersky maják.

Keby plával rovno k majáku, nechal by ostrov Tiboulen koľkosť naľavo; ak sa vrhne kus naľavo, musí sa dostať rovno k ostrovu.

Ale, ako sme už povedali, tento ostrov ležal asi na miľu od ifského zámku.

Vo väzení Faria často prízvukoval mladému mužskému, vidiac ho mdlého a záhaľčivého:

„Dantès, nepovoľujte tej skleslosti: ak nebudú vaše sily vypestované a ak sa pokúsite o útek, utopíte sa.“

Tieto slová počul zaznieť pod ľažkou, horkou vlnou. Vynoril sa teda rýchlo na povrch a začal brázdniť hrebene vĺn, aby sa presvedčil, či naozaj nestratil niečo na sile; videl s radosťou, že nútenou nečinnosťou nestratil schopnosť a zručnosť, cítil sa ešte vždy pánom živlu, s ktorým sa pohrával v mladosti.

Napokon strach, ten rýchly prenasledovateľ, zdvojnásobil Dantèsovu silu; ležiac na vlnách, načúval, či k nemu nedoľahne nejakých ruch. Vždy, keď ho zdvihla do výšky nejaká vlna, rýchlym pozorom objal celý viditeľný obzor a snažil sa preniknúť hustú tmu; v každej vlnе od ostatných trocha väčšej, videl bárku, ktorú za ním poslali, a tu zdvojnásobil úsilie, ktorým sa síce vzdľaľoval od zámku, ale jeho opakovaním mal skoro vyčerpať sily.

Jednako plával ďalej a hrozný zámok halila už koľkosi nočná hmla: už ho nerozoznával, ale tušil ho stále.

Uplynula hodina, v ktorej, rozohnený pocitom slobody, vládnucej celou jeho bytosťou, stále rozrážal vlny smerom, ktorý si určil.

„Vedť to už bude skoro hodina, ako plávam,“ riekoval sám sebe, „ale nepriaznivý vietor marí asi štvrtinu mojej rýchlosťi; jednako však ak som nepochybnil smer, nemôžem byť už príliš ďaleko od Tiboulenu... Ale ak som pochybil!“

Plavec sa zachvel na celom tele; skúsil ťahnúť si na chvíľu na vodu, aby si odpočinul. Ale more bolo čoraz nepokojnejšie a Dantès pochopil, že tento obľahčujúci prostriedok, na ktorý sa spoliehal, je nemožný.

,Nechže je,‘ riekol si, ,vydržím do konca, kým neustanú moje ruky a kŕč zachváti telo a potom klesnem na dno.‘

A začal zas plávať, hnaný zúfalstvom, ktoré mu dodávalo sily.

Zrazu sa mu zdalo, že tmavé nébo zakabonilo sa ešte väčšmi a že na neho padá fažká, nepreniknutelná hmla. Súčasne pocítil v kolene prudkú bolesť a tu obraznosť s nesmierou rýchlosťou mu zvestovala, že je to úder guľky a že bezprostredne potom počuje výstrel pušky. Ale výstrel sa neozval. Dantès vystrel ruku a pocítil priekor, pritiahol k sebe druhú nohu a zastal na zemi a tu videl predmet, ktorý považoval za hmlu.

Od neho na dvadsať krokov vypínala sa skupina bizarných skál, ktoré by bolo možno považovať za ohnisko, skamenené vo chvíľke najprudšieho blkotu: bol to ostrov Tiboulen.

Dantès vstal, urobil niekoľko krokov napred a ťahol si, ďakujúc Bohu za granitové hrany, ktoré sa mu v tej chvíli zdaly mäkšie ako najmäkšie lôžko:

Potom i pri vetre a daždi, ktorý sa začal liat, zaspal, zmorený ustatošou, tým ľubezným snom človeka, ktorého telo otupie, ale duša bdie v povedomí neočakávaného šťastia.

Po hodine sa Edmond prebudil od ohromného úderu hromu: búrka sa rozpútala a bila ovzdušie svojimi šumiacimi perufami; s času na čas šľahol z neba blesk

ako ohnivý had, ožiariac vlny a hmlu, víriace sa proti sebe sťa prúdy ohromného chaosu.

Dantèsa neklamalo námornícke oko: doplával ku pravému z dvoch ostrovov, bol ním skutočne Tiboulen. Vedel o ňom, že je holý, odhalený a že neposkytne ani najmenší úkryt. Chystal sa však, keď búrka stíchnie, pustiť sa zas na more a dostať sa na Lemaire, tiež neúrodný, ale širší a útulnejší ostrov.

Vyčnievajúca skala poskytla Dantèsovi dočasné útočište. Uchýlil sa ta a skoro súčasne rozpútala sa búrka s celou besnosťou.

Edmond cítil, ako sa otriasa skala, pod ktorú sa uchýlil; vlny, dorážajúce na základy ohromnej pyramídy, striekaly až k nemu. Hoc bol v bezpečnosti, prostred ohlušujúceho jakotu a oslepujúcich bleskov predsa ho zachvátil akýsi závrat; zdalo sa mu, že sa pod ním ostrov chveje a v každej chvíli, ako zakotvená loď, pretrhne lano a sotí ho do stredu ohromného víru.

Tu si smyslel, že od dvadsiatich štyroch hodín nič nejedol: bol hladný a smädný.

Dantès vystrel ruky a hlavu a napil sa dažďovice zo skalnej dutiny.

Keď sa zas vzpriamil, blesk, ktorý sa zdal rozčesnúť nebo až k nohám oslňujúceho božieho trónu, ožiaril priestranstvo. V žiare tohto blesku zbadal Dantès medzi ostrovom Lemairom a zálivom Croisillom, asi na štvrt míle od Tiboulenu, malú rybársku loď, ktorá sa zjavila sťa príšera, klžuc sa s vrchola vlny do priepasti, nesená búrkou i prúdom vĺn; o chvíľu zjavil sa fantom na vrchole inej vlny, blížiac sa s príšernou rýchlosťou. Dantès chcel volať, hľadal kus šaty, ktorou by mával v povetri, aby im dal výstrahu, že im hrozí záhuba, ale oni

to videli tiež. Pri žiari iného blesku zbadal Edmond štyroch mužských, držiacich sa kŕčovite sťažňa a jeho povrazov; piaty nepúšťal sa rukoväti zlomeného kormidla. Títo mužskí, ktorých videl, videli ho bezpochyby tiež, lebo počul zúfalé výkriky, nesené skučiacim víchrom. Na sťažni, ohnutom ako trst, trepotaly sa prudko vo vzduchu zdrapy plachty; zrazu sa pretrhly povrazy, ktoré ju ešte držaly, a plachta, sťa na čiernych mrakoch sa odrážajúci vták, zmizla, odnášaná do tmavej hĺbky neba.

Súčasne ozval sa desný praskot a výkriky smrteľnej úzkosti doliehaly k Dantèsovi. Ležal na skale ako sfinga, držiac sa silne a skláňajúc sa nad priečast. Nový blesk ukázal mu roztrieskanú malú loď a medzi troskami hľavy so zúfalými tvárami a k nebu vystretné ruky.

Potom všetko pohltila noc, hrozné divadlo trvalo vo chvíľke blesku.

Dantès sa vrhol dolu hladkým svahom skaly, nedbajúc na nebezpečenstvo, že by mohol spadnúť do mora, pátral a načúval, ale nevidel a nepočul nič, ani výkriky, ani ľudské námahy. Len búrka, tá veľkolepá božia vec, jačala ďalej s víchrom a zúrila s vlnami.

Pomaly vietor ustával; nebom sa valily na západ veľké sivé mraky, ako by vyčerpané búrkou, zjavil sa azúr s hviezdami skvúcejšími ako inokedy: onedlho nato zjavil sa na východe tmavomodro zvlnený ružovkastý pruh, vlny sa vzpúdzaly, neočakávané svetlo polialo ich hrebene a premenilo ich spenené vrcholce na zlatú hrivu.

To bol deň.

Dantès zostal nepohnute a nemo stáť pred tým veľkolepým divadlom, ako by ho videl prvý raz; skutočne zabudol naň za ten čas, ktorý strávil na ifskom zámku.

Obrátil sa k pevnosti, skúmajúc súčasne dlhým pohľadom vôkol po zemi i mori.

Chmúrna budova týčila sa z lona vĺn s impozantnou veľkolepostou nehybných vecí, ktoré ako by strážily a velily zároveň.

Mohlo byť päť hodín; more sa postupne tísilo.

,O dve alebo tri hodiny,' vravel si Edmond, ,žalárník vstúpi do mojej cely, nájde tam mŕtvolu môjho úbohého priateľa, pozná ju, bude ma márne hľadať a urobí poplach.

Potom nájdu otvor, chodbu; vypočujú mužských, ktorí ma hodili do mora a ktorí iste počuli môj výkrik. Bárky, plné ozbrojených vojakov, hned' budú letieť za úbohým úskokom, o ktorom dobre vedia, že nie je ďaleko. Výstrel z kanóna upozorní celé pobrežie, aby nik nedal prístrešie mužskému, ktorý sa potuluje hladný a nahý. Vyzvedači a marseillskí drabanti dostanú zvest a prekutajú pobrežie, kým gubernátor ifského zámku dá sliedť po mori. Tak stíhaný na zemi a obklúčený na mori čo si počнем? Som hladný, mriem od zimy, zahodil som aj nôž, ktorý mi hatil v plávaní. Som vydaný na milosť a nemilosť prvému sedliakovi, ktorý, aby vyrobil dvadsať frankov, ma zradí; nemám už ani sily, ani myšlienky, ani odhodlanosť. Ó, Bože môj, Bože môj! Hľad', či som trpel dosť a či môžeš pre mňa urobiť viac, ako môžem sám!'

Vo chvíli, keď Edmond v akomsi delíriu, zapríčinenom vyčerpanosťou síl a odkrvnatením mozgu, hovoril túto vrúcu modlitbu, úzkostlive obrátený k ifskému zámku, zbadal pri výbežku ostrova Pommégue malú loď, odrážajúcu na obzore svoju latinskú plachtu, v ktorej len oko námorníka mohlo poznať janovskú tartanu,

podobnú čajke, letiacej nízko nad vlnami na čiare do teraz tmavého mora. Plavila sa z marseillského prístavu a vchodila do šíriny, ženúc pred ostrým predkom, ktorý razil hladšiu cestu jej vyčnievajúcim bokom, jasavú penu.

,Oh!“ zvolal Edmond, keď si predstavil, že za pol hodiny by dosiahol tú loď, keby sa nebál, že ho budú vyslúchať a privedú nazad do Marseille! ,Čo robiť? Čo povedať? Akú bájku by som si vymyslel, ktorou by som ich mohol oklamáť? Tí ľudia sú podludníci, poloviční morskí lupiči. Pod zámenkou pobrežného obchodu lúpežia, radšej by ma predali, než aby urobili dobrý skutok bez zisku.

Vyčkám.

Ale čakať nemožno, zomriem hladom; za niekoľko hodín bude celkom vyčerpaný aj zvyšok mojich síl. Okrem toho blíži sa hodina rannej návštevy. Ešte nedali znamenie, azda by som ani nevzbudil podozrenie. Môžem sa zahrať na jedného z tých námorníkov, ktorých loďka dnes v noci stroskotala. Bude to celkom pravdepodobné. Nikto nemôže podvrátiť moje slová, veď sa všetci utopili. Nuž!“

Povediac tieto slová, Dantès pozrel na miesto, kde sa roztrieskala malá loď, a striasol sa. Na skalnom útese utkvela frygická čiapka jedného z utopených plavcov a nedaleko plávaly trosky predku, zdrúzgané brvná, ktoré more odnášalo od ostrova a zas hnalo k ostrovu, do úpätia ktorého trieskaly ako bezvládne barany.

Dantès sa rozhadol vo chvíľočke. Spustil sa zpäť do mora, doplával ku čiapke, dal si ju na hlavu, chytil sa brvna a plával oproti tartane.

,Som zachránený,“ šeptal.

Táto myšlienka mu vrátila sily.

Onedlho zbadal loď, ktorá, majúc protivný vietor, plavila sa medzi ifským zámkom a planierskou vežou. Na chvíľu ho ovládala obava, že loď, namiesto toho, aby aby sa plavila pozdĺž pobrežia, pustí sa na šíre more, čo by iste urobila, keby šla na Korziku alebo Sardíniu; ale podľa jej rozličných pohybov plavec potom poznal, že sa chce preplaviť, ako všetky lode, smerujúce k Taliiansku, medzi ostrovom Jarosom a Calaseraignom.

Zatým loď a plavec blížili sa nebadane k sebe. V jednej chvíli bola tartana len štvrt' míle od Dantësa. Vyšinul sa na vlnách, mávajúc zúfalo čiapkou, ale nezbadali ho na lodi, ktorú nový manéver zas od neho vzdialil. Dantès chcel kričať. Zmerajúc však okom vzdialenosť, pochopil, že jeho hlas by odniesol vietor a prehlušil jakot vln, takže by nedoľahol až na palubu.

Tu chválil svoju opatrnosť, že si ľahol na brvno. Pre zoslabnutie iste by sa neboli udržali na mori tak dlho, až by ho tartana zbadala; a ak ho nezbadajú z lode, čo bolo možné, neboli by sa už dostali nazad ku brehu.

Hoc Dantès vedel, akou cestou sa musí loď brať, predsa ju sledoval úzkostlivým pohľadom do chvíle, keď sa obrátila a blížila sa k nemu.

Tu plával jej v ústrety zas; prv však, ako ju mohol dohoníť, loď sa začala otáčať.

Tu sa Dantès s nesmiernym napäťom vyšinul skoro v úplnej výške nad vlny, a mávajúc čiapkou, vykrikol žalostne, ako námorníci kričievajú v najvyššom nebezpečenstve, ktorý výkrik zneje žalostne ako kvílenie niejakého morského ducha.

Vtedy ho zbadali a počuli. Loď prestala manévrovať a obrátila sa k nemu predkom. Súčasne videl, že sa chystajú spustiť na vodu čln.

O chvíľu skočili dvaja mužskí do člna a mierili k nemu, brázdiac more dvoma pármami vesiel. Dantès pustil brvno, nazdajúc sa, že ho už nebude potrebovať, a začal plávať zo všetkých sín, chtiac svojim záchrancom usporiť polovičku cesty.

Plavec sa však sklamal vo svojich silách. Zbadal až teraz, akým užitočným mu bol kus dreva, ktorý sa už bezcieľne kolísal na vlnách vo vzdialosti sto krokov. Dantèsovi začaly meravieť ruky, nohy strácaly pružnosť, pohyby sa stávaly trhanými, hrud' sotva lapala dych.

Skríkol hlasno, veslári sa usilovali dvojnásobne a jeden z nich zavolal na neho po taliansky:

„Smelesť!“

To slovo začul vo chvíli, keď vlna, cez ktorú už nemal sily sa premrštiť, prevalila sa mu cez hlavu a pokryla ho penou.

Zjavil sa znova, člapkajúc vo vode nepravidelnými, zúfalými pohybmi tonúceho, skríkol tretí raz a cítil, že sa norí do mora, ako by mal ešte na nohách smrtiacu guľu.

Voda mu siahala už nad hlavu, cez ňu videl siné nebo s čiernymi škvŕnami.

Prudká sila vyzdvihla ho nad hladinu mora. Zdalo sa mu, že ho chytili za vlasy; potom už nevidel nič, nepočul nič; zamdlel.

Ked' zas otvoril oči, videl, že je na palube tartany, ktorá pokračovala v ceste. Dantèsovou prvou starosťou bolo presvedčiť sa, akým smerom sa plavia; vzdálovali sa stále od ifského zámku.

Dantès bol natoľko vysilený, že jeho radostný výkrik považovali za bolestný ston.

Ako sme už povedali, ležal na palube. Jeden ná-

morník mu trel údy vlneným pokrovcom; druhý, v ktorom poznal toho, ktorý zavolal na neho „Smelosť!“, kladol mu do úst otvor sklenice; tretí, starý námorník, ktorý bol súčasne kormidelníkom i kapitánom, pozeral na neho s pocitom sebeckej sútrpnosti, akú obyčajne prechovávajú ľudia k nešťastiu, z ktorého vyzviazli včera a s ktorým sa môžu stretnúť zajtra.

Niekoľko kvapák rumu oživilo ochabnuté srdce mladého človeka, kým trenie vlneným pokrovcom, ktoré stále konal kľačiaci matróz, vracalo pružnosť jeho údom.

„Kto ste?“ spýtal sa zlou francúzštinou kapitán.

„Som maltánsky námorník,“ odvetil Dantès zlou taliančinou, „vracali sme sa zo Syrakúz, viezli sme náklad vína. Búrka dnešnej noci prekvapila nás pri Cap Morion, a naša loď stroskotala sa na bralách, ktoré vidno tamhľa.“

„Zkade prichádzate?“

„Od brál, ktorých som sa šťastne zachytil, kým náš kapitán, chudák, rozdrvil si na nich lebku. — Naši ostatní traja druholia sa utopili. Myslím, že len ja som zostal nažive; zbadal som vašu loď, a obávajúc sa, že by som na tom opustenom, pustom ostrove musel dlho čakať, odhodlal som sa ľahnúť si na trosku nášho plavidla a pokúsil som sa prísť až k vám. Ďakujem vám,“ pokračoval Dantès, „zachránili ste mi život; bol som stratený, keď jeden z vašich námorníkov ma chytil za vlasy.“

„Bol so to ja,“ riekol námorník priamej a otvorennej tváre, obrubenej dlhými čiernymi lícnikmi, „bol svrchovaný čas, už ste sa topili.“

„Áno,“ vravel Dantès, podávajúc mu ruku, „áno, priateľ, a ďakujem vám ešte raz.“

„Veru,“ vetil námorník; „skoro som váhal, so šesť palcov dlhými fúzmi a na stopu dlhými vlasmi vyzerali ste skôr ako lopič, a nie ako statočný človek.“

Dantès sa spamätal, že od čias svojho uväznenia v ifskom zámku sa neholil a nestrihal si vlasy.

„Aho,“ riekoł, „vo chvíli nebezpečenstva dal som sľub Márii de Pie de la Grotta, že si desať rokov nedám strihať vlasy ani fúzy. Práve dnes vypršala lehota a v deň toho výročia bol by som sa bezmála utopil.“

„A teraz čo urobiť s vami?“ spýtal sa kapitán.

„Ach,“ odvetil Dantès, „čo chcete; moja plachtovka zhynula, kapitán je mŕtvy; ako vidíte, unikol som tou istému osudu, ale celkom nahý. Na šťastie som dosť dobrý námorník; vysadťte ma v prvom prístave, kde pristanete, a ja si už nájdem miesto na nejakej obchodnej lodi.“

„Poznáte Stredozemné more?“

„Plavím sa po ňom od detstva.“

„Viete dobre zakotvovať?“

„Je málo prístavov, nevynímajúc ani najneprístupnejšie, do ktorých by som nevedel vojsť alebo z nich vyplávať so zažmúrenými očami.“

„Ak hovorí kamarát pravdu,“ riekoł námorník, ktorý Dantèsa posmeľoval, „azda by nebolo na škodu, kapitán, keby zostal s nami.“

„Aho, ak hovorí pravdu,“ odvetil kapitán s pochybnosťou v tvári, „ale v položení, v ktorom je, sľubuje sa veľa, hoc by sa malo splniť len toľko, čo možno.“

„Splnil by som viac, ako som sľúbil,“ riekoł Dantès.

„No, no,“ vravel kapitán so smiehom, „uvidíme.“

„Kedy sa vám páči,“ vetil Dantès, vstávajúc. „Kam mienite?“

„Do Livorna.“

„Tak prečo nevyužijete vietor, miesto toho lavírovania, pri ktorom strácate drahý čas.“

„Pretože by sme šli rovno na ostrov Rion.“

„Zostal by bokom na viacej ako dvadsať siah.“

„Ujmite sa teda kormidla,“ riekol kapitán, „nechže posúdime vaše vedomosti.“

Mladý človek si sadol ku kormidlu a presvedčil sa ľahkým stiskom, že loď je poddajná; vidiac však, že nie je práve najjemnejšia, nie je ani spurná, riekol:

„K lanám a povrazom.“

Štyria námorníci, ktorí tvorili posádku, skočili na svoje miesta, kým kapitán pozoroval ich výkony.

„Tahajte!“ pokračoval Dantès.

Námorníci poslúchli s dosť značnou presnosťou.

„Teraz upevnite dobre laná!“

Rozkaz vyplnili, ako aj prvšie dva, a loď miesto toho, aby sa plavila krízom-krážom, šla k ostrovu Rion, ktorý zostal od nej napravo, vo vzdialosti dvadsiatich siah, ako Dantès predpovedal.

„Bravo!“ riekol kapitán.

„Bravo!“ opakovali námorníci.

A všetci hľadeli s obdivom na človeka, v ktorého pohľade zračila sa zas inteligencia a telo kypelo silou, ktorú by v ňom nik nebol tušil.

„Vidíte,“ riekol Dantès, opúšťajúc kormidlo, „že vám budem môcť byť trochu na osoh, aspoň na ceste. Ak ma nebudešte chcieť, necháte ma v Livorne. Z platu prvého mesiaca zaplatím vám za jedlo až do toho času a za šaty, ktoré mi požičiate.“

„Dobre, dobre,“ vravel kapitán, „ak ste rozumný, môžeme sa zjednať.“

„Chlap ako chlap,“ riekoval Dantès, „dáte mi toľko, kol'ko dávate kamarátom, a sme zjednaní.“

„To nie je spravodlivé,“ riekoval plavec, ktorý vytiahol Dantèsa z mora, „ved' on vie viacej ako my.“

„Do čerta, čo sa do toho miešaš?“ odvetil kapitán. „Či sa to teba týka, Jacopo? Každý sa môže dať najať za taký groš, za aký sa mu páči.“

„Tak je,“ riekoval Jacopo; „bola to len poznámka.“

„Dobre, ale urobil by si lepšie, keby si tomu znamenitému šuhajovi, ktorý je nahý, požičal nohavice a blúzu, ak máš nejakú v zásobe.“

„Nie,“ odvetil Jacopo, „ale mám košeľu a nohavice.“

„To stačí,“ povedal Dantès; „ďakujem vám, priateľ.“

Jacopo prekízol otvorom paluby a o chvíľu vystúpil zas, nesúc obidva kusy šiat, ktoré si Dantès obliekol s pocitom nevýslovného šťastia.

„Potrebujete ešte niečo?“ spýtal sa kapitán.

„Kúsok chleba a hlt toho znamenitého rumu, ktorý som okúsil. Nejedol som dlhý čas.“

Naozaj bolo tomu asi štyridsať hodín, čo jedol naposledy.

Dantèsovi priniesli kus chleba a Jacopo mu podal fľašu.

„Vľavo pieština!“ zvolal kapitán, obracajúc sa ku kormidelníkovi.

Dantès, nesúc fľašu k ústam, pozrel tým smerom, ale ruka mu zmeravela v polovičke cesty.

„Hľa,“ zvolal kapitán, „čo sa robí na ifskom zámku?“

Malý biely obláčik, ktorý upútal Dantèsovu pozornosť, zjavil sa nad južnou baštou ifského zámku.

O chvíľu nato vzdialený výbuch delového výstrelu došahol na palubu tartany.

Námorníci zdvihli hlavy a pozreli na seba.

„Čo to znamená?“ spýtal sa kapitán.

„Dnes v noci asi ušiel nejaký väzeň,“ povedal Dantès, „a strieľajú na poplach.“

Kapitán pozrel na mladého človeka, ktorý, povediac tieto slová, pritisol fľašu k ústam; no videl, že s toľkou záľubou a tak pokojne popíja nápoj, že ak mal aké podozrenie, aj to zaplašil.

„To je silný rum,“ povedal Dantès, utierajúc si rukávom košeľe potom skropené čelo.

„Nuž ak je to naozaj tak,“ hundral kapitán k sebe, pozrúc na neho ešte raz, „tým lepšie. Aspoň som získal statného chlapa.“

Pod zámienkou, že je ustatý, Dantès si žiadal, aby smel prisadnúť ku kormidlu. Kormidelník sa potešil, že svoju úlohu môže prepustiť inému, pozrel spýtavo na kapitána, ktorý mu kývol, aby kormidlo prepustil druhovi.

Dantès so svojho miesta mohol uprene hľadieť na Marseille.

„Koľkého a ktorý mesiac je dnes?“ spýtal sa Jaccopa, ktorý si prišiel k nemu sadnúť, ked mu zpred očí zmizol ifský zámok.

„28. februára,“ odvetil námorník.

„Ktorého roku?“ spýtal sa znova Dantès.

„Ktorého roku? Ako to? Sptyujete sa, ktorého roku?“

„Áno,“ odvetil mladý človek, „spytujem sa vás, ktorého roku.“

„Vy ste zabudli tohoročný letopočet?“

„Nedivte sa! Dnes v noci som mal taký hrozný strach,“ riekoval Dantès so smiechom, „že som pošiel z rozumu. Preto mám trocha zmätenú pamäť. Spytujem sa vás teda, aký je tohoročný letopočet.“

„Je rok 1829,“ odvetil Jacopo.

Bolo tomu navlas štrnásť rokov, ako Dantèsa uväznili!

Mal devätnásť liet, keď vkročil do ifského zámku, a vyšiel z neho tridsaťt里ročný.

Bolestný úsmev tiahol perami Dantèsa; mysel si, čo sa asi za ten čas stalo s Mercedes, keď ho iste považovala za mŕtveho. /

Potom pri myšlienke na troch mužských, ktorí boli príčinou jeho uväznenia, vyšľahol mu z očí plameň nenávisti.

A v duchu obnovil prísahu nemilosrdnej pomsty proti Danglarsovi, Fernandovi a Villefortovi, ktorú bol už vyslovil vo väzení.

Prísaha nebola už len prázdnou márnou vyhrážkou, lebo v tejto chvíli najzručnejší plachtár celého Stredozemného mora neboli dohonil malú tartanu, ktorá plnými plachtami šinula sa k Livornu.

Koniec prvej časti.

Román

GRÓF MONTE CHRISTO
vychádza v troch dieloch.

Diel I. má 6 kníh (časti) a vychádza pod názvom

GRÓF MONTE CHRISTO.

Diel II. má 4 knihy (časte) a vychádza pod názvom

PÁN SVETA.

Diel III. má 2 knihy (časte) a vychádza pod názvom

NEVESTA MILIONÁRKA.

Celý román Gróf Monte Christo má 12 kníh.

V edícii Knižnice výtvarného umenia, ktorú Matica slovenská vydáva pre odborníkov a umeniamilovné obecenstvo, vyšlo dosiaľ týchto desať sväzkov:

Sv. 1. Vojtech Krička: Výtvarný prejav slovenského praveku. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 15,—

Sv. 2. Valer Zavarský: Románske kostoly slovenské. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 15,—

Sv. 3. Vladimír Wagner: Gotické tabuľové maliarstvo na Slovensku. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 15,—

Sv. 4. A. Güntherová-Mayerová: Slovenská keramika. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 15,—

Sv. 5. R. Bednárik: Zvykoslovné pramene výtvarného prejavu slovenského. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 15,—

Sv. 6. W. Waetzoldt. Dürerova Apokalypsa. Preložil Š. Gráf. S reprodukciami Apokalypsy.

Viaz. 15.—

Sv. 7. Jozef Špirko: Výtvarné pamiatky Spišskej Kapituly. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 20,—

Sv. 8. Ljubo Babić: Chorvátske výtvarné umenie. S reprodukciami na kriedovom papieri.

Viaz. 27,—

Sv. 9. Henrich Leporini: Umelecká kresba. Preložil Š. Gráf. S vyobrazeniami na kriedovom papieri.

Viaz. 30,—

Sv. 10. Jozef Cincik: Slovenské grafické umenie. S vyobrazeniami na kriedovom papieri a s nemeckým resumé.

Viaz. 45,—

**Pre milovníkov vzácej tlače vydáva Matica slovenská bibliofilské
vydania, z ktorých ešte dostať tieto diela:**

- Martin Benka—Valentín Beniak: Strážcovia a ochran-
kyne Slovenska. Tlačené na similijspane, repro-
dukcie obrazov na kriedovom papieri** Viaz. 150,—
- Andrej Sládkovič: Detvan. S 24 grafickými listami
od Martina Benku.** Viaz. 150,—
- Ján Hollí: Selanki. S ilustráciami Emila Makovického.** Viaz. 150,—
- Janko Kráľ: Ņeznáme básne. S kovorezbami od Dr.
Jozefa Cincíka.** Viaz. 120,—
- Ján Botto: Svetskí Víťaz. S litografiemi Vincenta
Hložníka.** Broš. 40,—
- Viliam von Bode: Rembrandt. Preložil Š. Gráf. S re-
produkciami na kriedovom papieri.** Viaz. 130,—

**Všetky tieto diela majú veľký, reprezentatívny formát, sú tlačené
na krásnom papieri a ich grafická i typografická úprava je vzorná.**